

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

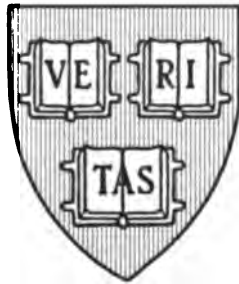
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Julius F. Bradford

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig und Berlin.

Vorträge und Aufsätze. Von H. Usener. [V u. 269 S.] gr. 8. 1907. geh. *M.* 5.— in Leinwand geb. *M.* 6.—

Aus den noch nicht veröffentlichten kleineren Schriften Useners ist hier eine Auswahl von Vorträgen und Aufsätzen insamangesetzt, die für einen weiten Leserkreis stimmt sind. Sie sollen denen, die für geschichtliche Wissenschaft Verständnis und Teilnahme haben, insbesondere aber jungen Philologen Anregung und Erhebung bringen und ihnen ein Bild geben von der Höhe und Weite der wissenschaftlichen Ziele dieses über dahingegangenen Meisters und dieser Philologie. Den Inhalt bilden die Abhandlungen: Philologie und Geschichtswissenschaft, Mythologie, Organisation der wissenschaftlichen Arbeit, über vergleichende Sitten- und Rechtsgeschichte, Geburt und Kindheit Christi, Pelagia, die Perle (aus der Geschichte eines Bildes). Als Anhang beigefügt ist die Novelle „Die Flucht vor dem Weiber“, die als Bearbeitung einer altchristlichen Geschichte sich ungezwungen anschließt.

Umriss der Geschichte der klassischen Philologie. Von Prof. Dr. A. Gudeman. [VI u. 324 S.] gr. 8. 1907. geh. *M.* 4.80, in Leinwand geb. *M.* 5.20.

Dieses Kompendium ist eine völlig umgearbeitete und bedeutend erweiterte Ausgabe des Verfassers *Outline of the History of Philology* (5. Aufl. 1902). Hauptzweck des Buches ist, als Vademekum für Universitätsvorlesungen zu dienen; doch dürfte es sich nicht minder zum Selbststudium empfehlen.

In engem Rahmen und übersichtlicher Form gibt das Buch nach den einleitenden Kapiteln über Begriff und Einteilung der Philologie, sowie der verschiedenen Untersuchungsmethoden einen Überblick über die bedeutendsten Vertreter der Altertumswissenschaft und ihrer Werke nebst reichhaltigen, aber sorgfältig gelesenen Literaturangaben. Das Buch hilft einem wirklichen Bedürfnis ab, da eine derartige umfassende Darstellung der Geschichte der klassischen Philologie überhaupt noch nicht vorhanden ist.

Umriss der griechischen Metrik. Von Prof. Dr. P. Masqueray. Ins Deutsche übersetzt von Dr. Br. Presler. [XII u. 248 S.] gr. 8. 1907. geh. *M.* 4.40, in Leinwand geb. *M.* 5.—

Der vorliegende Abriss führt sofort in *medias res* und erklärt praktisch an der Hand geschickt ausgewählter Stellen das Vermaß und den Vers- und Strophenbau, von wo der Schüler zum Schweren fortschreitend, damit auch der Anfänger sich leichter in das schwierige Gebiet einarbeiten kann. Die notwendigen theoretischen Ausführungen sind klar und verständlich, wobei der Verfasser geschickt abwägend auf die Themen der Metrik zurückgeht. Die das Werk auszeichnende sachliche Kürze und Klarheit lassen es allem wünschenswert erscheinen, den Abriss in deutscher Sprache weiteren Kreisen zugänglich zu machen.

Die epische Technik. Von Rich. Heinze. [VIII u. 487 S.] gr. 8. 1908. geh. *M.* 12.— in Halbfranz geb. *M.* 14.—

Aber auch die wissenschaftlichen Kontroversen neuerer Zeit, die sich um die epische Technik und was mit ihm zusammenhängt, bewegen, haben deutlich gezeigt, daß keine Frage dringlicher war als die in diesem Buch gelöste. Wenn das Urteil über eine literarischen Weltgröße wieder einmal schwankend geworden ist, so beweisen zwar die großen immer, daß sie erstaunlich fest auf ihren Füßen stehen, aber damit das Urteil nicht umfällt, müssen die Bedingungen, aus denen das Werk selbst hervorgegangen ist, die persönlichen, nationalen, die im Zusammenhang der geistigen Bewegung liegenden, untersucht werden; dann werden die reichen Mittel der Zeit das Verständnis des Werkes gegenüber der Bewunderung früherer Zeiten fester begründen. Nicht immer ergiebt die wissenschaftliche Bewegung das Buch, auf das sie hindrängt, in diesem Falle es geschehen. Das Buch ist, soweit ich die Literatur kenne, das Beste, was bisher über Vergil geschrieben worden ist. Es hat aber auch allgemeine Bedeutung als eingeführtes Beispiel der Analyse und wissenschaftlichen Würdigung eines der großartigen Kunstwerke der antiken Dichtung. (F. Leo, *Jahrbuch der Deutschen Literatur* 1908, S. 100.)

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig und Berlin

Die hellenische Kultur. Dargestellt von Fritz Baumgarten, Friedrich Polak, Richard Wagner. 2. Auflage. Mit 7 farbigen Tafeln, 2 Karten und gegen 400 Abbildungen im Text und auf 2 Doppeltafeln. [X u. 491 S.] gr. 8. 1907. geh. M. 10.—, in Leinwand geb. M. 12.—

Dem Bedürfnis nach einer zusammenfassenden Darstellung der griechischen und römischen Kultur in zwei Bänden, die in Vorbereitung befindlichen Bände der römischen Kultur in weit größerem Umfang, als die bisher vorliegt, soll dies Werk Rechnung tragen. Die Verfasser sämtlich im praktischen Schuldienst stehen, haben es als ihre Aufgabe angesehen, gesicherte Ergebnisse der neueren Forschung in einer für jeden gebildeten Laien und Lesbaren Form darzubieten, unter besonderer Rücksichtigung der Bedürfnisse und der Ergebnisse des Unterrichts in den Oberklassen unserer höheren Schulen. Dem geschriebenen Wort tritt ergänzend und weiterführend ein reichhaltiger Bilderschnitt zur Seite, der um so weniger fehlen durfte, je lebendiger gerade das Kulturleben des Altertums uns durch seine Denkmäler veranschaulicht.

Ein Buch, das ohne mit Gelehrsamkeit zu prahlen, die wissenschaftliche Tüchtigkeit des Verfassers bezeugt. Überall sind auch bei der Behandlung der Kunst wie der Schrifttum und der politischen Verhältnisse, die neuesten Funde eingehend berücksichtigt. Die Darstellung ist meist knapp, aber inhaltreich, verständlich und gefällig. Trau ist gleich der kurze Abschnitt über Sprache und Religion in der Einleitung. Ganz mehrheitlich scheint mir die Behandlung der Kunst. Nirgends bloße Redensarten; selten Ue die für den Leser in der Luft schweben, weil ihm die Anschauungen fehlen. Was gesagt ist, wird meist an gut gewählte Beispiele angeknüpft. Neben der äußerlichen Schichte der Kunst kommt auch die Stilentwicklung zu vollem Recht. Das staatliche Leben, besonders in Athen, wird in allen seinen Betätigungen anschaulich und doch so ausführlich vorgeführt. Vergleiche mit späteren Verhältnissen erleichtern oft das Verständnis. Die Schilderung des geistigen Lebens hebt besonders die gewaltigeren Persönlichkeiten hervor, begnügt sich aber nicht mit bloßen Tatsachen und Urteilen, so führt, soweit thunlich, auch Proben an oder gibt Inhaltsangaben der überlieferten Werke, die auch dem mit der griechischen Literatur unbekanntem Leser ein Verständnis für die Bedeutung dieser Geisteshelden eröffnen. (Lehrproben und Lehrgänge)

Charakterköpfe aus der antiken Literatur. Von Prof. Dr. Ed. Schwa. Fünf Vorträge: 1. Hesiod und Pindar; 2. Thukydides und Euripi; 3. Sokrates und Plato; 4. Polybios und Poseidonios; 5. Cicero. 2. Aufl. [VI u. 126 S.] gr. 8. 1906. geh. M. 2.—, in Leinwand geb. M. 2.60

Die Vorträge enthalten vermöge einer ganz ungewöhnlichen Einsicht in Staats- und Geistesleben der Griechen, vermöge einer seelischen Feinfühligkeit in Interpretation, wie sie etwa Burckhardt besessen hat, historisch-psychologische Ansätze von großem Reiz und stellenweise geradezu erhebender Wirkung. Die Verankerung der Schwärze auf diese Weise seinen Gestalten zu geben versteht, ist m. W. bisher, ernstlich, und die gedankenschwere Kraft seiner Sprache tritt dabei so frei, ungehindert und einfach daher, daß man oft kaum weiß, ob die ernste Schönheit des Ausdrucks die Tiefe des Gedankens höherer Bewunderung verdient. (Jahresbericht über das höhere Schulwesen, 1906)

Geschichte des hellenistischen Zeitalters. Von Julius Kaerret. I. Band: Die Grundlegung des Hellenismus. [X u. 433 S.] gr. 8. 1906. geh. M. 12.—, in Halbfranz geb. M. 14.—

Kaerret geht nirgends einer Schwierigkeit aus dem Wege, unausgesetzt hat er seiner Entscheidung stets die Möglichkeiten erwogen. Daß sein Werk ganz aus dem Bereich der Geschichtswissenschaften hervorgeht, ist ein gefahrloses Gebiet, die Geschichte Alexanders, wo jeder leicht zeigen kann, was er nicht kann; mit dem Maßstab an diese Aufgabe gegangen, um in der Kraft der Mannesjahre zu lösen. Das Urteil über ein Werk, das völlig hat ausreifen können, darf einen Maßstab anlegen, aber diese Geschichte Alexanders enttäuscht auch die Leser nicht viel erwarten; in Forschung und Darstellung, nach Form und Inhalt ist sie ein Musterwerk, die durchdachte sei. J. G. Droysen. (Liter. Zentralblatt 1906, Nr. 10)

POETAE LATINI MINORES.

RECENSUIT ET EMENDAVIT

AEMILIUS BAEHRENS.

VOLUMEN III.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TRUBNERI.

MDCCLXXXI.

L 93
B

~~L 93~~
~~B~~

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
GAMALIEL BRADFORD VI
MAY 24, 1942

XVIII.
ITALICI ILIAS LATINA.

Epitomen Iliados sermone latino secundum Vergilium maxime Ovidiumque confecit teste uersuum 1—8 et 1063—70 parastichide Italicus quidam. quem fuisse Punicorum auctorem notum persuasit sibi qui primus artificium illud detexit Fr. Buechelerus [mus. Rhen. XXXV p. 390 sq.], minus recte, cum demum post Neronis mortem Silium poeticam auspicatum esse ex Martiali [VII 63] constet, hoc autem poema, si non ante, certe uiuo adhuc Nerone prodiisse praeunte Lachmanno [klein. philol. Schr. p. 161 sq.] euicerit L. Muellerus [Philolog. XV p. 481]. sed licet Italici persona ignota eiusque nomen mox oblitteratum sit, opusculum ipsum iam antiquo tempore in scholas (quarum usui fortasse compositum erat) migrauisse non sine iure concludes ex Lactantio Statii interprete (cf. ad u. 1048); nam num recte in Hygini fabulis illius uestigium deprehenderit M. Schmidtus [praef. Hygini p. LI], non ita explorata est res. multifariam autem corruptum idem peruenit ad medium quod uocant aeuum, quo inde a Carolo Magno non paruo gaudebat honore; siquidem et intra a. 850—55 Ermenricus in epistula ad Grimoldum [ed. Duemmler Halis Sax. 1873 p. 10] attulit u. 7 his usus uerbis *ut apud Homerum in Iliade* et saeculo X is qui gesta Berengarii imperatoris cecinit haud paucas carminis

nostri particulas, quarum quae sunt alicuius momenti in notis excipimus, in proprium adhibuit usum (cf. 'Forschungen zur deutschen Geschichte' XIII p. 415 sqq.); quorum uterque fere easdem quibus codices hodie superatites laborant corruptelas exhibet. et saepius in codicum latinorum catalogis saec. IX.—XI compositis *Omerus* commemoratur. sed boni illi monachi cum apud Graecos uixisse Homerum legerent, mox exorta est quaestio, quisnam latina lingua expressisset carmen; quaque erant in his rebus ignorantia funditus omnia permiscente, Pindarum eo munere functum esse nescio qua usi ratiocinatione sumpserunt. unde legimus apud Benzonem episcopum Albensem in carmine circa a. 1087 confecto [Monum. Germ. XIII 599] *Pindarus seu Homerus* inter alios scriptores Romanos et apud Hugonem Trimbergensem saec. XIII uigentem in catalogo multorum auctorum *hinc minori locus est huic Homero datus, quem Pindarus philosophus fertur transtulisse latinisque doctoribus in metrum conuertisse*: cf. L. Muellerus l. l. p. 475 sqq.*). et inde ab hoc saeculo XIII Pindari nomen ita inualuit ut non solum in codices**) transiret, sed etiam

*) ad solam monachorum inscitiam cum Pindari nomen sit referendum, non altior huius erroris explicatio uidetur esse anquirenda cum eodem Muellero [mus. Rhen. XXIV 492 sq.].

**) sic in codice Vaticano-Beginensi 1708 saec. XIII—XIV ita inscribitur *Incipit liber pindari translatoris homeri* subscribiturque *Pindarus hunc librum fecit sectatus homerum; Grecus homerus erat, sed pindarus ipse latinus*; simillimeque in Vaticano-Palatino 1611 saec. XIV exeuntis in fine legitur *Pandarus hunc secum trans pontum uexit homerum, Scilicet arguium dedit esse poema latinum*; quod faueret sententiae Wernsdorffii Pindari nomen ex Pandari corruptum esse statuents, nisi et illud antiquioribus longe testibus confirmatum esset et facili errore nououe commento Pandarus prouenisset; et recte in codice Santeniano, qui itidem subscriptionem illam paululum deprauatam exhibet, *Pindarus* habetur ex exemplari, ut uidetur, communi. cf. et L. Muellerus praef. edit. p. 10.

postea optineret in editionibus usque ad nostrum saeculum. cum autem, ut dixi, gratia magna floreret epitome per medii aevi partem posteriorem (cuius rei testimonia adsunt et imitationes multae apud Albertum Stadensem aliosque eius temporis scriptores obviae et grammaticus saec. XII—XIII in A. Mai auct. class. vol. VII editus) et teste Eberhardo Bethunensi Labyr. tract. III 45 sq. in scholis diligenter tractaretur, factum est ut et textus deprauatio iam in antiquitate grassata in dies magis augetur et uetusta exemplaria usu multo detrita euanescerent fato similimo eius quod Ouidii metamorphoses subierunt. hinc hodie non suppetit, quantum quidem scimus, codex saeculum XI antecedens, suppetunt recentes foedeque interpolati multi. elegimus autem, quibus ducibus in constituendo uerborum contextu uteremur, libros octo. qui sunt hice:

B, cod. musei Britannici Londoniensis Addit. 15601 saec. XII—XIII fol. 102—108 habens uu. 1—832. ipse contuli.

E, Erfurtanus Amplon. Nr. 20 saec. XII, de quo cf. Ritscheli opusc. III p. 842 sqq., titulo *Incipit liber Homeri* ornatus, correctores passus duos, quorum prior, si non ipse librarius, huic certe aequalis est (*m. 1*) correxitque multa pudenter prudenterque conlato exemplari quodam bono, alter saeculi fere XIV ut glossas adscripsit permultas ita textum interpolationibus deformauit (*m. 2*). ipse olim excussi, eiusdemque conlationem dedit Th. Krafftius in programmate Norimbergensi a. 1874.

F, Florentinus Laurent. plut. 68, 24 saec. XI, qui post Auianum fol. 55—74 carmen praebet inscriptione eadem atque in **E** instructum. ipse a. 1872 contuli; cf. et C. Schenkeli in annal. gymn. Austriac. a. 1875 p. 243 sqq.

G, Guelferbytanus Extr. 301 saec. XII—XIII fol.

17—29 *Incipit Homerus* inscriptus (desunt uu. 182—625). ipse contuli.

L, Leidensis Voss. L. O. 89 saec. XII, qui fol. 1—10 Catonis disticha, fol. 10—28 Anianum, fol. 29—57 nostram epitomen (*Incipit liber omeri*), denique in fine librum paradisi exhibet. manus correctrix (m. 2), haud raro difficillime a prima dinoscenda, non pauca mutavit eradendo et emendando. post Kootenum eius conlationem exhibuit L. Muellerus in *Fleckeis.* ann. a. 1862 p. 729 sqq.; ipse, dum apparatus criticum compono, librum pretiosissimum ob oculos habui.

M, Monacensis 19463 saec. XII a. fol. 13—35 (titulo a manu antiqua caret).

N, Monacensis 19462 saec. XI fol. 1—18 (*de bello troyano homerus* praescripsit manus rec.). ipse et M et N a. 1872 contuli; de nonnullis eorum lectionibus dubitantem me postea benivole erudiuit Guil. Meyerus.

V, Venetus Bessar. 497 saec. XII incuntis, inter uaria grammaticorum latinorum opuscula fol. 59—65 epitomen nostram praetereaue alia carmina minora, sed ut nihil his prosit, exhibens. ipse contuli.

Hi libri ita inter se cognati sunt ut ex uno exemplari fortasse Gallico EL, ex altero Germanico MN, ex tertio Italico FV fluxerint, paulo autem recentiores BG iam oblitterata origine saepius ab illis descuerint. eminent autem sinceritate scripturae prae ceteris E et L; quamquam is est huius libelli status qui quominus uni libro librorumue familiae te addicas uetet, ut eligatur prudenter ex omnibus quidquid per se commendatur iubeat. sed eam legem inmensa uariarum lectionum multitudo, quae habetur in codd. supra enumeratis, mihi imposuit, ut omissis fere orthographicis ex solis EL scripturas plerasque, ex ceteris maxime memorabiles enotarem. quo negotio ita me functum esse tibi persuadeas ut nullo loco grauiore aliquid praetermitterem.

Iam ceteri codices saec. XIII—XV exarati, quorum non paucos inspeximus, praeter nouas interpolationes mendaque nil boni praebent*); neque Bruxellensis 2718 saec. XV, ut de hoc uerbis disertis tester (nam mouerat eius magnam spem nonnullis Reiffenbergius), aliud quidquam quam textum uulgarem exhibet. abiciendi denique etiam libri a Kooteno praeter L adhibiti. paucas ex illis lectiones (ς) adscripsi.

E doctis emendationi textus longum per tempus misere iacentis (solae fere editiones Fanenses a. 1505 et 1515 pauca contulerant) maxime profuere Bataui, cum Petrus Bondamus [uar. lect., 1759] tum uero Johannes Schraderus. et huius quidem auspiciis ductuque complures (Higtium prae ceteris nomino) huic poetae nauabant operam; quorum studia collegit priusque inuentis auxit Theod. van Kooten, cuius editionem uariis iactatam fatis tandem publici fecit iuris Weytinghius [Amstelod. 1806], cum interim Wernsdorfius Poetarum lat. min. uolumini IV inseruisset epitomen. cuius denique textum selecto apparatu critico instructum emisit L. Muellerus [Berol. 1857] idemque Philologi Gottingensis l. l. amplius de locis multis disseruit; cf. et Mus. Rhen. XXII 457 sqq.

*) commemorandus est tamen Ambrosianus T 5 sup., qui inter alia foliis rescriptis saec. XIII habet epitomes fragmenta; cuius notitiam debeo Gustavo Loewe, qui summo cum labore scripturae specimen confecit.

*Iram pande mihi Pelidae, Diua, superbi,
Tristia quae miseris iniecit funera Grai
Atque animas fortes heroum tradidit orco,*

2 quae mis. *Higtius*: que mis. B qmis. M qui mis. *ceteri omnes* (quonis. V) | 3 animas *ex -os corr. EGM, ex -is (ut uid.)*
L: animos *ceteri*

Latrantumque dedit rostris uolucrumque trahendos
 Illorum exsanguis inhumatis ossibus artus. 5
 Confiebat enim summi sententia regis,
 Ut primum tulerant discordi pectore pugnas
 Scepstriger Atrides et bello clarus Achilles.
 Quis deus hos ira tristi contendere iussit?
 Latonae et magni proles Iouis. ille Pelasgum 10
 Infestus regi pestem in praetoria misit
 Implicuitque graui Danaorum corpora morbo.
 Nam quondam Chryses, sollempni tempora uitta
 Implicitus, raptae fleuit solatia natae
 Inuisosque dies inuisaque tempora noctis 15
 Egit et assiduis impleuit questibus auras.
 Postquam nulla dies animum maerore leuabat
 Nullaque lenibant patrios solatia fletus,
 Castra petit Danaum genibusque affusus Atridae
 Per superos regnique decus miserabilis orat, 20
 Ut sibi causa suae reddatur nata salutis.
 Dona simul praefert. uincuntur fletibus eius
 Myrmidones reddique patri Chryseida censent.
 Sed negat Atrides Chrysenque excedere castris

4 trahendas M trahendās (sic) F | 6 Confiebat Schraderus et Higtius: Conficiebat O | 7 in marg. infer. add. m. 1 E | Ut primum tulerant scripsi: Ex quo pertulerant B Pertulerant ex quo ceteri codd. Protulerunt ex quo Ermenricus (cf. p. 8); ex quo illius ut glossam esse apparet; contulerant uulgo | discordi pectore E (et V ex corr.): discordia pectora ceteri (V m. 1) | pugnis FV turmas Ermenricus | 8 Sceptri ≡ ≡ (ger. suprascr. m. 2) L Sceptrier M | 10 proles magni B | illa B | 11 Infestus Brantsma: Infestam O | regis (s m. 2 add.) E | praetoria Schraderus et Higtius: praecordia O | 12 m. 2 eiusdem acui add. G | Impl. FV Impleuitq; B | 13 crises uel chrisis semper codd. (etiam creses sim.) | sollempnis V | tempora BFG tempore V, E et L m. 1 | uicta M uite (-ta corr.) E uite in uitta corr. L uitte V | 14 Impl. E: Impl. ceteri | solacie (a supra e) L | natae fl. s. rapta Schraderus; malim rapta heu f. s. natae | 17 plangore L | lenauit B | 19 genibus (q; add. m. 2) profusus atridis G | 22 praefert, sic O | 23 cessit M | 24 a castris B

Despecta pietate iubet; ferus ossibus imis 25
 Haeret amor, spernitque preces damnosa libido.
 Contemptus repetit Phoebæia templa sacerdos
 Squalidaque infestis maerens secat unguibus ora
 Dilaceratque comas annosaque pectora plangit.
 Mox ubi depositi gemitus lacrimaeque quierunt, 30
 Fatidici sacras compellat uocibus aras:
 'Quid coluisse mihi tua numina, Delphice, prodest
 Aut castam multos uitam duxisse per annos?
 Quidue iuuat sacros posuisse altaribus ignes,
 Si tuus externo iam spernor ab hoste sacerdos? 35
 En, haec desertæ redduntur dona senectæ?
 Si gratus tibi sum, sim te sub uindice tutus.
 Aut si qua, ut luerem sub acerbo crimine poenam,
 Inscius admisi, cur o tua dextera cessat?
 Posce sacros arcus, in me tua derige tela: 40
 Auctor mortis erit certe deus. ecce merentem
 Fige patrem: cur nata luit peccata parentis
 Atque hostis duri patitur miseranda cubile?'
 Dixit; at ille sui uatis prece motus acerbis
 Luctibus infestat Danaos pestemque per omnes 45
 Inmittit populos: uulgius ruit undique Graium,
 Vixque rogis superest tellus, uix ignibus arbor,

'26 spernitq; in spreuitq; m. 2 corr. L | 27 Contemptū FL
 Contemptu V Despectus E | phebea L m. 1, G | 29 anosq. L
 m. 1 | pectora EM: tempora ceteri (in B hoc et u. superioris
 pars maior legi nequit) | 31 Fatidicis O (Vatidicis EG), corr. 5 |
 compellit (comp. M) BGLMN | aras I aures (hoc add. m. 1) E:
 aures ceteri omnes | 33 Et E (a corr., ut uid.) | multos uitam
 BE: uitam multos ceteri | 35 Sic M | 36 defectæ 5 | 37 Si (Sic
 N) t. s. gr. GN | sim] si M sum N | uindice EFV (B suprascr.):
 iudice ceteri | 38 Aut ex [At corr. E | si qua ut Dussenus: si
 quā ut EFLV siquā ≡ ≡ (eras. ut) B si quas (om. ut) M
 siquid ut GN | p(o)enā O: poenas GM | 39 amisi G m. 1 amisi L
 ammissi V admissi FM | cur o om. in ras. L | 40 dirige O, correcti ||
 42 quur V (ut saepe) | 44 Dixit at scripsi: Dixerat O | prece
 uatis motus N motus prece uatis B | 46 Imm. BEGV | 47 arbor
 Schraderus: aer O (acer L, ut uid.) aether uulgo

Derat ager tumulis. iam noctis sidera nonae
 Transierant decimusque dies patefecerat orbem,
 Cum Danaum proceres in coetum clarus Achilles 50
 Conuocat et causas hortatur pestis iniquae
 Edere Thestoriden. tunc Calchas numina diuum
 Consulit et causam pariter finemque malorum
 Inuenit; effarique uerens ope tutus Achillis
 Haec ait: 'infesti placemus numina Phoebi 55
 Reddamusque pio castam Chryseida patri,
 Si uolumus Danai portus intrare salutis'.
 Dixerat; exarsit subito uiolentia regis:
 Thestoriden dictis primum compellat amaris
 Mendacemque uocat; tum magnum incusat Achillem 60
 Inque uicem ducis inuicti conuicia suffert.
 Confremuere omnes. tandem clamore represso
 Cogitur inuisos aeger dismittere amores
 Intactamque pio reddit Chryseida patri,
 Multaque dona super; quam cunctis notus Ulixes 65
 Inpositam puppi patrias deuexit ad arces
 Atque iterum ad Danaum classes sua uela retorsit.
 Protinus infesti placantur numina Phoebi.
 Non tamen Atridae Chryseidis excidit ardor:

48 Deerat O (Degerat F) | nonae om. E m. 1 | 50 Cum
 Higtius: Tum EFLNV Tunc BG Dum M | 51 casus GV ||
 52 thestodiden E t(h)estoridē plerique (-dem M) | tum NV
 chalcas EV calcas L chalchas BG | 53 causas BG | laborum L ||
 57 salutis] petitos Kootenus | 59 T(h)estoridē O | dictis primum
 O: primum dictis *wulgo* | cōpellit B (L, *ut uid.*) | 60 tum FMNV:
 tunc *ceteri* | 61 conuitia BEF | 63 inuisos — dis mittere (*uel*
 inuitis — dis m.) *scripsi*: inuitos — dimittere O, *nisi quod* in-
 uictos F inui ≡ tos L, *quod faueret* L. *Muelleri commento* in-
 uictos, *nisi uerbum per se parum aptum iam u.* 61 *praecederet* ||
 64 Chryseida reddere *Fanensis* | 66 deuertit L, *corr. m. 1* | ad
 horas G | 67 classes danaum BV. | *post* 68 *solus* G m. *rec. in*
marg. addit: Et prope consumptae uires redduntur Achiuis,
quem uersum wulgo receptum eiecti | 69 atridi FGM | criseidis
 (cres.) EFGMNV, -dis *ex-des* m. 1 *corr.* L criseidos B

Maeret et amissos deceptus luget amores. 70
 Mox rapta magnum Briseide priuat Achillem
 Solaturque suos alienis ignibus ignes.
 At ferus Aeacides nudato protinus ense
 Tendit in Atriden et, ni sibi reddat honestae
 Munera militiae, letum crudele minatur; 75
 Nec minus ille parat contra defendere sese.
 Quod nisi casta manu Pallas tenuisset Achillem,
 Turpem caecus amor famam liquisset in aeuum
 Gentibus Argolicis. contempta uoce minisque
 80
 Inuocat aequoreae Pelides numina matris,
 Ne se Plistheniden contra patiat inultum.
 At Thetis audita nati prece deserit undas
 Castraque Myrmidonum iuxta petit et monet, armis
 Abstineat dextra, e congressuque inde per auras 85
 Emicat aethereas et in aurea sidera fertur.
 Tunc genibus regis sparsis affusa capillis
 'Pro nato ueni genitrix en ad tua supplex
 Numina, summe parens! ulciscere meque meumque
 Pignus ab Atrida. quodsi permittitur illi, 90

70 deceptus EG: decōptus uel decomptus FLMNV detētus (tē ex corr.) B | 76 sese | se ense BL se hense V ense N se≡se G | 77 cauta G. T. Suringar | 79 Mentibus FLV | contenta L; intenta Hocuffius | manuque Hightius | 80 lacunam unius uersus significauit | 82 Ne ≡ L | se Plistheniden Bergkii Philol. XVI p. 628: se (eras. N) plus thetis (t prior ex corr. L) O; incredibilia anteriores proposuere | cōtra ita ut cō ex corr sit B ≡≡ tra N; num Plisthenidis probro ? | 84 iuxta petit et monet armis E: praeteruolat inde per auras E m. 2 suprascr., et ita in textu ceteri omnes (p̄ceps uolat V), qui u. 85 omitunt | 85 solus E habet a m. 1 post 82 additum; huc reuocauit Ritschelius | dextra e congressuq; inde scripsi: dextre congressū inde E dextram congressuque; inde Ritschelius (dextram et congressibus Bergkii) | 86 aetherias EFV | 87 sparsos-capillos EM, et hoc m. 1 in sparsis-capillis corr. L | effusa E (corr. m. 2) F effusa M | 88 ueni O: uenio (o m. 2 add.) L uenit (t m. rec.) M ueni ≡≡ B | genitrix O | 90 Pignus Hightius: Corpus O; num Germen? | atride (a supra e m. 1) E

Ut flammās inpune mei uiolarit Achillis,
 Turpiter occiderit superata libidine uirtus.
 Iuppiter huic contra 'tristis deponere querellas,
 Magni diua maris, mecum labor iste manebit.
 Tu solare tui maerentia pectora nati'. 95
 Dixit; at illa lenis caeli delapsa per auras
 Litus adit patrium gratasque sororibus undas.
 Offensa est Iuno 'tantum'que ait, 'optime coniunx,
 Doride nata ualet, tantum debetur Achilli,
 Ut mihi, quae coniunx dicor tua quaeque sororis 100
 Dulce fero nomen, dilectos fundere Achiuos
 Et Troum renouare uelis in praelia uires?
 Haec tu dona refers nobis? sic diligor a te?'
 Talibus incusat dictis irata Tonantem
 Inque uicem summi patitur conuicia regis. 105
 Tandem interposito lis Ignipotente resedit,
 Et dapibus diui curant sua corpora largis. 109
 Interea sol emenso decedit Olympo, 108
 Conciliumque simul genitor dimittit *ab aula*; 107
 Inde petunt thalamos iocundaque dona quietis. 110

Nox erat et toto fulgebant sidera mundo II.
 Humanumque genus requies diuumque tenebat,

91 uiolarit FLV: uiolaret ceteri || 92 om. V, in marg. habent
 BEFL m. coacua (92—94 in marg. m. aequali G), post 96 po-
 nunt MN || 98 haec F | contra] dixit BGV (E m. 2) | tristis (e
 m. 1 supra i alt.) E: tristes ceteri | querelas O || 96 leues libri,
 praeter E (in quo tamen -es corr. m. 1) et L || 98 tandēq; E |
 coniunx libri praeter E (item u. 100) || 100 dicor tua coniunx E |
 108 tu Wernsdorfus: ita O || 105 conuicia EG || 106 seposito (se
 in ras) L | Ignipotente Higius: omnipotente O || 107 et 109 in
 O inter se locum mutare iussit L. Muellerus || 107 demittit E |
 ab aula uulgo: olimpo E, et L qui m. 1 corr. in olimpi, quod
 habent ceteri (holimpi E, olympi V a m. 2 add.); totum u. inter-
 polatum habet Schenkelius || II Lib. mg. rubr. E Explicit lib. I
 Incipit lib. II fere BFN V, om. GM, spatium in L || 111 celo —
 toto E toto — mundo (I celo suprascr. m. 2) L toto — celo
 BV || 112 requiem — tenebant E

Cum pater omnipotens somnum uocat atque ita fatur:
 'Vade age per tenues auras, lenissime diuum,
 Argolicque ducis celeri pete castra uolatu; 115
 Dumque tuo premitur sopitus pondere dulci,
 Haec illi mandata refer: cum crastina primum
 Extulerit Titana dies noctemque fugarit,
 Cogat in arma uiros incautumque occupet hostem.'
 Nec mora: somnus abit leuibusque per aera pennis 120
 Deuolat in thalamos Agamemnonis: ille sopore
 Corpus inundatum leni prostratus habebat.
 Ad quem sic loquitur curarum operumque leuator:
 'Rex Danaum Atride, uigila et mandata Tonantis',
 Quae tibi missa simul delatus ab aethere porto, 125
 Accipe: cum primum Titan emergerit undis,
 Fortibus arma iube socios aptare lacertis
 Et petere Iliacos instructo milite campos.'
 Dixit et has repetit per quas modo uenerat auras.
 Interea lucem terris dedit ignea lampas. 130
 Conuocat adtonitus uisis Pelopeius heros
 In coetum proceres remque omnibus ordine pandit.
 Cuncti promittunt socias in praelia uires
 Hortanturque duces; quorum rex fortia dictis
 Pectora conlaudat gratesque agit omnibus aequas. 135
 Hic tum Thersites, quo non deformior alter
 Venerat ad Troiam linguaue proteruior, ultra

113 Cum *Higtius*: Tum O (Tunc BL) | omp̄s plerique (omni-
 pudens FL) | 114 leuissime *codd. praeter* BN (n L m. 2 *supra*
ras.); aurasque *corr.* M | 119 incautumq; E | 120 somnos E ||
 121 agamemnonis EL | 124 danaū ≡ ≡ ≡ L | atride m. 1 in -da
corr. EL atrida *ceteri* (atrides G) | 125 missa *uulgo*: iussa O |
 delapsus M | 126 tytan E (*semper*) | se emergerit M | 129 has
 m. 2 *supra lin.* L as B; *malim* hinc | 131 atton. *codd. praeter*
 M | uisis EMN: iussis *ceteri* (-sit F) | 134 duces *scripti*: ducem
 O | 135 cōlaudās (-s in *ras. m. 2*) L | grates (*om. que*) FL
 quorum grates V | 136 tunc FNV | thesidis (*tersites m. 2 suprascr.*)
 E thersitis V -tus L | non] nec V (E m. 2 *suprascr.*) | 137 linguaue
 G: lingua ≡ ≡ (nec m. 2 *supra lin. praefixit*) E nec lingua

Bella gerenda negat patriasque hortatur ad oras
 Vertere iter; quem consiliis inlustris Ulixes
 Correptum dictis sceptro percussit eburno. 140
 Tum uero ardescit conceptis litibus ira:
 Vix telis caruere manus, ad sidera clamor
 Tollitur, et cunctos pugnandi corripit ardor.
 Tandem sollertis prudentia Nestoris aeuo
 Compressam miti sedauit pondere turbam 145
 Admonuitque duces dictis, responsa recordans
 Temporis illius, quo uisus in Aulide serpens
 Consumpsit uolucrum bis quattuor arbore fetus
 Atque ipsam inualido pugnante corpore contra
 Addidit extremo natorum funere matrem. 150
 Tum sic deinde: 'senex remoror, remoramini, Achiui:
 In decimo labor est, Calchas quem dixerat, anno,
 Quo cadet ec Danaum uictoricibus Iliion armis.'
 Assensere omnes, laudatur Nestoris aetas,
 Conciliumque simul dimittitur; arma parari 155
 Dux omnis iubet atque aptari corpora pugnae.

FMNV ≡ ≡ lingua (que m. 2 add.) L; in B hic u. dest |
 proteruior, ita O | ultra *Bergius*: alter O e u. priore || 138 pa-
 trias (om. que) **BFLV**, quo recepto hortatus conicias || 139 il-
 lustris *codd. praeter M* || 140 eburno (I neo m. 1 *suprascr.*) L ||
 141 Tunc E | conceptis E || 144 sollerti **BM** sollerti ≡ ≡ G (sol-
 lerti — arte *Ruardius*) || 145 pondere *scripsi*: pectore O || 146 Amon.
 E Ammon. **FV** || 146 recordat M; num reuoluens P || 148 uolu-
 chrum b. quatuor E | fetus V ferus E: fetus uel foetus *ceteri* ||
 149 inualido **GN**: ualido *ceteri* | pectore **BV** || 150 *puto* extremam in
 nat. || 151 Tunc **BFLN** | inde **FGV** | senex *prioribus adiungunt*;
correat | remoror *scripsi*: moneor F moneo ≡ ≡ L moneo *ceteri*
 (etiam E); maneo *uulgo* | remoramini *scripsi*: remoneboq; (q; m. 1
supra lin. **EL**) *codd. praeter F* remonebor et M reminiscor *ex-*
hibentes; remaneteque *uulgo* || 152 quem calcas (calcas) dix.
NV (M u. 152 om.) || 153 cadet ec *scripsi*: caderet O (cideret N;
 an recidet P) | caderet danaum uiatr. E || 154 Assens. O: Consens.
 E || 155 Consiliumq; *codd. praeter EG* || 156 Dux omnis iubet
 atque *scripsi*: Dux iubet atque animos O (Rex pro Dux S) |
 aptari (et *supra lin. add.*) G: aptare et O | corpora *Higius*:
 pectora O

Postera lux tacitas ut primum dispulit umbras
 Et nitidum Titan radiis caput extulit undis,
 Protinus armari socios iubet acer Atrides
 Et petere Iliacos instructo milite campos. 160
 Vos mihi nunc, Musae (quid enim non ordine nostis?),
 Nomina clara ducum clarosque referte parentes
 Et dulces patrias: nam sunt haec munera uestra.
 Dicamus, quot quisque rates ad Pergama duxit,
 Et coeptum peragamus opus, sitque auctor Apollo 165
 Aspiretque libens operi per singula nostro.
 Peneleus princeps et bello Leitus acer
 Arcesilaus atrox Prothoenorque Cloniusque
 Boeoti decies quinas egere carinas
 Et tumidos ualido pulsarunt remige fluctus. 170
 Inde Mycenæis Agamemnon moenibus ortus,
 Quem sibi delegit bellatrix Graecia regem,
 Centum egit plenas armato milite puppes.
 Et bis tricenis Menelai nauibus ardor
 Insequitur totidemque ferox Agapenor's ira. 175
 Quos iuxta fidus sollerti pectore Nestor
 Consilioque potens gemina cum prole suorum
 It ter tricenis munitus in arma carinis.

157 tantas L | depulit O, corr. *Higtius* | 158 ≡ tulit L; *num
 ectulit ?* | 160 constructo N armato E; *totum u. ex 128 prae
 repetitum puto* | 161 Incipit lib. III in spatio uacuo L | Nunc
 (Vos m. 2 *suprascr.*) E | 162 parentes O: penates *uulgo* | 163 no-
 mina (munera m. 1 *suprascr.*) E | 164 quas (as *ex corr.*, et quot
 m. 1 *suprascr.*) L | 165 peragimus (a *supra* i m. 1) E | 167 Pene-
 laus (e *supra* a m. 2) E | Leitus *Bondamus*: lercius BEFN.
 laertius LM lertius G ler ≡ tius (ler *ex corr.*) V | 168 Archesi-
 laus *ferè* O | protenorq; BG: pr(a)etenorq; FLV protenor (om.
 que) MN et proteuir (nor *supra* uir m. 2) E | cloniusq; FLV:
 claniusq; (d *supra* cl. m. 2) E clonioq; B clonius (atq; *add. m. 2*)
 G didoniusq; M cremusq; N | 169 Boetes O (Boeti ≡, i *ex corr.*
 L); Boeoti *Kootenus* Boeotas *Wernsdorfus* | 170 remige *ex er-
 mige corr.* E | 171 agamemnon EFL -menon MN | 174 trigenis
 BL | 177 suorum est E | 178 It ter L: Est ter FGMNV Est cum B
 Ter (It m. 2 *suprascr.*) cum E

At Schedius uirtute potens et Epistrophus ingens
 Gloria Myrmidonum, saeui duo robora belli, 180
 Longa quaterdenis sulcarunt aequora proris.
 Et bis uicenas Polypoetes atque Leonteus
 Instruxere rates, ornatas milite forti.
 Euryalus Sthenelusque . . . et fortis in armis
 Tydides ualido pulsantes remige fluctus 185
 Bis quadragenas onerarunt milite puppes.
 Ascalaphusque potens et Ialmenus, acer uterque,
 Ter denas ualido compleverunt remige naues.
 Et bis uicenas Locrum fortissimus Aiax
 Instruxit puppes totidemque Euaemone natus. 190
 Quos iuxta Graium murus comitatur Achilles,
 Cum quinquaginta materna per aequora uectus.
 Thessalici iuuenes Phidippus et Antiphus ibant
 Altaque ter denis sulcarunt aequora proris.

179 At Schedius *Fanensis*: Ascadius BEG et (in Assedius corr.) L Tascadius V Assedius F Archadius M Ascredius N | epistropus *codd. praeter* BE | 181 Longa; terdenis (Grandia terd. E) O, corr. *Fanensis* | sulcarunt S: pulsarunt O | 182—626 om. G | 183 uicenas BE | polypoetes M: polibetes O (-tas B -tus N) | leonteus L: leontheus E leontes FN leontas MV leuteus B | 183 honeratas MV o ≡ atas (nec *supra ras.*) B | milite multo *Schenkelius* | 184 Euryalus *Bondamus et Higtius*: ≡ urripulus (eripulus m. 2 *suprascr.*) E Surripilus FM (-pulus) Susripilus B Euripilus LN (-pulus) Durripilus V | stenus; LV: stelenus; *ceteri* | *inserunt* simul E duces BN (E m. 2) decus FM decons V decens (ens *ex corr.*) L | 185 Titides EL m. 1 M | pulsantes *scripsi*: pulsarunt O | fluctus E (fructus M): pontum BFN V, et *supra ras. m. 2* L | 186 Bis LN: Bisque E (q; *suprascr. L m. 1*) Hi FV Hii M In B | ornarunt M | 187 Ialmenus *Fanensis*: thalamenus in thalamus corr. E thalamus (m. 1 *supscr.* et iamenus, om. in *textu* et) L talamus (om. et) M talmeus F thalmenus V talamonius N talamon B | 189 uicenas BE | 190 Euaemone *Bondamus* (Euaem. *Muellerus*): euchenore O (V om. 190) | 191 murus (m *ex corr.*) L: durus O | 193 Thesal. LN | p(o)edippus O (poethpus B; h *supra* pe L) | antipus (h *supra* p) B: antimus (p *supra* p) E antipus MV antibus FL apheus M | 194 sulcarunt *vulgo*: pulsarunt O

Et tribus assumptis ratibus secat aequora Nireus, 195
 Tlepolemusque nouem Rhodius, quos uiribus acer
 Eumelus sequitur, minus una naue profectus
 Quam duxit Telamone satus Salaminus Ajax.
 At Prothous Magnes Tenthredone natus et una
 Euboeae magnis Elephenor finibus ortus 200
 Dulichiusque Meges, animisque insignis et armis,
 Aetola de gente Thoas Andraemone natus,
 Hi quadragenas omnes duxere carinas.
 Et bis sex Ithaci naues sollertia duxit;
 Quem sequitur totidem ratibus Telamonius Ajax, 205
 Egregia uirtute potens; simul horrida Guneus
 Ire bis undenis tendebat in arma carinis.
 Idomeneus et Meriones, Cretaeus uterque,
 Bis quadragenis muniti nauibus ibant.

195—198 post 202 *poni uult Schenkelius (potius ingrata uocis aequora repetitio eliminanda scribendo 195 secuit freta)* | 195 ex Syme *Wernsdorffius* (ab Sume *Schenkelius*) | Nireus *Bondamus et Higtius*: teucer O | 196 Tlepolemusque *Barthius*: Triptolemusq; fere O (≡≡ triptolim. B Neptolem. [triptolom. m. 2] E Striptolom. FL Triptolom. V) | rodus O (redius B) | 197 Eumelus L m. 1: Eumenelus *ceteri* (Hum. B, sed corr. m. 2, -nulus M -neleus B, N m. 1, L ex corr.) | profectus *uulgo*: prouectus O | 198 thelamone EFMN (*hic thal.*) | salaminus B, L ex corr., V: telamonius (*suprascr.* m. 2 salimius) E thelamonius F salamonius N salmonius M | 199 At Prothous *Bondamus*: Astropus O (-fus L -pus *suprascr.* h B Ostrophus, m. 2 *suprascr.* Astropus, E) | Magnes *Schraderus et Higtius*: magno O, nisi quod et magno M a (et m. 2 *suprascr.*) magno E | thethoredone L et (testoride m. 2 *suprascr.*) E teithorede B thaetore done F testoride N de edine M thesthorede V | 200 Euboea ae B Euboea ac EFM Euboen et M Eubous ac V Euboee (e *ult. ex corr.*) a ≡≡ L; num in ac latet ec (ex *Bondamus*) ? | helpenor O (elp. N belp. M) | 201 animis ≡≡ (*supra ras.* qui q; m. 2) E ani ≡≡≡ (mis *supra ras.*, om. que) L | 202 Ethola O | andremone O | 203 Hii et duxere E | 204 itachi E | 205 ratibus totidem thel. E | 206 Guneus *Bondamus*: phineus O (fineus BL -meus N -ne *suprascr.* os M) | 207 tendebat *Kootenus*: temptabat O | 208 Idemeneus et merienes E

Et totidem puppes clara de gente Menestheus 210
 Duxit Athenaeus, quot uiribus addit Achilles.
 Amphimachusque ferox et Thalpius, Elide nati,
 Et clara uirtute Polyxenus atque Dioces.
 Hi bis uicenas onerarunt milite naues.
 Protesilaus agit totidem fortisque Podarces 215
 Instructas puppes, quot duxit Oileos Aiax.
 Et septem Poeante satus dat in arma carinas.
 Quem sequitur iuxta Podalirius atque Machaon,
 Altaque ter denis sulcarunt aequora proris.
 His ducibus Graiae Troiana ad litora puppes 220
 Bis septem uenere minus quam mille ducentae.
 Iamque citam appulerant classem camposque tenebant,
 Cum pater ad Priamum mittit Saturnius Irim,
 Quae doceat fortes uenisse ad bella Pelasgos.
 Nec mora: continuo iussu capit arma parentis 225
 Priamides Hector totamque in praelia pubem
 Festinare iubet portisque agit agmen apertis.
 Cui fulgens auro cassis iuuenile tegebat
 Omni parte caput, munibat pectora thorax,

210 legente E | Menestheus *Bondamus*: menetes EM moenetes L menetis V monetis ceteri | 211 quot *Schraderus*: quos O | addit *Wernsdorffius*: ambit O | 212 Amphimachus; EM | et om. E, ras. in L (*suprascr.* atq;) | Thalpius *Bondamus*: alpinus M alpinus EFLV alpinor N alpinus B | eolide E | 214 ornarunt M | naues E: puppes ceteri (E m. 2 *suprascr.*) | 215 Prothes. E | podartes EM | 216 Instructas in Sex duxit corr. m. 2 E | quot *Schraderus*: quod M quos ceteri (quos duxit] septem quos E m. 2) | Oileos *Schraderus*: oileus BLNV oleius E oileius F olenius M | 217 ≡ peante L: photonte E phetonte N phoetante F ferante B (Poeante-sequitur om. MV) | dat in a. carinas E: tulit a. carinis ceteri omnes | 218 polidarius *codd. praeter* EL | machaon EL: met(h)eon BFV mecheon M metonta N | 220 littora *codd. praeter* EN | 221 septem E | 222 citam—classem EL: cite-classes ceteri (citi V cito M); ceterum totum uersum spurium censet L. *Muel-lerus, ego grauius corruptum putans sic fere refincerim*: iam sese extulerant castris | 223 Cum O (C in V ex corr.): Tum M | 224 exisse *Schenkelius* | 226 Primiades E | 228 Qui E, corr. m. 2 ||

Et clipeus laeuam, dextram decorauerat hasta 280
 Ornabatque latus mucro; simul alta nitentes
 Crura tegunt ocreae, quales decet Hectoris esse.
 Hunc sequitur forma melior nec fortis in armis
 Belli causa Paris, patriae funesta ruina;
 Deiphobusque Helenusque simul fortisque Polites, 285
 Et sacer Aeneas, Veneris certissima proles,
 Archilochusque Acamasque ferox Antenore creti.
 Nec non et proles generosa Lycaonis ibat
 Pandarus et magnae Glaucus uirtutis in armis;
 Amphiusque et Adrastus et Asius atque Pylaeus. 240
 Ibat et Amphimachus Nastesque, insignis uterque,
 Magnanimique duces Hodiusque et Epistrophus ingens
 Euphemusque ferox clarusque aetate Pyraechmes;
 Cum quibus et Mesthles atque Antiphus et bonus armis
 Hippothousque Acamasque iuere et Pirous una, 245

230 laeuam clipeus *vulgo* || 233 nec (= nec tamen) *scripsi*: tunc, *suprascr. m. 1* non, *E* tunc *ceteri* (*nisi quod in L quid m. 2 restituerit* [q̄a = quam?] *quidque deleuerit non ita claret*) | fortibus armis *Kootenus* || 235 Deiphebusq; (Deif.) *O*, *nisi quod que om. FMN* || 236 cō ≡ tiissima (ō e corr.) *B* *gratisissima* 5 || 237 Archilocusq; *BLMV* (*et om. que F*) -lonusq; *N* | achamasq; *O* | creti *FL*, *supra ras. m. 1 E*, *in ras. V*, *suprascr. M*: nati *BMN* || 240 Amphiusque *Bondamus*: Amphionq; *O* (q; *om. N*; *Anph. F Anf. L*) | *et addidi: om. O* | adrastusq; *FLMN* | ausius *MNV* ansius *F* | Pylaeus *Bondamus*: ephialtes *O* (fialtes *N* ≡ ≡ ≡ altes, *epi supra ras., L*) || 241 Ibat et *BL*: Ibant *MNV* Ibat *F* Ibant et *E* | amphimachus *BFMN* anphimacrus *V* | Nastesque *Bondamus*: nactesq; *E* nactisq; *L* natusq; *BM* naucius *N* naciussq; *F* nautiusq; *V* || 242 Hodiusque *Bondamus*: rodiusq; *O* (q; *om. FMN*, *supra lin. m. 1 L*) | epistrophus *B*: epistropus *O* (-peius *E*, -fus, *sed f ex corr. L*) || 243 Euphimusq; *O* (*Euf. L Eph. B Euphym. E*) | piragmes *O* (*pyr. E, -nes M*), *corr. Bondamus* || 244 Mesthles *Bondamus*: nesteus *O* (*mnesteus E nesteus F et, ut uid., L m. 1 nestes M menesteus N*) | antipus *codd. prater BE* || 245 Hippothous *Kootenus*: Ippodeus *FV* *et (e supra lin. m. 1) L* Ippodeus *N* Ipotens *M* Ipodos *E*, *quod in -domus corr. m. 2, Ipodomus B* | -que ego: atq; (q; *supra lin. L*) *O* | Acamasque iuere ego: atamas (atamas *BE*) uenere *O*, *sed uete V*, ue (*e ex corr.*) ≡ ≡ ≡ (nere *m. 1 supra ras.*) *L*, *ut e ex corr. B* | *et Wernsdorfius: om. O* | Pirous

Alcinooque sati Chromiusque atque Ennomus, ambo
 Florentes aetate uiri, quos Phorcus et ingens
 Ascanius sequitur, simul et Iouis inclita proles
 Sarpedon claraque satus tellure Pylaemen.
 His se defendit ducibus Neptunia Troia, 250
 Uicissetque dolos Danaum, ni fata fuissent.

Iamque duae stabant acies fulgentibus armis, III
 Cum Paris, exitium Troiae funestaque flamma,
 Armatum aduerso Menelaum ex agmine cernit
 Seque uelut uiso perterritus angue recepit 255
 Ad socios amens; quem postquam turpiter Hector
 Confusum terrore uidet, 'o dedecus' inquit
 'Aeternum patriae generisque infamia nostri,
 Terga refers? at non dubitabas hospitis olim
 Expugnare toros, cuius nunc defugis arma 260
 Uimque times! ubi sunt artes, ubi cognita nobis
 Ludorum quondam uario in certamine mens est?
 Hic animos ostende tuos: nihil adiuuat arma

idem: poyorus B piercus FMV pigerus E (i supra alt. e m. 2) M pierius (utraque i ex corr.) L || 246 Alcinooque amicus Kooteni: Axinonoq; O (Ixinoneq; sed I et e ex corr. m. 2 L Anxinonoq; N Anxionoq; M Axionoq; F Hesione B) | cromiusq; N: croniusq; O | atque Kooteni amicus: et O | eunomus O (euomoqus E, -uius M, -nus B, n in d corr. m. 2 L) || 247 phorcus (fortis suprascr. m. 2) E: forcus ceteri (fortis V mg.) || 249 Pylaemen scripsi: chorebus O (borelus E m. 2 suprascr.) Corosbus uulgo; sed neque hic ab Homero commemoratur et Pylaemenes iam solus restat non nominatus; inuexere illum librarii ex Vergilio; Pylaemen mutato paululum nomine, ut supra Chronius pro Chromis || 251 Uicissentq; EL | ni O: nisi L solus || Lib. III fere codd. (om. MM) || 253 Cum EL (in hoc C fortasse ex corr.): Dum ceteri | excidium O: excidium (sic M) m. 1 in excidium corr. E || 257 uidet (i supra e m. 2) E | o O (≡ o L): pro uulgo || 260 ñ (suprascr. m. 1 ño) E || 261 artes Schenkelius: uires O (ortum e priore Uimque) || 262 uario in certamine E: uaria in certamina ceteri omnes | mens (ms) est scripsi: uis est O uirtus S Higtius || 263 nil B | arma uulgo: armas L (qui tuo habet, ut a primitus ad hanc uocem possit pertinuisse) armis E ceterique

Nobilitas formae: duro Mars milite gaudet.
 Dum iaceas in amore tuo, nos bella geremus 265
 Scilicet et nostrum fundemus in hoste cruorem!
 Aequius aduersis tecum concurret in armis
 Impiger Atrides: spectet Danaumque Phrygumque
 Depositis populus telis, uos foedere iuncto
 Aduersas conferte manus, decernite ferro.' 270
 Dixit. quem contra paucis Priameius heros
 'Quid nimis indignis' inquit 'me uocibus urges,
 O patriae, germane, decus? nam nec mihi coniunx
 Priuaque luxuria est potior uirtutis honore;
 Nec uires temptare uiri dextramque recuso, 275
 Dummodo uictorem coniunx cum pace sequatur.'
 Dicta refert Hector; placuit sententia Grai.
 Protinus accitur Priamus, sacrisque peractis
 Foedera iunguntur; post haec decedit uterque
 Depositis populus telis, campusque patescit. 280
 Interea toto procedit ab agmine Troum
 Pulcher Alexander, clipeoque insignis et hasta.
 Quem contra paribus fulgens Menelaus in armis
 Constitit et 'tecum mihi sint certamina' dixit;
 'Nec longum nostra laetabere coniuge, quae te 285
 Mox raptum ire gemet, tantummodo Iuppiter adsit.'
 Dixit et aduersum se concitat acer in hostem.

267 concurret B: concurrat O | 269 populos E | 270 Ad-
 uersi F | et cernite *Higtius* | post 270 L *mgo m. 1 (sic) adicit*
 Quis uestrum melius sit tanta coniuge dignus, quod num re-
 cipiendum sit *delibera*, illo melius *apte mutato*; in E m. 2 hoc
additur uestram nunc elenam sumat quis rectius ipsam, quod
paulum transformatum abiit in editiones pessime | 271 quem O
 (uē *supra ras. L*): quae *uulgo* | 273 coniunx *codd. praeter E (ut*
et 276) | 274 Priuaque *Wakkerus*: Paruaque O (Par ≡ uaq; B)
 Prauaque *Kootenus* Pronaque *uulgo* | 278 accitur *EL*: accitus
ceteri | 279 hoc L | decedit *Brantema*: descendit *FLV* descendit *in*
discedit m. 1 corr. E discedit *BMN* | 281 num amoto ? | 284 sint
BMN: sunt *EFV*, et (u *ex corr.*) L | 286 raptum ire gemet *scripsi*:
 rapuit regem et O (regem: B regem ≡ L) quam te mox rapuisse
 gemes *Wakkerus* | modo *ex mihi, ut uid., corr.* L

Ille uirum forti uementem reppulit ictu
 Seque gradu celeri recipit longeque frementem
 Hastam deinde iacit, quam deuitauit Atrides. 290
 Inque uicem misso fixisset corpora telo
 Praedonis Phrygii, ni uastum ferrea pectus
 Texisset lorica uiri septemplice tergo.
 Insequitur iuxta clamor; tum aduersus uterque
 Constitit et galeam galea terit et pede plantam 295
 Coniungit, stridetque mucro mucrone corusco.
 [Corpus collectum tegitur fulgentibus armis.]
 Non aliter fortes nitida de coniuge tauri
 Bella gerunt uastisque replent mugitibus auras.
 Utque diu rigido captabant corpora ferro, 300
 Tum memor Atrides raptae sibi coniugis instat
 Dardaniumque premit iuuenem mox ense rigente;
 Cedentemque retro dum desuper appetit hostem,
 Splendidus extremas galeae percussus ad oras
 Dissiluit mucro; gemuerunt agmina Graium. 305
 Tum uero ardescit, quamuis manus ense carebat,
 Et iuuenem arrepta prosternit casside uictor
 Ad sociosque trahit; et ni caligine caeca

289 uementem *L. Muellerus*: uenientem O | 292 tinxisset (fix
m. 2 suprascr.) E fix. N | ferro B | 293 ni O: nisi V ni, *suprascr.*
m. 1 si, L | uasti f. pectus achiu; E | 294 tunc uersus V (E *m. 2*) ||
 295 galea galeam E galeam terit galea MN | 296 Contingit
m. 2 corr. L Contingens *ex corr. B* | stridetque] q; *supra lin.*
m. 1 E, om. L | 297 *spurium seclisit L. Muellerus* | 298 de]
 pro MN | 299 auram E | 300 Utque *Hoeufftius*: Atque O lamque
Kootenus (qui et captarant) | rimabant MN; *num recte (cf. 456)?*
 corpora O: pectora *L. Muellerus* | 301 Tum E: Cum *ceteri* ||
 302 rigento, *ita O* | 303 Cedentemque *scripsi*: Cedentem O ||
 304 percussit FLV | 305 Dissiluit B, *et ita m. 1 ex Diss. corr. E,*
 Dissiluit MN | 306 Tum O: Tum *m. 2 in Tunc corr. E* | 308 socios-
 que trahit et ni *scripsi*: sociosq; nisi traeret B socios tra(h)eretq;
 nisi *ceteri* (nisi in E) sociosque trahit; quem ni *Kootenus* (quod
 ni *L. Muellerus*) socios trahit et nisi tum *Wernsdorffius. de*
producta in trahit ultima cf. 257 et 966

Texisset Cytherea uirum subiectaque mento
 Fortia rupisset laxatis uincula nodis, 310
 Ultimus ille dies Paridi foret. abstrahit auro
 Fulgentem galeam secum Menelaus et ardens
 In medios mittit proceres rursusque recurrit
 Et magnam ualidis contorsit uiribus hastam
 In cladem Phrygii, sua quem Uenus eripit hosti 315
 Et secum in thalamos defert testudine cultos.
 Ipsa dehinc Helenam muris arcessit ab altis
 Dardanioque suos Paridi deducit amores.
 Quem tali postquam conspexit uoce locuta est
 'Uenisti, mea flamma, Paris, superatus ab armis 320
 Coniugis antiqui? uidi puduitque uidere,
 Arreptum cum te traheret uiolentus Atrides
 Iliacoque tuos foedaret puluere crines.
 Nostraque (me miseram!) timui ne Doricus ensis
 Oscula dissiceret; toto mihi mente reuineta 325
 Fugerat ore color, sanguisque reliquerat artus.
 Quis tibi cum saeuo contendere suasit Atrida?
 An nondum uaga fama tuas peruenit ad aures
 De uirtute uiri? moneo, ne rursus inique
 Illius tua fata uelis committere dextrae.' 330

309 cytharea EL citarea (a ex e) B citharea N cytharia M |
 uirū ex uiri L | 314 contursit E | 316 frigii BL (i. ult. ex corr.) V:
 frigie ceteri (in E i m. 1 supra 9) | quem eripuit MN | arripit
 BV | 316 Ac V Ad F | cultos S: custos FV comptos MN tutos
 (tectos m. 2) E tectos supra ras. B ≡ ≡ ≡ tos (cinc m. 2 supra-
 scr.) L tectum ego conieci | 317 arcessit E accersit BV | 319 Que
 B, L ut uid.; malim Quae | 320 an o mea ? | 324 me supra lin.
 m. 2 L | 325 dissiceret scripsi: disuiceret E discideret FV diui-
 deret MN dis ≡ ≡ ceret (cu m. 1 suprascr.) L discuteret B |
 toto EL: totus ceteri (et totus M, mihi omittens, ut et N) | re-
 uineta scripsi: relicta O e u. sequenti; relictae A. de Rooy male ||
 326 calor MN, et ita ex color m. 1 corr. E | 327 contendere
 suasit L: suasit contendere E contendere iussit ceteri | atride (a
 m. 1 supra e) E | 328 An E m 2, B: Aut ceteri (≡ t E) | fama
 uaga E, quod signis appos. corr. m. 1 | 329 inique ELN: ini-
 quae ceteri, nisi fallor

Dixit, tum largis perfudit fletibus ora.
 Tristis Alexander non me superavit Atrides,
 O meus ardor ait, 'sed castae Palladis ira.
 Mox illum nostris succumbere turpiter armis
 Aspicias, aderitque meo Cytherea labori.' 335
 Post haec amplexu per mutua corpora iuncto
 Incubuit membris Cygneidos; illa soluto
 Accipit flammam gremio Troiaeque suasque.
 Interea toto Menelaus in agmine Troum
 Quaerit Alexandrum uictorque huc fertur et illuc. 340
 Quem frater socias acuens in bella caternas
 Adiuuat et forti pulsos Phrygas increpat ore
 Seruariusque iubet leges Helenamque repositit.

Cumque inter sese proceres certamen haberent, IIII
 Concilium omnipotens habuit regnator Olympi, 345
 Foederaque intento turbauit Pandarus arcu,
 Te, Menelae, petens; laterique uolatile telum
 Incidit et tunicam ferro squamisque rigentem
 Dissecat: excedit pugna tremebundus Atrides
 Castraque tuta petit; quem doctus ab arte paterna 350
 Paeoniis curat iuuenis Podalirius herbis;
 Atque iterum in caedes horrendaque praelia uisit.

331 Dixit tum O: Dixerat et *uulgo* | perfudit BE: perfundit FL profundens MNV | 333 casta B, et (s ex u m. 1 corr.) L: cau \equiv te E caut(a)e ceteri | commodis, m. 2 *suprascr.* palladis, L | 335 Aspiceres M, N m. 1 | cytherea (cith.) ELMN | 336 amplexu BL (E m. 2): amplexus EFV (-xis M -sus, s ult. eras., N) | pectora Higtius | iuncto E m. 2: iunctis O (-ti \equiv L) | 337 Incumbit MN | cigneidos (*suprascr.* m. 1 cineidos) E cineidos BMNV cyneidos F cyneidos (cneid m. 2 in ras.) L | 341 Cui L | 342 friges (phriges, phryges) O | Lib. IIII fere O (om. MN) | 344 Cumq; LMN: Dumque ceteri | 345 Concilium L, et (s supra c m. 2) E: Consilium ceteri (-mq; MN) | num post 345 nonnulla *interciderunt?* | 346 pindarus MN | 347 telum L (E m. 2 *suprascr.*): ferrum ceteri | 348 suamisq; E | 349 Discidit F; num dissicit? | tremeb. EMN: gemeb. ceteri | 351 Peoniis O (\equiv eoniis L): Poenais B Poenis V | 352 incedens E | uisit scripsi: uictor ELPV,

Armavit fortes Agamemnonis ira Pelagos,
 Et dolor in pugnam cunctos communis agebat.
 Bellum ingens oritur, multumque utrimque cruoris 355
 Funditur et totis sternuntur corpora campis;
 Inque uicem Troumque cadunt Danaumque cateruae.
 Nec requies datur ulla uiris; sonat undique Mauors,
 Telorumque uolant cunctis e partibus imbres.
 Occidit Antilochi rigido demersus ad umbras 360
 Ense Thalysiades optataque lumina linquit.
 Inde manu forti Graiorum terga prementem
 Occupat Anthemione satum Telamonius Aiax
 Et praedurato transfixit pectora telo:
 Purpuream uomit ille animam, cum sanguine misso 365
 Ora rigat moriens. tum magnis Antiphus hastam
 Uiribus aduersum conisus corpore toto
 Torquet in Aiace: telum derrauit ab hoste
 Inque hostem cecidit transfixitque inguine Leucon:
 Concidit infelix prostratus uulnere tristi 370

misit E m. 2 *suprascr.* et F *mgo*, uenit MN mitit illum B mitit *edd. ant.* | 353 fortesq; MN | 355 sq. habent *Gesta Bereng.* II 180 sq. | 355 utrimq; et E et L *ex corr.*: utrumq; O (uirumq; FNV) hinc illincque *Gesta Bereng.* | 357 danaumq; cadunt troum; MN | 358 mauors in bellum *corr.* E | 359 cunctis e O: ex cunctis MN | 360 habent E m. 1 in *margin. add.*, MN: om. ceteri | anti-loc(h)us E MN, *corr. Bondamus* | demersus MN: dimersus E demissus *uulgo* | ad E: in MN | 361 om. B | thalysiades (-dis m. 2) E thalysiades MN thales ita des FV cadit sitades (cadit s in *ras.* m. 2) L; *corr. Bondamus* | 363 Anthemione *Bondamus*: amphione EEMN amphy ≡ ≡ one L amphibione FV | thelam. E thalam L | 364 corpora MN | tela E ferro B | 365 cum s. misso *scripsi*: cum s. mixtam O; u. *ex Aen.* IX 349 *interpolatum putat Schenkelius* tum s. multo L. *Muellerus* | 366 tunc FV | maximus E | 367 om. E, *add. mg. m. 2* | aduersum B et (u *ult. ex corr.*) L: aduersam O | conatus O, *corr. Wernsdorfius* | pectore E m. 2 | 368 aiace: eacide ceteri | telum derrauit *scripsi*: telumq; errauit O | 369 transfixitque ego: transfixit in MN et (in *supra lin.*) V transfixit et (*mgo* uel in) F cadit cinctus in E cadit ictus in L tunc ictus B (E m. 2) namque ictus — Leucus *Schraderus* | laucō B leuchon E | 370 tristi MN: forti ceteri

Et carpit uirides moribundus dentibus herbas.
 Impiger Atrides casu commotus amici
 Democoonta petit teloque aduersa trabali
 Tempora transadigit uaginaque horridus ensem
 Eripit; ille suis moriens resupinus in armis 375
 Concidit et terram moribundo uertice pulsat.
 Iamque Amarynciden saxi deiecerat ictu
 Pirous Imbrasides dederatque silentibus umbris;
 Dumque audius praedae iuuenem spoliare parabat,
 Desuper hasta uenit dextra librata Thoantis, 380
 Perque uiri scapulas annosaque pectora transit.
 In uultus ruit ille suos calidumque cruorem
 Ore uomit stratusque super sua palpitat arma.
 Sanguine Dardanii manabant undique campi,
 Manabant amnes passim; pugnatur ubique 385
 [Inmixtis ardens amborum exercitus armis]
 Et modo Troianis uirtus, modo crescit Achiuis,
 Laetaque per uarios petitur uictoria casus.

Hic postquam Danaum longe cedentia uidit V

371 cf. *Gesta Ber.* II 213 | moribundis *Higtius* | 372 *Atridae*
loco cum Ulixem nominet Homerus, Hinc *Laertiades Bondamus*
 Imp. *Aeolides Higtius* Imp. ast *Ithacus Weytinghius coniecere* ||
 373 *Democoonta Bondamus*: *Demophonta* O (-phoonta EV -phota
 B) | 374 *Tempora* O, corr. E m. 2 | *transadigit* L: *transadiit*
 BFV *transegit* MN (*hic e ex corr.*) et (*egit in ras.*) E | *uaginaq*;
 et F *uagina* et V | 376 *moribundo Dussenus*: *moribundus* O
gemibundus S | 377 *Iamque Amarynciden Schraderus*: *Inq*; *mare*
egeum O (*Inmanē egeum MN, itaque corr. L m. 2*) | 378 *Pirous*
Schraderus: *Impiger* O | *imb* ≡ *asides* L: *umbratides* (s *supra* t)
 E *umbrasides* FV *umbrisiles* N *imbrisiles* M, *rasura in B* | *um-*
bras (i *supra* a) E | 380 *uibr.* E m. 2 | 381 *pannosa* M *per annosa*
 N; *animosaque* S | *timpora* MN *tempora* B | 383 *Euomit ore* L
 m. 1 | 384 *dardanei EMN dardanai* L m. 1 V | *madescunt* MN ||
 385 *pugnatur* O: *pugna* ≡ ≡ (bat *supra* ras.) L *pugnabat* B ||
 386 *uncis seclusi* (Amb. *inm. ard.* M *Inmixtus amb. ard.* N;
ardet V, F *mgo*) | 387 *troianis* E | *modo uirtus* MN | *Lib. V fere*
 O (om. M) | 389 *Sic* L (corr. m. 2) N

Agmina Tydides tumidumque increscere Martem, 390
 In medias acies, qua plurimus imminet hostis,
 Inruit et uersas prosternit caede phalanges:
 Huc illuc ensemque ferox hastamque coruscat.
 Bellica Pallas adest flagrantiaque ignibus arma
 Aduuat atque animos iuueni uiresque ministrat. 395
 Atque boum ueluti uiso grege saeua leaena,
 Quam stimulat ieiuna fames, ruit agmina contra
 Et prostrata necat uesano corpora dente:
 Sic ruit in medios hostes Calydonius heros,
 Virginis armigeræ monitis et numine tutus. 400
 Conuersi dant terga Phryges; fugientibus ille
 Instat et exstructos morientum calcat aceruos.
 Dumque furit sternitque uiros, uidet ecce Daretis
 Aduerso stantes fremibundus in agmine natos,
 Phegeaque Idaeumque simul; quem cuspidè Phegeus 405
 Occupat ante graui, sed uulnera depulit umbo,
 Uitatumque solo ferrum stetit: haut mora, totis
 Ingentem torquet Tydides uiribus hastam
 Transadigitque uiri pectus; pars cuspidis ante
 Eminet, et prodit scapulis pars altera fossis. 410

390 titides ELM (ut saepius abhinc) | mortem E, corr. m. 2 ||
 391 hostis MN | 393 ferox tunc ense (f. ense q N) coruscat et
 asta MN (enseq; f. astaque F ex corr. erasis uirgulis) | cruentat
 E m. 2 | 394 fragrantiaq; (r supra l m. 2) E | 396 Atque scripsi:
 Ille O (≡lleboum N Elleborum M) Inde Kootemus | 397 furit
 Arntzenius | 400 tecmine tutus (suprascr. i numine diue) F ||
 402 exstructos E extractos BV: constructos (ex m. 2 supra con)
 L instructos FMN | 403 furit O: ferit S | Daretis Bondamus: da-
 nitis O (-t ≡ ≡ N doanus E m. 2 add. doantis E, erasum in L) ||
 404 Aduersos F | fremibundus scripsi: furibundus O (e u. priore
 corruptum) | 405 Phegeaque Higtius: Pregeum BE Praege ≡ um
 L P'egneum V P'egneumq; F ≡ egeumq; N Egeumq; M | ideumq;
 (yd. E) codd. | Phegeus Schraderus et Higtius: pr(a)iceps O ||
 406 graui E et (erasa supra i uirgula s indicanti) L: grauis
 ceteri | 407 Uibratumq; E m. 2 | stat E, corr. m. 2 | 409 Trans-
 adigitq; L (B ita ut g erasa sit): Transadiitq; EFV Transaegitq;
 (e m. 2 in ras.) N Transcgitq; M | 410 Imminet L ≡ minet (Im
 m. 2 supra ras.) E Imn. FV | prodiit E | fossos E, corr. m. 2

Hunc ubi fundentem calidum de pectore flumen
 Uersantemque oculos animamque per ora uomentem
 Conspexit frater, stricto celer aduolat ense
 Germanique cupit fatorum existere uindex.
 Sed neque uim saeui nec fortia sustinet arma 415
 Tydidæ contraque tamen defendere temptat.
 Ut uolucris, derepta sui cum corpora nati
 Accipitrem laniare uidet nec tendere contra
 Auxilium nec ferre suo ualet anxia nato,
 Quodque potest, leuibus plangit sua pectora pennis: 420
 Sic hostem Idaeus germani caede superbum
 Spectat atrox miseroque nequit succurrere fratri;
 Et nisi cessisset, dextra cecidisset eadem.
 Nec minus in Teucros armis furit alter Atrides
 Insequiturque acies et ferro funera miscet. 425
 Obuius huic fatis occurrit ductus iniquis
 Infelix Hodius, quem uastae cuspidis ictu
 Sternit et ingenti scapulas transuerberat hasta.
 Hinc ferit Idomeneus aduersa parte ruentem
 Maeoniden Phaestum; cuius post funera Atrides 430
 E Strophio genitum Stygias demittit ad umbras.

411 de corpore MN | 414 capit (cupit m. 1 *suprascr.* E | uictor F | 417 uolucer O (ut cris *supra* cer m. 2 E) | derepta *Wernsdorfus*: decepta BFV decerpta MN de≡ta (p in ras., ut *uid.*, corp m. 2 *supra* ras.) L discerta (m. 2 in decerpta *corr.*) E discerpta *Barthius* | corpora O: uiscera *uulgo* | 419 neque EFLV | 420 plaudit FL (sua pulsat pectora MN) | 421 ydens (u *supra* n) E | 423 ni m. 1 in nisi *corr.* E ni BFV | 425 alter] ater (*mg.* acer) E ater *supra* lin. *add.* m. 1 L ita ut iterum | *supra* at sit *addita* | 427 Hodius *Bondamus*: rodus O | 428 ingentes E | transfixerat E m. 2 | 429 ferit *Schraderus*: petit O | ydomeneū E idomeū (ne m. 2 *supra* meū) L idomeneū (-oū M) MN idoneū V idoneū ex B | 430 Maeoniden Phaestum *Schraderus*: Meridione satum EFV Me≡≡≡one≡≡≡satum (e sat *ex* *corr.*) L Merione satum E et (satus) MN | pro funere BFV | Atrides *Schraderus* et *Higtius*: laetus O | 431 Estrepio O (Estripio MN Et strepio B), *corr.* *Schraderus* (nisi quod Et Str.) | dimittit O (dimisit E m. 2)

Meriones Phereclum uibrata perculit hasta,
 Pedaeumque Meges; tum uastis horridus armis
 Eurypylus gladio metuentem Hypsenora fundit
 Et pariter uita iuuenem spoliauit et armis. 435
 Parte alia uolitat sinuoso Pandarus arcu
 Tydidenque oculis immensa per agmina quaerit.
 Quem postquam Troum sternentem corpora uidit,
 Horrida contento derexit spicula cornu
 Et summas humeri destrinxit acumine partes. 440
 Tum uero ardescit iuuenis Calydonius ira
 In mediasque acies animosi more leonis
 Fertur et Astynoum magnumque in Hypirona tendit:
 Cominus hunc gladio, iaculo ferit eminus illum.
 Inde premit Polyidon Abantaque cuspidi forti 445
 Et notum bello Xanthum uastumque Thoonem.
 Post hos infestos Chromiumque et Echemona telo

432 Merionis puerum O, corr. *Schraderus* | uibrata perculit
idem: librata percutit O | 433 Pedaeumque Meges *Schraderus*:
 Pregeumq; megestus O (Perg. MN Pregneū quoq; mestus V
 megestus, e *supra* tu, L) | tum uastis L. *Muellerus*: uastis E
 uastisque *ceteri*, unde uastis atque *conieci* | horrendus E m. 2 ||
 434 Euripilus E (o *supra* alt. i) FV Eurupilus L Euriphilus MN
 -pides B | metuentem *scripsi*: uetuentem MN uenientem BL (E m. 2)
 uehementem EFV fugientem *Higtius* uementem L. *Muellerus* |
 Hypsenora *Bondamus*: (h)erpedona O (herp *ceteris erasis et*
 enora m. 2 *suprascr.* L elpenora m. 2 E) | fudit BEMN ||
 435 iuuenem uita BFV | 436 uolitant E, corr. m. 1 | pindarus
 EMN | 438 uibit (d *supra* b) E | 439 direxit O, *correxii* ||
 440 distrinxit O (-git FLV, -guit E m. 1 *suprascr.*), corr. *Hig-*
tius | arundine B | 441 Tum O: Tunc *uulgo* | 442 medias (*om.*
 que) EFL m. 1 V | forte (*suprascr.* m. 1 more) E | 443 Asty-
 noum *Bondamus*: astronium O (-naum L astranomū F) | in
 L. *Muellerus*: *om.* O | Hypirona *Bondamus*: hypenora E (el
 m. 2 *supra* hy) hyponora L hipenora F alpenora MN iponora
 B erpenora V | tendit L. *Muellerus*: fundit O | 444 Cominus
 O (*ut et infra*) | 445 polidona O (pal. E m. 2), corr. *Bondamus* ||
 446 t(h)oantum O (-tem E m. 2 MN), corr. *idem* | 447 croniumq;
 BEV cronumq; L cordiumq; M cormumq; N cornumq; F | et
 stemona O, corr. *Bondamus utrumque*

Proturbat celeri pariterque ad Tartara mittit.
 Tu quoque Tydidæ prostratus, Pandare, dextra
 Occidis, infelix, accepto vulnere tristi, 450
 Dextera qua naris fronti coniungitur imae.
 Dissipat et cerebrum galeae cum parte reuulsum
 Ossaque confossi spargit Tydeius ensis.
 Iamque manum Aeneas simul et Calydonius heros
 Contulerant iactisque inter se cominus hastis 455
 Undique rimabant inimico corpora ferro
 Et modo cedebant retro, modo deinde coibant.
 Postquam utrique diu steterant nec vulnere magnus
 Qua daret infesto Tydides ense uidebat,
 Saxum ingens, medio quod forte iacebat in agro, 460
 Bis seni quod uix iuuenes tellure mouerent,
 Sustulit et magno conamine misit in hostem.
 Ille ruit prostratus humi cum fortibus armis;
 Quem Uenus aethereas genetrix delapsa per auras
 Excipit et nigra corpus caligine textit. 465
 Non tulit Oenides animis nebulasque per ipsas
 Fertur et in Uenerem flagrantibus irruit armis
 Et neque quem demens ferro petat inspicit ante

448 Perturbat E m. 2, BFV | 449 pindare E (corr. m. 1)
 MN pandere LV | 461 Dextera BE: Dexta (er m. 2 suprascr.)
 L Dextra ceteri | 453 confossi B, et L ita ut i ex corr. m. 2
 sit: confossa O | Tydeius Heinsius: titideus O (tytidius in tydeus
 m. 2 corr. E tytydius, i ex corr., L) | 454 iamque] Tunc E
 m. 2 suprascr. Tumq; B Tuncq; V | 455 iactisque Kootenus:
 iactis O | 456 rimabantq; i. uiscera MN | 458 utrimq; L uterq;
 BEF | steterat E | 459 infesta MN | 461 mouerent S: mouebant
 O leuarent B (L m. 2 suprascr.) | 462 conamine] nome conieu
 restituendum (ut et Ouid. met. III 60) ? | 463 humi E: humo
 ceteri (E m. 1 suprascr.) | 464 aetherias L | genetrix O |
 dilapsa BE (in hoc corr. m. 2) | 465 Accipit O, corr. Hig-
 tius | legit MN condit V | 466 Oenides uulgo: oenides O (p. nides,
 n ex corr., L c lides B titides M) | animos V animo ≡ (s eras.)
 B animo MN | 468 Et BLN: Sed ceteri (Nec quoque V) | ante L
 ita ut te sit ex corr. hostem B (E m. 2 corr. suprascr.) armis
 F (M suprascr.) aruis V

Caelestemque manum mortali uulnerat hasta.
 Icta petit caelum terris Cytherea relictis 470
 Atque ibi sidereae queritur sua uulnera matri.
 Dardanium Aenean seruat Troianus Apollo
 Accenditque animos iterumque ad bella reducit.
 Undique consurgunt acies et puluere caelum
 Conditor horrendisque sonat clamoribus aether. 475
 Hic alius rapido deiectus in aequora curru
 Proteritur pedibusque simul calcatur equorum;
 Atque alius uolucris traiectus pectora telo
 Quadrupedis tergo pronus ruit; illius ense
 Deiectum longe caput a ceruice cucurrit; 480
 Hic iacet exanimis fuso super arma cerebro:
 Sanguine manat humus, campi sudore madescunt.
 Emicat interea Ueneris pulcherrima proles
 Densaque Graiorum premit agmina nudaque late
 Terga metit gladio funestaque praelia miscet. 485
 Nec cessat spes una Phrygum fortissimus Hector
 Sternere caede uiros atque agmina uertere Graium.
 Ut lupus in campis pecudes cum uidit apertis,
 Non actor gregis ipse comes, non horrida terret
 Turba canum; fremit esuriens et neglegit omnes 490
 In mediosque greges audius ruit: haut secus Hector
 Inuadit Danaos et territat ense cruento.

470 citharea **EMN** (in **L** prior e ex corr.) || 471 sidereo —
 marti **O**, corr. *Higtius* || 472 Dardaniumq; **FMN** (q; in **L** *erasum*) |
 eneā **O** || 473 praelia mittit **F** || 474—482 *habent Gesta Bereng.*
I 195—202 || 475 Conditor **E**, corr. *m. 1* || 476 Hic **BL**: Hinc
E Hinc *ceteri* | in aequore cursu **S** *Gesta Bereng.* || 477 Con-
 teritur **E** *m. 2* Prostratus **F** | pedibus simul **N** et (simul et) **M** |
 calcatus *Gesta Bereng.* || 478 uolucris] rapido **MN** | pectora **B**
 (**L** *m. 2* *suprascr.*): corpora **O** tempora *Gesta Bereng.* || 480 Cor-
 nipedis *Gesta B.* || 481 Sic **FL** (corr. *m. 2*) **V** || 484 Cunctaq; **F** ||
 487 atque] simul **F** || 488 uidet **MN** (in **L** *alt. i ex corr. m. 2*) ||
 489—91 canum *habent Gesta Bereng.* || 163—65 || 489 Nec (nō
m. 2 *suprascr.*) **E** | actor **S**: auctor **O** *Gesta Bereng.* (pastor **E**
m. 2; in **M** u *suppuncta*) ductor *uulgo* || 490 fremit *Higtius*:
 premit **O** || 491 fuit **L**

Deficiunt Graiorum acies, Phryges acrius instant
 Adtolluntque animos: geminat uictoria uires.
 Ut uidit socios infesto cedere Marti 495
 Rex Danaum, sublimis equo uolat agmina circum
 Hortaturque duces animosque in praelia firmat.
 Mox ipse in medios audax se proripit hostes
 Oppositasque acies stricto diuerberat ense.
 Ut Libycus cum forte leo procul agmina uidit 500
 Laeta boum passim uirides errare per herbas,
 Adtollit ceruice iubas sitiensque cruoris
 In mediam erecto contendit pectore turbam:
 Sic ferus Atrides aduersos fertur in hostes
 Infestasque Phrygum proturbat cuspidē turmas. 505
 Uirtus clara ducis uires accendit Achium,
 Et spes exacuit languentia militis arma:
 Funduntur Teucri, Danai laetantur ouantes.
 Tandem hic Aenean inmisso tendere curru
 Conspicit Atrides strictoque occurrere ferro 510
 Comparat et iaculum, quantas furor ipse mouebat,
 Uiribus intorquet, quod detulit error ab illo
 Pectus in aurigae stomachoque infigitur alto:
 Ille ruens ictu media inter lora rotasque
 Uoluitur et uitam calido cum sanguine fundit. 515
 Ingemit Aeneas curruque animosus ab alto
 Desilit et ualido Crethonaque cominus ictu

498 Diffugiunt **MM** | 494 Att. *codd. praeter FM* | que om. **BM** ||
 495 post 487 in **E** ponitur | marti **S**: marte **O** (-to **F**) | 497 animos
MM | 500—504: cf. *Gesta Bereng.* I 207—210 | 505 Infestamq;
 — turmam **MM**; Infestaque uel Infestusque *Kootenus* | perturbat
BV | 509 enea **O** (eneamq; **E** enea **V**) | inmisso] iñ (= inde)
 misso **MM** dimisso **V** admisso **E m. 2** | contondere **B** contendere
F | cura **L m. 1** | 511 Apparatus **B** Et parat **F** | quantas *Hoewff-*
tius: quantum **O** (quantus **L m. 2 ex corr.**) quantis *Higtius* |
 mouebat **BFN** (in hoc n *supra* u): monebat *ceteri* | 512 detulit
Schwaderus et Higtius: depulit **O** | 515 fundit **m. 1 ex fudit corr.**
E fudit **MM** | 517 Crethonaque *Higtius*: cretheona **O** (sic **m. 1**
ex crethona corr. **E** caetona, e *supra* to, **B**)

Orsilochumque ferit, quorum post funera uictus
 Paphlagonum ductor Menelai concidit armis,
 Antilochique Mydon; post hos Iouis inclita proles 520
 Sarpedon subiit funestaque praelia miscet.
 Quem contra infelix non aequis dimicat armis
 Tlepolemus magno satus Hercule, sed neque uires
 Hunc seruare patris nec tot potuere labores,
 Quin caderet tenuemque daret de corpore uitam. 525
 Saucius egreditur medio certamine belli
 Sarpedon, fraudisque subit commentor Ulixes
 Et septem iuuenum pulcherrima corpora fundit.
 Hinc pugnat patriae columen Mauortius Hector,
 Illinc Tydides: sternuntur utrimque uirorum 530
 Corpora per campos et sanguine prata rigantur;
 Pugnat bellipotens casta cum Pallade Mauors
 Ingentemque mouet clipeum, quem sancta uirago
 Eggit et extrema percussum cuspidē caedit

518 Tersilochumq; O (Tors. B Thers. L Thersilochumq; E),
 corr. Bondamus | pro funere BFV | uictus B (sic): uictor O ||
 519 Paphlagonum B: Paphlagonem O (Plasf. MN falagonum E m.
 2 *suprascr.*) | condidit EFL (corr. m. 2) V | 520 Antilochumq;
 (-chumq; E) milon O, corr. Bondamus | 521 subiit funestaq;
 praelia B: in bella subit funestaq; E (cf. u. seq.) ≡ bella ≡ ≡ ≡
 funestaq; praelia L (bellum corr. m. 2) in bella funesta praelia
 MN bellumq; & funera praelia F bellum funestaq; praelia V;
*apparat glossam in bella additam ad subiit turbarum fuisse
 causam* | 522 Praelia quem contra non equis uiribus audet E
latius serpente interpolatione | 523 Str≡tolomus B Sriptolemus
 (Triptolomus corr. m. 1) E Sriptolopus F Sriptolemus L Trip-
 tolemus MN Triptolemus V; corr. Bondamus | 525 tenuem (q;
add. m. 2) E tenuem daret et B | 527 fraudis subiit E | 528 fudit
 EN=529 Hic B | pu. pat. columen FMNV: pu. pat. culmen
 L pu. pat. lumen B pat. pu. lumen (culmen m. 2) E | 530 Illic
 (n *suprascr.*) L, E m. 2 Illuc F | 533 sacra E; *locum misere
 foedatam sic fere restituerim secundum Homerum*: Ingentemque
 eggit pinum, quam s. u. Mouit (= submouit); Aegide pro eggit
 Wernsdorffius, Oenidae pro eggit et Schenkelius | 534 percussit
 F percussus V perculsum S | cedi ≡ L laedit S; laesit Kootenus

Attonitumque simul caelum petere inde coegit; 535
 Hic ille aethereo queritur sua uulnera regi
 Saucius et magni genitoris iurgia suffert.

Interea magnis Acamantem uiribus Ajax VI.
 Interimit, uastumque capit Menelaus Adrastum
 Et rapit ad classes manibus post terga reuinctis, 540
 Ut uiuo ducat laetos ex hoste triumphos.
 Incumbunt Danaï, cedit Troiana iuuentus
 Tergaque nuda tegit; sensit Mauortius Hector,
 Pro Danaï pugnare deos ualidasque suorum
 Uirginis armigeræ subduci numine uires, 545
 Continuoque petit muros Hecubamque uocari
 Imperat et diuæ placari numina suadet.
 Protinus elatas innuptae Palladis arces
 Iliades subeunt: festis altaria sertis
 Exornant caeduntque sacras ex more bidentes. 550
 Dumque preces Hecube supplex ad templa Mineruæ
 Pro caris genetrix natis et coniuge fundit,
 Interea Glaucus stricto decernere ferro
 Cum Diomede parat nomenque genusque roganti,
 Qui sit et unde, ferus magnis cum uiribus hastam 555

535 appetere MN petit L | inde scripsi: ipsa O illa 5; an
 ilico cogit ? | 536 etherio EL | post 537 librum VI incipit O
 (om. LM) | 538 achamantem O | 540 posterga B | 541 uiuo ducat
 Higius: uiuo ducant E ui deducant LNV (E m. 2) inde ducant
 B deinde ducant M ducant auidi F; malim ciuis (-es) ducant ||
 548 elatas scripsi: armatas O auratas Sterkius (arguatas uel
 ornatas L. Muellerus) | 549 festisque MN | 550 habet L in marg.
 m. 1 post 546 | ex more L mg.: ad templa O e u. seq. | bidentes]
 minerue FM | 551 om. FV, add. in marg. m. 1 E (uerba Cumque
 — supplex in ras. L) | Tumq; E Cumque L | hecuba L in ras.:
 hecuba ceteri (eccuba B) Hecabe L. Muellerus | 552 genetrix
 codd. praeter N | 553 claucus BFV | 554 nomen MN (q; in L
 supra lin. m. 1) | 555 Qui (ex Qus corr. F) sit O: Quis sit B,
 et L ita ut altera s a m. 2 sit addita | ferus ego: ferat O
 (fuerat F) ferox L. Muellerus fuit Schenkelius

Mittere temptabat, temptanti Aetolius heros
 'Quo ruis?' exclamat 'quae te, scelerate, furentem
 Mens agit inparibus mecum concurrere telis?
 Hospitis arma uides, Ueneris qui uulnere dextram
 Perculit et summo pupugit certamine Martem. 560
 Pone truces animos infestaque tela coherce'.
 Post haec inter se posito certamine pugnae
 Commutant clipeos inimicaque praelia lincunt.
 Colloquium petit interea fidissima coniunx
 Hectoris Andromache paruumque ad pectora natum 565
 Astyanacta tenet; cuius dum maximus heros
 Oscula cara petit, subito perterritus infans
 Conuertit timidos materna ad pectora uultus
 Terribilemque fugit galeam cristasque comantes.
 Utque caput iuuenis posito detexerat aere, 570
 Protinus infantem geminis amplectitur ulnis
 Attollensque manus 'precor, o pater optime' dixit,
 'Ut meus hic, pro quo tua numina natus adoro,
 Uirtutes patrias primis imitetur ab annis'.

VII

Haec ait et portis acies petit acer apertis; 575
 Una deinde Paris. postquam in certamina uentum est,

566 temptanti temptabat MN | 560 pupugit O (*alt. u in L ex corr. purus B ita ut r et s ex corr. sint*): pepulit Schraderus (*ex repulit uulgato*) | certamine num rectum ? | 563 inuisaque E m. 2 | lincunt L: iungunt E linunt E m. 2 cum ceteris (mutant B) | post 563 librum VII incipiunt O (*etiam L: cf. ad u. 537; om. M*), per errorem cum in archetypo numerus post 574 collocandus hic collocatus sit | 564 coniunx codd. praeter E | 566 Asti-~~n~~acta (o supra ras. m. 2) E Astianacta ita ut tertia a ex corr. sit L | tenens MN (L ita ut ns ex corr. sit) | heros] hector E MN | 567 cara (uel pura) scripsi: parua O (praua F) e u. 565 | 569 cristamq; comantem FV comantes m. 1 ex -tas corr. E | 570 Atque et E et L m. 1 | 572 pater in ras. m. 1 add. E o pater supra lin. m. 1 L, m. rec. N precor o precor F rector precor V precor iupiter B | 573 Ut ms LV Unicus B | Lib. VII om. O: cf. ad 563 | 575 bellum E | 576 in O: ad uulgo

Protinus in medium procedit maximus Hector
 Graiorumque duces inuictis prouocat armis.
 Nec mora: continuo fraudis commentor Ulixes
 Et ferus Idomeneus et notus gente paterna 580
 Meriones Graiumque simul dux acer Atrides
 Aiacisque duo clari et speciosus in armis
 Eurypylus magnoque Thoas Andraemone natus
 Quique manum Ueneris uiolauit uulnere tristi
 Procedunt; aberat nam Troum terror Achilles 585
 Et cithara dulci durum lenibat amorem.
 Ergo ubi deiectis auratam regis Atridae
 Sortibus in galeam magnus processerat Ajax,
 Principio iactis committunt praelia telis,
 Mox rigidos stringunt enses et fortibus armis 590
 Decernunt partesque oculis rimantur apertas
 Et modo terga petunt, duros modo fortibus ictus
 Depellunt clipeis; ingens ad sidera clamor
 Tollitur et uastis inpletur uocibus aether.
 Non sic setigeri exacuunt feruoribus iras 595
 Pectoribusque fremunt uastis, modo dentibus uncis
 Alterni librant cladis et uulnera miscent:

(in om. M certamine scribens; in N hic u. a m. rec. additus) |
 est m. 2 in L additum || 577 processit MN || 580 Ac in At corr.
 F (Et mgo) At V Icerus B | idum. m. 1 E | notus] iunctus
 Weytinghous || 582 duo clari et scripsi: duo claris O (duos V
 clarisq; L duris MN) duo et claris L. Muellerus || 583 Euripulus
 B, E m. 2 || 585 aberat iam ex aberant num corr. E | troium E |
 achillis E a m. 1 add. || 586 durum — amorem Kootenus: diuum
 — amores O duros — amores ed. Fanensis || 587 deiectus BE
 delectis L || 588 pr(a)ecesserat FV || 589 iactis (tis ex corr.) L:
 iaculis E iacula B iaculans ceteri | committunt EL: mittunt B
 committit ceteri | telis] missis E (et pr. miscent B) || 591 apertis
 O, corr. Schraderus et Higtius || 594 implentur (n deleta) E ||
 595 stridoribus Sterkius; an frendoribus ? || 596 fremunt Koo-
 tenus: petunt O ruunt L. Muellerus | modo; num mox ? || 597 Al-
 terniq; V Alternos E m. 2 | uibrant F | cladis scripsi: gladios O
 ictus Wakkerus | praelia MN | totum u. inclusit Wernsdorfus

Fortia terga tremunt spumantque fera ora uicissim,
 Fumiferae nubes concrescunt, fulgura et ignes
 Iactantur magnoque implentur murmure siluae. 600
 [Talis Priamides similisque Eacides armis.]
 Tandem animis armisque furens Telamonius Aiax
 Insignem bello petit Hectors, quaque patescit
 Nuda uiri cernix, fulgentem derigit hastam:
 Ille ictum celeri praeuident callidus actu 605
 Tergaque summis ferrumque umbone repellit.
 Sed leuis extremas clipei perlabitur oras
 Cuspis et exiguo ceruicem uulnere libat.
 Acrius inpu gnans rursus consurgit in hostem
 Priamides nec iam ferro Telamone creatum, 610
 Sed magno saxi iactu petit; at ferus Aiax
 Ingentem clipeo septemplice reppulit ictum
 Et inuenem saxo percussum sternit eodem.
 Quem leuat exceptum Graiis inimicus Apollo,

598 tremunt *Kootenus*: premunt O (petunt MN; terga pre-
 munt *supra ras.* B) | spumant MN spumantq; B | fera *scripsi*:
 per O | 599 Fumiferas (e *supra as m 2*) E Fumigere (g *et alt.*
 e *ex corr.*) L | concrescunt *scripsi*: concretaq; O (cō=ctaq; B
 concreta MN et crebri E m. 2) | fulgura et ig. E: fulguraq; ig.
 BFL fulgura in ig. V fulmina et ig. MN (fulminis ig. E m. 2) ||
 600 magnoque impl. murm. L (et sic E m. 2 *corr.*): impl.
 magno quoque murm. E magno impl. (impl.) sic murm. BFLV
 (in hoc sic *supra lin. m. 2*) magno impl. tum murm. MN ||
 601 *spurium agnouere Schraderus et Higtius* (similis F, M m. 1;
 q; m. 1 *sub lin. add. L*) | 602 animo MN | armisq; E: telog;
ceteri (telo *ex corr. m. 2 L*) | 603 patescit L: patebat EFMN petiuit
 BV | 604 dirigit O (diripit V deprime B, *ut uid.*), *correci* | hastam
 L. *Muellerus*: ensem O | 605 om. LV, in marg. habent BFE (hic
 eius uice in textu hunc u. *praebet*: Cedebat iuueni paulum
 manortius heros, quod uoci actu *interpretandae adscriptum*) |
 actu *scripsi*: ictu Fastu BEMN | 608 Cuspis L. *Muellerus*: Ensia O ||
 609 Acrior MN (L ita ut or m. 2 *ex corr. sit*) | inpu gnans *Werns-*
dorfus: in pugnam O (upugnam B, unde at pugnans conicias,
 aduersum E) | 610 nec iam BV: iam nec *ceteri* | cretum FV ||
 611 at] ù (= ut) B | 612 Ingentis clipe ≡ (o *supra ras.*) L | repulit
 BLMN

Integrat atque animum; iam rursus ad arma coibant 615
 Stringebantque iterum gladios, cum fessus in undas
 Coeperat igniferos Titan inmergere currus
 Noxque subire polum: iuxta mittuntur, utrosque
 Qui dirimant a caede uiros; nec segnius illi
 Deponunt animos. tum bello maximus Hector 620
 ['Quae te terra uirum, qui te genuere parentes?
 Uiribus es proles generosa atque inclita' dixit.
 At contra referre parat Telamonius Ajax
 'Hesione de matre uides Telamone creatum;
 Nobilis est domus et fama generosa propago'. 625
 Hector ut Hesionae nomen casusque recordat]
 'Absistamus' ait, 'nam uis communis utriusque est';
 Et prior Aiace deaurato munerat ense
 Inque uicem, quo se bellator cinxerat Ajax,
 Accipit insignem uario caelamine balteum. 630
 Post haec extemplo Troum Danaumque cateruae
 Discedunt, caelumque tegit nox atra tenebris.
 Implentur dapibus largis Bacchique liquore
 Atque audi placido tradunt sua corpora somno.
 Postera cum primum stellas Aurora fugarat, 635
 In coetum uenere Phryges; tum maximus Hector
 Cum sociis memorans hesternae funera caedis

615 Integrat atque E: Integrat et MN Integratq; (q; *supra*
lin. L) ceteri | ad] in E | 616 Stringebant O (q; *add. E m. 2*);
 an Stringentes? | 618 subire simul MN (polo *ille m. 1*, *hic m.*
rec. suprascr.) | mittuntur utrimque *Weytinghius, quod placet* ||
 620 tum, ita O | 621—626 *interpolatos inclusit Kootenus* | 622 ea |
 o *Santenus* | generosa proles MN | 623 Et L | conferre E | paret
 L | 624, 23 *ponit B* | 624 Hesiona *uel* Esiona *codd.* | 625 *om.*
 B | 626 *hic iterum incipit G* | ut O (*hic V, mgo ut*): et *uulgo* |
 ut audiuit esione n. c. r. MN (*num Hesionae glossa est?*) |
 recordat GL: recordans ceteri | 627 nam uis *scripsi*: sanguis O
 uirtus L. *Muellerus* | est MN: *om. ceteri* | 628 deaurato V: aurato
ceteri praeter E, qui falcato (aurato . i . deaurato suprascr. m. 2)
praebet interpolate | 630 uario] miro E | 631 hec O: et L hoc F *om.*
 G (Postq; e B) | extemplo BEG extinplo MN | troium E | 632 teget
 MN | 635: *cf. Gesta Bereng. III 90* | 637 eterna MN

Suadet ut inuictis Helene reddatur Achiuis
 Praedaque quae duros Menelai mulceat ignes;
 Idque placet cunctis. tum saeuo missus Atridae 640
 Pertulit Idaeus Troium mandata; neque ille
 Aut animum praedae aut dictis accommodat aures,
 Ultro etiam castris Idaeum excedere iussit.
 Paruit is monitis iterumque ad castra reuersus
 Troica contemptum duro se reddit ab hoste. 645
 Interea Danaï confusa caede suorum
 Ingentes struxere pyras collectaque passim
 Fortia tradiderunt sociorum corpora flammis;
 Tum renouant fossas et uallum robore cingunt.

VIII

Ut nitidum Titan radiis patefecerat orbem, 650
 Conuocat in coetum superos Iouis et monet omnis,
 Ne contra sua dicta uelint contendere diui.
 Ipse per aethereas caeli delabitur auras
 Umbrosisque simul consedit montibus Idae;
 Inde acies uidet Iliacas dextraque potenti 655
 Sustinet auratas aequato pondere lances
 Fataque dura Phrygum casusque expendit Achium
 Et Graium clades grauibis praeponderat armis.
 Interea Danaos ingenti concitus ira
 Priamides agit et totis grauis imminet aruis, 660
 Unum quippe decus Phrygiae; turbantur Achiui

638 Suasit E m. 2 | (h)elena O | 640 tum, ita O | 641 troium
 E | nec E m. 2 | 643 cedere MN | 644 is B: his ceteri (hic MN) ||
 645 Troica MN: Troi(a)e ceteri | reddit (narrat m. 1 suprascr.)
 E | 646 confusa E: confusi ceteri (i in L ex corr. m. 2) et E
 m. 2 | 648 tradiderant O, corr. Higtius || 649 Dum & Tunc L Et MN |
 fossas (alt. s ex corr. L) | uires BFGV | robora E | firmant G ||
 Lib. VIII fere O (om. G MN) | 650 Et E (corr. m. 2) L | nitidis
 radiis titan MN radiis titan L | 651 mouet E, corr. m. 1 | omnes
 L ex corr.: armis O (orbem G) | 653 etherias L | 654 Imbros.
 (I ex corr.) E, corr. m. 2 | 655 Unde B I=nde G | 657 expendet
 E, corr. m. 2 | 658 armis] ulnis Schenkelius | 660 grais MN |
 armis O e u. 658, correxi

Doricaque ingenti complentur castra tumultu.
 Hortatur socios muris inclusus Atrides
 Languentesque animos iuuenum in certamina firmat.
 Princeps Tydides ardentibus emicat armis, 665
 Per mediosque hostes inmani turbine fertur.
 Hic illi occurrit fatis Agelaus iniquis,
 Telum inmane manu quatiens, quem maximus heros
 Occupat et duro medium transuerberat ense.
 Hinc Phrygas Aiacis uastis protectus in armis 670
 Teucer agit spargitque leues in terga sagittas.
 Gorythiona ferum letali uulnere fundit,
 Mox alias acies petit aurigamque superbi
 Hectoris obtruncat. quem saxo Troius heros
 Occupat excussoque extentum proterit arcu: 675
 Ast illum fidi rapiunt de caede sodales
 Prostratumque leuant. ruit undique turbidus Hector
 Aduersaque acies inuersas cuspidē terret.
 Sic rursus Danaī turbati caede suorum
 Conuertunt, iterumque leues in castra cateruae 680
 Confiunt portasque obiecto robore firmant.
 At Phryges obsidunt inclusos aggere Graios
 Excubique premunt muros flammisque coronant.

668 murisq; BFMN | 664 que om. FLMNV | 666 que E:
 om. ceteri | inmani ≡ E | 667 Tunc MN | Agelaus Bondamus:
 egeus O (egēs B) | 670 Hin L Hic FM | friges O, -gas corr. E
 m. 2 | contentus B | ab armis Wernsdorfius | 671 spargit (q;
 add. m. 1) E sparsit L (agitq; leues torquetq; in t. F); spar-
 gensque Kootenus | 672 Corithiona fere O (Corint(h)iona FV;
 Cretheona E m. 2), corr. Bondamus | ferumq; l. u. fudit MN |
 674 Pectoris E | troius L troicus M (E m. 2) | 675 excussoq;
 LMN: excussumq; ceteri (q; om. F) | extentum scripsi: extento
 FGV (E m. 2) exteto B ex toto EL incautum MN | 676 Atq;
 MN | rapitur L | 678 Aduersaq; L: Aduersasq; ceteri | inuersas
 scripsi: inuersa O (inuiso [m. 2 in inuisa corr.] E uniuersa B)
 infesta uulgo | 679 om. B | Sic L. Muellerus: Sed (uel S); O |
 681 portasque uulgo: portas O | 683 Excubitoq; L (Excubiisq; E
 m. 2) | muros premunt MN

Cetera per campos sternunt sua corpora pubes
Indulgentque mero curasque animosque resoluunt. 685

Attoniti Danaum proceres discrimine tanto VIII
Nec dapibus releuant animos nec corpora curant,
Sed miseri sua fata gemunt. *tamen hoste repulso*
Legatos mittunt dextramque hortantur Achillis,
Ut ferat auxilium miseris. Thetideius heros 690
Nec Danaum capit aure preces nec munera regis
Ulla referre cupit; non illum redditus ignis
Aut intacta suo Briseis corpore mouit:
Irrita legati referunt responsa Pelasgis.
[Et dapibus curant animos lenique sopore.] 695

Ulterius tenebrae tarde labentibus astris X
Restabatque super tacitae pars tertia noctis,
Cum Danaum iussu castris Aetolius heros
Egreditur sociumque sibi delegit Ulixem,
Qui secum tutae sublustri noctis in umbra 700
Scrutetur studio, quae sit fiducia Troum
Quidue agitent quantasue parent in praelia uires.
Dumque iter horrendum loca per non nota pauentes

684 sternit BG | 685curasque *Higtius*: curas O (curâq; ita B unus) | animosq; m. 1 ex - moq; corr. E | *librum VIII hic incipiunt EL, om. ceteri* | 688 miseri] maesti *Kootenus* | tamen hoste E mox hoste GMM atq; hoste B sic hoste V hosteque FL; *inutilia coniecere; fortasse ortuque (uel Phoeboque) reducto* || 690 Thetideius *Dussenus*: tetidius (at tecius m. 2 corr.) E at t(h)etideus *ferè ceteri* (at theti~~us~~ = us L attecus B at thidideus G at thedidis M); Nereius *Kootenus* at Thessalus L. *Muellerus* || 692 referre cupit *codd., praeter E ferre accepit (corr. m. 2) et L ferre cepit (ref. capit B)* | nec enim illum G || 693 malim Atque intacta || 695 inclusi (Hi pro Et *Weytinghii*) || X Lib. E, Lib. VIII BFV (om. ceteri) || 696 Alterius B Alterius noctis E m. 2; Altera transierat *Wernsdorffius* | tardis BELV (tard F) || 699 Aggreditur E || 700 tutae *scripsi*: tacit(a)e O e u. 697 (tacito *uulgo*) | sublustre L sublustrè E sublustris B || 702 parent] habeant E || 703 Cumq; EL | per non nota *scripsi*: per notata O (noctata L nocturna B, E m. 2 secreta G -dumq; loca per nota V)

Carpebant, uenit ecce Dolon, quem Troia pubes
 Miserat, ut Danaum sollerti pectore uires 706
 Perspiceret sensusque ducum plebisque referret.
 Quem procul ut uidit socius Diomedis Ulixes,
 Abdiderunt occultantes sua corpora furtim
 Post densos frutices, dum spe percussus inani
 Tros Eumediades cursu praecederet illos, 710
 Ne facile oppressus gressum in sua castra referret.
 Post ubi transierat fidens animoque manuque,
 Prosiluere uiri iuuenemque euadere cursu
 Conantem capiunt ferroque manuque minantur.
 Ille timore pauens 'uitam concedite' dixit: 716
 'Hoc unum satis est; quodsin perstatis in ira,
 Quanta ex morte mea capietis praemia laudis?
 At si cur ueniam tacitis exquiritis umbris:
 Maxima Troia mihi currum promisit Achillis,
 Si nestras cepisset opes. haec dona secutus 720
 In dubios casus, coram quod cernitis ipsi,
 Infelix cecidi. nunc uos per numina diuum,
 Per mare, per Ditis fluctus obtestor opaci,
 Ne rapere hanc animam crudeli caede uelitis.
 Haec pro concessa referetis dona salute: 726
 Consilium Priami totam remque ordine gentis
 Expediam Phrygiae'. postquam quid Troia pararet

704 dolon GL: delon *ceteri* | 705 solerter L | 706 Aspice B
 Prospic. MN | 708 Abdiderant (Add. L) O, *corr. Heinsius* ||
 709 percussus E (*corr. m. 2*) G confixus B | 710 Tros Eumedides
Schraderus (Eumediades L. *Muellerus*): Troius eumenides O
 (Troianus iuuenis E Eumenides troi~~us~~ V) | 711 oppressum
 MN | in BGV: om. EL ad MN (gressus in castra F) | 712 tran-
 sierant-fidi L | 714 rapiunt E | manuque e u. 712 ? (inmane ?) ||
 716 quodsin *scripsi*: quod (*sed m. 2*) si~~is~~ E sic (*om. quod*) L
 quodsi *ceteri* | iram MN | 718 At B: Aut O | sicut L | 719 pro-
 mittit GV | 720 fregisset *Kootenus* | 721 quod L: quos *ceteri*
 (cum B) | 723 fructus E, *corr. m. 1* | 726 Priami totam rem-
 que *scripsi*: uobis priami totam remq; L priami uobis remq;
 BMN priami regis remq; FGV priami remq; omnem ex E

Cognouere uiri, fauces mucrone recluso
 Pertundunt iuueni: post haec tentoria Rhesi
 Intrant atque ipsum somno uinoque sepultum 730
 Obtruncant spolianteque armis fusosque per herbam
 Exanimant socios; tum tristi caede peracta
 Praeda umeros onerant, multo candore nitentes
 Thracas equos rapiunt, quos nec praecederet Eurus
 Nec posset uolucris cursu superare sagitta. 735
 Inde iterum Argolicas primae sub tempore lucis
 Ad classes redeunt, quos Nestoris excipit aetas
 Ac recipit portis. postquam sua castra tenebant,
 Facta duci referunt: laudat Pelopeius heros,
 Fessaque iocundae tradunt sua membra quieti. 740

Lux exorta uiros in pristina bella remisit, XI
 Instaurantque animos recreato milite pugnae
 Dardanidum Danaumque duces: uolat undique nubes
 Telorum et ferro ferrum sonat, undique flictu
 Inter se strident mucrones: instat utrimque 745
 Densa acies, mixtusque fluit cum sanguine sudor.
 Tandem feruenti Danaum rex concitus ira
 Antiphon ingenti prostratum uulnere fudit

728 reclusas G | 729 Pertundunt *scripsi*: Detrudunt O (-dant B) Detruncant & Diffidunt L. *Muellerus* | iuuenis BFGV (E m. 2) | temptoria regis MN (Rhaesi om. B) | 730 Instant E, corr. m. 2 | 731 Optr. G | armis *scripsi*: uiros O (om. B) | herbas E | 732 tum, sic O (tristi tum B) | 733 hum. *codd. praeter L* | *malim* multo et | 734 Thracas *uulgo*: Traces O (Tracis G) | 735 uolucris MN | 736 iterum] quidem E | primo E m. 2 | tempora BN | 737 excipit MN: accipit *ceteri* (suscipit L) | 740 Fusaq; L | *librum* XI *hic incipiunt* EL, X BFV (om. GMN) | 741 Luxit terra L | 743 Dardanum (i in E m. 1 *suprascr.*) O, corr. ed. *Fanensis* | 744 Telorumq; MN | *uerba* et ferrum — 746 acies *habent gesta Bereng.* II 272—74 | et FMNV: om. BEGL | ferrum ferro BMN *gesta Bereng.* | *flictu scripsi*: mixtis O *gesta Ber.* (*saltim mixti*) | 745 stridens E | mucronibus O *gesta Ber.*, *cor-rexi* | utriq; L | 746 intusq; fluit MN | 748 Antiphonem (-thifonem E) O, corr. *Kootenus* | fudit E *solus*

Pisandrumque simul fratremque ad bella ruentem
 Hippolochum; post hos gladio petit Iphidamanta. 750
 Hic regis dextram frater ferit; ille dolore
 Acrior accepto fugientem Antenore natum
 Persequitur traxitque ferox cum uulnere poenas.
 Hector tum pugnae subit acri concitus ira
 Priamides et percussos agit undique Graios; 755
 Nec Paris hostiles cessat prosternere turmas
 Eurypylique femur contento uulnerat arcu.

Incumbunt Troes, fugiunt in castra Pelasgi XII
 Uiribus exhaustis et uastis undique firmant
 Obicibus muros, tum saxo Martius Hector 760
 Perfringit portas ferrataque robora laxat.
 Inrumpunt aditus Phryges atque in limine primo
 Restantes sternunt Graios ualloque cateruas
 Deturbant, alii scalas in moenia poscunt
 Et iaciunt ignes: praebet uictoria uires. 765
 De muris pugnant Danai turresque per altas
 Saxa uolant, subeunt acta testudine Troes
 Ascendantque aditus et totis uiribus instant.

749 Pisand. *Bondamus*: T(h)esand. LFV T(h)essand. BEG
 (Thesaniq; MN) || 750 Hippolochum *Bondamus*: Hypolitum L
 Yppolytum E, (h)ip(p)olitus fere ceteri | petit Iphidamanta
Hemsius: petit amphidomanta E m. 2 *suprascr.* petit aphida-
 mantis G m. 2 *in ras.*, ferit ille dolore E *ceterique omnes (cfr. u. seq.)* ||
 751 *om. codd.*, *add.* E m. 2, G m. 2 | Hic regis G m. 2: Hinc
 fratris E m. 2 | frater ferit *Santenius*: gladio ferit E et G m. 2
 (Hic frater regis d. f. *Kootemus*) || 752 fatum L || 753 Prosequitur
 LMM | ferox] simul B graues S | *malim* e uulnere (cum san-
 guine S) || 754 acri concitus *in ras.* E: acriq; incitus ceteri (acri
 inc. B acriq; concitus N m. *rec. corr.* acri quoque concitus M) ||
 757 Euripiliq; O (Euriph. MN Euripulic; B) || XII EL, XI FV,
om. ceteri || 758 troies E || 759 exausto et factis L || 760 tum]
 cum EGL || 762 aditu L. *Muellerus* || 764 Proturbant E | in] ad
 MN | ponunt BFGV (E m. 2) || 766 pubesq; per L (turresque
om. B) || 767 acta G: facta O | troies E || 768 totis *uulgo*: portis
 O (portas L portas uiribus intrant S)

Turbati fugiunt omnes iam castra Pelasgi
 Et scandunt puppes; urguet Troiana iuventus 770
 Telaque crebra iacit: resonat clamoribus aether.

Neptunus uires Danais animumque ministrat. XIII
 Pugna ingens oritur, furit istinc hostis et illinc,
 Dextraque Idomenei cadit Asius; Hector atrocem
 Amphimachum obruncat, nec non occumbit in armis 775
 Anchisae gener Alcathous, quem fuderat ense
 Magnanimus ductor Rhythieus; tum feruidus hasta
 Deiphobus ferit Ascalaphum mergitque sub umbras.

Hector ubique ferox uiolento pectore saeuit, XIV
 Quem saxo ingenti percussum maximus Aiax 780
 Reppulit et toto prostratum corpore fudit.
 Concurrit Troiana manus iuuenemque uomentem
 Sanguineos fluctus Xanthi lauere fluento.
 Inde iterum ad pugnam redeunt, fit maxima caedes
 Amborum, et manat tellus infecta cruore. 785
 Polydamas ualido Prothoenora percutit ictu,
 Archilochumque Antenoriden Telamonius Aiax,

769 iâ *ego*: in O hinc *Wakkerus* || 770 turres *MM* (*corr. in utraque m. 2*) || XIII *FL*, XII *FV*, *om. reliqui* || 773 Pugnant ignes *L* || 774 Dextraque Idomenei *uulgo*: Dextra idomenei *B* Dextra idamenei *E* Dextra idomenti *L* Dextra idomenei *N* Idomenei (Idonci *M*) dextra *ceteri* || 775 Amphimac(h)um *FGV* -macumq; *EMM* (Truncat et amfigrachum *B*) | procumbit *EG* || 776 alchatus (o *supra* tus *m. 2*) *E* || 777 *om. L* | ret(h)eus *codd.*, *corr. Kootenus* || 778 Deifebus (-phebus, -phoebus) *codd.* | ascelap(h)um *GFLV* | umbra *FV* umbris *E m. 2* || XIII *EL*, XIII *FL*, *om. reliqui* || 779 ubi *L* || 781 Repulit *ELN*: Depulit *ceteri* | prostrato *E* || 782 Concurrit *O*: Occurrit (*Conc. m. 2*) *E*, *unde* Accurrit *L. Muellerus* || 783—85 *abscissi in G* || 785 et manat *O*: emanat *L* manat *E* | infecta cruorē *L* || 786 Polimadas *E* Palidomas *L* | prot(h)enora *codd.* (-tenera *FV*) | perculit *EMNV* || 787 Amphiloc(h)umq; *fere O*, *corr. Bondamus*

Boeotumque Acamas Promachum, quem sternit atrocis
Penelei dextra; inde cadit Priameia pubes.

XV

Acrius adsurgunt Troes; at Achaica turba 790
[Instaurantque manus, cedit Pelopea iuventus]
Pulsa metu uallumque et muros aggere saeptos
Transiliunt, alii fossas uoluuntur in ipsas.
Aduolat interea Danaum metus impiger Hector.
Confugiunt iterum ad classes Agamemnonis alae 795
Atque inde aduersis propellunt uiribus hostem.
Fit pugna ante rates; saeuit Mauortius Hector
Et poscit flammam totamque incendere classem
Apparat; huic ualidis obsistere uiribus Ajax,
Stans prima in puppi, clipeoque incendia saeua 800
Sustinet et solus defendit mille carinas.
Hinc iaciant Danai robustae cuspidis hastas,
Illinc ardentem taedas Phryges undique iactant:
Per uastos sudor pugnatum defluit artus.

XVI

Non ualet ulterius cladem spectare suorum 805
Patroclus subitoque armis munitus Achillis
Prouolat et falsa conterret imagine Troas.

788 *Betheumq;* uel *Boetheumq;* *codd.* (*Betheumq;* E m. 2),
corr. Bondamus | *achamas* O | *promachumq;* *sternit* O (-chumq; quo-
que st. E -chumq; quem st. N -chumq; ≡ st. G -cum st. B) | *atrocis*
BL (*ut uid.*): *atrocē* (*ult. litt. in ras.*) E *atrocem ceteri* | 789 *Poe-*
naelie L *Penelię* V -lie G | 790 *adsurg.* L: *assurg. ceteri* (*insurg.*
MN) | at V: ad EF et EMM (& *in ras.* G); *quid* L *praebeat dinosci*
nequit (Z = et, *si recte uidi*) | *achaica* FL: *achaia ceteri* | *turba*
scripsi: *bella* O | 791 *om.* O, *add.* E *mg. m. 2* (*pelopeia*); *unde*
inclusi | 792 *fossas* — *ipsas* MN: *fossa* (-sa ≡ F) — *ipsa ceteri* ||
795 *Effugiunt* E *hic et post* 815, *ubi hunc u. repetit* (*unde* Et
fugiunt conicias) | *agamemnonis* (m *supra* l m. 2) E | *saeuit* se
L | 796 *hostes* G | 797 *ad naues* (*ante rates suprascr. m. 2*) E ||
799 *hinc* EFM | 804 *Sudor per fessos* (*sed punctis a m. 1 appo-*
sitis p. f. s. corr.) E | XVI EL, XV FV, *om. reliqui* | 807 *Prouolat* B (E m. 1 *corr.*): *Prouocat* EL *Aduolat ceteri* (*Auolat* F)
et E m. 2 | *consternit* L (*unde consternat Kootenus*) | *troias* E

Qui modo turbabant Danaos animoque fremebant,
 Nunc trepidi fugiunt: fugientibus imminet ille
 Proturbatque ferox acies uastumque per agmen 810
 Saeuit et ingenti Sarpedona uulnere fundit
 Et nunc hos cursu nunc illos praeterit ardens
 Praeliamque horrendi sub imagine uersat Achilles.
 Quem postquam socias miscentem caede cateruas
 Turbantemque acies respexit feruidus Hector, 815
 Tollit atrox animos uastisque inmanis in armis
 Occurrit contra magnoque haec increpat ore:
 'Huc age nunc conuerte gradum, fortissime Achilles:
 Iam nosces, ultrix quid Troica dextera possit
 Et quantum in bello ualeat fortissimus Hector. 820
 Nam licet ipse suis Manors te protegat armis,
 Inuito tamen haec perimet te dextera Marte'.
 Ille silet spernitque minas animosaque dicta,
 Ut quem mentitur uerus credatur Achilles.
 Tunc prior intorquet collectis uiribus hastam 825
 Dardanides, quam prolapsam celere excipit actu
 Patroclus redditque uices et mutua dona;

 Quod clipeo excussum uiridi tellure resedit.

808 animosq; L animisq; MN | 810—812 *abscissi in G* | 810 Per-
 turb. FL (E m. 2) | ferax L | 811 Saeuit 5: Sternit O Feruit L.
Muellerus | ingentem F | fundit ELN | 812 cursu O: curru 5 |
 pr(a)eterit FLV: proterit ceteri | 817 hunc BGV hec uerba incr. L |
 818 age nunc uulgo: age huc O | Achille *Santenius* | 819 quid —
 dextera in ras. E | troica *codd. praeter E troiq et L troia praebentes* |
 possit LN | 820 in bello, ita O | possit BFGV | 821 Iam FV | ille E |
 823 Illiscilet sternitq; L | 824 Atq; ment. L | 825 prius G pri-
 mum V | 826 celere (in celer corr.) B: celeri O, quod ob metricas
 rationes in celer mutauit F. *Froehdus* | actu scripsi: ictu O
 (actu B hictu L) | post 827 addunt M Obicit et saxum ingenti
 cum pondere missum, N Obicit et saxum cum ingenti pondere
 magnum, E mg. m. 2 Uiribus extortis telum contorsit in hostem
 Obicit et saxum multo cum pondere missum (in L uersus a m. 2
 inter lineas additus iterum est erasus) | 828 Quam — excussam B

Tunc rigidos stringunt enses et cominus arma
 Inter se miscent, donec Troianus Apollo 830
 Mentitos uultus simulati pandit Achillis
 Denudatque uirum; quem bello maximus Hector
 Pugnantem falsis postquam deprendit in armis,
 Irruit et iuuenem nudato pectore ferro
 Traicit et uicto Uulcania detrahit arma. 835

Uindicat extincti corpus Telamonius Ajax XVII
 Oppositoque tegit clipeo. Priameia pubes
 Laetitia exultat, Danaï sua funera maerent.

Interea iuuenis tristi cum pube suorum XVIII
 Nestorides in castra ferunt miserabile corpus. 840
 Hic Pelidae aures ut dirus uerberat horror,
 Palluit infelix iuuenis; calor ossa reliquit,
 [Membra simul lacrimans materno nectit amictu
 Deflens Aeacides tristi de caede sodalis.]
 Unguibus ora secat, comptos dein puluere crines 845
 Deformat scinditque suas de pectore uestes
 Et super extincti prostratus membra sodalis
 Crudeles fundit questus atque oscula figit.

829 arma E: armis ceteri (E m. 2) || 832 Denudat utrum L ||
 833 deprehendit L || 834 pectora Barthius (iuueni n. pectora Higtius
 nudatum pectora Kootenus) || 835 uictor B (E m. 2) | detrahit | de-
 tulit L (et suprascripto I detrahit G) traicit B || XVII EL, XVI F, om.
 ceteri (836-38 abscissi in G) || 836 Vendicat O | thelam. E || 837 pria-
 mea L || 838 uulnera BMM || XVIII EL, XVII F XVI V, om. reliqui ||
 840 Nect. L | refert FG tulit M || 841 Hic BEN: Tunc FGMV
 Nunc L | Pelidae aures ut dirus uerberat scripsi: ut pelid(a)e
 (-des m. 1 in -dis corr. E) aures diuerberat O (pelide hic aures
 G, di=uerberat M) ut Pelidae deuenerat horror ad aures Koo-
 tenus (a. u. P. deuenerat h. L. Muellerus) || 842 iuuenis om. F
 (unde subitus calor Schenkelius) || 843 sq. ut spurios inclusit
 Kootenus || 843 Tristia m. simul B | nectit] terit G || 844 eacide
 L | tristis BEFG || 845 comptos dein scripsi: comptosq; in O
 (cñtosq; in L que om. BMV) || 846 scinditque suas Wakkerus:
 scindit firmas O (frñas M) || 847 properatus L || 848,49 fundit que-
 stus lacrimaeque E, media add. m. 2

Mox ubi depositi gemitus lacrimaeque quierunt,
 'Non inpune mei laetabere caede sodalis, 850
 Hector' ait, 'magnoque meo, uiolente, dolori
 Persolues poenas atque istis uictor in armis,
 In quibus exultas, fuso moriere cruore.'
 Post haec accensus furiis decurrit ad aequor
 Fortiaque arma Thetin supplex rogat: illa relictis 855
 Fluctibus auxilium Vulcani protinus orat.
 Excitat Aetnaeos calidis fornacibus ignes
 Mulciber et ualidis fuluum domat ictibus aurum.
 Mox effecta refert diuinis artibus arma;
 Euolat inde Thetis. quae postquam magnus Achilles 860
 Induit, in clipeum uultus conuertit atroces.
 Illic Ignipotens mundi caelauerat arcem
 Sideraque et liquido redimitum lumine Olympum,
 Omnes et terras et cinctum Nerea circum;
 Astrorumque uices dimensaue tempora noctis, 865
 Quattuor et mundi partes, quantum Arctus ab Austro

849 *fortasse ex u. 30 interpolatus* | deposite L deposuit F
 (mg. I depositi) depulsi G | gemitus MN: questus *ceteri e u.*
priore (an luctus?) | 851 magnasque MN | dolore E (*corr. m. 2*)
 G MN | 852 ictor istis L | 853 moriente E, *corr. m. 2* | 855 thetis
 F (*in hoc s punctata*) LV | 857 ethneos *plerique codd.* (atheneos
 L) | 858 Mulcifer O | calidis E | ictibus *Kootenus*: ignibus O |
 859 refert] ferens E m. 2 | 860 Euolat O: Aduolat G Deuolat
aut Auolat L. Muellerus | inde thetis *in ras.* (ad thetin m. 2)
 E: et thetli (*uel thedi*) L et thetis *ceteri* (ergo thetis gauisa in
 tētibus armis Obtulitq; nato B); Et donat thetidi 5; *malim*
 Euhanti Thetidi | 861—63 *abscissi in G* | 863 *sq. interpolatos*
putat Kootenus | liquido redimitum lumine Olympum *scripsi*:
 liquidas (-dis FLV) redimitas undique nymphas O liquido re-
 dimitas lumine Nymphas *Santenius (at his infra demum est*
locus) | post 863 O *habet hunc uersum* Fecerat et mira liquidas
 Neroidas arte (liq. mira MN; mire BEGV mirq; F; nereidos
 BEGLV; arces BEGV arce L arce F; arte *corr. E m. 2*): cf. 873 |
 864 Omnes et (ac) terras *scripsi*: Oceanum terris (in t. E m. 2) O
 et O: sed E om. L | nereia L | 865—67 *habent Gesta Bereng.* |
 108—110 | 865 Astror. EG: Annor. *ceteri, Gesta Bereng.* | 866 arctus
 E (o *supra u m. 2*) G *Gesta Bereng.* artos B arcton V artus *ceteri*

Et quantum occasus roseo distaret ab ortu,
 Lucifer unde suis, unde Hesperus unus uterque
 Exoreretur equis, et quantus in orbe mearet

Luna caua et nitida lustraret lampade caelum; 870
 Addideratque fretis sua numina, Nerea magnum
 Oceanumque senem nec eundem Protea semper,
 Peccerat et liquidas mira Nereidas arte
 Tritonesque feros et amantem Dorida fluctus;
 Terra gerit siluas horrendaque monstra ferarum 875
 Fluminaque et montes cumque altis oppida muris,
 In quibus exercent leges annosaque iura
 Certantes populi; sedet illic aequus utrisque
 Iudex et litem discernit fronte serena.
 Parte alia resonant castae paeana puellae 880
 Dantque choros molles; haec dextra tympana pulsant,
 Illa lyrae graciles extenso pollice chordas
 Percurrit septemque modis modulatur amoenis

867 *om.* L m. 1 | distaret] consistat *Gesta Bereng.* | 869 Exor-
 riatur EL (*in hoc corr. m. 1*) Exoriretur *ceteri* | aquis B | quantus
 G: quantus E quantum *ceteri* (quantum quoque, *om.* et, V);
 quantus Sol. o. m. *Wernsdorffius* | in ore L | lacunam unius
uersus statuit L. Muellerus sic fere explendam Phoebus, ut in-
 ferius fraterno curreret igni | 870 c(a)elum O: terras *uulgo* |
 872 prothea O | 873 *hic om. cold. (cf. ad 863) praeter EL, qui*
cum ita ut exhibui iterum ponunt post 874, ante quem traieci
(L fere euanidum habet) | 874 feros *ex* ferox *corr.* E | Ioria E,
corr. m. 2 | 875 Terreger N Terga gerunt FM Tergageŕ (a *ex*
corr.) V | *malim* lustra fer. | 877 annosus; M: animosus; *ceteri*
 (aniosus; B), nisi quod de L non constat | 879 decernit BE |
 serenus E; *seuera Heinsius* | 880—83, 85, 88 habent *Gesta Bereng.*
 I 64—69 (880 *inmutatum*) | 880 castum (*suprascr. I castę*) F |
 881 haec *uulgo*: et O *Gesta Bereng.* | dextra tympana *uulgo*:
 dextera tympana M tympana (tymp.) dextera *ceteri, Gesta Bereng.* |
 pulsant MN pulsant V | 882 Illa] Atque *Gesta Bereng.* | *in hoc*
u. desinit B | 883 modis L: modos *ceteri* | modulantur E | amoenis
 S: auenis O *Gesta Bereng.*; sed quid hic *auenae?* (*his retentis*
septem illa Kraffius septemue Schenkelius)

Stamina compositum mundi resonantia motum.
 Rura colunt alii, sulcant grauia arua iuueni 885
 Maturasque metit robustus messor aristas
 Et gaudet pressis immundus uinitor uuis;
 Tondent prata greges, pendent in rupe capellae.
 Haec inter mediis stabat Mars aureus armis,
 Post quem diua potens belli; circaque sedebant 890
 Sanguineis maestae Clotho Lachesisque quasillis.

Talibus ornatus donis Thetideius heros XVIII
 In medias acies inmani turbine fertur,
 Cui uires praebet cum casta Pallade Iuno
 Dantque animos iuueni; contra Cythereius heros 895
 Occurrit feruens; sed enim non uiribus aequis,
 Aeacidiae nec erat compar; tamen ira coegit
 Conferre inuictis iuuenem cum uiribus arma.
 Quem nisi seruasset magnarum rector aquarum,
 Ut profugus laetis Troiam repararet in aruis 900

884 Stamina compositum *scripsi*: Carmina O, tum componunt EFGV componit LMN Carm. compositum Wakkerus | mota E motu FV motus G (de L non constat); totum uersum spurium habet L. Muellerus | 887 uinitor immundus E, corr. m. 1 | 888 pendentque Gesta Bereng. | post 888 lacunam statuit L. Muellerus | 889 mediis O, nisi quod me^{us} (di supra ras., et mediis infra lin.) E: medius uulgo | 890 Post quem E: Quem FMNV, om. G (de L non constat) | diua potens belli *scripsi*: diua potens (poesis m. 2 *suprascr.*) relique E diua poesis reliqu(a)e FMNV (cum glossa atropos ad diua MN) Diua potens atropos circa reliqueq; G (L euanidus) | circa (q; *add. m. 2*) E | sedebat MN | 891 cloto EGMN glotho L | quasillis *scripsi*: capillis O cucullis Hauptius | post 891 *addit* G Cloto colum baiolat. lachesis trahit. atropos occat. | XIX EL XVIII F, om. ceteri | 892 donis] armis E | thetideis E thetideus LV t(h)idideus FMN | 894 Qui L | cum casta O: casta cum (*transp. m. 2*) E | 895 que om. FGLV | contra EV: huic contra LMN (E m. 2) huic F huic (in hunc corr.) tunc G | 896 Occurrit feruens *scripsi*: Concurrit (O supra Con m. 2) forte E Occurritq; uiro ceteri (uiros L) | sed enim non E et enim non L: sed non cum ceteri (E m. 2) | 897 erat compar Spondanus: corpus erat O (opus V, corr. mg.) | 899 ni GV | 900 Nec (ut *suprascr. m. 2*) E Et L | profugus

Angustumque genus claris submitteret astris,
 Non carae gentis nobis mansisset origo.
 Inde agit Aeacides infesta cuspide Teucros
 Ingentemque modum prosternit caede uirorum,
 Sanguinis Hectorei sitiens; at Dardana pubes 905
 Confugit ad Xanthi rapidos perterrita fluctus
 Auxiliumque petit diuini fluminis; ille
 Instat et in mediis bellatur gurgitis undis.
 Ira dabat uires; stringuntur sanguine ripae
 Sparsaque per totos uoluntur corpora fluctus. 910

At Uenus et Phrygiae gentis tutator Apollo XX
 Cogunt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
 Ut fera terribili miscentem praelia dextra
 Obruat Aeaciden: qui protinus undique totis
 Expatiatu aquis et uasto gurgite praeceps 915
 Uoluitur atque uirum torrentibus inpedit undis
 Praetardatque gradus; ille omni corpore saeuas
 Contra pugnat aquas aduersaque flumina rumpit
 Et modo disiectos umeris modo pectore uasto
 Propellit fluctus. quem longe prouida Iuno 920
 Asseruit, rabidae qua cederet ictibus undae.

letus m. 1 in -gis letis corr. E; Latiis *Bondamus* | armis O, corr.
Barthius | 901 Angustumq; MN | 902 Hec (non m. 2 *suprascr.*)
 E T ≡ L | carae *Kootenus*: clarae O e u. *priore* || *post* 902 E
addit Ni se proriperet curruq; innisus abiret || 903 adit E | 904 que
 om. L | 905 sitiens] cedens L | 907 Effugit E | 908 A ≡ statq; et
 in (d in ras.) L | pugnatu FGV | 909 Era L | uires O: cunctis
 (uires m. 1 *suprascr.*) E e *glossa* | tinguntur FGMN (E m. 2) ||
 910 uoluitur L | corpora] sanguine EV (pectora E m. 2) | campos
 MN | XX EL, XVIII F XIII (sic) V, om. *ceteri* | 911 Et L ||
 914 Irruat MN | 915 Expatiatu *ed. Fanensis*: Expediatu O
 (Imped. FG, E m. 2) | et 5: set uel sed O (qui E, corr. m. 2) ||
 916 Soluitur E (corr. m. 2) G | torquentibus i. armis MN ||
 917 Preparatq; E, corr. m. 2 | 918 auersaq; flumine L | rupit
 E | 919 disiectos N: disiectis L diectos (e m. 2 *supra* di) E
 diectos *ceteri* | 920 quem (sic) longe nā prouida L | 921 Asseruit
 O: Admonuit E Seruauit V | rabidae *ego*: rapidae O | qua L:

Sanctaque pugnarunt inter se numina diuum.
 Rursus agit Phrygias ingenti caede cateruas
 Horridus Aeacides bellique ardore resumpto
 Funereas acies horrendaque praelia miscet. 925
 Non illum uis ulla mouet; non saeua fatigat
 Pectora pugnando; uires successus adanget.
 Percussa dubitant trepida formidine Troes
 Aut intra muros exhausta paene salute
 Defugiunt portasque obiecto robore firmant. 930

Unus tota salus in quo Troiana manebat **XXI**
 Hector adest, quem non durae timor undique mortis
 Nec patriae tenuere preces, quin obuius iret
 Et contra magnum contendere uellet Achillem.
 Quem procul ut uidit tectum caelestibus armis, 935
 [Ante oculos subito uisa est Tritonia Pallas]
 Praemetuit clausisque fugit sua moenia circum
 Infelix portis; sequitur Nereius heros.
 In somnis ueluti, cum pectora terret imago,
 Hic cursu super insequitur, fugere ille uidetur, 940
 Festinantque ambo; gressum labor ipse moratur:

quia **FV** quo **MN** ne **G** tandem (*del. m. 2*) quod **E** | ictibus **G**:
 ignibus **O** (*om. E, add. m. 2*) imbribus **L. Muellerus** | 926 mouit
L; tenet **E m. 2** | fatigat **S**: fatigant **O** fatiscunt **L. Muellerus** ||
 927 pugnando **L**: bellando *ceteri* (-ntum **E**) | succensus **E, corr.**
m. 2 || 929 Aut **EFLV**: Atque *ceteri* (**E m. 2**) | inter **FMNV** ||
 930 Defugiunt *ego*: Dum fugiunt **L** ≡ffugiunt (*f in ras., Con*
supraocr. m. 2) **E** Confugiunt *ceteri* Aufug. **Muellerus** | **XXI EL,**
XX F, om. reliqui | 931 tanta **E** | 932 nec **V** | duri **G** durum **F** |
 mortis **S**: matris **O** (*o supra a m. 2 E martis G*) | 936 *ex* 647
interpolatum eiecit Barthius | 937 *m. 1 in marg. E* | Praemetuit
L. Muellerus: Permetuit **O** (*Pertimuit GMN*) | 938 *erasus in G* ||
 939 *p. terret imago scripsi*: *p. terruit ira O pes tardatur ituro*
(frustratur iturum) Eldikius pectore ferbuit ira **L. Muellerus** ||
 940 Sic **L** | cursu] rursus **F** | 941 gressusq; laborq; mor. **MN** |
 ipse] ille **FV**

Alternis poterant insistere coepta periclis,
Nec requies aderat: timor hinc, hinc concitat ira.

Spectant de muris miseri sua fata parentes XXII
Pallentesque uident tum primum cedere natum, 946
Quem iam summa dies suprema luce premebat.
Huic subito ante oculos similis Tritonia fratri
Occurrens iuuenem simulato decipit ore.
Nam dum Deiphobi tutum se credidit armis,
Transtulit ad Danaos iterum sua numina Pallas. 950
Concurrunt iactis inter se cominus hastis
Inuicti iuuenes: hic uastis intonat armis,
Ille hostem ualidum nequicquam umbone repellit;
Alternisque feros uitant congressibus ictus.
Sudor agit riuos, ense terit horridus ensis, 956
Conlatusque haeret pede pes et dextera dextrae.
Hastam iam manibus saeuus librabat Achilles
Inque uirum magnis emissam uiribus egit;
Quam praeterlapsam uitauit callidus Hector.
Exclamant Danaï. contra Priameius heros 960
Libratum iaculum Uulcania torquet in arma.

942 Alterus L Alterius E (corr. m. 2) M | properant uel perstant Higtius; prius puto uerum, sed ut restet adhuc emendandum periclis; totum u. spurium putat L. Muellerus | 943 timor hinc hinc c. ira scripsi: timor undique c. iras O (furor pro timor uulgo nihilo melius) | XXII EL, XXI F XVIII V, om. reliqui | 946 Pallentemq; O, correxi | tum primum cedere scripsi: supremo (suppr.) tempore O extremo tempore S, quo non tollitur inepta cum u. seq. tautologia | 946 om. N, add. mg. m. rec; | premebant E | 949 iam G | dum S: tum EGM tunc L cum ceteri | deiphobi O | credit in armis LMN (cre=dit N) | 953 om. E, add. m: 2 mg. | hastam et ualido Kootenus | 954 feros uitant scripsi: ferox mutat O feros mutant S | 957 sic LMN (nisi quod pro iam, quod posui, quam habent): om. FGV Interea ualidam thetidius extulit hastam E (quod interpolationis arguit absonum interea) | 958 emisit u. hastam G (E m. 2) u. hastam F quoque | 959 Quem propter lassam L | 961 Libratum (m, 1 ex-uit corr.) E: Uibratum ceteri (E m. 2)

Nec successus adest; nam duro inflectitur auro
 Desiliitque mucro; gemuerunt agmina Troum.
 Concurrunt iterum collatis fortiter armis
 Inque uicem duros euitant cominus enses. 965
 Nec suffere ualet ultra iam sorte suprema
 Instantem Aeacidem defectus uiribus Hector;
 Dumque retrocedit fraternaue rebus in artis
 Respicit auxilia et nullam uidet esse salutem,
 Sensit adesse dolos: quid agat? quae numina supplex 970
 Inuocet? et toto languescunt corpore uires
 Auxiliumque negant; retinet uix dextera ferrum,
 Nox oculos inimica tegit nec subuenit ullum:
 Defesso auxilium; pugnat moriturus et altos
 Corde petit gemitus. instat Nereius heros 975
 Turbatumque premit procul undique, tum iacit hastam
 Et medias rigida transfixit cuspide fauces.
 Exultant Danaï, Troes sua funera maerent.
 Tum sic amissis infelix uiribus Hector
 'En concede meos miseris genitoribus artus, 980
 Quos pater infelix multo mercabitur auro:
 Dona ferēs uictor. Priami nunc filius orat
 Te primus, dux ille ducum, quem Graecia solum
 Pertimuit: si nec precibus nec uulnere uicti
 Nec lacrimis miseri nec clara gente moueris, 985
 Afflicti miserere patris, moueat tua Peleus

963 Desiliit ≡ L Disiliitq; E: Disiluit MN Dissiluit *reliqui*
 (om. que) || 966 ualet iam L. *Muellerus* | ultro E m. 2 | iam
 sorte suprema M: iam sortē ≡ ≡ ≡ N sortemq; supremam *reli-*
qui || 967 Instantem (-temq; V) eacidem O: Horruit instantem E
 (propter illud sortemq;) | defectus uulgo: defectis O defessis
 L. *Muellerus* || 971 heu pro et idem (in 5) || 974 Defesso ex
 Defenso (sic L) corr. m. 1 E | alto ≡ F (et ita *Higtius*). || 975 petit
Kootenus: premit O || 976 tum EMN: tunc ceteri || 978 merent
 L: deflent EFGV plangunt MN || post 978 librum XVIII incipit
 V || 979 Dum L || 980 En G: Et EL At F Nunc M O N (Inquit.
 cede V) || 983 primus scripsi: priamus O (priami ex -mus corr.
 E) || 984 munere uicti F munere uictus GV (E m. 2) || 986 mou-
 neat MN

Pectora pro Priamo, pro nostro corpore Pyrrhus'.
 Talia Priamides; contra quem durus Achilles
 'Quid mea supplicibus temptas inflectere dictis
 Pectora, quem possem discerptum more ferarum, 990
 Si sineret natura, meis absumere malis?
 Te uero tristesque ferae cunctaequae uolucres
 Diripient, auidosque canes tua uiscera pascent.
 Haec ex te capient Patrocli gaudia manes,
 Si capiunt umbrae.' dum talia magnus Achilles 995
 Ore truci iactat, uitam miserabilis Hector
 Reddidit. hunc animi nondum satiatu Achilles
 Deligat ad currum pedibusque exsanguia membra
 Ter circum muros uictor trahit: altior ipsos
 Fert domini successus equos. tum maximus heros 1000
 Detulit ad Danaos foedatum puluere corpus.
 Laetantur Danaei, plangunt sua uulnera Troes
 Et pariter corpus defient cum funere raptum.

Interea uictor defleti corpus amici **XXIII**
 Funerat Aeacides pompasque ac munera ducit. 1005
 Ter circa tumulum miseris rapit Hectoris artus
 Et uarios cineri ludorum indicit honores.
 Tydides cunctos curru pedibusque feroces

987 nostro pectore L | 988 quem contra MN | 990 direptum
 FGLV (E m. 2) | 991 meis te abs. FNV | 992 tristemq; FV
 (E m. 2) | 993 auidique O, corr. van Dorp | pascent E | 995 sa-
 piunt G | 996 iactant E iacta ≡ t F | 997 Reddit L, V m. 1
 Reddit et F | 998 Perligat (al supra Per m. 2) E | 999 altius
 M, N ex corr. alcius G | 1000 successus E | 1001 Retulit E | 1002 uul-
 nera scripsi: funera EG M corpora ceteri pectora Kootenus | 1003 cor-
 pus MN: captos ceteri (captum E m. 2) | raptum ego: captum MN
 tristi (corpus m. 2) E mestos FLV mesti G muros uulgo | XXIII
 EL, XXII F XIII (sic) V, om. reliqui | 1004 defletum s | 1005 ac
 munera ego (et munera L. Muellerus): ad funera O in funere
 Schenkelius | 1006 Ter MN: Tum ceteri | 1007 uarios] rapidos
 L uapido ≡ F uapido V | inducit E m. 2 | 1008 Titides (Thyt.,
 Titydes) codd. more solito | cunctos scripsi: tyrsim E thyrsim F
 thyrsim GL tirsim MV tirph sim N; quod nescio quod mona-
 chale commentum inculcatum est, ubi cunctos ante curru inter-

Aeolides superat; luctando vincitur Ajax,
 Cuius decepti vires Laertius astu; 1010
 Caestibus aduersos cunctos superauit Epeos
 Et disco fortis Polypoetes depulit omnes
 Merionesque arcu; tandem certamine misso
 In sua castra redit turbis comitatus Achilles.

XXIII

Flent miseri amissum Phryges Hectors, totaque
 maesto 1015

Troia sonat planctu; fundit miseranda querellas
 Infelix Hecube saeuisque arat unguibus ora;
 Andromacheque suas scindit de pectore uestes,
 Heu tanto spoliata uiro! ruit omnis in uno
 Hectore causa Phrygum, ruit et defessa senectus 1020
 Afflicti miseranda patris, quem nec sua coniunx
 Turbaque natorum nec magni gloria regni
 Oblitum tenuit uitae, quin iret inermis
 Et solum inuicti castris se redderet hostis.
 Mirantur Danaum proceres, miratur et ipse 1025
 Aeacides animum miseri senis; ille trementes
 Affusus genibus tendens ad sidera palmas
 Haec ait 'o Graiae gentis fortissime Achilles,
 O regnis inimice meis, te Dardana solum

cidit | curru *Kootenus*; cursu O (curtu L casu N) | *feroces scripsi*:
 ferocem O fugacem *Higtius* | 1009 Aeolides *scripsi*: Merionem
 E ≡ erion et L Merionē *ceteri* (Merionē M) | ludendo MN ||
 1010 laercius G (E m. 2) lertius V: ilercius ELN illercius (-tius)
 FM | hastur L acer in ras. F | 1011 aduersos LV: aduersis
ceteri; *puto* aduersum Euryalum | epeos EL: ephebus (-bos F)
ceteri (E m. 2) | 1012 fortis L: forti *ceteri* | polibetes O, *corr.*
Bondanius | 1013 q; om. E, *add. m. 2* | 1014 turbam E m. 2 ||
 XXIII EL, XXIII F XXI V, om. *reliqui* | 1016 querelas O ||
 1017 hecubę E: (hecuba *ceteri* (eccuba L); Hecabe L. *Muelle-*
rus | *seuitq*; E | 1018 scindens FMV scindit N (scindit m. 1 *ex*
scidit corr. E) | de EG: a *ceteri* | 1020 ruit et F: fuit hoc V
cecidit ceteri | defensa FV defecta N | 1023 Abitum t. uitte L ||
 1024 redderet | reddire L dederat MN | 1028 Hoc L | Achille
Santenus | 1029 Omi regnis inimices dñeis L

Uicta tremit pubes, te sensit nostra senectus 1030
 Crudelem nimium: nunc sis mitis semel, oro,
 Et patris afflicti genibus miserere precantis
 Donaue quae porto miseri pro corpore nati
 Accipias; si nec precibus nec flecteris auro,
 In senis extremis tua dextera saeuat annis: 1035
 Saltim scaeuā pater comitabor funera nati.
 Non uitam mihi nec magnos concede fauores,
 Sed funus crudele mei: miserere parentis
 Et pater esse meo mitis de uulnere discē.
 Hectoris interitu uicisti Dardana regna, 1040
 Uicisti Priamum: sortis reminiscere uictor
 Humanae uariosque ducum tu respice casus.
 His tandem precibus grandaeuum motus Achilles
 Alleuat a terra corpusque exsangue parenti
 Reddidit Hectoreum, post haec sua dona reportat. 1045
 It patriam Priamus tristisque ex more suorum
 Comparat exequias supremaue funera ducit.
 Tum pyra conuicit, quo bis sex corpora Graium
 Quadrupedesque adduntur equi currusque tubaeque
 Et clipei galeaeque ocreaeque Argiuaue tela. 1050

1031 mitis semel *scripsi*: mitissimus O mihi mitior 5 ||
 1032 afflictis GV; affixi *Kootenus* affusi *Higtius* | rebus *ex corr.*
 G | post hunc u. E m. 2 addit Insuper hoc aurum tibi quod
 pro corpore dono || 1036 Saltem *codd. praeter EFG* | scaeuā
scripsi: saeuā O | pater *supra lin. m. 1 E* | conabor L || 1037 Non
 (Ne V) uitamq; mihi FV | concedere GL cede FV (concedis E
 m. 2) | fauores *scripsi*: labores E honores *ceteri* (E m. 2) ||
 1039 mei G: meum *ceteri omnes* | precantis E m. 2 || 1040 pater
corruptum? patris *uel* precor *Schenkelius* | uulnere L. *Muellerus*:
 corpore O (pectore M) || 1042 duum tu *ceteris omissis* L || 1043 pre-
 cibus motus (pr. mores L motus precibus MN) grandaeuus O,
corr. van Dorp || 1046 It p. *Barthius*: In p. O (In p. it. *Muelle-*
rus) | tristesque *codd. praeter G* || 1048—51 *adfert Lactantius ad*
Statis Theb. VI 121 (Homerus in funere Hectoris dicit) || 1048 Tunc
Lact. | quo L, *Lact.*: quē E qua *ceteri* || 1049 Quadrupedesque *Lact.*:
 Quadrupedes O (Consequitur traduntur E Quadrupedes aduicitur
 ped, *hoc ped expuncto*, L) || 1050 ocreaeque *scripsi*: cau≡eq;
 F caueq; V (cau(a)e EGL *Lact.* cane MN | arg≡iag; N argiaq; M

Haec super ingenti gemitu componitur Hector:
 Stant circum Iliades matres manibusque decoros
 Corrupunt crines laniataque pectora plangunt
 (Illo namque rogo natorum funera cernunt),
 Tollitur et iuuenum magno cum murmure clamor 1055
 Flebilis: ardebat flamma namque Ilion illa.
 Inter quos gemitus laniato corpore coniunx
 Prouolat Andromache mediosque inmittere in ignes
 Se cupit Astyanacta tenens, quam maesta suarum
 Turba rapit *comitum*; contra tamen usque resistit, 1060
 Donec conlapsae ceciderunt robora flammae
 Inque leues abiit tantus dux ille fauillas.
 Sed iam siste gradum finemque inpone labori,
 Calliope, uatisque tui moderare carinam,
 Remis quam cernis stringentem litora paucis. 1065
 Iamque tenens portum metamque potentis Homeri,
 Pieridem comitata cohors, summitte rudentes;
 Sanctaque uirgineos lauro redimita capillos,
 Ipsa, tuas depone lyras, ades, inclita Pallas,
 Tuque faue cursu uatis iam, Phoebe, peracto. 1070

1051 Et super MN || 1053 Corrupunt L. *Muellerus*: Aptū-
 purit L Abrumpunt *ceteri* (Arr. V) | corpora F | plaudunt GV ||
 1055 uulnere L || 1058 mediosque EL: medios *ceteri* | in BV,
 E et F m. 1 supra lin.: om. LMN (inmitteret M) || 1059 maesta
 Kootenus: iussa O | suarum L: suorum *ceteri* || 1060 comitum ad-
 didi: om. O (tristis add. S) | contraq; tamen MN || 1063 labori
 ex -ris corr. E || 1064 Calliope MN Calliopeq; L | carinas L, ut
 uid. || 1065 Quam (E: Quem *ceteri cum E m. 2*) cernis paucis
 stringentem litora remis (rhenus E, corr. m. 1) O; *propter*
parastichidem traieci remis; paucis in rauca *mutauerim* ||
 1066 Namq; FGL | tenet FG (E m. 2) || 1067 Pieridum O, cor-
 reri || 1069 Ipsa (= era, scil. Calliope) O: Musa *Weytinghius* ||
 1070 uatis O: uates L uati S || Explicit liber Homeri *plerique*
subscribunt (E m. 2: Carminis homerus metam deponit ouanter,
 L Explicit, caret subscr. V)

XVIII.

INCERTI CARMINA BUCOLICA.

I.

THAMYRA. LADAS. MIDA.

- TH. Te, formose Mida, iam dudum nostra requirunt
Iurgia: da uacuam pueris certantibus aurem.
- MI. Haud moror; et casti nemoris secreta uoluptas
Inuitat calamos: imponite lusibus artem.
- TH. Praemia si cessant, artis fiducia muta est. 5
- LA. Sed nostram durare fidem duo pignora cogent:
Vel caper ille, nota frontem qui pingitur alba,
Vel leuis haec et mobilibus circumdata bullis

Duae eclogae, quas initio imperii Neroni esse uindicandas certissime euicerunt Peiperus Buechelerus Hagenus, extant in codice Einsidlensi 266 saec. X p. 206 et 207 (E), unde primus edidit in Philologi Gottingensis uol. XXVIII p. 388 sqq. Hermannus Hagenus, qui retractauit operam in Fleckeiseni annalibus a. 1871 p. 139 sqq. scripserunt de eisdem Peiperus in programme gymnasii Magdalenensis Uratislauenensis a. 1870 p. 29 sqq., Buechelerus musei Rhenani uol. XXVI p. 285 sqq. (cf. et p. 491 sqq.), Ribbeckius ibid. p. 406, denique ego ipse in Fleckeis. ann. a. 1872 p. 355 sqq.; apud Ricsium sub numeris 725 et 726 habentur.

In titulo Thamira E | 1 formosa E | 2 Iurgia da Hagenus: Iurgia dam E | 3 casti scripsi (cf. Tac. Germ. 40): cusu E lusu Hagenus | 5 Ladae dat Peiperus false (deleto u. 6 LA) | nulla Hagenus et Ribbeckius | 7 nota — alba Hagenus: notam — albam E | 8 Uelle uis hec ex (suprascr. 1 et) nobilibus E, corr. Hagenus

- Fistula, siluicolae munus uenerabile Fauni.
 TH. Siue caprum mauis uel Fauni ponere munus, 10
 Elige utrum perdas; set erit, puto, certius omen
 Fistula damnato iam nunc pro pignore dempta.
 LA. Quid iuuat insanis lucem consumere uerbis?
 Iudicis e gremio uictoris gloria surgat.
 TH. Praeda mea est, quia Caesareas me dicere laudes
 Mens iubet: huic semper debetur palma labori. 15
 LA. Et mi sidereo cor mouit Cynthius ore
 Laudatamque chelyn iussit uariare canendo.
 MI. Pergite, io pueri, promissum reddere carmen;
 Sic nos certantes deus adiuuet! incipe, Lada, 20
 Tu prior; alternus Thamyras imponet honorem.
 LA. Maxime diuorum caelique aeterna potestas,
 Seu tibi, Phoebe, placet temptare loquentia fila 23
 (Carmine uti uirgo furit et canit ore coacto, 25
 Fas mihi sit uidisse deos, fas prodere mundo) —
 Seu caeli mens illa fuit seu solis imago:
 Dignus utroque stetit *dux* ostro clarus et auro
 Intonuitque manu. talis diuina potestas,
 Quae genuit mundum septemque intexuit orbis 30

9 Fistula E | munus uenerabile *scripsi*: munus et memora-
 bile E | 11 set (*uel at*) *scripsi*: et E nec *Ribbeckius in persona-*
rum distributione ab E decedens | omne E | 12 *sitne* damnato
 an damnato in E *dubium est* | dempta *scripsi*: empta est E
 dempta est *Guil. Schmitsius* prompta est *Peiperus* | 13 in uanis
Ribbeckius | 17 mi s. cor mouit *temptaui*: me s. corrumpit E,
 unde corrumpit *Peiperus* percussit *Hagenus* commulsit *Ribbeckius*
 commouit *ego olim* (*respexit fere desiderat Buechelerus*) | tin-
 cius, *suprascr.* † cintius, E | *malim* oestro | 18 celin E | 19 carmen,
 r *supra lin.* E | 21 alternis *Hagenus* | tamyras E | imponit E,
 correxi; imponat *Hagenus* | 22 caelique *idem*: caeterique E |
 ante 23 TH et ante 26 LA habet E, *deleuit Hagenus* | 23 temptare
Peiperus: emitare E | *uersum qui est 24 in E post 31 traieci* |
 25 Carmine uti *scripsi*: Carminibus E | 26 mundo *Hagenus ego-*
que: mundum E | 28 utraque *Peiperus* | *dux addidi*: om. E deus
add. *Peiperus Nero stetit Buechelerus stetit, stetit doctus anon-*
ymus | 30 orbis *Hagenus*: oris E

Artificis zonas et totas miscet amore, 31
 It cytharae modulis primordia iungere mundi; 24
 Talis Phoebus erat, cum laetus caede draconis 32
 Docta repercusso generavit carmina plectro:
 Caelestes ulli si sunt, hac uoce locuntur! 34
 TH. Huc huc, Pierides, uolucris concedite saltu: 36
 Hic Heliconis opes florent, hic uester Apollo est!
 Tu quoque Troia sacros cineres ad sidera tolle
 Atque Agamemnoniis opus hoc ostende Mycenis!
 Iam tanti cecidisse fuit! gaudete, ruinae, 40
 Et laudate rogos: uester uos tollit alumnus! 41
 Uenerat ad modulos doctarum turba sororum, 35
 42
Venerat en et Maeonides, cui plurima barba
Albaque caesaries pleno radiabat honore.
 Ergo ut diuinis implentur uocibus aerae, 45
 Candida flauenti discinxit tempora uitta
 Caesareumque caput merito uelauit amictu.
 Haud procul Iliaco quondam non segnior ore
 Stabat et ipsa suas debebat Mantua cartas.

* * *

31 totas scripsi: toto E totum Riesius | 24 It scripsi: Et E |
 citare E | 32 phoebus, e supra lin. E | uersum qui 35 est in E post
 41 traieci | 37 eliconis E | 38 Tum quoque E; malim Tuque o |
 sacros ex sacres corr. E | 39 agamemnonis E | 35 sororum
 Hagenus: sonarum E | 42 totus et 43 ex maiore parte nunc
 culpa biblioepi male cultro abusi desunt in E: 42, nisi fallor,
 Musarum descriptionem continuit; 43 meo Marte explere studui
 ad indicandam sententiam; qua non perspectu u. 44 Albaque
 uarie immutabant | 45 implentur — aerae scripsi: impleuit
 aerae E (aerae Hagenus) | 46 discinxit Hagenus: distinxit E |
 47 uelauit Peiperus: celabit E (-uit Hagenus) | nulla in E
 lacuna; Midae iudicium desiderat recte Hagenus; quamquam
 fortasse nec Thamyrae carmen perfectum. ceterum etiam 36—49
 Ladae tribuit doctus anonymus mus. Rhen. XXVI p. 492: at
 quid certantes canere uellent, ipsi indicarunt u. 15 Caesareas
 laudes (= 22—34) et u. 17 laudatam chelyn (= 36—49).

II.

GLYCERANUS. MYSTES.

GL. Quid tacitus, Mystes? — MY. curae mea gaudia
turbant:

Cura, dapes sequitur, magis inter pocula surgit
Et grauis anxietas laetis incumbere gaudet.

GL. Non satis accipio. — MY. nec me iuuat omnia fari.

GL. Forsitan imposuit pecori lupus? — MY. haud timet
hostes

Turba canum uigilans. — GL. nigiles quoque som-
nus adumbrat.

MY. Altius est, Glycerane, aliquid, non quod patet: erras.

GL. Atquin turbari sine uentis non solet aequor.

MY. Quod minime reris, satias mea gaudia uexat.

GL. Deliciae somnusque solent adamare querellas. 10

MY. Ergo si causas curarum scire laboras —

GL. Quae spargit ramos, tremula nos uestiet umbra
Ulmus, et en tenero corpus summittere prato
Herba iubet: tu dic, quae sit tibi causa tacendi.

MY. Cernis ut adtrito diffusus cespite pagus 15

Annua uota ferat sollemnisque inchoet aras?

Spirant templa mero, resonant caua tympana palmis,
Maenalides teneras ducunt per sacra choreas,

Tibia laeta canit, pendet sacer hircus ab ulmo

Et iam nudatis ceruicibus exiit exta. 20

In titulo Glyceranus E || 6 sonus E || 7 gliceranę E | non
quod patet *scripsi*: non non pater E non hoc, pater *Riesius* ||
10 Diliciae E || 11 labores E | *post* 11 lacunae signa ponit *Hage-*
nus; 11 *post* 15 traicit *Riesius*; at *interrumpit apte Glyceranus*
alterius uerba || 12 GL *hic omissum ad u. 13 habet* E || 13 Ulmus
et in (en *ego*) *Buechelerus*: Uetimus et E (Uetimus ex Ulmus
suprascripto et ortum puta) En (Uel *Hagenus*) thymus *Peipe-*
rus || 15 cespite pagus *scripsi*: cortice fagus E cortice Bacchus
Hagenus (*quod non quadrat ad sequentia*) | 16 inchoet *scripsi*:
inbuet E inbuaat *Hagenus* induat *Peiperus* || 19 Minalides (ae
supra prior. i) E || 20 Tybia E | extra, u *supra* ex, E

Ergo nunc dubio pugnant discrimine nati
 Et negat huic aevo stolidum pecus aurea regna?
 Saturni rediere dies Astraeaque uirgo
 Tutaque in antiquos redierunt saecula mores.
 Condit segura totas spe messor aristas, 25
 Languescit senio Bacchus, pecus errat in herba,
 Nec gladio metimus nec clausis oppida muris
 Bella tacenda parant; nullo iam noxia partu
 Femina quaecumque est hostem parit. arua iuuentus
 Nuda fodit tardoque puer domifactus aratro 30
 Miratur patriis pendentem sedibus ensem.
 Est procul a nobis infelix gloria Sullae
 Trinaque tempestas, moriens cum Roma supremas
 Desperavit *opes* et Martia uendidit arma.
 Nunc tellus inculta nouos parit ubere fetus, 35
 Nunc ratibus tutis fera non irascitur unda;
 Mordent frena tigres, subeunt iuga sueta leones:
 Gasta faue, Lucina: tuus iam regnat Apollo!

21 nunc *scripsi*: num E non *Hagenus olim* | dubie (t o
supra e) E | *puto* de crimine (*quod fortasse ad Britannicum
 Claudii successorem legitimum pertinet*) || 22 solidum E, *corr.*
Hagenus || 23 rediere dies redit *astrea* certos E, *corr.* *Hage-*
nus || 24 Tutaque *scripsi*: Totaque E || 25 segura totas *scripsi*:
securas tota E *securus* tota *Hagenus* (*tuta Riesius*) || 26 ba-
cuspecus E || 27 opida E || 31 ensem *suprascr.* i *errat* E (*num*
uestigium lectionis *pendentia* — *aera* ?) || 32 Est *scripsi*: Sed
 E | *sillq* E || 33 tempesta E || 34 Desperabit E | *opes* *add.* *Pei-*
perus: om. E || 35 foetus E || 37 tygres E | *subeunt* *Guil. Schmitzius*
et Peiperus: *subient* E | *sueta* *scripsi*: *seua* E || 38 *cf.* *Uergilii*
ecl. IV 10 | *Finit subscribit* E.

XX.

CALPURNII ECLOGAE.

Imperii Neronei initio (id quod post Sarpium docuit Hauptius in commentatione saepius laudanda, quam insertam habes eius opusculis, t. I p. 358—406) Calpurnius septem carmina bucolica scripsit, Vergilium ita secutus ut tamen circa artem metricam secundum aetatis suae placita seuerior multo austeriorque existeret. quae carmina ut iam antiquo aëno suos habuere admiratores (quippe imitator eorum Nemesianus), ita regnante Carolo Magno doctis hominibus nalde placuerunt, ut ostendit Naso, eius aëui poeta, a Duemmlero nuper [Zeitschr. f. Deutsch. Alterth. XVIII p. 58 sqq.] editus: cf. quae disserui mus. Rhen. XXX p. 627 sq. fortasse autem tum temporis grammaticus aliquis quattuor Nemesiani eclogas adiecit Calpurnio. quae coniunctio et in eis qui aetatem tulerunt codicibus optinet et ut oblitterato illius nomine iam huic tota collectio adscriberetur uulgo effecit.

Librorum manuscriptorum tria sunt genera. et principem quidem locum optinet codex quidam Germanicus hodie deperditus, quem G significauimus. in codice Harleiano 2578, qui saeculo XV uel XVI scriptus inter uaria et antiquorum et recentium carmina eclogas nostras continet, post has folio 49^a haec leguntur: *collatus accuratissime hic codex cum illo uetustissimo: quem Thadeus Ugoletus pannoniae regis bibliothecae praefectus e germania secum attulit. et cum illo*

quem Iohannes Boccaccius propria manu scripsisse traditur bibliothecae sancti spiritus florentini dicatum et cum plerisque aliis: ubi titulum et operis diuisionem: multa etiam carmina reperimus. et quod ad priora uerba, simillima subscriptio habetur in codice Riccardiano L. III num. XIV in 4; nam postquam in fine Calpurnii adnotatum est: *ex uetustissimo codice e Germania allato hic est transcriptus titulus: finis Bucolicorum Calpurnii. Aurelii Nemesiani Poetae Carthaginensis Ecloga prima etc.*, in huius fine haec habentur: *contuli ego Nicolaus Angelius hunc codicem cum multisque aliis et cum illo uetustissimo codice, quem nobis Thadæus Ugoletus Parmensis Pannoniae Regis Bibliothecae praefectus e Germania allatum accommodauit, in quo multa carmina*) sunt reperta anno salutis 1492.* porro Angelus Ugoletus cum circa a. 1500 Parmae ederet eclogas, eisdem fere uerbis et Thadæi codice se usum esse affirmat et inter Calpurnii Nemesianique carmina distinguit. codices autem commemorati Harleianus Riccardianusque, cum ad uulgaris notae textum paucas lectiones ex membrana Germanica fortuito excerptas adscribant aut cum illo contaminent, ad rem quidem criticam nullius sunt momenti, sed ipsis tamen lectionibus excerptis demonstrant, quinam codicum saeculo XV in Italia scriptorum ex G fluxerint. nimirum et scripturas illas et illam inter amborum poetarum opuscula diuisionem praeferunt duo libri:

g, codex Gaddianus plut. 90, 12 inf. [cf. Bandinius, biblioth. Gaddian. catal.], saeculo XV fere medio in carta scriptus, qui optime exemplar uetustum exhibet. in fronte cum hunc gerat titulum *Egloge Calpurnii adnemesianum cartaginiensem*, in fine tamen Calpurnii praebet: *Explicit sexta* [cf. appar. crit.] *egloga*

*) carmina accipe uersus; quorum non pauci sane ex G primum prodire.

Calpurnii Aureliani nemesiani Cartaginensis egloghe incipiunt. ipse a. 1872 excussi. cum hoc gemellus est, quamquam deterior aliquantulum:

n, codex Neapolitanus musei Borbonici CCCLXXX [cf. Ianellii catalogus p. 254 sq.], paulo ante saeculum XV medium in membrana scriptus, titulis carens (nam manus recens saec. XVI, quae et in textu multa correxit, in initio *Calpurnii eclogae* et postea *Nemesiani eclogae* adscripsit), sed subscriptionem hanc: *Aureliani Nemesiani Cartag. bucol. Explicit. Deo gratias Amen* habens. contuli a. 1872.

Ex horum igitur consensu efficitur libri G memoria. inde autem quod g et n longe ante Thadaei Ugoleti tempus scripti sunt, uidemus G iam ineunte saeculo XV a docto quodam Italo in Germania inuestigatum descriptumque esse.

Secundum sibi uindicant locum libri quidam Gallici, scilicet P, Parisinus 8049, de quo cf. Buechelerus in Petronii edit. mai. p. XX sq., qui in media parte, saeculo XII quam equidem attribuo, post Petronium inde a fol. 25* habet praemisso titulo *Incipit egloga Calpurnii carmina usque ad IV 12*, ubi reliquo paginae spatio uacuo relicto desinit; ipse a. 1875 contuli*). — hic etiam nominanda sunt excerpta in libris Parisinis 7647 saec. XII—XIII fol. 114 et 17903 saec. XIII fol. 74 (*Par.*), qui post laudem Pisonis [cf. uol. I p. 222 sq.] praemissa inscriptione *Calpurnius (Scalpurius alter) in bucolicis nonnullos uersus ex Calpurnii Nemesianique eclogis* habent.

Tertium denique genus est librorum uulgarium

*) coniunctissimus cum hoc Parisino fuisse uidetur codex a Poggio in Britannia repertus, de quo ille haec ad Niccolum a. 1428 scribit: *mittas ad me oro Bucolicam Calpurnii et partikulam Petronii, quas misi tibi ex Britannia*; cf. Hauptius l. I. p. 372. fortasse est is liber quem Bituricum in Petronio uocat Pithoeus.

saeculo XV in Italia scriptorum, qui omnes redeunt ad communem archetypum multifariam corruptum interpolatumque et cum P cognatum. qui utrum Poggii Britannicus an Boccaccii ille codex ab Harleiani scriba commemoratus fuerit, mihi discernere non licet; nam hic quidem sine dubio a. 1471 una cum plerisque Boccaccii libris incendio est consumptus [cf. Bluhmii iter ital. II 91]. uellem, comparatis quam plurimis apographis Italicis ubique certo possem indicare archetypi illius scripturas. sed cum olim in Italia uersans harum eclogarum codices ita peruoluerem ut num cum G cohaerent mihi liqueret, postea ubi his libris Italicis in textu recensendo aliquem saltem locum esse intellexi erratum pristinum non plane resarcire potui. contuli scilicet quos tunc nancisci licuit codices Vossianum L. Q. 107 fol. 68—88, Rehdigeranos I. 4. 10 fol. 4—24 et I. 4. 11 fol. 3—27; porro Rud. Ehwaldi benignitati debeo Gothani 55 (qui desinit in Calpurnii VII 65) scripturas accurate enotatas. his adiungens quaecumque priores e suis codicibus attulerant, in uniuersum quidem de Italicorum (quos siglum I denotat) lectionibus certior sum factus, sed restant tamen nonnulli loci, quibus iure meo dubitem. optandum est igitur ut quis iuniorum, cui Italiam permigranti ea data est potestas, codicibus quam plurimis diligenter anquisitis Italicorum archetypum secundum artis praecepta ita restituat ut iam quid ad hunc quid ad correctores sit referendum appareat. quamquam enim ad ipsum textum parum inde est redundaturum, tamen ipsa certa scientia prodest iuuatque.

Post editiones Burmanni [Poet lat. min. I. 541 sqq.], Wernsdorfii [P. l. m. II 73 sqq.], Chr. D. Beckii [Lipsiae 1803] et Glaeseri [Gottingae 1842] scripserunt de Calpurnii Nemesianique eclogis Hauptius l. l. et Iac. Maehly in appendice ad librum de Sophoclis Oedipo Col. conscriptum [Basil. 1868 p. 101 sqq].

I.

[Corydon. Ornytus.]

- C. Nondum solis equos declivis mitigat aestas,
 Quamvis et madidis incumbant praela racemis
 Et spument rauco feruentia musta susurro.
 Cernis ut ecce pater quas tradidit, Ornyte, uaccae
 Molle sub hirsuta latus explicuere genista? 5
 Nos quoque uicinis cur non succedimus umbris?
 Torrida cur solo defendimus ora galero?
- O. Hoc potius, frater Corydon, nemus; antra petamus
 Ista patris Fauni, graciles ubi pinea denset
 Silua comas rabidoque caput leuat obuia soli, 10
 Bullantes ubi fagus aquas radice sub ipsa
 Protegit et ramis errantibus implicat umbras.
- C. Quo me cumque uocas, sequor, Ornyte; nam mea
 Leuce,
 Dum negat amplexus nocturnaue gaudia nobis,
 Peruia cornigeri fecit sacraria Fauni. 15
 Prome igitur calamos et si qua recondita seruas.
 Nec tibi defuerit mea fistula, quam mihi nuper
 Matura docilis compegit harundine Ladon.
- O. Et iam captatae pariter successimus umbrae.

Titulus deest in GP; interlocutores corydon et ornitus similiae nonnulli ex I praefigunt || 1 Nundum P | declivis gIP: declinis n, ut uoluit H. insius || 2 Quatinus I ex parte | praeda P || 3 iniusta P || 4 ornyce P ornite GI | baccae g || 5 Molle sub IP: Molliter G | yrsuta P || 6 subced. g || 8 coridon G corridon P | antra G: ista IP || 9 Ista G: Antra IP | gracilis I | denset (-ent n) GP: densat I ex parte maiore || 10 rabidoque scripsi lectt. lat. p. 35: rapidoque O | capu g || 11 ubi] ut (mgo af et) g || 12 Protegit ex -gis corr. g | errantes g || 13 uacas P | sequor gIP: sequar n solus | leuce GP: uarie corruerunt I || 14 noturna; g || 15 Preuia P | ante 16 Ornitus I plerique || 16 chal. g || 17 mea GP: noua I plerique || 18 Natura P | docili ≡ n | arundine g | ladon GP: lydon I || 19 sqq. Ornyto dat P: nota carent GI (ex quibus nonnulli Cor. ante 20) || 19 En Maehly | captata (mgo af cap-

- Sed quaenant sacra descripta est pagina fago, 20
 Quam modo nescio quis properanti falce notauit?
 Aspicias ut uirides etiam nunc littera rimas
 Seruet et arenti nondum se laxet hiatu?
- O. Ornyte, fer proprius tua lumina: tu potes alto
 Cortice descriptos citius percurrere uersus; 25
 Nam tibi longa satis pater internodia largus
 Procerumque dedit mater non inuida corpus.
- O. Non pastor, non haec triuiali more uiator,
 Sed deus ipse canit: nihil armentale resultat,
 Nec montana sacros distinguunt iubila uersus. 30
- O. Mira refers; sed rumpe moras oculoque sequaci
 Quamprimum nobis diuinum perlege carmen.
- O. 'Qui iuga, qui siluas tueor, satus aethere Faunus',
 Haec populis uentura cano: iuuat arbore sacra
 Laeta patefactis incidere carmina fatis. 35
 Uos o praecipue nemorum gaudete coloni,
 Uos populi gaudete mei: licet omne uagetur
 Securo custode pecus nocturnaue pastor
 Claudere fraxinea nolit praesepia crate:
 Non tamen insidias praedator ouilibus ulla 40
 Afferret aut laxis abiget iumenta capistris.
 Aurea secura cum pace renascitur aetas
 Et redit ad terras tandem squalore situque
 Alma Themis posito iuuenemque beata sequuntur
 Saecula, maternis causam qui uicit Iulis. 45

tabe) g | pariter om. P | subcosa. g | 20 sacro g | descripta IP
 (a uago m. rec.): depicta G | 21 qui a | 22 littera a P | 23 seruet
 et P | 24 Ornate G | altos G | 25 Codice descriptos g | syeios P |
 28 hoc I | triuiali IP: tibi uili G | 29 resultat G: resultat paraci I |
 30 om. g | Non I | distinguunt aP | 31 in marg. add. post 32 in a,
 qui oculoq; | 35 fatis Utrius: fagis G | 38 pecus om. P | noctur-
 naq; g | 39 fraxinea P | 41 Afferret P | 42 Audent IP: om. G (in
 a add. uago m. rec.) | sincera Burmannus Saturni Frisemannus |
 43 rekkit P | 44 tenuis g themis P | 45 maternis ex maturnis
 corr. a | uicit G: lusit I | iulis G: in uilis add. ant.

Dum populos deus ipse reget, dabit impia uictas
 Post tergum Bellona manus spoliataque telis
 In sua uesanos torquebit uiscera morsus
 Et, modo quae toto ciuilia distulit orbe,
 Secum bella geret: nullos iam Roma Philippos 50
 Deflebit, nullos ducet captiuas triumphos;
 Omnia Tartareo subigentur carcere bella
 Immergentque caput tenebris lucemque timebunt.
 Candida pax aderit; nec solum candida uultu,
 Qualis saepe fuit ceu libera Marte professo, 55
 Quae domito procul hoste tamen grassantibus armis
 Iubila diffudit tacito discordia ferro:
 Omne procul uitium simulatae cedere pacis
 Iussit et insanos Clementia contudit enses.
 Nulla catenati feralis pompa senatus 60
 Carnificum lassabit opus, nec carcere pleno
 Infelix raros numerabit curia patres.
 Plena quies aderit, quae stricti nescia ferri
 Altera Saturni referet Latialia regna,
 Altera regna Numae, qui primus ouantia caede 65
 Agmina, Romuleis et adhuc ardentia castris
 Pacis opus docuit iussitque silentibus armis
 Inter sacra tubas, non inter bella, sonare.
 Iam nec adumbrati faciem mercatus honoris

46 deus] reget g, *sed corr.* | uictas GP: uinctas I | 47 Post-
 gum (= Pos tergum) P | 48 uesano — morsus (u *supra* i
punctatam) n | 50 philipos nP | 51 om. I | Deflebit P | trium-
 pos P | 52 subiguntur P subdentur I *ex parte* | bella *num*
sanum? | 53 Imm. g: Imm. nI Immergentque P | capu g capud
 P | 55 Quali *Burmannus* | ceu (*uel quasi*) *scripsi*: quae O, quam
 (*ut et u. seq.*) *Barthius* cum *dis Beckius* | profuso g | 56 gra-
 santibus n crassantibus gI; cessantibus *Heinsius*, quo *accepto*
palam pro tamen Maehly | 57 Iubila *Godofr. Hermannus*: Pu-
 blica O, quo *seruato* confodit t. praecordia f. *Maehly* | diffugit
 I *ex parte* | 59 contudit GP: condidit I | 60 catenati P | 61 las-
 sabit I: laxabit gP lassabis (*ss ex corr.?*) n | 63 quam (*mgo*
at que) stripti g | 64 referet (-rent g) G: reuocet IP | lacialia
 P | 68 Intra — intra g

- Nec uacuos tacitus fasces et inane tribunal 70
 Accipiet consul; sed legibus omne reductis
 Ius aderit moremque fori uultumque priorem
 Reddet, et afflictum melior deus auferet aeuum.
 Exultet quaecumque notum gens ima iacentem
 Erectumue colit boream, quaecumque uel ortu 75
 Uel patet occasu medioe sub aethere feruit.
 Cernitis ut puro nox iam uicesima caelo
 Fulgeat et placida radiantem luce cometem
 Proferat? ut liquidum niteat sine uulnere plenus?
 Numquid utrumque polum, sicut solet, igne cruento 80
 Spargit et ardenti scintillat sanguine lampas?
 At quondam non talis erat, cum Caesare raptō
 Indixit miseris fatalia ciuibus arma.
 Scilicet ipse deus Romanae pondera molis
 Fortibus excipiet sic inconcussa lacertis, 85
 Ut neque translati sonitu fragor intonet orbis
 Nec prius ex meritis defunctos Roma penates
 Censeat, occasus nisi cum respexerit ortus.’
- C. Ornyte, iam dudum uelut ipso numine plenum
 Me quatit et mixtus subit inter gaudia terror. 90
 Sed bona facundi ueneremur numina Fauni.
- O. Carmina, quae nobis deus obtulit ipse canenda,

70 uanos *Burmans* | fasces P | et inane GP: etiamne I ||
 71 reductus g | 73 auferet GI: afferet P (*et ita a corr.*) | 74 quacumque g | nothum — giacentem P | 75 Erectumque O (Erept. P), *correz*; Euectumue *Heinsius* | quacumque g | 76 feruit gP: seruit aI | 77 uigesima g | 78 placidum radianti I | cometem g | 79 niteat *Ultius*: mutat G mittat P nutet I *ex parte* (nutat, mutat, mittat *ceteri*) nictet *Barthius* | plenus P: sidus GI ||
 80 Numquid G: Non quod IP (Non per I *ex parte*) | cruento GP: cremato I | 82 si talis *ex natalis corr.* P | 84 Sedis (*ago m. rec.* scilicet) a | ipse deus, *suprascr.* ille, P | 85 accipiet g excipiet P | 87 ex IP (a *m. rec. suprascr.*): a G | 88 Sentiat I pauci | occasus P | resperserit g | 89 Ornite O | uelu g uelit P | plenum GP: plenus I | 90 quatit IP: petit g querit a, *unde ferit conicias* | mistus g | 92 O. om. P, I *ex parte* | ipsa a om. g

Dicamus teretique sonum modulemur auena:
 Forsitan augustas feret haec Meliboeus ad aurea.

II.

[Idas. Astacus. Thyrsis.]

Intactam Crocalen puer Astacus et puer Idas,
 Idas lanigeri dominus gregis, Astacus horti,
 Dilexere diu, formosus uterque nec impar
 Voce sonans, hi cum terras grauis ureret aestas, 5
 Ad gelidos fontes et easdem forte sub ulmos
 Conueniunt dulcique simul contendere cantu
 Pignoribusque parant: placet, hic ne uellera septem,
 Ille sui uictus ne messem uindicet horti;
 Et magnum certamen erat sub iudice Thyrsi.
 Affuit omne genus pecudum, genus omne ferarum 10
 Et quaecumque uagis auium ferit aera pennarum.
 Conuenit umbrosa quicumque sub ilice lentus
 Pascit oues, Faunusque pater Satyrique bicornes;
 Affuerunt sicco Dryades pede, Naides udo,
 Et tenere suos properantia flumina cursus; 15
 Desistunt tremulis incurrere frondibus Euri
 Altaque per totos fecere silentia montes:

93 teritiq; a tereaue P | 94 melibeus gP | aures GI: auras P | Explicit prima g

II. *Continuatur priori in P, nullus titulus in G; personas praefigunt I ex parte* | 1 ntantam, *omissa litt. initials*, P | crocalē P crocalem g crotalem a; (crocalen, crocalem, crotalen, crotalem I) | ydas gP *itidemque u.* 2 | 2 orti GP | 3 nec *Modius*: sed O | 4 hii cum terras G: terras hi(ii) cum I hīc (*om.* cum terras) P | 5 ulmos IP: umbras G | 6 contendere *ex* condendere *corr.* g | 7 hic ne *scripsi*: hic ut O | 8 uindicet a | orti GP | 9 tyrsi GP (a in tyrsō *corr.*): thyrsō (tyrsō, *sim.*) I | 10 pecorum (*suprascr.* at pecudum) g | 11 auium *Barthius*: altum O | 12 illice a | lentus *scripsi lect. lat. p. 86*: lentas O | 13 satiriq; g | 14 Affuerant GP, I *ex parte* | driades GP | naides P: naiades GI (*mayades g*) | ubo P | 16 euri] *cris P*

- Mittere primitias et figere liba Priapo, 65
 Rorantesque fauos damus et liquentia mella;
 Nec sunt grata minus, quam si caper imbuat aras.
- I. Mille sub uberibus balantes pascimus agnas,
 Totque Tarentinae praestant mihi uellera matres;
 Per totum niueus premitur mihi caseus annum: 70
 Si uenias, Crocale, totus tibi seruiet annus.
- A. Qui numerare uelit, quam multa sub arbore nostra
 Poma legam, tennes citius numerabit arenas.
 Semper olus metimus, nec bruma nec impedit aestas:
 Si uenias, Crocale, totus tibi seruiet hortus. 75
- I. Quamuis siccus ager languentes excoquat herbas,
 Sume tamen calathos nutanti lacte coactos:
 Vellera tunc dabimus, cum primum tempus apricum
 Surget et a tepidis fiet tonsura Kalendis.
- A. At nos, quos etiam praetorrida munerat aestas, 80
 Mille residentibus dabimus tibi cortice chias,
 Castaneasque nuces totidem, cum sole Decembri
 Maturis nucibus uirides rumpentur echinni.
- I. Num, precor, informis uideor tibi? num grauis annis?
 Decipiorque miser, quotiens mollissima tango 85
 Ora manu primique sequor uestigia floris
 Nescius et gracili digitos lanugine fallo?
- A. Fontibus in liquidis quotiens me conspicio, ipse
 Admiror totiens. etenim sic flore inuentae

65 figere GP: fundere I fingere *edd. vet.* | 67 sunt GP: fore *uel*
 fere I | 68 balantes GP: palantes *similiae* I | 70 niuens P | 71 cro-
 chale g | seruiat P | annus O: ornus I *pauci, unde* hornus *edd. vet.* ||
 73 tennes citius g: tennes cuius P citius tennes nI | ennume-
 rab P | arenas O: aristas *vulgo* | 74 holus n | metitur P | prima
 P | 75 seruiat P | ortus GP | 76 languentes excoquat P exo-
 quat n | 77 Sume G | tamen | t'ra n | calatos G | 79 kalendis P ||
 80 At GP: Et I | p'torrida, P | numerat G (*corr. g mgo*) | 81 re-
 nitendi n redempti P renitenti I | tibi | cū g | chias G: cymas
 P thilas *uel similia* I | 82 Canasteasque mices P | decembri G:
 nouembri IP | 83 echinni, *ita* O | 84 Nunc — nunc P | 85 Deci-
 riorque P Decrepitusque I *ex parte* | 88 quociens n, *om.* g,
 quociens P | ipse G: esse IP

- Induimur uultus, ut in arbore saepe notauī 90
 Cereā sub tenui lucere Cydonia lana.
- I. Carmina poscit amor, et fistula cedit amori.
 Sed fugit ecce dies reuocatque crepuscula uesper.
 Hinc tu, Daphni, greges, illinc agat Alpheisiboeus.
- A. Iam resonant frondes, iam cantibus obstrepit arbor: 95
 I procul, o Doryla, riuumque reclude canali
 Et sine iam dudum sitientes irriget hortos. —
 Uix ea finierant, senior cum talia Thyrsis:
 'Este pares et ob hoc concordēs uiuite; nam uos
 Et decor et cantus et amor sociauit et aetas.' 100

III.

[Iollas. Lycidas.]

- I. Numquid in hac, Lycida, uidisti forte iuuenecam
 Ualle meam? solet ista tuis occurrere tauris,
 Et iam paene duas, dum quaeritur, eximit horas;
 Nec tamen apparet. duris ego perdita ruscis
 Iam dudum nullus dubitauī crura rubetis 5
 Scindere, nec quidquam post tantum sanguinis egi.

90 Induimur *Heinsius*: Induimus O | 91 sub tātu lucō P |
 cinodia g cynodia n scydonea P | 92 p̄sit P | et scripsi *mus*.
Rhen. XXVII p. 186: nec O | cedit O: sistit I *ex parte* sordet
 (*seruato* neo) *Hauptius* | 94 dāp̄ni g dām P | illi ne P | alpheisibeus
 GP | 95 cratibus I *ex parte* | arbor *ex* arbor *corr.* n arbor P |
 96 Hic procul P | o gI: y n, et P i *Hauptius* | dorila GP (*in g*
post dorida *expunctum*): dorida *uel* dirida I | riuumque *scripsi*:
 primumque O plenumque *Hauptius* | canali *scripsi*: canale G
 canalem IP | 97 sicientes P sacientes n | origet P | ortos GP |
 98 tyrsis gP tirsis n | 99 Ite *Burmānus*; *malim* Arte | ab hoc I
 pauci | inuite P | 100 sociauit P sotiauit g | Explicit secunda g

III. *Continuatur priori in P ita ut N littera sit distincta*;
interuallum sine inscriptione in G et I, qui ex parte titulos
praefigunt | 1 Nēquid P | 2 ista GI: illa I | thauris g tātis P |
 3 eximit oras P | 5 nullus *Heinsius*: nullis O (*multis g, sed*
corr. in marg.) | 6 nec quicquam nI nequisquam P | tantum g
 fantum P

- L. Non satis attendi: nec enim uacat. uror, Iolla,
 Uror, et inmodice: Lycidan ingrata reliquit
 Phyllis amatque nouum post tot mea munera Mopsum.
- I. Mobilior uentis o femina! sic tua Phyllis: 10
 Quae sibi, nam memini, si quando solus abesses,
 Mella etiam sine te iurabat amara uideri.
- L. Altius ista querar, si forte uacabis, Iolla.
 Has pete nunc salices et laeuas flecte sub ulmos.
 Nam cum prata calent, illic requiescere noster 15
 Taurus amat gelidaque iacet spatiosus in umbra
 Et matutinas renocat palearibus herbas.
- I. Non equidem, Lycida, quamuis contemptus, abibo.
 Tityre, quas dixit, salices pete solus et illinc,
 Si tamen inuenies, depressam uerbere multo 20
 Huc age; sed fractum referas hastile memento.
 Nunc age dic, Lycida: quae noxam magna tulere
 Iurgia? quis uestro deus interuenit amori?
- L. Phyllide contentus sola (tu testis, Iolla)
 Callirhoen spreui, quamuis cum dote rogaret: 25
 En, sibi cum Mopso calamos intexere cera
 Incipit et puero comitata sub ilice cantat.
 Haec ego cum uidi, fateor, sic intimus arsi,

7 atendi F | nec G: neque IP | yolla gF (*semper*) || 8 im-
 mod. n | licidan n licidam g licidā F | reliquit F || 9 Phil-
 lis GI Phil F (*sic u.* 10) | uulnera I | i opū (sū *supra lin.*) F ||
 10 Mobilior — femina *habent exc. Par.* || 11 nemini n || 13 q̄rat
 F | uocabis n uacabit I *ex parte* || 16 spatiatius I || 17 renocat,
mgo at ruminat, g; *num* renouat ? || 18 quauis G, *num recte ?* |
 contemptus F: contentus GI | adhibo F || 19 Tityre g | dicit g
Barthius || 20 inuenias g | depressam n depressa F || 21 sed IP:
 si G | referas n | astilo g || 22 lucida F | noxam *scripsi*: nos
 tam G uos tam IP; *liberius* uobis tanta fuere *Maehly* | māna
 F || 23 deus *spatio relicto om.* g || 24 Phyllide O, *ut et postea* | con-
 temptus F | sola tu GP: tu solus I | es *in fine addunt* IP,
om. G || 25 Calyorē g Calliorē n Calliroem F, I *plerique* | spreui
spiritū suprascr. m. rec. speciem) n || 26 sibi IP: ibi G | cala-
 mus F || 27 illice n || 28 Hoc I | dum n

- Ut nihil ulterius tulerim. nam protinus ambas
 Diduxi tunicas et pectora nuda cecidi. 30
 Alcippen irata petit dixitque: 'relicto
 Improbe, te, Lycida, Mopsum tua Phyllis amabit.'
 Nunc penes Alcippen manet; ac ne forte negetur,
 A! uereor; nec tam nobis ego Phyllida reddi
 Exopto quam cum Mopso iurgetur anhelō. 35
- I. A te coeperunt tua iurgia; tu prior illi
 Uictas tende manus; decet indulgere puellae,
 Uel cum prima nocet. si quid mandare iuuabit,
 Sedulus iratae contingam nuntius aures.
- L. Iam dudum meditor, quo Phyllida carmine placem. 40
 Forsitan audito poterit mitescere cantu;
 Et solet illa meas ad sidera ferre Camenas.
- I. Dic age; nam cerasi tua cortice uerba notabo
 Et decisa feram rutilanti carmina libro.
- L. 'Has tibi, Phylli, preces iam pallidus, hos tibi
 cantus 45
 Dat Lycidas, quos nocte miser modulatur acerba,
 Dum flet et excusso disperdit lumina somno.
 Non sic destructa marcescit turdus oliua,
 Non lepus, extremas legulus cum sustulit uuas,
 Ut Lycidas domina sine Phyllide tabidus erro. 50

29 Et P | 30 Deduxi I | 31 Accipe uirata P | 32 thelio-
 cida I opsū P | mossum g | amabat P | 33 alcipē P | hac g |
 negetur GP: uagetur I | 34 Ah n Hac g Ha P | 35 cum g:
 quod n IP | iungetur I *ex parte*; quam ne M. iungatur *Hein-*
sius | hanelo g anhelō n anelo P | 36 O te ceperunt G | 38 no-
 cet *uulgo*: nocent O | iuuabis n, *corr. m. rec.* | 39 iratas *Heinsius* |
 contingat nūptius g | aures, i *supra e punctatam*, P | 42 a
 sydera P | 43 nam IP: nunc G | ceras I *ex parte* | tua | mea
 P | notato *m. rec. in* notabo *corr. n*, notabo *ita ut bo ex*
corr. sit P | 44 decissa P; Atque incisa *Heinsius* | 45 L. om. P |
 pallidus n | 46 quas n | modulatus P | acerba, *suprascr. I auena*
m. rec., n | 47 disperdit GP: dispergit I | 48 destructa (*dist. g*)
 GP: destructa I | marcessit P macrescit I | tardus P | 49 legu-
 lis g | subst. P | 50 Et P | philide P | turbidus g

Te sine, uae misero, mihi lilia nigra uidentur
 Nec sapiunt fontes et acescunt uina bibenti.
 At si tu uenias, et candida lilia fient
 Et sapient fontes et dulcia uina bibentur.
 Ille ego sum Lycidas, quo te cantante solebas 55
 Dicere felicem, cui dulcia saepe dedisti
 Oscula nec medios dubitasti rumpere cantus
 Atque inter calamos errantia labra petisti.
 A dolor! et post haec placuit tibi torrida Mopsi
 Uox et carmen iners et acerbae stridor auenae? 60
 Quem sequeris? quem, Phylli, fugis? formosior illo
 Dicor, et hoc ipsum mihi tu iurare solebas.
 Sum quoque diuitior: certauerit ille tot haedos
 Pascere quot nostri numerantur uespere tauri.
 Quid tibi, quae nosti, referam? scis, optima Phylli, 65
 Quam numerosa meis siccetur bucula mulctris
 Et quam multa suos suspendat ad ubera natos.
 Sed mihi nec gracilis sine te fiscella salicto
 Textitur et nullo tremuere coagula lacte.
 Quod si dura times etiam nunc uerbera, Phylli, 70
 Tradimus ecce manus: licet illae uimine torto,
 Si libet, et lenta post tergum uite domentur,
 Ut mala nocturni religauit brachia Mopsi
 Tityrus et furem medio suspendit ouili.

51 Desine P | ue nP | 52 sapient P | 53 uenies g | 54 sa-
 piet g | 55 te G: tu IP | 57 ne m. dubitanti P | 59 Ah G Ha P |
 post hoc I | 60 iners G: iners P inops I | et crebrae n | 61 filla
 P | 62 iurare GP: narrare I | 63 edos g hodos P | 64 quod P |
 65 nostri P | sis n | 66 meis] mors P | buccula g buccula P |
 mulctris g multis n in ultrix P | 67 Et qui n | 68 ne P |
 gracili *edd. ant.* | ficella P | 69 Textitur g | nullo — lacte GP:
 nulla — lactis I | 70 Quo si P | 71 ille uimine IP *et, nisi quod*
uigm., g illē uimine n; illae et uim. uulgo | 72 Si libet *Bur-*
mannus: Scilicet O Si placet *Maehly* | ptergum *ita ut t supra*
lin. sit addita (= pos tergum) P | 73 Ut I: Uī GP (Uī n) | male
Glaeserus | not. g | 74 Tityrus gP Titurus n | furem medio G:
 medio furem IP

Accipe, ne dubites, meruit manus utraque poenas. 75
 His tamen, his isdem manibus tibi saepe palumbes,
 Saepe etiam leporem decepta matre pauentem
 Misimus in gremium; per me tibi lilia prima
 Contigerunt primaeque rosae: uixdum bene florem
 Degustarat apīs, tu cingebare coronis. 80
 Aurea sed forsā mendax tibi munera iactat,
 Qui metere occidua ferales nocte lupinos
 Dicitur et cocto pensare legumine panem:
 Qui sibi tunc felix, tunc fortunatus habetur,
 Uilia cum subigit manualibus ordea saxis. 85
 Quod si turpis amor precibus, quod abominor, istis
 Obstiterit, laqueum miseri nectemus ab illa
 Ilice, quae nostros primum uiolauit amores.
 Hi tamen ante mala figentur in arbore uersus:
 'Credere, pastores, leuibus nolite puellis; 90
 Phyllida Mopsus habet, Lycidan habet ultima re-
 rum.' —
 Nunc age, si quidquam miseris succurris, Iolla,
 Perfer et exora modulato Phyllida cantu.
 Ipse procul stabo uel acuta carice tectus
 Uel propius latitans uicina saepe sub horti. 95

75 dubites G: dubita IP || 76 Hys g | is isdem F hys hysdem
 g his hisdem n | palombes P palumbos I *ex parte* || 77 *puto*
 deserta || 78 gremium G: gremio IP || 79 Contigerant (Conting.
 P) O, *corr.* *Burmannus* | uixdum P || 80 Degustabat O, *corr.*
Heinsius || 81 Aureas P | iactat n iactat g || 82 Qui metā P |
 occiduas, *sed s deleta*, g; occiduo — sole *Machly* || 83 tecto
 n || 84 tunc — tunc IP: tum- tunc G tum — tum *edd. ant.* ||
 85 cum] tunc P | hordea I *ex parte* | sulcis *Scaliger* || 86 si cupis
 P | quod] que n *solus* || 87 Ost. g Obsteterit P | leque miser m⁷es-
 temus P || 88 primum nostros I || 89 Hii n Hy g Hic P | signentur
Heinsius || 91 Phyllida P (*ut et* 93) | habet G: amat IP | lycidan
 n *m. rec. corr.*: lycidas (lic.) O || 92 quicquam nP | miseros P |
 iola n || 95 uicini *Oudendorpius* | s(a)epe sub orti GP: s(a)epe
 sub ara I; sepibus *Ulitius*

- I. Ibimus: et ueniet, nisi me praesagia fallunt.
 Nam bonus a! dextrum fecit mihi Tityrus omen,
 Qui redit inuenta non irritus ecce iuuenta.

IV.

[Meliboens. Corydon. Amyntas.]

- M. Quid tacitus, Corydon, uultuque subinde minaci
 Quidue sub hac platano, quam garrulus astrepit
 umor,
 Insueta statione sedes? iuuat algida forsan
 Ripa leuatque diem uicini spiritus amnis?
 C. Carmina iam dudum, non quae nemorale resultent, s
 Uolumus, o Meliboe; sed haec, quibus aurea possint
 Saecula cantari, quibus et deus ipse canatur,
 Qui populos urbesque regit pacemque togatam.
 M. Dulce quidem resonas, nec te diuersus Apollo
 Despicit, o iuuenis, sed magnae numina Romae 10
 Non ita cantari debent, ut ouile Menalcae.
 C. Quidquid id ist, siluestre licet uideatur acutis
 Auribus et nostro tantum memorabile pago;
 Nam mea rusticitas, si non ualet arte polita
 Carminis, at certe ualeat pietate probari. 15
 Rupe sub hac eadem, quam proxima pinus obumbrat,

96 uenies I | falunt n | 97 a dextrum ego: adextro O (a dextra I ex parte; adextro n) en dextrum *Ulitus* | titurus n tytirus g tytarus P | Explicit tertia g

IV. *Interuallum sine titulo* in GP; *uariae inscribunt* I ex parte | 1 coridon n P | 2 platano IP patula G | garulus G | obstr. g | umor P: humor *ceteri* | 3 Insueta G: Inseta P, sic uel Insecta *similiter* I | algida *scripsi*: humida O e u. *priore* | 4 annis g P | 5 memorale P | resultet g | 6 melibee G (ut *semper*) | possunt n I | 8 urbesque (-bisque I ex parte) O: urbemque n | 9 apolo n | 10 Desp. G: Resp. IP Respuit *Burmmanus* | numina GP: munera I | 11 menalce GP | 12 Quicquid P, *quis in hoc uersu desinit* | 14 et 15 *habent exc. Par.* | 14 Nam *scripsi*: Nunc G Par. Dum I | politi *Burmmanus* | 16 om. g | quam maxima n

- Haec eadem nobis frater meditatur Amyntas,
 Quem uicina meis natalibus admouet aetas.
- M. Iam puerum calamos et odorae uincula cerae
 Iungere non cohibes, leuibus quem saepe cicutis 20
 Ludere conantem uetuisti fronte paterna?
 Dicentem, Corydon, te non semel ista notaui:
 'Frange, puer, calamos et inanes desere Musas;
 I, potius glandes rubicundaque collige corna,
 Duc ad multra greges et lac uenale per urbem 25
 Non tacitus porta. quid enim tibi fistula reddet,
 Quo tutere famem? certe mea carmina nemo
 Praeter ab his scopulis uentosa remurmurat echo.'
- C. Haec ego, confiteor, dixi, Meliboeae, sed olim:
 Non eadem nobis sunt tempora, non deus idem. 30
 Spes magis arridet: certe ne fraga rubosque
 Colligerem uiridique famem solarer hibisco,
 Tu facis et tua nos alit indulgentia farre;
 Tu nostras miseratus opes docilemque iuuentam
 Hiberna prohibes ieiunia soluere fago. 35
 Ecce nihil querulum per te, Meliboeae, sonamus;
 Per te segura saturi recubamus in umbra
 Et fruimur siluis Amaryllidos, ultima nuper,
 Ultima terrarum, nisi tu, Meliboeae, fuisses,
 Littora uisuri trucibusque obnoxia Mauris 40
 Pascua Geryonis, liquidis ubi cursibus ingens

17 meditatus I | amintas G | 18 amouet n | 20 non G:
 nunc I | 22 coridon G | te non G: non te I | 24 I G: Et I |
 rubicondaq; n | 25 ad *supra lin. add. m. rec. n* | multra G | 27 ta-
 tere G: taceare (tacere) I tueare *edd. ant.* | 28 remunerat g ||
 31 fragra G | 32 solarer n | 35 yberna g | soluere G: pel-
 lere I | 37 in *antra* umbra n | 38 amarill. g amaryllidos n ||
 39 Littora (Litora g) terrarum et 40 Ultima uisuri (-ra n) 0;
uocabula Littora et Ultima traiecit Hauptius (opusc. I 362) ||
 40 trucibusque G (*sic*): trucibus I *ferè omnes; nimis seuerus*
Hauptius non tolerando hanc lenissimam synaloephen | 41 ger-
 yonis n gerionis g: germani (-nis) I

Dicitur occiduas impellere Baetis arenas.
 Scilicet extremo nunc uilis in orbe iacerem,
 A dolor! et pecudes inter conductus Iberas
 Irrita septena modularer sibila canna; 45
 Nec quisquam nostras inter dumeta Camenas
 Respiceret; non ipse daret mihi forsitan aurem,
 Ipse deus uacuum longeque sonantia uota
 Scilicet extremo non exaudiret in orbe.
 Sed nisi forte tuas melior sonus aduocat aures 50
 Et nostris aliena magis tibi carmina rident,
 Uis, hodierna tua subigatur pagina lima?
 Nam tibi non tantum uenturos dicere uentos|
 Agricolis qualemque ferat sol aureus ortum
 Attribuere dei, sed dulcia carmina saepe 55
 Concinis, et modo te Baccheis Musa corymbis
 Munerat et lauro modo pulcher obumbrat Apollo.
 Quod si tu faueas trepido mihi, forsitan illos
 Experiar calamos, here quos mihi doctus Iollas
 Donauit dixitque: 'truces haec fistula tauros 60
 Conciliat: nostroque sonat dulcissima Fauno.
 Tityrus hanc habuit, cecinit qui primus in istis
 Montibus Hyblaea modulabile carmen auena.'
M. Magna petis, Corydon, si Tityrus esse laboras.
 Ille fuit uates sacer et qui posset auena 65
 Praesonuisse chelyn, blandae cui saepe canenti

42 bethis g beris n: bactus I | har. n | 43 extremo I:
 externo G | 44 intra c. hiberas n | 46 quicquam G | intor nostras
 n | 50 auocat I *ex parte* | 51 magna n | 53 solum I | dicere n:
 discere g noscere I | uentos G: nimbos I | 56, 57 modo —
 lauro om. I *ex parte* | 58 bacheis n bacheys g | corimbis G |
 57 pulcer g | 58 Quod tu si G, I *ex parte* | 59 here quos
 mihi doctus G: heri (*uel et heri*) quos doctus I | yollas g |
 61 nostrosq; n | 62 Tityrus G | 63 hibl. n | modulabile carmen
 I: carmen modulauit g carmen mulamine (ad *supra* mu, et
 bile *post -mine supra lin. add. m. rec.*) n, *unde* carmen modu-
 labile *non obstante puto elisione conicias* | 64 coridon g | titu-
 rus n titirus g | 66 Person. I | chelyn n chelim g | blande I

- Adlusere ferae, cui substitit aduena quercus.
 Quem modo cantantem rutilo spargebat acantho
 Nais et implicitos comebat pectine crines.
- C. Est — fateor, Meliboee, — deus: sed nec mihi
 Phoebus 70
- Forsitan abnuerit; tu tantum commodus audi:
 Scimus enim, quam te non aspernetur Apollo.
- M. Incipe, nam faueo; sed prospice, ne tibi forte
 Tinnula tam fragili respiret fistula buxo,
 Quam resonare solet, si quando laudat Alexin. 75
 Hos potius, magis hos calamo sectare canales
 Et preme qui dignas cecinerunt consule siluas.
 Incipe, ne dubita. uenit en et frater Amyntas:
 Cantibus iste tuis alterno succinet ore.
 Ducite, nec mora sit, uicibusque reducite carmen; 80
 Tuque prior, Corydon, tu proximus ibis, Amynta.
- C. Ab Ioue principium, si quis canat aethera, sumat,
 Si quis Atlantiaci pondus molitur Olympi:
 At mihi, qui nostras praesenti numine terras
 Perpetuamque regit iuuenili robore pacem, 85
 Laetus et augusto felix adrideat ore.
- A. Me quoque facundo comitatus Apolline Caesar
 Respiciat, montes neu dedignetur adire,

67 Adl. n: All. gI || 68 cantatem g | acanto n achanto I ||
 69 Nais et pettine g | implicitas — comas I ex parte || 71 For-
 sitam n | annuerit I || 72 Dicimus en I ex parte | quam te edd.
 ant.: quia te o || 75 alexim g || 76 Hos potius I: Hospicius g
 Hospicium n | magis hos calamos G calamos magis hos I;
 calamo scripti || 77 Et preme G: Preme uel Pro me I Per me
 uulgo Pro re Burmannus || 78 uenit en et I: en et (om. uenit)
 g ueñ et n | amintas n aminctas g || 79 succinet edd. ant.: sub-
 cinit g sucinit (a supra alt. i m. rec.) n succinat I (ut uid.) ||
 Ducite Barthius: Dicite o | nec | ne I ex parte || 81 aminta n
 amynta g || 82 A ioue g | canat G: canit I | sūmat G || 83 athlan-
 tiati g -ciaci n | pondus mol. G: mol. pondus I | olimpi G ||
 84 mihi G: nunc I || 85 corpore g || 87 Me G: Te I | apolline n ||
 88 ne g

- Quos et Phoebus amat, quos Iupiter ipse tuetur:
 In quibus Augustos uisuraque saepe triumphos 90
 Laurus fructificat uicinaque nascitur arbor.
- C. Ipse polos etiam qui temperat igne geluque,
 Iupiter ipse parens, cui tu iam proximus esse,
 Caesar, ouas, posito paulisper fulmine saepe
 Cressia rura petit uiridique reclinis in antro 95
 Carmina Dictaeis audit Curetica siluis.
- A. Aspicias, ut uirides audito Caesare siluae
 Conticeant? memini, quamuis urgente procella
 Sic nemus immotis subito requiescere ramis,
 Et dixi: 'deus hinc, certe deus expulit euros.' 100
 Nec mora; Parrhasiae sonuerunt sibila cannae.
- C. Aspicias, ut teneros subitus uigor excitet agnos?
 Utque superfuso magis ubera lacte grauentur
 Et nuper tonsis exundent uellera fetis?
 Hoc ego iam, memini, semel hac in ualle notauit 105
 Et uenisse Palen pecoris dixisse magistros.
- A. Scilicet omnis eum tellus, gens omnis adorat,
 Diligiturque deis, quem sic taciturna uerentur
 Arbuta, cuius iners audito nomine tellus
 Incaluit floremque dedit; cui silua uocato 110
 Densat odore comas, stupefacta regerminat arbor.

90 uisuraque G: uisurae I uisurae *Ulitius* | 91 fructificat (frutif.
 n) G: fructiferat I fructiferant *Ulitius* fructificant *Burmans* en
 fruticant *Hauptius* || 98 ipse] ille *Heinsius* | esse G: ipse I || 94 ouas
 scripsi: habes G habes uel abis I abes *Ulitius* ipsi C. agis *Heinsius*
 adea *Burmans* uues *Doruillius* | posito I: om. G || 95 Cressia
 O: *Cressia* uulgo | iura n | reclusus I *ex parte* || 96 ditais n |
 audiit g | curëtia n currentia I *ex parte* || 98 nemini n || 99 Scit
 deus I *ex parte* || 100 hinc I: hic G || 101 Parrhasiae *Heinsius*:
 farsalie g pharsalie n, pharsaliae uel pharsalis I | sonuerunt
edd. ant.: soluerunt O || 103 Usque n || 104 exundent g: exsudent
 n exudent uel exundet I || 105 ego iam I: ego nam n enim
 nam g | uale n || 106 uenisse] uerse g | palen (-lem) I: panem
 G | dixisse, *ngo* at duxisse g || 107 Semel, *suprascr. m. rec.*
 Scilicet, n || 109 iners n || 110 nouato *edd. ant.*, recte uero ||
 111 odora *Ulitius* | tepefacta *Heinsius* | regraminat g

- C. Illius ut primum senserunt numina terrae,
 Coepit et uberius sulcis fallentibus olim
 Luxuriare seges tandemque legumina plenis
 Uix resonant siliquis; nec praefocata malignum 115
 Messis habet lolium nec inertibus albet auenis.
- A. Iam neque damnatos metuit iactare ligones
 Fossor et inuento, si fors dedit, utitur auro;
 Nec timet, ut nuper, dum iugera uersat arator,
 Ne sonet offenso contraria uomere massa, 120
 Iamque palam presso magis et magis instat aratro.
- C. Ille dat, ut primas Cereri dare cultor aristas
 Possit et intacto Bromium perfundere uino,
 Ut nudus ruptas psallat calcator in uuas
 Utque bono plaudat paganica turba magistro, 125
 Qui facit egregios ad peruia compita ludos.
- A. Ille meis pacem dat montibus: ecce per illum,
 Seu cantare iuuat seu ter pede laeta ferire
 Gramina, nullus obest: licet et cantare choreis
 Et cantus uiridante licet mihi condere libro, 130
 Turbida nec calamos iam surdant classica nostros.
- C. Numine Caesareo securior ipse Lycaeus
 Pan recolit siluas et amoena Faunus in umbra
 Securus recubat placidoque in fonte lauatur
 Nais et humanum non calcatura cruorem 135

112 primo G | ramna, *suprascr. m. rec.* numina, n | 113 Cepit
 G | su(c)is I | 114 ponis g | 115 Uis g | 116 inert. n | 117 damp-
 natos g | tractare *Machly* | 119 seruat g | 120 sonat g | 121 et
 G: ac I | 122 primus g | 123 om. g | Possit n | bromum n |
 124 raptas g | psalat n saliat I *ex parte* | in uuas, *ita* O; ad
 uuas *Utitius* calcet uindemitor uuas *Heinsius* ruptis — in uuis
Glaeserius | 125 Utque bono (nouo g) plaudat (*ex -det corr.* n
m. rec.) paganica (placanda g) turba G; paganica *corr. Bur-*
mannus; Ut quoque turba bono plaudat saginata I | 128 pede]
 penta n | leta g: lenta n I | 129 Gramina *edd. ant.*: Carmina
 O | nullus obest G: nonnullas I | coreis n corehis g | 131 iam
 surdant G: ex(s)urdant I | classica g | 132 Lycaeus *edd. ant.*:
 lyeus g lieus n ly(a)eo I Lycaeus *Heinsius* | 134 lauato g ||
 135 Nais g ||

Per iuga siccato uelox pede currit Oreas.

A. Di, precor, hunc iuuenem, quem uos (neque fallor)
ab ipso

Aethere misistis, post longa reducite uitae
Tempora uel potius mortale resolute pensum
Et date perpetuo caelestia fila metallo: 140
Sit deus et nolit pensare palatia caelo!

C. Tu modo mutata seu Iupiter ipse figura,
Caesar, ades seu quis superum sub imagine falsa
Mortalique lates (es enim deus): hunc, precor, orbem,
Hos, precor, aeternus populos rege! sit tibi caeli 145
Uilis amor coeptamque, pater, ne desere pacem!

M. Rustica credebam nemorales carmina uobis
Concessisse deos et obesius auribus apta;
Uerum, quae paribus modo concinuistis auenis,
Tam liquide, tam dulce cadunt, ut non ego malim, 150
Quod Peligna solent examina fingere, nectar.

O. O mihi quae tereti decurrent carmina uersu
Tunc, Meliboeae, meum si quando montibus istis
Dicar habere Larem, si quando nostra uidere

136 pede uelox n | 137 Dii G | neque G: nisi I | fallor gI: falet n | 139 resolute Heinsius | 142 Tu modo mutata scripsi: Tu quoque mutata O Tu commutata Hauptius Tu rogo mut. Maehly | 143 ymag. G | 144 es enim Glaeserus: etenim G | etenim hunc rege (cole) deprecor uel uinas et hunc precor I | 145 Hos I: Nos G | 146 ceptamque G; certamque Hoefstius | pacem G: terram I | 148 deas G, corr. in n m. rec. | acta g 149 que paribus g quae paribus n; quae paribus in I quoque genuina lectio, uarie deinceps deprauata, fuisse uidetur (quae imparibus pauci) | 150 liquidum nI | cadunt Burmannus: canunt O sonant *edd. ant.* | 151 peligna G: peluina (pleuina) I | solent G: sonant I legunt *edd. ant.* parant Hauptius | fingere scripsi: lambere O | 152 O mihi I: Olim G | quae tereti (teriti g) G: quam tenero I | decurrunt I | 153 Tunc (Tum) I: Nunc G | meum scripsi: sonant O *ex interpretamento uocis* decurrent; sonent uulgo; Hauptius sic totum locum scripsit quam tereti decurrens carmine uersus T. M. sonet | quando mont. g: quando in mont. nI

- Pascua contigerit! uellit nam saepius aurem 155
 Inuida paupertas et dicit: 'ouilia cura!'
 At tu, si qua tamen non aspernanda putabis,
 Fer, Meliboee, deo mea carmina: nam tibi fas est
 Sacra Palatini penetralia uisere Phoebi.
 Tum mihi talis eris, qualis qui dulce sonantem 160
 Tityron e siluis dominam deduxit in urbem
 Ostenditque deis et 'spreto' dixit 'ouili,
 Tityre, rura prius, sed post cantabimus arma'.
A. Respiciat nostros utinam fortuna labores
 Pulcrior et merita faueat deus ipse iuuentae! 165
 Nos tamen interea tenerum mactabimus haedum
 Et pariter subitae peragemus fercula cenae.
M. Nunc ad flumen oues deducite: iam fremit aestas,
 Iam sol contractas pedibus magis admouet umbras.

V.

[M i c o n.]

Forte Micon senior Canthusque, Miconis alumnus,
 Torrentem patula uitabant ilice solem,
 Cum iuueni senior praecepta daturus alumno
 Talia uerba refert tremulis titubantia labris:
 'Quas errare uides inter dumeta capellas 5
 Canaque lasciuo concidere germina morsu,

155 Contingat G: Contigerit I | uerba uellit — 156 cura habent exc. Par. | nam] michi Par. || 156 dicit G Par.: dixit I | ouilia Heinsius: uilia O Par. || 157 At uulgo: Et O || 160 Tum pauci I: Tu O || 161 Tityron g Titiron n || 162 deis Heinsius: deos O || 163 Tityre g | cantabis et uel cantabit Heinsius || 164 uestros n || 166 iantabimur (mgo at mactabimus) g iactabimus n, corr. m. rec. | edum g || 168 premit Heinsius furit Machly | aestus Ulitius || 169 cum tactas g | Explicit quarta g
 V. Interuallum sine titulo in G; ex I nonnulli uarie inscribunt || 1 michon n | chantusq; n cantusq; g | alüpnü g || 2 ilice g illice n: arbore I || 3 alüпно g || 6, 7 ponunt I: 7,6 G (6 post 8 traicit Machly) || 6 Uanaque G | laxiuo g | germina n: graminag I

Canthe puer, quos ecce greges a monte remotos
 Cernis in aprico decerpere gramina campo,
 Hos tibi do senior iuueni pater: ipse tuendos
 Accipe. iam certe potes insudare labori, 10
 Iam pro me gnauam potes exercere iuuentam.
 Aspicias ut nobis aetas iam mille querellas
 Afferat et baculum premat inclinata senectus?
 Sed qua lege regas et amantes lustra capellas
 Et melius pratis errantes mollibus agnas, 15
 Percipe. uere nouo, cum iam tinnire uolucres
 Incipient nidosque reuersa lutabit hirundo,
 Protinus hiberno pecus omne mouebis ouili.
 Tunc etenim melior uernanti germine silua
 Pullat et aestiuas reparabilis incohat umbras, 20
 Tunc florent saltus uiridisque renascitur annus,
 Tunc Uenus et calidi scintillat feruor amoris
 Lasciumque pecus salientes accipit hircos.
 Sed non ante greges in pascua mitte reclusos,
 Quam fuerit placata Pales. tum cespite uiuo 25
 Pone focum geniumque loci Faunumque Laresque
 Salso farre uoca; tepidos tunc hostia cultros
 Imbuat: hac etiam, dum uiuit, ouilia lustra.
 Nec mora; tunc campos ouibus, dumeta capellis
 Orto sole dabis, simul hunc transcendere montem 30
 Coeperit ac primae spatium tepfecerit horae.

7 Chante n Caute g | 8 germina n | 10 certo unus ex I |
 11 iauam n | iuuenam g | 12 et 18 hab. exc. Par. | 12 aetas iam
 G: iamdudum I Par. | querelas O Par. | 14 post 15 ponit n | Sed que
 n, corr. m. rec. | 15 montibus g molibus (corr. m. rec.) n | 16 titi-
 nire (corr. m. rec.) n cecinere g | 17 Incipiunt I | lutabit G:
 habitabit I locabit Scriuerius | yrundo G | 18 yberno et monebis g |
 19 melior — silua G: tota — silua I totus — saltus Hoefstius |
 germine Burmannus: gramine O | 20 incohat g inchoat n; induit
 Wernsdorfus | 21 saltus ego: siluae O e u. 19; tiliae Machly |
 23 Laxiu. et yrcos g | 25 fuerat n, corr. m. rec. | tu n, I ex
 parte | 26 foci f. laremque I | 27 malim tumque | 28 hac G: ac
 I | uiuat G | 29 malim tum | 30 transcendere G: accedere (ut
 wid.) I | 31 Ceperit G | ac G: et I | primum g

At si forte uaces, dum matutina relaxat
 Frigora sol, tumidis spument tibi multra papillis:
 Implebis quod mane fluet; rursusque premetur
 Mane quod occiduae mulsura redegerit horae. 35
 Parce tamen fetis: ne sint compendia tanti,
 Destruat ut niueos uenalis caseus agnos;
 Nam tibi praecipuo fetura colatur amore.
 Te quoque non pudeat, cum serus ouilia uises,
 Si qua iacebit ouis partu resoluta recenti, 40
 Hanc humeris portare tuis natosque patenti
 Ferre sinu tremulos et nondum stare paratos.
 Nec tu longinquas procul a praesepibus herbas
 Nec nimis amotae sectabere pabula siluae,
 Dum peragit uernum Iouis inconstantia tempus. 45
 Ueris enim dubitanda fides: modo fronte serena
 Blandius arrisit, modo cum caligine nimbos
 Intulit et miseris torrentibus abstulit agnas.
 At cum longa dies sitientibus afferet aestus
 Nec fuerit uariante deo mutabile caelum, 50
 Iam siluis committe greges, iam longius herbas
 Quaere; sed ante diem pecus exeat: humida dulces
 Efficit aura cibos, quotiens fugientibus euris
 Frigida nocturno tanguntur pascua rore
 Et matutinae lucent in gramine guttae. 55
 At simul argutae nemus increpuere cicadae,
 Ad fontem compelle greges; nec protinus herbas

32 relaxet g | 33 spument tibi multra g et (mulotra) I: spument trimultra n (tibi m. rec. supra tri); spumantia multra Barthius | 34 Implebit Hauptius | mane fluet (-ent g) G: messe fluat I | 35 quid g | 36 nec I ex parte | 38 colatur I: coletur G | 40 iacebis g | 41 patenti uel tepenti I: parenti G | 42 paratas n, corr. m. rec. | 44 Nec minus I ex parte | pascua g | 45 peragit I (n m. rec.): peragunt G | 46—48 habent Par. || 46 erit pro enim Par. | modo fronte] dubitanda Par. alter || 48 tonsoribus Par. prior | astulit g | 49 sitientibus I ex parte: sitientes GI | 52 sed] quod g | 54 noturno g | tinguuntur I ex parte | 55 germine n, corr. m. rec.

Et campos permitte sequi, sed protegat illos
 Interea ueteres quae porrigit aesculus umbras.
 Uerum ubi decliui iam sera tepescere sole 60
 Incipit atque seri uidebitur hora premendi,
 Rursus pasce greges et opacos desere lucos.
 Nec prius aestiuo pecus includatur ouili,
 Quam leuibus nidis somnos captare uolucris
 Cogitet et tremulo gemibunda fritinniat ore. 65
 Cum iam tempus erit maturas demere lanas,
 Sucida iam tereti constringere uellera iunco,
 Hircorumque iubas et olentes caedere barbas,
 Ante tamen secerne pecus gregibusque notatis
 Consimiles include comis, ne longa minutis, 70
 Mollia ne duris coeant, ne candida fuscis.
 Sed tibi cum uacuas posito uelamine costas
 Denudauit ouis, circumspice, ne sit acuta
 Forpice laesa cutis, tacitum ne pustula uirus
 Texerit occulto sub uulnere: quae nisi ferro 75
 Rumpitur, a! miserum fragili rubigine corpus
 Arrodet sanies et putria contrahet ossa.
 Prouidus (hoc moneo) uiuentia sulphura tecum
 Et scillae caput et uirosa bitumina portes,

58 Uel I *ex parte* | sed G: sine I | illas n, *corr. m. rec.* ||
 59 aesculus O || 60 decliui I: decliuus G declini *Heinsius* | sera
 (= *uesper*) *scripsi*: nona O; *sed quid horae cenatoriae per aestatem*
cum tepore solis occidentis? rura — incipient *Maehly* || 61 Incipit
 atque seri *scripsi*: Incipiet serique G Incipiet seraeque I | premendi
 G: merendae I || 64 sopnos g | uolucris gI: uolucres n || 65 et
 tremulo tremebundo fruniat ore G, *corr. Glaeser* (*qui et queri-*
bunda); et (*ac pauci*) tremuli tremebunda coagula lactis I *ex III*
 69; ac tremulo iam non fringutiat ore *Maehly* || 66, 67 *sic ponit*
 G: *inuerso ordine* I || 68 maturas G: maternas I || 67 sucida g:
 Succida nI || 68 Hircorumq; g Hircorūq; n || 70 comis *Burmannel*:
 comes g comas nI | 73 Denudabit I Denudarit *Burmannel* || 74 For-
 pice G: Forfice I || 75 oculo G || 76 rubidine g || 77 Arrodet G: Cor-
 rodet I | putria G: putrida I | contrahit g (*et sic n m. rec. corr.*) ||
 78 haec I *ex parte* | moneo ut uiu. n || 79 uirosa G: buclata
similiae I | portes G: porta I

Uulneribus laturus opem; nec Brutia desit 80
 Pix tibi: tu liquido picis unguine terga memento,
 Si sint rasa, linas. duræ quoque pondera massae
 Chalcanti coquito lentumque bitumen aheni,
 Impressurus oui tua nomina; nam tibi lites
 Auferet ingentes lectus possessor in armo. 85
 Nunc etiam, dum siccus ager, dum feruida tellus,
 Dum rimosa palus et multo torrida limo
 Aestuat et fragiles nimium sol puluerat herbas,
 Lurida conueniet succendere galbana saeptis
 Et tua ceruino lustrare mapalia fumo. 90
 Obficit ille malis odor anguibus: ipse uidebis
 Serpentum cecidisse minas: non stringere dentes
 Ulla potest uncas, sed inani debilis ore.
 Marcet et obtuso iacet exarmata ueneno.
 Nunc age uicinae circumspice tempora brumae 95
 Qua ratione teras. aperit cum uinea saepes
 Et portat lectas securus circitor unas,
 Incipe falce nemus niuasque recidere frondes.
 Nunc opus est teneras summatim stringere uirgas,
 Nunc hiemi seruare comas, dum permanet humor, 100
 Dum uiret et tremulas non excutit Africus umbras.
 Has tibi conueniet tepidis fenilibus olim
 Promere, cum pecudes extremus clauserit annus.

80 Uulneribus G: Ulceribus I | daturus g | 81 Pix scripsi:
 Pia G Dura I Pura *Burmans* | tu *addidi*: om. O | picis] simul
 I *ex parte* | inguine n | 83 sunt n | duræ G: uini I | pondere n
 (corr. m. rec.), I *ex parte* | massae G: melle uel molle I | Chal-
 canthi *Hauptius*: Argenti O | aeno G | 84 tu nomina g | lites I:
 letes n lethes g | 85 ingenti I *ex parte*; ingratas *Maehly* | luctus
 g | in armo] ouili I *ex parte* | 86 Nunc G: Tunc I | siccus g ||
 88 nimius *edd. ant.* | uulnerat *Heinsius* | 89 septis O | 90 limo g ||
 91 Obficit *Maehly*: Obfuit O | ille G: iste I | 95 Tunc I *ex*
parte | 96 teras scripsi: geras O foras *Heinsius* regas *Maehly* |
 sepes O | 97 At n | circitor G: uinitor I (n m. rec. *suprascr.*) ||
 98 nimiasque *Heinsius* | 99 Tunc I | 100 Nunc hiemi (-is g) G:
 Tum (uel Tunc) debes I | 101 affricus n | 102 Has tibi *edd. ant.*:
 Ast tibi O | cūueniet n | trepidis g

Huc tibi nitendum est, labor huc in tempore noster
 Gnauaque sedulitas redit et pastoria uirtus. 105
 Ne pigeat ramos siccis miscere recentes
 Et sucos adhibere nouos; licet horrida nimbis
 Instet hiems nimioque gelu niuibusque coactis
 Incursare uetet nemus et constringere frondes,
 Tu tamen aut laeues hederas aut molle salictum 110
 Ualle premes media. . . sitis est pensanda tuorum,
 Canthe, gregum uiridante cibo: nihil aridus illis,
 Ingenti positus quamuis strue, prosit aceruus,
 Uirgea si desint liquido turgentia suco
 Et quibus est aliquid plenae uitale medullae. 115
 Praecipue gelidum stipula cum fronde caduca
 Sterne solum, ne forte rigor penetrabile corpus
 Urat et interno uastet pecuaria morbo.
 Plura quidem meminisse uelim, nam plura supersunt.
 Sed iam sera dies cadit et iam sole fugato 120
 Frigidus aestiuas impellit Noctifer horas.

VI.

[Astylus. Lycidas. Mnasyllus.]

A. Serus ades, Lycida: modo Nyctilus et puer Alcon
 Certauere sub his alterno carmine ramis

104 Huc — huc *scripsi*: Hoc — hio G Sic — hoc I Hac
 — hinc *Glaeserus* | nitendum est I uidendum g nectendum n
 (om. est) | 105 redit G: uenit I | pastoralia (*mgo* credo pastoria
 melius) g pastoralia n | 106 Ne G: Nec I | sucis miserere g ||
 107 succos nI | licet horrida *Martellius*: ne torrida O dum torr.
Hauptius | 108 hyems g | 109 Incursare uetet *Hauptius*: Incur-
 uare uelit G Incuruare uelis I | 110 leues ederas g | 111 pre-
 mens g | media G: gelida I | 112 Cante g Chante n | 113 quanis g ||
 114 desinit n | succo nI | 116 stipula cum *Glaeserus*: stipule cum
 G stipulis et I | 117 Sterne I: Sint ne n Sint (*2 litt. spatio*
uacuo) g | 118 pecuaria G: penetralia I | 119 monuisse I | Ex-
 plicit quinta g

VI. *Interstitium sine titulo in G; uarie inscribunt I ex*
parte | 1 lycida G (*semper*) | nictilus G (*semper*) | 2 hys g

- Iudice me, sed non sine pignore. Nyctilus haedos
 luncta matre dedit; catulum dedit ille laenae
 Iuravitque genus, sed sustulit omnia victor. 5
- L. Nyctilon ut cantu rudis exuperaverit Alcon?
 Astyle, credibile est, si uincat acanthida cornix,
 Uocalem superet si dirus aedona bubo.
- A. Non potiar Petale, qua nunc ego maceror una,
 Si magis aut docili calamorum Nyctilus arte 10
 Aut cantu magis est quam uultu proximus illi.
- L. Iam non decipior: te iudice pallidus alter
 Uenit et hirsuta spinosior hystrice barbam;
 Candidus alter erat laenique decentior ouo
 Et ridens oculis crinemque simillimus auro, 15
 Qui posset dici, si non cantaret, Apollo.
- A. O Lycida, si quis tibi carminis usus inesset,
 Tu quoque laudatum nosse Alcona probare.
- L. Uis igitur, quoniam nec nobis, improbe, par es,
 Ipse tuos iudex calamos committere nostris? 20
 Uis conferre manum? ueniat licet arbiter Alcon.
- A. Uincen tu quemquam? uel te certamine quisquam
 Dignetur, qui uix stillantes, aride, uoces
 Rumpis et expellis male singultantia uerba?
- L. Fingas plura licet: nec enim potes, improbe, uera 25
 Exprobrare mihi, sicut tibi multa Lycotas.

3 sed om. g | nictilis n | 4 dedit] dee= n | Laconem uel La-
 caenae Heinsius | 5 subst. g | 6 Nictilā n | ut] et I ex parte | in
 fine adieci interrogandi signum | 7 si G: ut I | acanthida g achantica
 (d supra c alt. m. rec.) n | 8 sic Heinsius | accidona n, corr.
 mg. m. rec. | 9 Non G: Te I | Petale uulgo: crocale g, sic uel
 crotale I clōcale n | ego om. n, add. m. rec. | 10 magna aut n,
 corr. m. rec. | nictilis n | 12 non G: nunc I | palidus n | 13 istrice
 g hystrice n I | barbam g: barba n I | 14 leuiq; G | 17 adesset I ||
 18 nosse Hauptius (opusc. III 565): posses O | alterna (o supra
 er m. rec.) n | 19 ne uobis i. pares g | 20 nostros n, corr. m.
 rec. | 21 manus I ex parte | 22 Uincen Glaeserus: Uinces G Uin-
 cere I | 23 uis (x supra s m. rec.) stilantes n | aride I: arida
 G | 24 expellit g | 25 uera g: uerba n, uerba uel uerbo I | 26 Ex-
 probare G | lycotas G lycontas sim. I

- Sed quid opus uana consumere tempora lite?
 Ecce uenit Mnasyllus: erit (nisi forte recusas)
 Arbitrarius inflatis non credulus, improbe, uerbis.
- A. Malueram, fateor, uel praedamnatus abire 30
 Quam tibi certanti partem committere uocis.
 Ne tamen hoc impune feras: en aspicias illum,
 Candida qui medius cubat inter lilia, ceruum?
 Quamuis hunc Petale mea diligat, accipe uictor.
 Scit frenos et ferre iugum sequiturque uocantem 35
 Credulus et mensae non improba porrigit ora.
 Aspicias, ut fruticat late caput utque sub ipsis
 Cornibus et tereti pendent redimicula collo?
 Aspicias, at niueo frons inretita capistro
 Lucet et a dorso, quae totam circuit aluum, 40
 Alternat uitreas lateralis cingula bullas?
 Cornua subtiles ramosaque tempora molles
 Implicuere rosae rutiloque monilia torque
 Extrema ceruice natant, ubi pendulus apri
 Dens sedet et niuea distinguit pectora luna. 45
 Hunc, sicutque uides, pignus, Mnasyllus, paciscor.
 Perdere, dum sciat hic se non sine pignore uinci.
- L. Terreri, Mnasyllus, suo me munere credit:
 Aspice, quam timeam! genus est, ut scitis, equarum

27 quas (id *supra* as *m. rec.*) n | 28 mascillus g *semper*,
 qui hic in marg. at Mesanus; massillus n; manasyllus, ut *uid.*, I |
 recuses g | 29 inflatis G: insta nunc I | 30 praedam(p)natus G:
 praedam nactus I | 31 palmam *Heinsius* | committere g | 32 Ne—
 feras G: Nec—feres I | hec g | 34 Hunc quamuis *Nodellius* |
 35 Sit g | 36 mensa g mensam n | improbe g | 37 fruticet g, I *ex*
 parte, fruticem n | capud g capit n | 38 pendent G: lucent I ||
 39 uineo n | inr. g: irr. *ceteri* | 40 etiam a dorso n | 41 latialis
 g | 42 sutilibus molles ramosa corollis *Heinsius* | moles n ||
 44 Extrema *ex* Extrema *corr.* n | natant (-ent g) G: notant I ||
 46 Hunc sicutque uides pignus Mnasyllus *scripsi*: Hunc si cumq;
 uides pignus mascille g Hunc (ego *suprascr. m. 2*) sic cuiq; uides
 mnasille n Hunc ego qualemcumque uides in ualle I | 47 Perdere
 (n *supra* r *prior. m. rec.*) n: Prodere g Pendero I | 48 mnasille n |
 49 quem n

- Non vulgare mihi; quarum de sanguine ponam 50
 Uelocem Petason, qui gramina matre relicta
 Nunc primum teneris libauit dentibus: illi
 Terga sedent, micat acre caput, sine pondere ceruix,
 Et tornata breui substringitur ungula cornu,
 Ungula, qua uiridi sic exultauit in aruo, 55
 Tangeret ut fragiles, sed non curuaret, aristas:
 Hunc dare, si uincat, siluestria numina iuro.
- M.** Et uacat et uestros cantus audire iuuabit.
 Iudice Mnasylo contendite, si libet: istic
 Protinus ecce torum fecere sub ilice Musae. 60
- A.** Sed, ne uicini nobis sonus obstrepat amnis,
 Gramina linquamus ripamque uolubilis undae.
 Namque sub exeso raucum mihi pumice lymphae
 Respondent et obest arguti glarea riu.
- L.** Si placet, antra magis uicinaque saxa petamus, 65
 Saxa, quibus uiridis stillanti uellere muscus
 Dependet scopulisque cauum sinuantibus arcum
 Imminet exesa ueluti testudine concha.
- M.** Uenimus et tacito sonitum mutauimus antro:
 Seu residere libet, dabit ecce sedilia tophus, 70
 Ponere seu cubitum, melior uiret herba tapetis.
 Nunc mihi seposita reddantur carmina lite;
 Nam uicibus teneros malim cantetis amores:
 Astyle, tu Petalen, Lycida, tu Phyllida lauda.

50 vulgare G: iugale I || 51 ueloci I *ex parte* | pothason qui
 gramine g || 52 teneru g | illi I: illa G || *post* 52 *uulgo additur*:
 Pes leuis, adductum latus, excelsissima frons est, *quod omittit* O
 uu. 53—56 *habent* Par. || 53 capud g || 54 toruata Par. *prior* ||
 55 qua g: quam n quae I que Par. *prior* qui Par. *alter* || 56 sed
 si n || 57 Huc n || 59 mascillo g: me sane n I | ista *Heinsius* ||
 60 ylice g || 61 annis g || 67 scrupisque *Heinsius* | *puto* simulan-
 tibus || 68 Iminet g | conca g; exesae — conchae *Heinsius* ||
 69 mutauimus G: mutabimus n *corr.* ructabimus *uel* turbabimur
sim. I || 70 dabit I: dabis G | thophis G || 71 tapetis G: lapillis
 I || 74 Astyle G | Lycida tu *edd. ant.*: tu lycida (lic.) O | phyllida G

- L. Tu modo nos illis (iam nunc, Mnasyllē precamur) 75
 Auribus accipias, quibus hunc et Acanthida nuper
 Diceris in silua iudex audisse Thalea.
- A. Non equidem possum, cum prouocet iste, tacere.
 Rumpor enim, Mnasyllē: nihil nisi iurgia quaerit.
 Audiat aut dicat, quoniam cupit; hoc mihi certe 80
 Dulce satis fuerit, Lycidam spectare trementem,
 Dum te teste palam sua crimina pallidus audit.
- L. Me, puto, uicinus Stimicon, me proximus Aegon
 Hos inter frutices tacite risere uolentem
 Oscula cum tenero miscere uirilia Mopso. 85
- A. Fortior o utinam non nunc Mnasyllus adesset!
 Efficerem, ne te quisquam tibi turpior esset.
- M. Quid furitis, quo uos insania tendere iussit?
 Si uicibus certare placet, sum non ego uobis
 Arbitrator: hoc alius possit discernere iudex. 90
 Et uenit ecce Micon, uenit et uicinus Iollas:
 Litibus hi uestris poterunt imponere finem.

VII.

[Lycotas. Corydon.]

- L. Lentus ab urbe uenis, Corydon; uicesima certe
 Nox subit, ut nostrae cupiunt te cernere siluae,

75 illis G: ipsi (uel ipse) I | mnasile n | precamur *supra* petamus *expunctum* g | 76 excipias I | hunc I: hinc G | acanthida g acondita n | 77 talea G thalia I *ex parte*; Galesa *Heinsius* | 78 prouocet iste I: prouocat ille G | 79 mnasille (mascille g) nihil G: merito nihil hic I | 80 aud n | 81 licidam G | 82 te teste g: te stante n I | carmina I | palidus n | 83 sic micon g | egon G | 85 miscere *scripsi*: simulare O mutare *Maehly* | 86 non nunc *Beckius*: nondum O | mastylus g *hic*, mnasellus n | 87 ne (nec n) te quisquam tibi G: ne tibi (etiam) quisquam I; pro tibi fortasse praestat sibi | 88 quo G: quae I | 89 Si | Sic *Wernsdorffius* | sum *scripsi*: sed O sic *Barthius* | 90 hoc om. n | poscit g | 91 en *Heinsius* | yollas g | 92 hy G | sine subscriptione g (*cf. seq. carminis finem*)

VII. Sine titulo G; uarie inscribunt I *ex parte* | 1 uicesima g uicissima n | 2 subit *scripsi*: fuit O ruit *Heinsius*

- Ut tua maerentes expectant iubila tauri.
- C. O piger, o duro non mollior axe, Lycota,
Qui ueteres fagos noua quam spectula mauis 5
Cernere, quae patula iuuenis deus edit arena.
- L. Mirabar, quae tanta foret tibi causa morandi,
Cur tua cessaret taciturnis fistula siluis
Et solus Stimicon caneret pallente corymbo:
Quem sine te maesti tenero donauimus haedo. 10
Nam, dum lentus abes, lustrauit ouilia Thyrsis,
Iussit et arguta iuuenes certare cicuta.
- C. Sit licet inuictus Stimicon et praemia diues
Auferat, accepto nec solum gaudeat haedo,
Uerum tota ferat quae lustrat ouilia Thyrsis: 15
Non tamen aequabit mea gaudia; nec mihi, si quis
Omnia Lucanae donet pecuaria siluae,
Grata magis fuerint quam quae spectauimus urbe.
- L. Dic age dic, Corydon, nec nostras inuidus aures
Decipe: non aliter certe mihi dulce loquere 20
Quam cantare soles, quotiens ad sacra uocatur
Aut fecunda Pales aut pastoralis Apollo.
- C. Uidimus in caelum trabibus spectacula textis
Surgere, Tarpeium prope despectantia culmen;
Emensique gradus et cliuos lene iacentes 25
Uenimus ad sedes, ubi pulla sordida ueste
Inter femineas spectabat turba cathedras.
Nam quaecumque patent sub aperto libera caelo,
Aut eques aut niuei loca densauere tribuni.
Qualiter haec patulum concedit uallis in orbem 30

3 Ut G: Et I | sibila I *ex parte* | 4 o d. non mollior G: et d. iam durior I | licota G | 6 edit G: ardet I | arena I: in umbra G | 8 taciturnus g | 9 fallente I *ex parte* | corimbo n | 10 edo g | 11 abes | herus g | tirsis n | 13 Sit licet *Itali*: Scilicet O | 14 non I | edo g | 15 tyrsis g | 18 spectauimus *Heinsius*: spectamus in O | 20 Decipe *scripsi*: Despice O | 21 cantare G: certare I | soles *edd. ant.*: solet O | uocantur I *ex parte* | 23 testis g | 25 Emen- sique *Schraderus*: Immensosque (Inm. g) O | diuos G, I *ex parte* | 26 ad | in g | 30 hoc g | contendit I

Et sinuata latus resupinis undique siluis
 Inter continuos curuatur concaua montes:
 Sic ibi planitiem curuae sinus ambit arenae
 Et geminis medium se molibus alligat ouum.
 Quid tibi nunc referam, quae uix suffecimus ipsi 35
 Per partes spectare suas? sic undique fulgor
 Percussit. stabam defixus et ore patenti
 Cunctaque mirabar necdum bona singula noram,
 Cum mihi iam senior, lateri qui forte sinistro
 Iunctus erat, 'quid te stupefactum, rustice', dixit 40
 'Ad tantas miraris opes, qui nescius auri
 Sordida tecta, casas, et sola mapalia nosti?
 En ego iam tremulus et uertice canus et ista
 Factus in urbe senex stupeo tamen omnia: certe
 Uilia sunt nobis, quaecumque prioribus annis 45
 Uidimus, et sordet quidquid spectauimus olim.'
 Balteus en gemmis, en illita porticus auro
 Certatim radiant; nec non, ubi finis arenae
 Proxima marmoreo praebet spectacula muro,
 Sternitur adiunctis ebur admirabile truncis 50
 Et coit in rotulum, tereti qui lubricus axe
 Impositos subita uertigine falleret ungues
 Excuteretque feras. auro quoque torta refulgent
 Retia, quae totis in arenam dentibus extant,

32—34 om. I, ut uid. | 32 curuatur, mgo al curuantur, g ||
 33 ibi Barthius: tibi G | harenae n | 34 molibus n | 35 subfec.
 g | 37 parenti n | 38 Conctaq; n Cuntaq; g | bene Heinsius noua
 Burmannus (at cf. *Miscell. nostra Critica* p. 115) | 39 Cum G:
 Tum uel Tu I | iam scripsi: tum G dum uel cum I | sinixtro g |
 40 Quid te uulgo: Qui me G Quid me I Quid tu Ulitius | 41 Ad |
 Non g | 42 tesqua Burmannus | 43 iam G: tam I | et O: tum
 uulgo | et ipsa Friesemannus | 45 Villia n | 46 sordet] scribet
 g | quicquid n | 47 Baltheus g | 48 ne g | ubi I: tibi G | harenae
 G (h expuncta in g) | 49 praebet G: peragit (-at) I | 50 Cernitur
 Glaeserus; malim Tenditur | 51 Et] fortasse Nam | cogit a colit
 I ex parte | rotulum I ex parte: rutilum G, I ceteri, rotulam
 uel ruplum Lipsius | qui G: qua I | axe uulgo: axem O axis edd
 ant. | 52—54 om. I ex parte | 52 urgues g | 54 harenam g

Dentibus aequatis; et erat (mihi crede, Lycota, 55
 Si qua fides) nostro dens longior omnis aratro.)
 Ordine quid referam? uidi genus omne ferarum,
 Hic niueos lepores et non sine cornibus apros,
 Hic raram siluis etiam, quibus editur, Alcen.
 Uidimus et tauros, quibus aut ceruice leuata: 60
 Deformis scapulis torus eminent aut quibus hirtae
 Iactantur per colla iubae, quibus aspera mento
 Barba iacet tremulisque rigent palearia setis.
 Nec solum nobis siluestria cernere monstra
 Contigit: aequoreos ego cum certantibus ursis 65
 Spectaui uitulos et equorum nomine dictum,
 Sed deforme pecus, quod in illo nascitur amne,
 Qui sata riparum uernantibus irrigat undis.
 A trepidi, quotiens se discidentis arenae
 Uidimus in partes, ruptaque uoragine terrae 70
 Emersisse feras; et in isdem saepe cauernis
 Aurea cum fuluo creuerunt arbuta nimbo.

L. O felix Corydon, quem non tremebunda senectus
 Impedit! o felix, quod in haec tibi saecula primos
 Indulgente deo demittere contigit annos! 75
 Nunc, tibi si propius uenerandum cernere numen
 Sors dedit et praesens uultumque habitumque notasti,

55 auratis *Uitius* | creda n, corr. m. rec. | 56 nostra g ||
 57 qui g, num recte (= quomodo) ? | omne I: esse G (eē pro
 oe) | 58 Hinc g | 59 Hic raram G: Nycticanam sim. I | 59 alcem
 n | 60 thaurus n | 61 scopulis g | hyrtae g | 64 Non I ex parte |
 monstra g | 65 aequoreos I: aequoreis G | concert. g | 66 dictum
 G: dignum I | 67 quod in illo g: quod nullo n; uarie corrupti
 I | amne g: amni n I | 68 uernantibus G: uenientibus I | 69 Ah
 G | ad discidentis scripsi: sodi scendentis g sol discedentis n
 nos descendentis I sola discedentis *Hauptius* | har. G | 70 in
 partes] inuerti *Hauptius* in praecipue *Machly* | ructaq; g ||
 71 ferat g | et in hysdem G: et in iisdem uel et eisdem I
 cauernis G: latebris I | 72 fuluo scripsi: subito G croceo I
 nimbo (-bro n) G: libro I | 74 coridon G | num pronos ? ||
 75 dimittere 0, corr. *Barthius* | 76 propius G | 77 Fors *Heinsius*

Dic age dic, Corydon, mihi, quae sit forma deorum.

- C. O utinam nobis non rustica uestis inesset:
 Uidissem propius mea numina! sed mihi sordes 80
 Pullaque paupertas et adunco fibula morsu
 Obfuerunt. utcumque tamen conspeximus ipsum
 Longius; ac, nisi me uisus decepit, in uno
 Et Martis uultus et Apollinis esse probatur.

78 coridon G | mihi quae sit *Burmannus*: quae sit mihi
 (modo I ex parte) O | 79 obsesset *Hauptius* (*opusc.* III 621) ||
 80 propius G | 81 adeso *Ulitius* ahen *Burmannus* | 82 Obfue-
 rant (Off. n) G | 83 decepit uisus I | 84 uultus I: uisus G e u.
priore | apollinis n | probatur *scripsi*: putatur O putauit *vulgo*
 notauit *Modius* notatur *Hauptius* | Explicit sexta egloga Cal-
 purnii g, in quo scilicet sexta et septima pro uno numerantur.
secuntur in codicibus eglogae Nemesiani.

XXI.

Q. SERENI SAMMONICI

LIBER MEDICINALIS.

Q. Sereni, quem codices nominant quemque Serenum Sammonicum fuisse iure sumunt docti ut tamen sitne pater an filius intellegendus dubitent (pro illo stat Meyerus in artis botanicae historia II 209 sqq., pro hoc ex. gr. Teuffelius hist. litt. rom. p. 898 edit. tertiae), Q. Sereni igitur Sammonici liber medicinalis ex Plinii maxime historia naturali compositus ut aetatem tulerit, debetur ei studio quo qui sub Carolo Magno uixere docti antiquitatis Romanae monumenta fauente imperatore uindicabant ab interitu. quippe tum exemplar illius sat uetustum protractum diuulgatumque. ad quod (O) redeunt duae librorum hodie superstium classes, quarum priorem eamque longe meliorem conformat:

A, codex ciuitatis Turicensis 78 (olim 451) saeculi IX in forma quadrata, qui post uaria scripta prosaica fol. 57 sqq. habet Serenum praemisso hoc carmine sat memorabili:

Incipiunt uersus.

Herbarum species, pulchros cum germine flores
Virgultique comas lente radice reuulsas,
Si tu lentifluos uiridi de cortice sucos
Atque salutiferas uires uel nomina nosse
Iure uelis, animis satagis seruare secundis,

Hunc librum legito, subtili mente reuolue.
 Sic rerum poteris gnarus cognoscere causas,
 Quicquid humus gignit nel quid fert marmora ponti,
 Quicquid arena fouet [-it cod.], quae magni glareae Nili,
 Squamigerasque uagas nitreo sub fonte caternas, 10
 Quicquid ad astra uolat, quae reptant pectore terras,
 Quae uescant rapido frendentes aera saltu,
 Messis aromatae manipulos oriente relatos,
 Balsama gratiffua fragranti pistica nardi,
 Quin etiam poteris placito languentibus hanstu 15
 A domino dominante piam prestare medellam.
 Inclitua inuictum Christi uirtute tropheum
 Qui regit, haec fieri Karlus rex namque modestus
 Mandat, ut in saeculis rutilet sophisma futuris;
 Legit enim famulus stilo animoque Iacobus. 20

quos uersus apparet praefixos fuisse uolumini, quod haud paucos scriptores Romanos cum certo consilio congestos complexum iussu imperatoris erat confectum. et Macri quidem de herbis carmen*) et Theriaca et Ornithogoniam (cf. Ouidii trist. IV 10, 43) innere uidentur uu. 1—4, 11, 12; Pontica (et fortasse eadem quorum initium habetur infra Nr. XXXII) u. 10 indicat; Haliutica et Cynegetica (et quidni Ouidii Gratii Nemesiani opuscula eodem illo uolumine comprehensa sumamus?) ostendit, nisi fallor, u. 8; denique ut omitam alia, quae eruent ut spero doctiores, u. 15 sq. significat Serenum, qui agmen olim clausit. sed ad codicem nostrum ut redeam, qui ex thensauris illis nihil nisi Iacobi prologum et Serenum seruauit, post carmen illud legitur: *Incipiunt capitula. I Ad capitis curationem — LXII Verucis tollendis* (ultimo capite

*) nam hoc certe demonstrari potest etiam tunc superfluisse, siquidem et is qui secundo Catonis distichorum libro tum praefixit prologum u. 2 sq. dicit *quod si magis nosse labores Herbarum uires, Macer haec tibi carmina dicit* et is qui saeculo X de uiribus herbarum scripsit cur 'Macer Floridus' audiat hinc patefacit. neque Walahfridum Strabonem in Hortulo suo tam egregium poetam extitisse arbitror, nisi uatis Augustei exemplar habuisset ob oculos.

omisso), quorum titularum indici fere ubique conuenit cum inscriptionibus in ipso textu singulorum capitum fronti praefixis; sequiturque statim fol. 59 sqq. liber noster medicinalis*), quem excipiunt ut poemation *Rustice lustruage*, ita post alia *Quid tibi mors faciam* et *Luciola effigies* et Catonis disticha (fol. 96—103), porro inter alia a nostro proposito aliena et medii aevi scholia in Sammonicum (fol. 114—116) a Reussio l. l. edita et carmina nonnulla minora, scilicet *Tantum uina nocent* et *Collis sum* et *Urbs quae tantum alias* et 'Conflictus ueris et hiemis'; tum post medii aevi uersiculos et (fol. 118) *Clio gesta canens* et *Fonte lauat genitor* sequitur fol. 127—148 Prisciani periegesis, quae continuatur uariis XII sapientium carminibus (fol. 148—153); haec excipiunt alia ad meas res non pertinentia: cf. Orellius in indice lectionum uniuers. Turic. a. 1835—36. codicem, qui passus est correctorem fere aequalem, cuius manus (m. 2) difficile interdum a prima dinosci potest, ipse totum contuli Ienae.

Ex Iacobi collectione praeter A factum est alterum libri medicinalis apographum multo et neglegentius et mendosius (B), quod repraesentant codices hinc:

b, Vossianus L. Q. 33 saec. X, de quo diligenter disseruit Keilius gramm. lat. III p. 389—91. habentur ibi fol. 73—75 *uersus Lactantii de aue foenice*, fol. 114—115 carmen de ponderibus, fol. 132 fabula Pasiphaes, fol. 133 illud *Clio gesta canens* et *Rure morans quid agam* et 'uersus de duodecim uentis', fol. 135—144 Prisciani periegesis, fol. 144—154 post indicem

*) uarias in hunc lectiones ex A iam enotauit F. A. Reuss in programme uniuers. Wirceburgensis a. 1886, cui titulus est 'lectionum Samonicarum particula I'. quod nuperrime demum nactus ubi cum mea conlatione comparauit, Reussium quidem permultas scripturas aut omisisse aut parum recte retulisse uidi, sed nonnullis locis etiam de meae conlationis fide dubitanti. de quibus ut certiore me faceret rogatus H. Bluemnerus Turicensis beniuole iterum codicem inspexit.

capitulum *Incipit liber exametricus de medicina quinti sereni lege feliciter*, fol. 155—158 Catonis disticha, fol. 159 *uersus de filomella*, fol. 176 Scotti cuiusdam uersus de alphabeto. ipse contuli.

c, Parisinus 9347 saec. X fol. 49—57: *Incipit liber Quinti Sereni. Incipiunt capitula* eqs. ipse excussi.

d, Parisinus 4839 saec. X (cf. praef. ad Nemes.) fol. 26—48 *Liber Quinti Sereni Incipiunt capitula* eqs. ipse contuli.

e, Parisinus 2772 saec. X—XI fol. 28 sqq. Serenum habet. ipse excussi.

f, Bruxellensis 5658 saec. X—XI omisso et titulo et capitulum indice Serenum praebet. contuli usque ad u. 865.

g, Parisinus 8048 miscell. fol. 56—62 saec. XI praemisso indice Serenum usque ad u. 460 habet. contuli.

h, Barberinus IX 29 saec. XI inter multa scripta medica fol. 266—274 carmen nostrum cum titulo *Quinti Sereni aueteris* inserit. excussi.

Senensis F. V. 8 saec. XI post Ambrosii Hexameron: *Incipit liber medicinalis Quinti Sereni* (om. indice). ipse euolui et uu. 1—25 descripsi.

Qui libri omnes in uersibus omissis et lectionibus permultis ita contra A consentiunt ut eorum communis origo in propatulo sit. cum autem in textu constituendo A tamquam ducem primarium sequi par sit, apparet plane esse superfluum, totam lectionis uarietatem ex ceteris codicibus adferre. itaque omissis fere singulorum erroribus sordibusque ipsum B, ubi fieri licuit, exhibui. hoc autem apparatus instructus libros recentes (ς) ab anterioribus in usum uocatos (Paterbornensem saec. XIII ex ipso Turicensi, nisi fallor, descriptum et Vratislauensem ac Lipsiensem saec. XV aliosque) tuto neglegere posse mihi sum

uisus. — ex editionibus commemorandae Burmanni [Poet. lat. min. II p. 185 sqq.], Ackermanni [Lipsiae 1786], Weberi [corp. poet. lat. p. 1174 sqq.].

Phoebe, salutiferum, quod pangimus, adserere carmen
 Inuentumque tuum prompto comitare fauore.
 Tuque potens artis, reduces qui tradere uitas
 Nosti et sub caelum manes reuocare sepultos,
 Qui colis Aegeas, qui Pergama quique Epidaurum, 5
 Qui quondam placida tectus sub pelle draconis
 Depellens taetros praesenti numine morbos:
 Huc ades et, quicquid cupido mihi saepe locutus
 Firmasti, cunctum teneris expone papyris. 10

I. Capiti medendo.

Balsama si geminis instillans auribus addas,
 Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem;

Incipit praefatio A Oratio auctoris libelli *litt. maiusc.* B (I oratio a. l. b or. oratoris lib. f libelli om. e belli e). *praemittunt huic titulo edtg (et f quidem in fine praecedentis paginae separatos), postponunt praefationi (u. 10) e h hos uersus:*

Membrorum series certo deducta tenore
 Ut stat, ita adsimilis medicinae defluit ordo.
 Principio celsa de corporis arce loquamur

(*in quibus u. 2* Ut stat ita ads. f: Ut stet ads. edegh Ut stet, nam ads. *vulgo*): quos uersus om. Ab *Senensis interpolatos scilicet a classis B genitore et uel in optimis huius exemplaribus recte contemptos* || 2 *prompto (p supra mt add.)* A || 3 *artis A: artus B Sen.* | reduces — uitas O: reducecem — uitam *vulgo* || 4 *Nosti et sub caelum scripsi: Nosti et in c(a)elum O* Noscis 5 *Nosti seu coelo vulgo* || 5 *aegeas Ab egeas h: aegias edeg aegeas (alt. e ex corr.) f agias Sen.* || 6 *quondam (v supra prior. o) A* | placida O: placidi *vulgo* placita *Ransouius* || 7 *incluta f* || 8 *tr&ros A tetros B* || 9 *cupido O: cupide vulgo* | locutus O: roganti *vulgo* || 10 *cunctum*] nunc tu 5; iunctum *Heinsius* | papi- ris A *et fere B (papilis in papillis corr. Sen.)* || *tit. I (II b) capiti medendo litt. maiusc. B: I Ad capitis curationem A* || 12 *Tunc alacrem poteris L. Muellerus d. r. m. 324*

Uel quae septenis censentur gramina nodis
 Utiliter nectes uel corno ex arbore sertum; 15
 Puleiumue potens una super aure locabis,
 Aut illud mixto coctum clementer aceto
 Cauta nare trahes; seu uisco lintea nexo
 Induces fronti seu tritae gramina mentae;
 Spongia cum tepidis adnexa liquoribus imbris
 Profuit aut hedera ex oleo colata uetusto; 20
 Profuit et cocleis frontem tractare minutis.
 Si nocuit cerebro uiolentia solis aperto,
 Saepe chelidonia ex acido perducta liquore
 Sanauit; prosunt et amica papauera somno,
 Si prius in lento madefacta terantur oliuo. 25

II. Hemicranio medendo.

Portio si capitis morbo temptatur acuto,
 Alia diuersam lana contacta per aurem
 Inducta prosunt et eodem balsama pacto;
 Alia uel ternis piperis terna addita granis
 Trita linis: certam dabit haec tibi cura salutem. 30

13 Velq. (ue *supra* q. *add.*) A | 14 nectes Ab *Sen.*: nectis *ceteri* B | 15 Puleiumue Abg: Poleiumue edef Polleiumue h Pulegiium *Sen.* | 16 mixto coctum s: mixto coctus O (quod a m. 1 f) mixto recoquens *uulgo* | 17 Cauta] Auta e Aut a b (*corr.* m. 2) fh $\equiv \equiv \equiv$ a *Sen.* | nexo *uulgo*: necto O (*om.* e nocte b n $\equiv \equiv \equiv$ to *Sen.*) tecto *ed. uet.* | 18 Induces Ab *Sen.*: Inducis *ceteri* B | mentae B: mente A *Sen.* | 19 Spungea A | ligoribus A (bf m. 1) | 20 colata O: decocta b *in ras. m. rec., uulgo* | 21 cocleis A | 23 Saepe celidonia A | 25 terantur Abh: terentur *ceteri* B *Sen.* coquantur *uulgo* | tit. II A, pauci B: III plerique B (*et sic deinceps in numeris, quod iam non adnotabo*) | Emigranio (Hem.) medendo B: Ad emigranium medendo (*sic*) A | 27 Allia fgh, m. *ead. corr.* e (*et sic u.* 29) | lanari A | 29 terna Abh: terdena *ceteri* B | granis A (b et f *ex corr.*): grana B | 30 linis Abefh: linea edg (b *ex corr.*)

III. *Porrigini depellendae.*

Est insensibilis morbus, sed noxia forma,
 Cum caput inmensa pexum porrigine ningit,
 Copia farris uti freudentibus edita saxis.
 Hanc poterit maluae radix decocta leuare;
 Aut tu feniculum nitrumque et sulphura uiua 35
 Contere, deinde caput permixtis ablue cunctis;
 Furfuribusue nouis durum miscebis acetum,
 Ut uarios crines tali des unguine puros.
 Prodest et tarda demptus testudine sanguis,
 Et prodest cedro demissus ab arbore sucus. 40
 Desinet interea glomerari farrea nubis
 Cessabitque grauis crebrae porriginis imber.

IV. *Capillo tingendo.*

Quos pudet aetatis longae, quos sancta senectus
 Offendit, cupiunt properos abscondere canos
 Et nigrum crinem fuco simulare doloso, 45
 His prodest acri contrita cupressus aceto
 Uel frons lentisci uel tristia poma sabuci;
 Lumbrici quoque terrestres miscentur oliuo
 Et iuuenem praestant rediuuio flore capillum.
 Praeterea niueum poterit depellere uultum 50

tit. Porrigini dep. bef: Prorigini dep. d Prurigini dep. egh
 Ad pruriginem depellendam A || 31 sed 5: et O | formae 5 |
 32 exum A; num nexum? | porrig. Ab: prorig. uel prurig. ceteri
 (prurig. *litt.* ru ex corr. f) | ninguit A || 35 feniculum Ah: feni-
 culum ceteri B | sulfura plerique B || 36 ablue O: obline *uulgo* ||
 37 Furfuribusue A Sulphuribusue b Surfuribusue m. 1 in Sul-
 furibusue (*sic h*) corr. f || 38 de s. unguine b des anguine f de
 sanguine edg de sanie h || 39 caedro bef | demissus Ae: di-
 missus B || 40 nubis B nuuis A: nubes e || 41 Cessauitq; A |
 purig. e prurig. g (*l pro uar. lect.*) prorig. h || *tit.* Ad capillos
 tingendos A (tinguendo nonnulli B) || 43 senectas A || 44 fortasse
 properosque | abscondere (s *supra* bc) A || 46 acri e corr.: agri A
 acro B || 50 uultum Abdg: uultum crine e crinem in ras. m. 2
 f, h. crinem ex crimen corr. e

Resina ex facili cera uiscoque coacta.
 Ad rutilam speciem nigros flouescere crines
 Unguento cineris, praedixit Plinius auctor.
 Si praegnans artus captiui soricis edit,
 Dicuntur fetus nigrantia lumina fingi. 55

V. *Phthiriasi arcendae.*

Noxia corporibus quaedam de corpore nostro
 Progenit natura, uolens abrumpere somnos,
 Sensibus et monitis uigiles intendere curas.
 Sed quis non pauca Pherecydis fata tragoedi,
 Qui nimio sudore fluens animalia taetra 60
 Eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.
 Sylla quoque infelix tali languore peresus
 Corruit et foedo se uidit ab agmine uinci.
 Saepius ergo decet mordax haurire sinapi,
 Uel nitro ac sale permixtis acidoque liquore 65
 Laxatis (ut sint simul alia) tangere corpus,
 Aut lacrimis ederae aut suco perducere cedri;
 Quin etiam furfur mixto medicatur aceto.
 Unda maris lendes capiti deducet iniquas,
 Et quicquid crebri defendit silua capilli. 70

VI. *Prurigini, papulis et scabie arcendis.*

Inlotus sudor uel copia nobilis escae
 Saepe graui scabie correptos asperat artus.

52 tutilam A | 53 Plinius *wulgo*: tullius O; *fortasse librarius erat memor Tullii Marci medici, cuius dicta nuper edidit H. Hagenus in progr. Bernensi a. 1880 p. 9 et 12* | 54 captiuis orici sedit A | 55 fetus uel foetus *plerique* B | *tit.* Thiriasi arcend(a)e B: Ad phytirias inarcendas A | 58 incendere *wulgo* || 59 *malim* Et quis | fere cydis O (ferecydis, fere cidis, fere ydis *nonnulli* B) | 60 tetra O | 62 Sylla O: Silla *bfa* | 63 fedo A, *multi* B | uici \equiv (n *supra* ic) A | 64 aurire A (B *pauci*) | 66 ad-sint *Burmannus* | 67 edere A: heder(a)e B | 69 deducet O: deducit *wulgo* || *tit.* P. p. et scabie (be: scabiae fh scabia *edg*) arc. B: Pruriginiscabii et pup \equiv ulis arc. A || 71 nec copia *Burmannus* uel inopia *Constantinus* | aescae *Acsfg* | 72 correptus A

Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis,
 Quod facit ex asino saccatus corporis umor.
 Nec pudeat tractare fimus, quod bucula fudit. 75
 Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis:
 Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
 Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
 Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
 Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli. 80
 Feruentes papulas oleo curato liquenti;
 Aut acido Baccho miscebis farra lupini
 Atque hinc in calido percurres membra lauacro.
 Pruritus autem salsos leuat umor aceti,
 Siue maris rabidi sudor cocleaeque minutae, 85
 Quarum contactu perimetur acerba libido.

VII. Phrenesi et capiti medendo.

Ex uitio cerebri phrenesis furiosa mouetur
 Amissasque refert frendens amentia uires.
 Siue calens febris iactatos exedit artus
 Siue meri gustus seu frigoris efficit aura, 90
 Conuenit e calidis pecudum pulmonibus apte
 Tempora languentis medica redimire corona.
 Inlotis etiam lanis suffire memento
 Cerritum; saepe horrendi medicantur odores,

73 membris A (ita fere semper) | frigatis A | 74 saccatus
 Turnebus: siccatus O | umor dt: humor A cum ceteris B ||
 75 fimus scripsi (cf. 350, 599, 714): fimum O | quod O: quem uulgo |
 fu ≡ dit A | 77 scabidum Turnebus | 78 altum h | 81 oleo uulgo:
 papiro O (papyro e) sapyro Hummelbergius; latet aliquid ||
 82 achido A | 83 percurrans O, n expuncta in e | 84 Pruritus
 ex Priritus corr. A | humor A cum multis B | 85 rabidi Riui-
 nus: habidi A auidi B auidi in ras. f, qui rapidi (sic uulgo)
 m. 2 suprascr. habet | 86 acerua A b e d h (acerba, b ex corr. f) ||
 tit. Phrenesi O | medendo A b: purgando (uel -dis) ceteri B | 87 cre-
 bri A | frenesis O | 89 febris iactatas excedit A | 91 Conuenit e
 cal. e m. rec.: Conuenit cal. O (at f m. 2 add.) Conueniet s ||
 92 medicare dimere A, corr. m. rec.

Atque ideo sanos etiam curarier est par. 95
 Purgatur cerebrum mansa radice pyrethri,
 Ungitur et sucis, dederit quos parua sabucus,
 Expressusque hederæ mandatur naribus umor
 Aut mixtum rutæ cerebro stillatur acetum.
 Non semper praesens dolor est sanabilis: ergo 100
 Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

VIII. De fluore capillorum et maculis capitis tollendis.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
 Si raro lauitur; seu uis epota ueneni
 Seu Salamandra potens nullisque obnoxia flammis
 Eximium capitis tactu deiecit honorem. 105
 Nonnumquam uariant maculae, paruisque parumper
 Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus.
 Uipereae pellis cinerem *his addito rebus,
 Roboreasue pilas ursino iungito seuo
 Vel testudineo mala permulceto cruore. 110

VIII. Humoribus et perfrictionibus sedandis.

Saepe ita peruadit uis frigoris ac tenet artus,
 Vt uix quaesito medicamine pulsa recedat.
 Si ranam ex oleo decoxeris, abice carnem,

95 ideo; num isdem? | etiam A b: om. B ceteri | 96 t mansa sic A: missa B; duplex fuit in archetypo lectio | piretri A pyretri B (peretri, pyriti, piretri pauci) | 97 Ungitur B | 98 humor A, multi B | 99 stillatur O: instillatur uulgo | 100, 101 post 94 transp. Morgagnius | tit. De fluxu capillorum cet. om. A | 103 lauitur S: lauetur (b eras.) A lauetur B (labitur e) | post 106 Barthius Adu. 26, 27 'e membranis' hos uersus inserit Seu calamistra, rudes inflectere docta capillos, Radices sterili faciunt torpore calore; aliquot uu. in hoc cap. desse etiam Ackermannus putat | 106 macula A | 107 Viçe pereç A | cinerem O: cineres uulgo; latet uisium in his rebus; fortasse aegris membris || 109 Ruboreasue O, corr. S | saeuo A cum paucis B | tit. senandis (d supra n m. rec.) A sedandis b: medendis ceteri B

Membra foue suco. parili ratione rigorem
 Vrticae semen perceptaque frigora uincit. 115
 Et cernina potest mulcere medulla rigorem.
 Decoctum raphani semen cum melle uorabis;
 Sive fel ursinum tepefacta dilue lympa:
 Proderit hoc potu; seu cassis ostrea testis
 Usta dabit cinerem, qui pro sale sumptus in escis 120
 Decutit en gelidum calefacto uertice uirus.
 Nonnullus liquidum sugit mulsumque sinapi
 Atque palato agitat, pariter retinensque uomensque.
 Alia nonnulli mandunt oleiue liquore
 Perfundunt calido cerebrum; nasique latebras 125
 Quidam lactucae credunt prodesse sapes.
 Curandi modus hic et suauis et utilis idem est.

X. *Elephantiasi propellendae.*

Est elephans morbus tristi quoque nomine dirus,
 Non solum turpans infandis ora papillis,
 Sed cita praecipitans funesto fata ueneno. 130
 Huic erit aduersus cedri de cortice sucus
 Mustelaeque cinis uel fusus sanguis ab illa.
 Nonnulli dixere serum prodesse bibendo.
 Mentastri folium potu adposituque salubre est;
 Nec frustra bulbos et sulphura iungit aceto, 135

114 suco *addidi: om.* O Uingine *uulgo ante* Membra *ad-*
dunt | rigorem O: ualebit *uulgo (in f inter* ratione *et* rigorem
lac. 6 litt.) | 115 Orticae A (B *pauci*) | uincit S: uincis O uincet
uulgo | 117 rafani O | 119 pota A; fotu *Keuchenius* | 121 Decutit
en scripsi: Decutit et O Decutiet, iet *ex corr. f* | 122 sugit S:
 subit O sumit *uulgo* | senapi A | 123 Atque palato *uulgo:* Pala-
 toque O palato *in finem uersus reicit L. Muellerus d. r. m. 288* |
 agitat *uulgo:* agit & A agit et uel agitet B | uomensque *uulgo:*
 mouensque O | 124 mandent O, *corr. f m. 2* | tit. Elephantiasi
 (-sa A) O | propellenda A | 128 elefans O | nomine ee: numine
 A *ceterique* B | 131 cedri A | 134 Mentastri A | adposituque
 et e et e *ex corr.:* adpositaque B ad posituq. A | 135 bul-
 bus A | iungit S: iungis O | aceto e aceto (o *ex corr.*) f: aceti A
 et *ceteri* B

Qui cupit horribiles ad pristina reddere uultus.
 Praeterea nitrum debes cum melle iugatum
 Spargere lacte bouis, uarias sic ungere frontes.
 Cerussam et cartam, quam gens Aegyptia mittit,
 Ture simul misceque oleo, quod flore rosarum 140
 Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

XI. Cutis et faciei uitiiis propellendis.

Inuida si maculat faciem lentigo decoram
 Nec prodesse ualent naturae dona benignae,
 Erucam atque acidum laticem simul inline malis
 Proderit et bulbus mellis dulcedine uictus, 145
 Crudaue dulcacido miscebis rapa liquori.
 Sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
 Frons salicis cum flore suo contrita medetur.
 Saepiolae cineres ex ossibus omnia leuant.
 Cygneos adipēs hilaro misceto Lyaeo: 150
 Omne malum propere maculoso ex ore fugabis.
 Horrebit si liuor atrox aut nigra cicatrix,
 Attrito sapone genas purgare memento,
 Rugarum sulcos lentisci mastice tendens.
 Si uero uitium est quod ducit ab impete nomen, 155
 Hoc matutina poteris cohibere salua
 Seu folio platani, quod mansum mane uorabis.
 Foeda fluunt curui quae purgamenta cameli
 Urentur cineremque dabunt, iungentur aceto
 Mascula tura simul, diuinaque cura ualebit. 160

136 *habet* A: *om.* B *omnes* | *cupit* A: *cupis* *uulgo* || 138 ≡ *ungere* A || 139 *chartam* A *hic contra morem; sic uel cartham uel cartam* B | *quam f ex corr.: qua* A *quae* B || 140 *Ture* O: *Tunde uulgo* | *oleoque* O: *oleumque uulgo* || 142 *maculat* A b: *maculet ceteri* B | *lentico* A || 145 *dulcidine* A || 150 *Cigneos* O (*Coeneos g Cicneos f*) | *hilaro* O: *hilari e corr. g* | *lyeo* A: *lieo* B (*quod iam non adnotabo*) || 154 *mastice, ita* O | *tendens uulgo: tende* ≡ A *tendes* B || 155 *impete* A *impite nonnulli* B || 156 *matutina* A || 157 *uorabis f m. 2: donabis* O (*domabis e corr.*)

XII. *Aurium uitis succurrendis.*

Cum saeuus teneras dolor alte sauciat aures,
 Fraxinea in flammis fundit quem talea sucum
 Instillas siue obœcenos ex uirgine rores
 Aut sucum ex folio, dederit quem populus alba. 165
 Saepe chelidoniae rapidum sociatur acetum,
 Adiunctoque nitro procedit cura salubris.
 Mentastrî liquor expressus conducere fertur.
 Infectum uiolis oleum bene consulit auri.
 Annosa rubros si legeris arbore uermes,
 Ex oleo tere: sic tepidos infunde dolenti. 170
 Si uero obstrusa sensus morietur in aure,
 Lumbricos terrae seuumque ex ansere rauco
 Excoque: uel ueterem poteris dissoluere morbum.
 Fella bouis surdis etiam prodesse loquuntur,
 Si iungas olidae graue quod minxere capellae. 175
 Si uero incautas animal penetrauerit aures,
 Proderit admixto pauidi fel muris aceto.
 At si lympha nocens peruaserit, anseris aptus
 Inmittetur adeps cepearum non sine suco:
 Qui grauis est oculis, sensum tamen auribus auget. 180
 Uis et Phoebigenae diuinam discere curam?
 Siqua uel annosis confecta doloribus auris
 Plectitur, hoc uno medicamine cuncta ualebit.
 Alia tu septem numero septemque lupinos
 Ceruinam dabis in testam, tum Delphica frondis 185

161 a=te A | 162 talia A | 163 Instillas O: Instilles *uulgo*
 Instilla *Ranzowius* | 165 tepidum *Burmans* | 167 Mentastra
 (i *supra* ra) A | 169 Annosa ita ut a *ex corr. sit. Aedf* Annoso
 ceteri B *praeter* g (f *annoso*, i *supra* so, A *mg. m. 2*) | 171 ob-
 strusa O: obtusa *uulgo* obtrusa *aliae edd.* | morietur O: remore-
 tur *uulgo* | 172 saeuumq; A (*nonnulli* B) | 173 uel — dissoluere
 O: sic — depellere *uulgo* | 174 locuntur *pauci* B | 178 At] t aut
suprascr. m. 2 A | 179 s=uco A | 181 foebigenę A | 182 Siqua
Constantinus: Sitque O | 183 *habet* A: *om. B omnes* | 184 tu A:
 tum B | f totidemque lupinos *mg. m. 2* A | 185 Ceruinam *scri-*
psi: Ceru=tiam (f *ceruitiam suprascr. m. 2*) A Ceruciam B Cer-

Addatur, mixto totum feruescat aceto:
Doctus eris tepidos illinc inmittere rores.

XIII. Oculorum dolori mitigando.

Summa boni est alacres homini contingere uisus,
Quos quasi custodes defensoresque pericli
Prospiciens summa natura locauit in arce: 190
Sic tamen, ut nullos paterentur desuper ictus
Atque supercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor inmeritum lumen si forte lacessit,
Lana madens oleo noctu conecitur apte
Uiuentisue nepae lumen gestatur amicum. 195
Ex folio caulis cineres constractaque tura
Et laticem Bacchi fetae cum lacte capellae
Desuper induces atque una nocte probabis.
Hyblaei mellis sucus cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligine pressis. 200
Uettonicae mansus siccabit lumina sucus.
Si tenebras oculis obducit pigra senectus,
Expressae marathro guttae cum melle liquenti
Detergere malum poterunt uel uulturis atri
Fella, chelidonio fuerint quae gramine mixta. 205
Haec etiam annosis poterunt succurrere morbis.
Fel quoque de gallo mollitum simplice lymphae
Exacuit puros dempta caligine uisus.
Sive columbarum fimus admiscetur aceto,

uittiam f) Muriceam *Hummelbergius* Puniceam *alis* | testam A |
tum B: cum (f tum *suprascr.* m. 2) A | delica O || 186 feruiscat
aceto (f oliuo *suprascr.* m. 2) A || in titulo dolores (sed miti-
gando) A || 197 factae A (foetae nonnulli B) || 199 Hyblei O |
sucus O: suci *uulgo*; at *cf. Neus lat. Form.* I p. 527¹ | felle |
f lacte *mg.* m. 2 A || 200 prensis (s *supra* n) A || 201 Uetton. e
Ueton. h: Uitton. A *cum ceteris* B | siccauit A || 205 celidonio
A chelidonio B *plurimi*: chelidonię b | quae O: quis *uulgo* | gra-
mine O: gramina *pauca* B || 208 Exacuit O: Exacuet *uulgo* ||
209 admiscetur *uulgo*: miscetur O

Seu fel perdicis parili cum pondere mellis. 210
 Uina chelidoniae simili ratione iugantur
 Efficiuntque suo praeclaros unguine uisus,
 Aspera quin etiam mulcent et rupta reducunt.
 Si genus est morbi miserum, quod lumen adurit,
 Hic calor infuso mitescit lacte canino. 215
 Si tumor insolitus typho se tollet inani,
 Turgentibus oculos uili circumline caeno.
 Anguibus ereptos adipem aerugine misce,
 Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
 Si uero horrendum ducent glaucomata peplum, 220
 Spiritus alterius prodest, qui grana cumini
 Pallentis mandens uisus exalat in ipsos.

XIV. Dentium uitio et oris fetori medendo.

Haud facile est acrem dentis tolerare laborem,
 Quo magis est aequum medicam pernoscere curam.
 Cum Baccho uiolas incoxeris, ore teneto. 225
 Mansus item prodest sucis oleaster acerbis:
 Hinc oscedo fugit, linguae quoque uulnera cedunt.
 Cum uino piper et nitro tepidum inde dolenti.
 Saepe chelidoniae suco uel lacte capellae
 Sanescunt dentes aut tauri felle iuantur. 230
 Aut acidi latices clauso uoluntur in ore.
 Manditur apta rubus gingiuis et bona labris.

210 parili A (*pauci B ex corr.*): pari B | 211 Una (*i suprascr.*)
 A | chelidoniae (*i supra prior. o*) A | iugatur (*n supra at*) A
 iugantur multi B | 216, 17 habet A: om. B (*post 222 uulgo ex-*
tant) | 216 tyfos (*fo ex corr.*) et olet A, *correx*; se tollat uulgo ||
 217 num uituli? | circumlinea (*e supra a*) A | 218 erugine O ||
 219 ruptas A: raptas B | 220ducunt e *corr.* | claucom. A | peplum
uulgo: plumbum O limbum *Heinsius* | 221 cymini A | *in titulo*
 foetori A fetore uel faetore multi B | 223 laborem A: dolorem
 B (*1 dolorem A m. 2 suprascr.*) | 225 bacho A cum multiis B |
 incox. A: decoq. B | 226 aceruis A et multi B (*in nonnullis corr.*
 m. 2) | 229 celidonię A | lactęe A | 231 laties (*c suprascr. ie*) A

Lentiscus myrtusque emendant oris odorem.
 Quod uero adsumpsit nomen de dente fricando,
 Ceruino ex cornu cinis est; aut ungula porcae 235
 Torrida uel cinis ex ouis, sed non sine uiuo,
 Muricis aut tosti uel bulbi extincta fauilla.
 Ambitiosa putas? sunt ista salubria cunctis.
 Exesos autem dentes si forte quereris,
 Ure fimum muris, patulis et hiatibus adde; 240
 Uel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
 Conuenit atque cauis inmittere partibus apte.
 Prodest et puluis lumbrici corpore tosto.
 Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
 Saepe etiam gelida ginginas collue lymphæ, 245
 Dentibus ut firmum possis seruare uigorem.
 Si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
 Permisceto salem parili cum pondere turis,
 Hinc tractato locum: miram experiere medellam.
 Aut tu sume pilam, quae caudis haeret ouinis: 250
 Haec siccata dabit molles et fracta farinas;
 Huius et adritu taetrum mulcebitur ulcus.

*XV. Uuae faucibus collo et quae mollienda sunt
medendis.*

Aegrescunt tenerae fauces, cum frigoris atri
 Uis subiit uel cum uentis agitabilis aer
 Uertitur atque ipsas flatus grauis inficit undas; 255
 Uel rabidus clamor, fracto cum forte sonore
 Plenum radit iter. sic est Hortensius olim
 Absumptus; cauis etenim confectus agendis

233 emendat A | 234 fricando A | 238 Ambitiosa A | cunc-
 tas (i supra a) A | 245 genginas aliquot B | limfa A | 248 parali
 (i supra alt. a) A | 250 habet A: om. B | tu ≡ A | ouilis A ||
 251 molles Ab: mollis ceteri B (in -les pauci corr.) | 252 tetrum
 O | in titulo collo om. A, qui et sanandis pro medendis | 253 agri
 (c supra g) A | 256 facto A | 257 Plenum O: Planum uulgo |
 ortensius bd (csg ex corr. m. 2): ostensius A cum ceteris B

Obtulit, cum uox domino uiuente periret
 Et nondum extincti moreretur lingua disert. 260
 Ergo omni studio quaeres inhibere dolorem.
 Simplicibus lymphis confunditur aerium mel,
 Additur excussus niuea similagine furfur:
 Decocta haec clauso simul exercentur in ore.
 Praeterea fauces extrinsecus unguere prodest 265
 Ursino et tauri seuo cerisque remissis,
 Omnia quae geminis aequabis lancibus ante.
 Disce etiam miram ex humili medicamine curam.
 Attiaco melli iunges agreste papauer
 Decoctumque simul mandes mansumque uorabis. 270
 Crinitae porri radices quinque coquantur,
 Hinc aqua non feruens uoluntur fauce sonora,
 Nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.
 Si uero adflictam languor deiecerit uuam,
 Tunc horas aliquot pronus recubare memento; 275
 Aut illam puluis tosti releuabit anethi
 Aut cinis ex coclea uel torrida brassica flammis.
 Angina iam uero mixtum sale poscit acetum,
 Quod refert clauso uersatum agitare palato.
 At si ceruices durataque colla rigebunt, 280
 Mira loquor, geminus mulcebitur unguine poples:
 Hinc longum per iter neruos medicina sequetur;

261 quaeres B: quaeris A | inhebere (i supra prim. e) A ||
 262 lymphis A || 264 clauso, o ex a corr. A || 265 unguere A (pauci
 B) || 266 tauri e corr.: taurino O | sebo (u supra b) A || 267 ge-
 mi[≡]nis A || 268 humili] f uili *suprascr.* m. 2 A || 269 Attiaco A
 cum plerisque B: Atciaco b e Actiaco *uulgo* | iunges b: iungis A
 iungas ceteri B || 273 sthoma[≡]acum A || 274 adflictum A || 276 reue-
 labit A, corr. m. 2 | anethi O || 277 coclea, co supra lin. A ||
 278 Angina uero mixtum O (sic, nisi quod Anguina e Angina
 supra i posita u f Angine b), quod iam inserendo correxi. Uerum
 angina sibi mixtum *uulgo*, Angina uero sibi m. L. *Muellerus*
comm. Lucil. p. 267 || 280 sqq. *continuantur prioribus in O; in*
A m. 2 in marg. adposuit De rigore ceruicis; *uulgo nouum*
caput incipiunt || 280 Aut A || 281 loquor A: loquar B || 282 pariter
 nonnulli B

Anseris aut pingui torpentia colla fouebis.
 Inditur et ualido multum lens cocta in aceto
 Aut caprae fimus ex bulbo aut ceruina medulla: 285
 Hoc etiam inmotos flectes medicamine neruos.
 Quos autem uocitant tolles, attingere dextra
 Debebis, qua gryllus erit pressante premissus.

XVI. *Tussi et cholericibus medendis.*

Noxia si cholericorum penitus saeuire uenena
 Perspicies, cocta lactucae fronde leuabis. 290
 Proderit et caules adsumere saepe madentes.
 Interdum fauces tussi quatiuntur atroci:
 Alia tum sumis decocta et melle peruncta,
 Semina uel raphani permixto dulcia melle.
 Aut si fraxinea semen de fronde reuellis, 295
 Interiora uora, uetitus contingere dente.
 Onum melle teres domitum feruentibus undis
 Marrubiumue potens: haec faucibus optima sumes
 Frenabisque grauem facili medicamine tussim.

XVII. *Stomacho et digestionis.*

Qui stomachum regem totius corporis esse 300
 Contendunt, uera niti ratione uidentur.
 Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra
 Aut contra eiusdem franguntur cuncta dolore.

283 torpentia *uulgo*: torrentia O | 284 Inditur et *scripsi*:
 Inlitor (-tus b) et O Inlinitur A *mg. m. 2* | 285 ex bulbo A b:
 et bulbo *ceteri* B et bulbi *uulgo* | 287 Quas A | 288 gryllus O ||
 tit. colericibus O *separandis* (d *supra prior. n*) A | 289 colera (-re b *ex*
corr., -re e) penitus O penitus cholericorum *uulgo* | se \equiv uire A |
 293 sumis O: sumes e *ex corr.*, *uulgo* | 294 Semina — raphani —
 melle O: Semine — mella *uulgo* | 296 Interiora A: Integriora
 B | 297 Cum A | 298 Marrubiumue (u *supra prior. i*) A | 299 Fre-
 nauisq. et facile A | tussim *plurimi* B || tit. digestionis *ex* degestione
corr. A | medendo *uulgo addunt* | 300 totiusq. corporis A | 303 Aut
 O: At *uulgo* Et c

Quin etiam, nisi cura iuuat, uitare cerebrum
 Fertur et integros illinc auertere sensus. 305
 Lactucæ semen nigrae, quod lignea pila
 Triuerit, admixto ieiunus sumito melle;
 Sed coclear trinum gustu tibi sufficit uno.
 Aut tritum semen raphani mulsumque iuuabit;
 Siue duae partes absinthi ac tertia rutæ 310
 Decoctis potantur aquis siliquæque madentes;
 Semina uel marathri fetæ cum lacte capellæ;
 Puleium quoque decoctum curabit amice.
 Et potu et fotu stomacho conducit acetum.
 Seu cocleas undis calefactas ac prope uictas 315
 Suppositis torre prunis uinoque garoque
 Perfusas carpes: prodest magis esse marinas.
 At male digestis si crapula saeuierit escis,
 Ex pipere et calida florem de rore marino
 Ebibe; seu salibus piper adde et tenue cuminum, 320
 Quæ coctis iunges epulis et rapta uorabis.
 Aut cubitum pergens sucum cape tristis aceti.
 Uentriculus mergi iactus sale *teriacusque*
 Tosto pane super, piperis quoque puluere multo
 Miscetur: capies diuinum munus in istis. 325

304 etiam † nisi si c. iuuat (e supra a) A † 308 trinum *uulgo*:
 trino O | uno in unum *corr.* A (unum e m. rec., h) † 309 rafani
 O † 310 ac O: et *uulgo* † 312 maratri faetae A | lacte pupellae
 A † 318 Poleium *multi* B | coq. decoctumq. curabit (iuua *supra*
 cura) A † 315 cocleas A | cala (e supra a *alt.*) factas A † 316 tor-
 rere A † 317 carpes O: cape b *ex corr.* | prodest S: sed prodest
 O | magis A † inter 317 et 318 A *margin.* ad digestionē *litt. maiusc.*
nullo in textu interstitio † 318 male in mala *corr.* A † 320 E ≡ bibe
 A Et bibe aliquot B; num Ebibe ? † 320 et] ac A | cyminum
 A † 321 iunges ego: tanges O (-gis b) tingues *uulgo* | aepulis ac
 r. A † 322 Aut, t *supra lin.* A † 323 iactus B (actu in iactu *corr.*
 m. 2 b tactus h tact ≡ is e mergi iactus sale *totum in ras. f*):
 lactis (*suprascr.* † iactus) A | salterica (*prior a ex e corr.*) usq.
 (o supra u) A (*qui ad salterica in marg. adscribit salmoriam*);
 sale eriacusq; b f salteriacusq; e d g sale grauuusq; h sale tritus
 et ustus *uulgo* † 324 piperi aliquot B † 325 Miscetur A: Miscetur B

Proderit hoc stomacho, uictas et concoquet escas:
 Grana peregrini piperis diffundito quinque,
 Nicolao molli quae mane inserta capesses.

XVIII. *Felli, uomitu et phthisi arcendis.*

Lutea si crescent et cunctis noxia fella,
 Alia parua nouem, piperis tot permole grana, 330
 Quae cyatho diluta gari mandesque bibesque;
 Haec iterum septena capis, post denique quina.
 Praeterea caules, si frondet passa, sabuci,
 Decoctos sale permisces ac iungis oliuo:
 Tum capis ac tali purgas medicamine fella. 335
 Prosumt et pelagi latices, quos pondere iusto
 Dulcibus adsocias lymphis mellique liquenti.
 Et niueus prodest ex ubere sucus asellae,
 Si tepido uino infundas, ac mella piperque.
 At uomitum radix narcissi pota mouebit. 340
 Si uero phthisis annoso sedet inproba morbo,
 Intritas uino coctas hausisse iuuabit.
 Proderit et ueteris seui pila sumpta suilli,
 Quos capulas quoque perducit medicina salubris.

326 concoquet *ex conquoq& corr.* A: concoquit B | 327 dif-
 fundito A; defundito *Hummelbergius* | 328 Nicolao B: Nicolo
 (a *suprascr. alt. o*) A Niliaco *uulgo* | molli B: molli (e *supra o*)
 A | capesses A: capessis B | *tit.* Felli uomitu (-to A) O: Fellis uomit-
 ui *uulgo* | thisi A thisi *uel* pthisi B | arcendis *om.* A | 329 cre-
 scent O: crescut *uulgo* | 330 piperis (f ro *supra eri*) A | 331 ciato
 O | 332 capis *uulgo*: capes O (capies h) | 333 caules si 5: caule
 si O | passa A: parua B | sabucus (i' *supra us*) A, sabucis
 (samb.) B, *unde* sabuci *restitui*; sabucus *uulgo* | 334 Decoctos
uulgo: Decocto A Decocta (-tq b) B | permisces A: permiscis B
 (*sed -scis in b ex -sceas corr.*) | spargis (*mg. iungis*) A | 335 Tum
 5: Tunc O | purgas medicamine fella A: auxilio fella horrida
 purgas B (*et A m. 2 suprascr.*) | 339 uino A: uinum B | *inter*
 339 et 340 A *margin.* Ad uomitum | 340 Ad O | parta (*suprascr. f*
 pota) medebit A | *inter* 340 et 341 A *margin.* Ad phisim | 341 phy-
 sis (t *supra ph*) A ptisis B (ti \equiv sis *in ras. 1*) | 342 iuabit A ||
 343 seui e m. *rec.*: seu A, *om.* B (*eciã add. b m. 1*) | 344 *sic ut*
dedit corrupte O (producit *pauca* B); Carne asinae seuoque ca-

XVIII. *Mammis sanandis uel stringendis.*

Ubera fecundo ualde lactentia suco	345
Saepe sibi noxae nimium manando fuerunt:	
Faece igitur ualida saeui reprimuntur aceti.	
Post partum tumidas iniuste adsurgere mammas	
Interdum aspicias: harum mala commemoratur	
Murinum finus ex pluuiio sedare liquore.	350
Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,	
Lumbricis terrae turgentes ungue corymbos.	
Si castigatas studium est praestare papillas,	
Ex hederæ sertis ambas redimire memento	
Protinus et raptas fumis mandare coronas;	355
Anseris aut seuum pariter cum lacte tepenti	
Aut ouum inlinito, tulerit quod garrula perdix.	
Praeterea pluuiio decocta papauera rore	
Haerescant, multis post absoluenda diebus.	
Uis et Phoebigenae caelestia sumere dona,	360
Ubera cum taetris laniata doloribus horrent?	
Nauis ramentum et quae nomine prassion herba est	
Et quae uulgari sermone insana uocatur	
(Graecus hyoscyamon propria scit dicere lingua)	
Nec non et calami radix lapathique legumen	365
Mixta dabunt miras, experto crede, medellas.	

prae *uulgo audacissime*; Quae scapulas *eqs. Aldus* || 345 ualde O: multum *uulgo* | lactentia A: lactantia B || 346 noxae Ae: noxa B *ceteri* | fuere A || 347 Fece O | seui A: duri B | reprimuntur A || 348 iniuste A || 349 commemoratur (t - *supra* u, - -tum) A || 350 Murinus *uulgo* || 351 paenitus d. angita ceruus A || 352 corimbos O, quos A *arg. explicat* capita mammarum || 353 papillas O: mamillas *uulgo* | 354 heder(a)e O: heder(a) *uulgo* | redimere A *cum multis* B || 355 mandere A || 356 saeuum A | capellae (*suprascr.* t tepenti) A || 357 illinito *uulgo*: inlinitum A inlitum B || 359 Haerescant *uulgo*: Herescunt O | absolu. O: dissolu. *uulgo* || 360 foebigenæ A || 361 tetris O || 362 Nauis A: Habis B (Nabis b *corr.*, h) || 364 hyosciamum A | propria scito e: propria scito B *proprias cito* A || 365 calami radix A: calemis (calamis) adeps B | lapahtiq. A lapatique B || 366 dabis (t bunt *suprascr.*) A || tit. Reiectione A (*multi* B) | restr.] abatinentiae A abstinendi (-dis) B

XX. *Reiectioni cibi aut sanguinis restringendae.*

Si stomachus nondum concoctas expuit escas
 Et magis atque magis uitium rediendo ualescit,
 Alia caedemus crebrumque trahemus odorem.
 Sin etiam rutilus refertur pectore sanguis, 370
 Sorbitio mentae, raphanus uel cocta iuuabit.
 Saepe lapis teritur (specularem nomine dicunt)
 Et mixtis hauritur aquis sistitque cruorem.
 Uritur interdum raptus de subere cortex,
 Et cinis ex calido prodest epota Lyaeo; 375
 Onorum cinis aut coclearum aut denique melis
 Aut cinis ex salicum ramis prodesse putatur;
 Aut platani pilulas acri infundemus aceto:
 Nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.

XXI. *Iecoris et lateris uitii medendis.*

Si mollis iecoris fibras dolor angit acerbus, 380
 Protinus ex mulsa potanda elelisphacus herba est;
 Sumituri aut semen, quod fraxinus alta profudit,
 Uulturiue iecur uel ius perdicis apricae.
 Praeterea simili dragma pix dura piperque
 Franguntur, sic in mollito puluere iuncta 385

367 sthomas (h supra c) A | non (f con suprascr.) coctas
 A | expuet A || 368 Ac A | rediendo scripsi: redolendo A reco-
 lendo B reuomendo *uulgo* || 369 cedemus A (et fere B) || 370 num
 Sin autem ? | referetur A || 371 Sorbitium B | ment(a)e rafa-
 nus O | iuuabit, f b supra alt. u, A || 372 specularo uel -ri pars
 B | dicunt A: dictus B || 373 Ilic (& suprascr.) A | auritur A ||
 374 derubore cortex A || 376 melis *Morgagnius*: mellis O || 377 ex
 salicum A: e salicum B (ex alicum d) || 378 pilula sacri A ||
 380 mollis A: molles B | iecyris (o supra y) A | angit acerbus
 A: (h)auriet acer B || 381 lelis facus A, lelisfagus b lelifagus *ceteri*
 B | herba est salina (= salua f) A || 382 aut A b: et *ceteri* B | quod] q.
 A || 383 Uulturiue scripsi (-riique *Heinsius*): Uulturiuae (Ult. uel
 -torisue) B ita ut in b s a m. 2 uideatur addita Uulturiusq. A |
 apricae f discis A || 384 dracma uel dracina B | piperque ex
 perperque corr. A

Egelidis miscentur aquis recreantque bibentem.
 Absinthi quoque decocti potabitur humor.
 Si latus inmeritum morbo temptatur acuto,
 Accensum tinguens lapidem stridentibus undis
 Hinc bibis; aut aceris radicem tundis et una 390
 Cum uino capis: hoc praesens medicamen habetur.
 Quid referam multis composita Philonia rebus?
 Quid loquar antidotos uarias? dis ista requirat,
 At nos pauperibus praecepta dicamus amica.
 Nec non et iecoris quaeretur fibra lupini 395
 Iungeturque simul costum foliumque piperque:
 Diluta haec duro dantur potanda Lyaeo.
 Est et uis morbi, quod telum commemoratur,
 Cum subito dolor insanus furit incitus ictu:
 Persicus huic potum e nucleo dabit interiore; 400
 Quae mihi cura satis casu monstrante probata est.

XXII. Spleni curando.

Quando lien tumido circumligat ilia uinclo
 Et plenum splenis demonstrant membra rigorem,
 Mollibus ex hederæ tornantur pocula lignis:
 Hinc trahet adsuetos aeger quoscumque liquores. 405
 Aut uiridis coctorum holerum potabitur unda.

387 Absenti A | 389 tinguens O: tinguens (*crasa supra e virgula*) b | 392 composita A | \equiv filonia (f c m. 2 supra f) A: cilonia B (c in s corr. m. 2 b) | 393 antidotum uariis B | dis *Riuius et Gesnerus*: quis O (& *add. supra lin. m. 2 A*) | istas A || 394 Ad (S; m. 2 *suprascr.*) A | dicamus (*id est, damus*), sic O || 396 Iungenturque *uulgo* | 397 Diluta haec *scripsi*: Dilutaq. A, sic *uel* Diluta qu(a)e B | duro e h (*cf. c. 45 et 49*): dura (o *supra a m. 2*) A diro *ceteri* B (f diro, sic eg) | 400 Persicus A: Persicum B *Persicon uulgo* | enu \equiv eleo (f c *supra med.* e) dabit A: e nuce dabitur (*uel datur*) B | 403 demonstrat A | 404 hederæ A: (h)edera B | tornantur h: torruntur ef tostantur A *cum ceteris* B *tormentum uulgo* | 405 trah& (f is *supra &*) A: trahis B || 406 coctarum B *ex parte*

Proderit et sucto fluuiialis hirudo cruore,
 Siue myrica potens seu ros cum pane marinus;
 Aut hederæ sucus potu adpositusque iuuabit.
 Nec non intactam ferro quam uideris alnum, 410
 Huic liber eripitur ferro sine decoquiturque,
 Donec uictarum pars tertia subsit aquarum:
 Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
 Nonnulli memorant consumi posse lienem,
 Siqui eruum semper ieiuno sumpserit ore. 415
 Arida ficus item feruente domatur aceto
 Et trita inlinitur, uel splen adponitur haedi.
 Marrubium in uino potum prodesse loquuntur.
 Praeterea piper ac nepetae cum flore et anethum
 Nicolausque, apio ac boletus iungitur una: 420
 Horum decoctos latices potare salubre est.
 Puleium, abrotonum nitida cum mastice coctum
 Et thymbræ speciem, quam commemorant cephaloten,
 Praedixit spleni deus Idae posse mederi.
 Dulcia Plautus ait grandi minus apta lienis. 425
 Splen tumidus nocet et risum tandem addit ineptum,
 Ut mihi Sardonicis uideatur proximus herbis,
 Inrita quæ miseris permiscent gaudia fatis.

407 Prodest (t erit *suprascr.*) A | et sucto *ego*: exueto A
 exueto B (exueto e) exsucto *uulgo* | hirundo O; n *suppunxit* e ||
 408 mirica A *cum plerisque* B | 409 apposituque *uulgo* || 415 Si-
 quis eruum O (erum b e serum f enim g), *correxi*; Eruum si s.
 i. sumpseris *uulgo* || 416 dometur A || 417 haedis (t addis *add.*
m. 2) A || 418 Marruuium A || 419 cicer (*suprascr.* t piper) A |
 et nepitæ cum flor& A | anotum O; h *supra* t in b || 420 Nicho-
 lausq. apio (r *supra* q. *scr.*) ac boletus A Nicolausq; rapio ac
 boletus B (≡ apio f apio e): Capparis atque apium buglossaque
uulgo || 422 abrotonum O (aprot. A) | mastice, sic O | costum A;
num tostum ? || 423 Et thymbræ *ego*: Etymbre A Ac t(h)ymbræ
ferè B | quam] q: A | cephalotem A, sic uel cephalotō B ||
 424 Idae *uulgo*: idem O || 425 plaustus d et, s *priore suppuncta*, e ||
 426 et A (e *m. rec.*): om. B (ac d g) | tandem *scripsi*: tamen O
 addet A; edit *Burmannus* || 427 sardonicis A: sard(a)eis B Sardois
uulgo | proximus, *suprascr.* t amarior A || Inrita. A b

Dicitur exectus faciles auferre cachinnos
Perpetuoque aeuo frontem praestare seueram. 430

XXIII. Praecordiis sanandis.

Languida si duro turgent praecordia morbo,
Miscetur mulsae farris sextarius una
Nec non et lini tunsum siliquaeque legumen:
Haec decocta simul nondumque tepentia nectes.
Aut quae poma Cydon Cretaeis misit ab oris, 435
Cocta lines, durum ut possis mollire tumorem.
Ocima praeterea bulbiue linuntur amari.
Proderit et lymphis corpus mersare marinis.
Quin etiam catulum lactantem adponere membris
Conuenit: omne malum transcurrere fertur in illum; 440
Cui tamen extincto munus debetur humandi.
Humanos quoque contactus mala tanta sequuntur,
Et iunctus uitium ducit de coniuge coniunx.
Quod superest styraci, iunges ramenta carinae,
Quodque decem ex rebus confit simul atque uocatur, 445
Masticis addentur fractae iam mollia farra:
Talibus auxiliis praecordia fota resident.

XXIII. Lumbis et renibus sanandis.

Cum saeuit penitus haerens iniuria lumbis,
Igne lapis candens datur exultantibus undis:
Hoc poteris potu tristem superare dolorem. 450
Aut pice cum molli nitrum sulphurque et acetum

431 Languida A: Liquida ceteri B | 432 una B: undae I
una A unus uulgo | 435 Autq. poma cidon A | 436 lines A:
teres B | 437 Ocyma codd. praeter Ab | 439 lactantem O: lacten-
tem uulgo | adponere A | 442 quoque] quia S | 443 Et, V
supra E, A (Vt b) | ducet A | 444 styraci iunges A: thyracii
ungues fere B; thridaci uulgo | 445 decem ex decim A | confit
(mg. I cefi) A: coefi uel coepi B (cepi b) | uocari (I tur supra
ri) A | 446 mollia A: milia B | 447 fota A: tuta B | 448 poeni-
tus A; penitis uulgo | 450 tristem potu uulgo | 451 molli A:
melli B (melle bh)

Sucida lana rapit contacta calentibus isdem:
 Proderit hanc aegris crebro perducere membris.
 Aut caput asparagi cum uino sume uetusto
 Seu maui adpone: modus conducit uterque. 455
 Aut adipe inmixtum lumbis inducito sulphur.
 Saepe chelidonium cum suco Palladis addes
 Farraque quae tremulis prosunt sudantia flammis.
 Fertur amygdalinae sucus nucis esse bibendus:
 Pinsitur haec tepidoque absorbitur indita fonti. 460
 Aut tres ex uino coctas feruere coges
 Cumque suis domibus franges; piperis quoque grana
 Ter quina adicies potuque iuuaberis illo.
 Furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
 Post oleo madidus saccis inmittitur aptis, 465
 Quos uix passuris urentes addito membris.
 Prodest ceruinæ uiolens natura medullae;
 Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem;
 Aut mixtam teneris madidamque elelisphagon undis
 Contere tumque simul cum mastice confer anethum 470

452 cadentibus B || 454 Aut, ut *supra lin. add.* A, ut *sae-
 pius* | asparagi, *tertia a infra lin. add.* A (asparagi dfg, om. e) ||
 456 adipe d: adipem B (adipem f adipi g) pidē A, quod in
 apide corr. m. 2, quas et adipem *suprascr.* | inmixtum A: mix-
 tum B; num inmixto? || 457 om. B | celidoni (am *suprascr.*
 m. 2) A | pallidis (a *supra prior.* i) A || 459 amigd. O | post
 nucis *duae litt. erasae in* A || 460 Pins & A (Pinsetur, i *supra* e
 m. 2, b) | haec O: ac *uulgo* | tepidoque *scripsi*: tepido isq; A
duplicis lectionis cum uestigio tepidisque B (-dis quae pauci) |
 absorbitur fere B (ex -betur m. 2 corr. b): absorbi (& *add. supra*
lin. m. 2) A | indita fonti (f addita limpis *add. m. 2)* A: ad-
 dita lymphis B || 461 cogis B || 462 frangis B || 463 quina A:
 quinque B || 465 saccis A: sucis B || 466 Quos A: Quae B | suis,
suprascr. uix, A | addite B || 467 uiolens Ab: uiolans *ceteri* B ||
 468 potasse B: liquasse A *praua adsimilatione* (libasse L. *Muelle-
 rus d. r. m. 452*) || 469 madidamq; lelis facon (lilisfagon uel
 bilisf. B) undis O: maluum contundito porris *uulgo* || 470 Con-
 tere tumque *scripsi*: Contereturque in Conteriturque (sic B) corr.
 A | anetum A anetum B *praeter* b

Quodque decem ex rebus conponi est nomine clarum:
His contingere locum; deus haec mihi certa probauit.

XXV. *Ventris dolori mitigando.*

Si dolor insanus tota desaeuit in aluo,
Heminis tribus in lymphae ualidam coque rutam
Atque apium, donec duplex pars desit aequarum: 475
Potus erit medicus non detractante palato.
Praeterea niuei sterilis testa uritur oui;
Quae postquam in taetram fuerit conuersa fauillam,
Ex calidis potatur aquis et pota medetur.
Nec non iungenda est utero noua uirga myricae: 480
Inlaesa haec ferro terraque intacta geratur.
Aut medio uentris prodest adspargere terram,
Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
Proderit et puluis facili sub cardine raptus.
Quin etiam ec lymphis tritum potare cuminum 485
Conueniet; quod iam nobis documenta probarunt.
Menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta sapes.
Coeliacos autem recreabis pane salubri,
Quem madido farre efficies ac mollibus ouis;
Quorum testa fero prius euanescat aceto 490

471 ex A: om. B | conponi est nomine *scripsi*: conponi (comp.) ex nomine B compones ≡ (es ex corr.) nobile A | clarum est B | 472 contingere (ti ex corr., et *suprascr.* f contunse) A: contonsq (v *supra alt.* o) b contuse *uel* contusi *ceteri* B || in tit. dolore B | 474 Haec minis A | lymphae O, corr. *Ransoni* | ualidam coque (quoque *nonnulli* B) rutam O: tu decoque tritum In uino prius hyssopum, ualidam quoque rutam *uulgo* || 475 Atque Ab: At et Aut et Ast *ceteri* B | pars duplex B | aquarum B: in aqua A; *num* aquai? || 476 detractante A | 478 postquam (t *add. m. 2*) A | fauillam (t *rinam suprascr.*) A: fari- nam B | 480 In lesa A | teratur A, et B *praeter* b, f m. 1, h || 482 adspargere (d in s corr.) A: aspergere et aspergere B || 485 ec ego: et B & ex A | cuminum A | 488 Coeliacos *uulgo*: Cyliacos A Corniliacos b Corneliacos *ceteri* B (A *mg. pro uar. lect.*) | recreabunt A || 489 farrae A | 490 euanescat A: euanescere B

Refert et teretes bulbos mollire terendo
Cumque his Lenaei durum potare fluentum.

XXVI. *Hydropisi depellendae.*

Corrupti iecoris uitio uel splenis acerbus
Crescit hydrops aut cum siccatae febre medullae
Atque anidae fauces gelidum traxere liquorem. 495
Tum lymphæ interius uitio gliscente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
Conueniet tenerae radix decocta sabuci,
In geminis calidi cyathis potanda Lyaei.
Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est. 500
Nec non adposito curantur dropace membra,
Qui subito raptos uentos sucosque reuellit.
Nec non et tepidis conuolues corpus harenis;
Adposituque leues nepetae gustuque iuuabunt.
Saepe et scillino pelluntur noxia Baccho. 505
Elleboro bene purgatur lymphaticus error,
Aut huius uice sementis scopulosa genestae
Miscetur mulsis et cautis ducitur undis.

491 pulbos A | tenendo B (-dum b terendo h) | 492 lyei (mg. f linei) A lenei uel linei B | in tit. Hidropi A, B ex parte | 493 acer-
nus A, B ex parte | 497 proprio A: propius (-rius) B | 499 ca-
lidi uulgo: calidis O | cyathis O | in uu. 500—512 ordinem quem
praebet A secutus sum: summae in edd. turbas | 501 dropice A |
502 om. B | su ≡ cosq. mire reuellit f cosmireuellit A | uu. 503
— 510 post 519 habent B | 508 post 508 repetit A | Nec non et
tep. uulgo: Nec non et intep. A (interp. posteriore loco) Hoc
etiam intep. B (etiam m. 2 add. b) | conuolues uulgo: conuolu&
A priore, cum uolu& et posteriore loco conuoluere B | corpus A:
certus B | 504 Adpositoq. A Adpositamque B | leues dabis
(om. b) nepetaq; iuuabit B | 505 et scillino A: s; mellino (i
supra e) b sed in illino e sed in illo e, f ex corr., h (a om. u.) |
506 bene O: quoque uulgo | purgatur A: cogatur B (coquatur,
m. 2 ut purgatur suprascr. b) | 507 sementis e, f ex corr.: se-
men A cum ceteris B | scopulosa e: scopulosa A scopulas(a)e
B ceteri; uocabulum nondum sanare potui | genest(a)e B: egene-
state A | 508 Mulcetur, f miscetur suprascr., A | educitur B

Est qui praeualido fricto sale miscet aceti
 Atque olei sucus refricatque albentia membra 510
 Aut calido filicis radicem mollit Iaccho,
 Unguine quo frangit vires languoris aquosi.

XXVII. *Ventri molliendo.*

Saepe cibi specie, uitio uel corporis ipso,
 Potibus aut dnris restricta morabitur aluus.
 Uincetur talis mora gramine mercuriali, 515
 Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
 Prunaeque conueniunt, quae mittit clara Damascus.
 Multos praeterea medici componere sucos
 Adsuerunt; pretiosa tamen cum ueneris emptum,
 Falleris frustra que immensa nomismata fundes. 520
 Quin age et in tenui certam cognosce salutem.
 Aut igitur tectum lana subponis alumen
 Aut edis in patinis tenerae decocta sabuci
 Uel cum lacte caprae salsum mulsumque capessis.
 Crede tamen potum meliorem lactis equini: 525
 Dicitur hic dulces asinae praeuincere sucos.
 Siluestris fici lacrimam prodesse loquuntur.
 Quodque ratis melius uerbis dicemus Horati,
 Mitulus et uiles pellunt obstantia conchae.

509 praeualidum O, *correxi* | fricto A: frixo B | miscit A |
 aceti *ego*: acetis A acetum B | 510 oleo (i *supra alt.* o) A | su-
 cus (*cf. u.* 199) A: suco B | refricatq. A: recreat (*om. que*) B ||
 511 A calida A, *in quo* Aut *saepe in initio abbreviatur* A, *sed*
omisso interdum puncto | mollit ia(c)cho B: mollita baccho f
 iaccho A || 514 adiris (*mg. aut duris*) A || 519 Adseuerant (*supra-*
scr. f suer) A || *post* 519 *secuntur* 508—510 in B || 520 fundens
 B *ex parte maiore* || 522 Aigitur A | supp. B || 523 in platanis
 (*mg. f* in patenis) A | tenere A: teneris B || 524 cum *uulgo*: tu
 O (cu, t *supra c.*, b) | capesses B *praeter* b || 526 dulces A: uali-
 dos B (*et ita f* ualidos A *mg.*) || 528 *Horat. serm.* II 4, 28 | ratis
Heinsius: satis O patris *Burmannus* cati *Paldamus* tuis *Lach-*
mannus ad Lucr. p. 16 Quod uatis *Peerlkampius ad Hor. od.*
 II 6, 24 | orati A || 529 Mitulus, *sic* O (*leniter errant pauci* B) |
 pellent B

Sed cocleas prius est urtica aut furfure pasci; 530
 Purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
 Saepe thalassomeli adiecto cumulauimus imbri:
 Haec purgant, parili fuerint si pondere micta.

XXVIII. Solutioni uentris et dysenteriae conpescendae.

Tam uarii casus mortalia saecla fatigant,
 Ut sint diuersis obnoxia corpora morbis. 535
 Saepe etenim nimio cursu fluit impetus alui:
 Frenatur, mixto cum feruet brassica uino
 Aut cerasi uictum longo iam tempore pomum.
 Sucus amineae uitis cum pane medetur;
 Uel bene permixtum calida potatur acetum: 540
 Uile quidem facili factu, tamen utile potio.
 Ni laedent medica data purgatoria dextra,
 Adiecto piperis medicatur puluere calda.
 Sin autem longo decurrent intima fluxu
 Atque inmane malum multo iam tempore gliscet, 545
 Torridus ex uino cortex potabitur oui.
 Ramentum niuei credunt prodesse elephantis.
 Arbore Pyramea cortex derepta coquetur
 Axe sub aetherio, tum nigro mixta Lyaeo
 Immensum poterit potu retinere fluorem. 550
 Numinis aut iussu cedrim cum mastice misces

530 ortica ut A | 532 thalassomeli (-lli) B thalassomelli A |
 adiecto O: iuncto L. *Muellerus d. r. m.* 200 | comul. A | 533 Hac
 prosunt A | *tit.* dysenterica cōpescenda A | 534 uarios A | 535 Aut
 (f ut *supra*) A | menbris f morbis A | 537 Frenat commixto B |
 538 cerasi A | 539 aminei uitis c. p. medetur achini (*mgo* albus)
 A, unde conicias eiecto uitis scribendum esse aminei — Iacchi ||
 541 Velle quidem A | factu S: tactu A facto B | potio A e: puto
 b d h poni e pato (v *supra* o) f opinor *uulgo* || 452 Ni *scripsi*:
 Si O | laedunt *uulgo* | medica data A: medicata (modicum tum,
 medicamenta) B | 545 gliscet *ego*: glescit, *suprascr.* crescit, A
 gliscit B | 546 corti ex A | 547 elephantis *uulgo*: elefanti (-phanti)
 O | 548 pyramia cortex (e *supra* ult. i) A | directa O | 549 tum
 A: sic B | nitro A | 551 Nom. (v *supra* o) A | caedrim A:
 c(a)edrum B | cum e, f m. 2: om. A in B | masticae A

Mollitamque picem et rasum de nauibus unguen.
 Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
 Proderit et pueris, quos dentis origo fatigat,
 Castaneas coxisse nuces et sorba uetusta 555
 Atque apium caulesque, rubus quos fundit acuta:
 Potio quae fluidam consumpta morabitur aluum.

XXVIII. *Lumbricis et taeniis aspurgandis.*

Quid non aduersum miseris mortalibus addit
 Natura, interno cum uiscere taenia serpens
 Et lumbricus edax uiuant inimica creanti? 560
 Quod genus adsiduo laniat praecordia morsu.
 Saepe etiam scandens obpletis faucibus haeret
 Obsessasque uias animae concludit anhelae.
 Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus
 Uel nepetae tritum ex uino uel lacte capellae; 565
 Nec non et succus medici potatur aceti.
 Prodest praeterea cum Baccho Persica frondis.
 Democritus memorat mentae conducere potum.
 Sumitur abrotonum nec non et uile melanthum.
 Alia per sese sanant aut uis coriandri. 570
 Quin et marrubium decoctum haustumque iuuabit.
 Fuleiumue potens et agreste iugatur anethum:
 Synthesis haec prodest unda mollita calenti.

552 unguem A unguē B *plerique* | 553 fouebis (t t *supra* s):
 fouebit B | 554 dentis B: uentris A | 556 rubus (v *supra* o) q.
 fudit aceta (o f o *supra alt. a, sic*) A | 557 Potioq. (ue *supra*
 q.) fluidam A | *ti. tinea* O | purgandis *uulgo* | 558 addit,
suprascr. f edit, A | 559 internum A | uiscera tinea O | 560 cre-
 anti A | 562 oblepis A oppletis B *praeter* b | 563 animae A (t
 uite *suprascr.*): uitae B | \equiv anghlae (h *erasa*) A | 564 *sq. umis*
 om. b | 565 nepit(a)e O | 566 potantur A | 568 Democritus (a
supra u, sic) A | 569 Simitur (v *supra pr. i*) A | abrotonum
 B | 570 Alia, *alt. l. supr. lin. add.*, A | uis A: ius B | melanthum
 A (et pauci B) | coriandri (r *prior in l. corr.*) A | 571 iuuabis A |
 572 iugatur *multi* B | anethum A, B *praeter* b | 573 Synth. A

XXX. *Colo sedando.*

Cum colum, inuisum morbi genus, intima carpit,
 Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicunt, 575
 Aut pauidi leporis madefacta coagula pota.
 Siue apio nepetas tereti cum mastice iunge,
 Nec non et species ambas halantis anethi,
 Quarum decoctos patiens haurito liquores.

XXXI. *Vessicae et calculo purgando.*

Si cui uessicae tardus cunctabitur humor, 580
 Haec mora rumpetur uino peruieta uetusto.
 Proderit ex paruis acinos potare sabucis
 Aut hederæ sucum aut lacrimosi trita sinapi.
 Nec non resinas ex Oricia terebintho
 In speciem eruiliae paruos glomerabis in orbes, 585
 Quos ternos tepida mixtos hausisse medella est.
 Quondam etiam nimio praeceps urina fluento
 Inrigat exuuias obscenoque inficit imbri:
 Tum leporis cerebrum ex uino potare licebit.
 Si dolor internam uessicae concoquet aluum, 590
 Subueniet radix frondosae epota cupressi

574 colum *scripsi*: colus O | gerum, nis (*sic supra rum*, A ||
 575 gale uitam O (gule uictum, e *supra prim. u, b*) || 577 tereti
 ex teritum *corr.* A | iunge Ab: iunges (-as) *ceteri* B || 578 am-
 bas O: semper *uulgo* | halantis A: alentis b at(h)lantis *ceteri* B ||
 579 decoctus A || *tit.* canculo A | et urinae prouocandae (uri
 prouocō b) *addunt* B || 580 uessicae *ferē* B *ubique* || 581 uincetur
 (rump *suprascr.*) A || 582 Prodest B || 583 senapi (i *supra e*) A ||
 584 Oricia] orscia et A, et *similia* B | terebinto O (ex -bento
corr. A) || 585 herbilię (*mg, i iruillie*) A | glomerabit (-uit) B ||
 588 Inr. (r *supra n*) A | inrigit (c *supra g*) A inrigat B *praeter*
 b | imbri B || *post* 588 B *addunt*: Ergo cinis proderit hausto uel
 nepate suco Datum ex uino tritum uel lacte capelle, *quae ex*
 584 *sq. praeuē repetita et in edd. uarie mutata recte om.* A ||
 589 licebit i *debebit* A: *debebit* B (*decebit pauci*) iuuabit
uulgo || 590 Si *ex Sed corr.* A: Sed B (*qui post uessicae addunt*
 si) | concoquit A *concoquit* B || 591 rad. frond. *uulgo*:
 frond. rad. O

Puleiumue potens domitum feruentibus undis.
 Si nero in lapides densus conuertitur humor,
 Qui retinent cursus gemitumque dolore frequentant,
 Saxifragam seu spongiten succurrere credunt. 595
 Praeterea semen myrti siluestris Iaccho
 Atque oleo mixtum bibitur, nec desit acetum,
 Uinaque sumantur fricto condita cumino;
 Siue palumborum capitur fimus acre ferorum,
 Dulcacidis sparsum sucis trituque solutum; 600
 Nec non obscenus caprae potabitur humor:
 Obruet hic morbum labefactaque saxa remittet.

XXXII. *Conceptioni et partui.*

Inrita coningii sterilis si munera languent
 Nec sobolis spes est multos iam uana per annos,
 Femineo fiat uitio res necne silebo: 605
 Hoc proterit magni quartus monstrare Lucreti.
 Sed natura tamen medicamine uicta potenti
 Saepe dedit fetus studio curante paratos.
 Aut igitur leporis consumit femina uuluam
 Aut, ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas, 610
 Pendentem spumam molli deducit ab ore
 Atque illam meminit mixto potare Falerno.
 Mercurialis item capitur communiter herba,

ad 593 A mg.: Ad calculosos | 594 retinet — frequentat B ||
 595 Saxifragum A | seu spongiten *Hummelbergius*: seus (seu
 pauci) fongiten B fesso iugiter A *aperta interpolations* | 596 mirti
 A, B *ex parte* | yacco A | 598 sumentur A | cymino A | 599 acre
 (care A, *sed mg.* 1 acre) ferorum O: aeriorum *uulgo* (fimus *pro*
neutro tertias declin. usurpatum, cf. ad u. 75) | 600 sparsus —
 solutus *uulgo* | tritumq; (o *supra* um) A tritoque B | 601 Nen
 (c *supra* n) A | 602 Obruit — remittit B | hinc morbos A ||
 603 sterelis A, *et fere* B | 604 Nec O: Et s | iam (*suprascr.*
dum) A: dum B | 606 quartus magni B | 607 uita ≡ (ita *in*
ras.) A | potenti est B | 608 foetus A *semper* (*partim sic, par-*
tim fetus B) | paratus A; paratos d | 612 memini B | *inter* 613
 et 614 A *ngo*: Ad tenendum par (= partum)

Si cubitum noctu coniunx festinat uterque.
 Atque ubi iam certum spondet praegnatio fetum, 615
 Ut facili uigeat seruata puerpera partu,
 Dictamnum bibitur, cocleae manduntur edules;
 At cui, cum menses octo ille moratus in aluo est,
 Iam rumpit thalamos et nexus soluit inertes,
 Pulei *quoque amico conuenit imbre repentī*, 620
 Cuius opem ueram casus mihi saepe probarunt.
 Quin etiam stercus supponunt uulturis atri,
 Sentiat ut minime, partus quod proximus urguet;
 Oua etiam rutae et fragili miscentur anetho,
 Quae diluta leui Baccho atque exhausta mēdentur. 625

XXXIII. Profluuiū cuiusque sanguinis et matrici.

Si modicus pleno manat de corpore sanguis,
 Subuenit; at nimius cum uita funditur ipsa.
 Quapropter multo naris completa cruore
 Cum fluit, adtritū cimex conducit odore.
 Lana oleo madesit, sed nondum lauta, rosato: 630
 Haec datur in nares uel claudit densius aures.
 Contritis prodest cocleis perducere frontem
 Aut galli cerebro uel sanguine tinguē columbae.

614 Sic B *ex parte* | 615 spondit B | 616 partum B *plerique* | 617 Diptamnum B | mandantur B | 618 At *edd. vet.*: Aut O | cui cum *scripsi*: qui olim A olim (*dolim duo*) B | menses octo (*minus add. mg.*) A: menses minus octo B | ille *addidi*: om. O | est O: om. *uulgo* | 619 Iam rumpit *scripsi*: Inrumpit O Dirumpit uel Erumpit *Morgagnius* | 620 *dedi ut extat in A*; pro imbre repentī *habent B* inbrotus (*imbr., impr.*); *summa licentia usi anteriores, ut Ransoniū P. q. iam purgari conuenit imbre, Keucheniū Puleio admixto uenit embryo nectus aceto (bene pro quoque Aldus)* | 623 quod *solito compendio (vān suprascr.) A*: quam B *quum uulgo: coniceres quom, nisi serioris aetatis latinitati illud quod conueniret* | 625 leui baccho A: simul uino B (*et ita suprascr. A*) | *tit. post matrici uulgo addunt subueniendae* | 629 cimix *ferē B* | odorem O | 632 conducere B | 633 Agalli caerebrum A | tinguē *uulgo: mite A, sic uel mitte B*

Quo nisi subprimitur sanguis, potandus et ipse est.
 Praeterea Phariis caput emetire papyris: 635
 Detrahe quod superest, illo genitalia necte.
 Femineas illinc prodest uincire mamillas,
 Menstruus immenso si profuet impete sanguis.
 Sucida lana malos remoratur subdita cursus,
 Mortua quin etiam producit corpora partu. 640
 Sed quaecumque fluit uis inmoderata cruoris,
 Subereus cortex calidis potatur in undis
 Ante minutatim studio uincente terendus.
 Pulei calido purgatur femina potu;
 Sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo, 645
 Aut molles nepetae aut rutae quaecumque bibentur;
 At si puniceos fundet uessica liquores,
 Marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
 Hi poterunt haustus rutilum purgare colorem.
 Relliquias partus dictamni detrahet herba. 650
 Quod si feminei properabit sanguinis imber,
 Est qui frustra molae percussu decutit uno,
 Quorum aliquod lanis tectum ad praecordia nectit,
 Haec simul incantans: sisti debere cruorem,
 Ut lapis ille uiae solitos iam destitit orbes. 655

634 Quo *scripsi*: Quod O | 635 fariis O | metire *ferè* B |
 papyris A, B *multi* | 636 supra est A | illo *uulgo*: alio O
 637 prodest illinc B | uincire *ex* uincere (*sic pauci* B) *corr.* A
 638 profuit B | 640 partum A; *num* partus? | 641 quaecumq. A:
 quocumq; B (quodc. h) quac. *uulgo*; *num* quando usque? |
 642 Subernus O (Sup. *pauci* B); *num forma recta?* | 646 quae-
 cumque *uulgo* | 647 At A: Aut B | puniceos A | fundit B
 648 parso *uel* sparso B | 650 dictamni *uulgo*: l(a)eta tibi O (A
mg. i letania) | detrahit B *praeter* b | *post* 650 *nonnulla uiden-
 tur interciuisse* | 651 femineo A | properauit Ab | 652 frustra O,
 r *suppuncta in* Ae | percusso A (*pauci* B) | 653 nectet A ||
 654 cruorem, *mg.* i flu, A (fluorem b) | 655 solitus A

XXXIII. Internecandis quae oculos impediunt.

Mobilis hirsutas horret lascinia saetas
 Et gaudet raptō nudari flore pilorum.
 Sed bona nonnumquam uellendi causa uidetur,
 Corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
 Namque oculos infesta pilorum tela lacessunt; 660
 Quodque illis dederat uallum natura tuendis,
 Inde inimica seges proprios desaeuit in orbes.
 Ergo locum crinis uulsi contingit cruore,
 Quem dat auis, tremulis simulat quae pellibus alas,
 Sanguine uel ricini, quem nigro de cane uellea. 665
 Praeterea quascumque uoles auertere saetas
 Atque in perpetuum rediuiua obcludier ala,
 Corporibus uulsis saniem perducito ranae,
 Sed quae parua situ est et rauco garrula questu.
 Nec non e stagnis cessantibus exul hirudo 670
 Sumitur et uiuens Samia torretur in -olla:
 Haec acidis unguis permixta liquoribus artus
 Euulsamque uetat rursus procrecere siluam.

XXXV. Omnibus obscenis medendis.

Dicendum et quae sit membrīs medicina pudendis.
 Languidus antiquo purgatur penis Iaccho 675
 Ac super inlinitur fecundae felle capellae.
 Mane nouo myrti frondes commandere prodest,

titulum dedi ex B (oculis): Piliis quibusque internecandis
 bis A | 659 releuat (leu ex corr., ut uid.) A, e, f ex corr.: re-
 uelat ceteri B | 660 infecta B | lacessunt (c supra alt. s) A |
 661 uallum uulgo: ualidum C | 663 crineis A | 664 pellibus
 ductibus alas (glossa praeior supra alas) A | 665 om. B | 666 manu
 quascumque? | auertere A | 667 obcludier ex obcluder & corr. A:
 obcludere B | ala A: tela B | 669 q. (ve suprascr. m. 2) par
 uasit ueste & rauco garrula A | 670 exul; exos multi B | hir-
 undo B (f hirudo e m. rec.): harundo A | 672 unguis A | 673 Auula
 B | procrecere B: procedere A | 675 Languidi santiquo uino p.
 penes iaccho add. m. 2. A; curatur Hommerius duratur Bur-
 manus | 677 nouo uulgo: nouoym A nouum B

Cui dolet, atque illas in uulnus despuat ipsum.
 Faece etiam uini genitalia lauta leuantur,
 Et tumidos testes Nereia lymphæ coerces, 680
 Uel bulbi ec mulso uel cera inmixta cupresso;
 Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.
 Ramicis inmensum fertur cohibere tumorem
 Far madidum lymphis ferali ec fronde cupressi;
 Unde etiam potu frons hæc memoratur amica. 685
 Sin autem existet duratis glandibus inguen,
 Proderit induci cocleas cum melle minutas.
 Obscenos si pone locos noua uulnera carpent,
 Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
 At si iam ueteri succedit fistula morbo, 690
 Mustelæ cinere inmisso purgabitur ulcus,
 Sanguine uel ricini, quem bos gestauerit ante.
 Herba chelidoniae fertur cum melle mederi,
 Herbaque cum seuo foliis de mille uocata.

XXXVI. *Ischiae et articulari morbo.*

Sæpius occultus uicta coxendice morbus 695
 Perfurit et gressus diro languore moratur.
 Populus alba dabit medicos de cortice potus;
 Nec non et tenerae gracili de fronde genestæ
 Arreptos caules acidoque liquore madentes
 Sumere conueniet, rubiam quoque ducere potu 700
 Aut ex Bithyno cocleas haurire Lyæo.

678 Qui O | 679 Faeces O | uini (o *supr. alt. i*) A | lauatur B ||
 680 Et B: Au(t *suprascr.*) A | 681 ec *ego*: et A ex B | cypr. A ||
 682 Afaba A | tepidis A | 684 lymphis et feralis (-les A) fronde
 O, *correxi* (lymphæ *uulgo*) | cypr. A | 685 amic(a)e B || 686 existit
 durus tibi gl. B (durum *uulgo*) | 688 pene A | 690 fistula A ||
 692 uel A: que uel quem B (uelne h) | 693 chelidonia A ||
 694 foliis *supra lin.* A | *tit.* Sci(a)e O | 695 occulta A | coxendice
 A consendice B (consc. h) | 697 cortice, *mg. i* corpore
 A | 699 madentes (e *supra a*) A | 700 potum A | 701 ex bithino
ferè B: ex bithomo (v *supra i*, im *supra om*) A in aminæo
uulgo | aurire O, *corr. in paucis* B

Si uero articulos tabes inimica per omnes
 Haeserit, ex ficu betas cum melle ligabis;
 Uel pelagi latices, simul et Baccheia dona
 Sumere curabis: nimio sed parcito uino. 705
 Ennius ipse pater, dum pocula siccata iniqua,
 Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

XXXVII. *Furunculo medendo.*

Cum sanguis nimius puri permixtus atroci
 Aestuat et papulas alte sustollit acutas,
 Resinam misces et saxis hordea fracta: 710
 Consersa haec tepidis adponere conuenit undis.
 Uis et hyoscyamum cerae seuoque ingatum
 Nectere? non minus haec poterit medicina iuuare.
 Praeterea fimus, ex gallo quod legeris album,
 Imbribus ex acidis fidens adpone dolenti. 715
 Auribus aut pecudis molles expromito sordes,
 Unguine quo fotis dabitur medicina papillis.

XXXVIII. *Carboni tollendo.*

Horrendum magis est perimit quod corpora, carbo:
 Urit hic inclusus, uitalia rumpit apertus.
 Hunc ueteres olim uariis pepulere medellis. 720
 Tertia namque Titi simul et centesima Liui
 Carta docet, ferro talem candente dolorem
 Exactum aut potu raporum semine pulsum;

708 cum O: ac pauci B | 704 latices A | 705 partito (c
supra prior. t) A | 708 ita A (*nisi quod cū supra per scriptum*):
 Anguis iniquus urit puro commixtus a. B | 710 Resina A ||
 712 hyosyam uincere (*uel uinere*) fere B | 714 Praeterea fimus
 A: Praeterea fimus B Praetereaue s | album O: albo *uulgo* ||
 716 pecudum B | *tit.* medendo *uulgo* || 718 Horrendum — quod
 A: Horrendus — qui B | perimet A | 719 apertibus (*suprascr. t*
 apertus) A acerbus B | 720 olim A: quondam B (A *mg. pro uar.*
lect.) | pepulere (*suprascr. t caue*) A: cauere B | medellis, *prior*
 l *punctata in* A | 723 Exactum *uulgo* | ac potu A | pulsus B

Ni fieret, dixit uix septem posse diebus
 Uitam produci: tanta est uiolentia morbi. 725
 Dulcacidum laticem cum lini semine iunge
 Atque fimum Paphiae pariter compone columbae,
 Hinc line duratas partes et clausa uenena.
 Praeterea triti reserant adoperta lupini.
 Nonnullus calcem uiuam dissoluit aceto 730
 Fumantemque niuem papulis apponit acerbis.
 Est qui gallinae perducatur stercore corpus.
 Alia uel piperi iuste commixta linuntur.
 Pythagorae cognata leui condita cumino
 Proderit aut madido fermentum polline turgens. 735

XXXVIII. Panoi, uomicae et strumae depellendae.

Sunt alii, quos dura mouet natura, tumores
 Non minus horrendi, sed non ita perniciosi,
 Uomica qualis erit uel eidem proxima quaedam.
 Simplice resina miscebimus hordea tunsam
 Et mulsos amnes et purgamenta columbae: 740
 His bene decoctis languentia membra fouentur.
 Mollis odorato faba iungetur coriandro:
 Proderit adpositum mollitque aperitque tumorem.
 Aut de phasgano radix decocta palustri,
 Quae salis admixto tundetur condimento, 745

724 Nificeret A: Inficeret B Infecti *uulgo* | dixit (cens *supra-*
scr.) A: dicens B | bis (*supra*scr. uix) A || 726 cum lini] cumini
 B *ferre* | iunge *uulgo*: iunges O || 727 pafiq par. A: par. paphiae
 B || 729 et operta B *praeter* b || 731 niuem O: illam *uulgo* |
 apponet acerbis (b *supra* u) A || 738 iuste A: parce B (A *ngo*
pro uar. lect.) || 734 Putagore (y *supra* u) A | cognata, *supra*scr.
 † faba, A | cymino A || 735 aut A: et B | madida (*prior a ex*
corr.) fermentur A || *tit.* Pani B || 736 dira mouit B *ferre* | tumoris O ||
 737 pernitiosi A || 738 Vomice B | erat A | quaedam (quidam B
ex parte) struma *Burmennus* || 742 faba iungetur A: iungatur
 faba B | coriandro (l *ex corr., ut uid.*) A || 743 Prodest (ri *supra*
 s) A | adposito *uulgo* || 744 phasgano O || 745 condime memento A

Proderit et mansum quod traxeris arbore uiscum.
 Gramen hyoscyami ceræ seuoque uetusto
 Concilia mixtisque locos perduce dolentes.
 Exercere etiam iusserunt corpora prisci.
 Ouum defundes in fictile, deinde putamen 750
 Marrubii suco implebis, post melle liquenti
 Omnia consociata tepenti prospera potu
 Sumantur: reserantque malum purgantque leuantque.

XL. Igni sacro demouendo.

Est etiam morbi species quæ dicitur ignis,
 Languida quod multo torrentur membra calore. 755
 Uel tu uicino seuum bouis igne remittes
 Mollitumque lines uel oloris faecibus oua,
 Sed non cocta, dabis: sic torrida membra fouebis.
 Lumbricos terræ mixtos inducis aceto,
 Aut parili noua ruta modo, sed iungis oliuum; 760
 Ouaque cum betis prosunt super inlita tritis;
 Allia dant cinerem sociandum oleoque garoque,
 Unguine quo gliscens deponet flamma furorem.
 Saepe chelidoniae pars candida iungitur oui,
 Quæ modico potu, sed ualde trita, capesses, 765
 Admiscere memor lymphas amnemque Falernum.

747 hyoscyami A || 749 iusserunt corpora prisci A: corpus
 medicina potens est B (et A mgo pro uar. lect.) || 750 defundes
 vulgo: infundens A defundis B | potamen A, B ex parte || 753 Su-
 muntur B || iii. dimouendo A || 755 quod A: quo B || 756 remittis
 B praeter b m. 1 || 757 odoris fecibus O || 758 feruida (mgo f
 torrida) A | fouebit B || 759 Lumbricos O (v supra o ef) | mixtos
 inducetur (is supra etur) A: mixto inducetur B || 760 iunges (i
 supra e) A || 762 Alia B pauci | sociandum A: sociando B ceteri
 sociato vulgo || 763 quod B | deponit A || 764 celid. A, B ex
 parte | candido (a supra o) A || 765 mandico A | potu sed ualde
 tr. Ransouius: potus eduale tr. (suprascr. f uili) A potu sed
 uili detr. B || 766 falerni B

XLI. Podagrae depellendae.

Quae dabo iam rabidae medicamina digna podagrae,
 Cui ter tricenas species Epidaurius ipse
 Dixit inesse deus? requiem tamen indere morbo
 Fas erit et tristem saltem mulcere dolorem. 770
 Ergo age et abreptum salicis frondemque librumque
 Cum uino tere, tum contractos perline neruos.
 Aut, cum prima mali sese ostentabit origo,
 Feruida non timidis tolera cauteria plantis
 Seminecisus hirci reserato pectore calces 775
 Inserere sic dirae reprimes primordia pestis.
 Aut si corruptus persederit altius humor,
 Trita cupressus ibi Baccho iungetur acerbo,
 Panibus et teneris, cohibebitque addita questus.
 Parna sabucus item est hircino conlita seuo, 780
 Triticeaeque acido manantes amne farinae,
 Aut nitido ranae decoctum uiscus oliuo
 Sive chelidoniae succus sale mixtus aceto.
 Sunt quibus adposita siccatur hirudine sanguis.
 Non audita mihi fas sit, sed lecta referre: 785
 Hoc quidam grauidus morbo per tempora messis
 Uicino plantas frumenti pressit aceruo
 Euasitque grauem casu medicante dolorem.

XLII. Vulneribus ferro aut uerberibus factis.

Naturae uitis medicas obiecimur artes:
 Nunc et fortunae iaculis obsistere par est. 790

tit. Podagri medendi A || 767 Quae dabo iam *scripsi*: Quaedam etiam (*inter utrumque suprascr.* i sunt) A Quaedam sunt B, Quaedam sint *Scaliger* | rapide A || 768 Cui tetrigenas *ferre* B || 769 morbum A || 771 arreptum B | salicis, *mg.* i felicis A || 772 tum (i sic *suprascr.*) A: sic B || 773 malis A || 774 timidis A || 776 reprimis B || 779 cohibebit (*om. que*) B || 780 est A: *om.* B | condita A || 782 nitidum B || 783 celid. A || 784 herund. A hirund. B || 785 sit fas B || 786 grauidus *scripsi*: rabidus O raptus et captus *edd. uet.* || 787 frumento A || *tit.* aud A || 789 medicatas *ferre* B | obiecimur A || 790 pars est A

Si cui forte chalybs teneros uiolauerit artus,
 Necte adipēs uetulos et tritam chamaecisson,
 Nec pudeat luteae stercus perducere porcae.
 Sin autem saeuo laceratum est uerbere corpus,
 Tum lixiua cinis ceras dissoluit et oua, 795
 Admixtoque oleo uibices conprimet atras.
 Si uero infrenus manat de uulnere sanguis,
 Purpura torretur conchyli perlita fuco,
 Huius et atra cinis currentem detinet undam.
 Uerrucae quoque desectae frenare cruorem 800
 Dicitur ambustus Tyrio de uellere puluis.
 Praeterea nimios reserati uulneris amnes
 Feniculi cinis adstringit uel fimbria porri.
 Siue fimus manni cum testis uritur oui
 Et reprimat fluidos miro medicamine cursus. 805

XLIII. Uulneribus quibuscumque casibus factis.

Quam magno humanae mala pondere conditionis,
 Tam multae innumeri species mihi uulneris adsint,
 Ut nequeam proprias cunctis adscribere curas.
 Isdem igitur monitis casus sanabimus omnes,
 Sic tamen, ut nullus medicinam luserit error. 810
 Ergo, modus quicumque obtinget uulneris atri,
 Contritus cum melle dabit medicamina bulbus;

791 calybs (*mgo lapis*) A: lapis B || 792 Hedera necte ad-
 ipes uituli simul camecissum (trita *supra* came, et t *supra* c
 in cissum) A, unde Necte hederam atque adipēs uituli simul et
 chamaecissum L. *Muellerus d. r. m.* 358; sed est hedera glossa;
 chamaecissum fere B || 794 est om. B || 795 lixiua O || 796 ui-
 uices fere B uiuifices A | conprimat B || 798 conchyli (chi *supra*
 qui) A | suco b || 799 curr.] to *supra* cu A || 801 ambustus (us *supra*
 q) cyrio (t *supra* c) A || 803 Fenic. A: Penic. B || 805 fluidos A ||
 806 Quam magno — pondere (= *multitudine*) scripsi: Quam
 magna — pondera A Cum magnae (-na) — pondera B || 807 in-
 numeris A | *malim* adsunt || 809 Hisdem A | sanabimus A: ani-
 mabimus B armabimus *uulgo* || 810 luserit A: cluserit uel clau-
 serit fere B || 811 quicumque O | obtingit B || 812 bulbus, i
supra us, A

Herbaque, quae nomen foliis de mille recepit,
 Adpositu prodest adipi permixta uetusto.
 Sucida cum tepido nectetur lana Lyaeo 815
 Ambustaeue cinis complebit uulneris oras,
 Concludet uero uel frons uel ramus ab ulmo;
 At sucis hederæ pulcrescit foeda cicatrix.

XLIIII. Hominis uel simiae morsu.

Siue homo seu similis turpissima bestia nobis
 Uulnera dente dedit, uirus simul intulit atrum, 820
 Uettonicam ex duro prodest absumere Baccho;
 Nec non et cortex raphani decocta medetur,
 Si trita admorsis fuerit circumlita membris.

XLV. Serpentium morsibus et ad uirus excludendum.

Cuspide non quisquam, longae neque caede sarissae,
 Fulmine non gladii, uolucris nec felle sagittae, 825
 Quam cito uipereo potis est adfligier ictu.
 Quare aptam discamus opem sucosque medentes.
 Qui nocuit serpens, fertur caput illius apte
 Uulneribus iungi: sanat quae sauciat ipsa,
 Ut Larissaea curatur Telephus hasta. 830

813 foliis nomen B | 814 Adposita A. Adposito ceteri B |
 815 nectetur A: conecitur B | 816 compleuit A, ita uel con-
 pleuit B ex parte maiore | horas A: ora B | 817 Concludit B |
 818 Ad A | pulcrescit uerit foeda A | tit. Homini A | uel A:
 ac B | 820 mente (d supra m) A | 821 Vetton. (B supra V) A:
 Veton. fere B | adsumere B | 822 raf. c. A: c. raf. B | 823 circum-
 data (lita suprascr.) A | tit. et ad uirus ego: et uipere uirus B
 (ex glossa ortum uipere); A totum titulum omittens haec praebet
 De (om. index) ictibus scorpil et morsibus uel muris aranei
 caeci: cf. ad seq. caput | 824 longa neq. dece A | sarisse A:
 lariss(a)e B (t cede larisse A mg.) | 825 uolucres A | 826 aff.
 A | 827 discamus (t di supra dis) A: dicamus B | sucos (q; supra
 lin. add. m. 2) A | 828 Qui A: Quem B (Que b) Cui Aidus ||
 829 quae (q; pauci B) O: quem uulgo | sauciat A | 830 cura-
 tus uulgo | ithelephus (l ex corr., mg. t telephus) A

Proderit et caulem cum uino haurire sabuci
 Aut coctum raphani librum tritumque ligare
 Siue etiam celsa folium de mole cupressi;
 Manabit lactens caprifici succus opellam;
 Aut tithymallus atrox uulnus contrita perunguet. 835
 Carduus est nondum doctis fullonibus aptus:
 Ex illo radix tepido potatur in amni.
 Ceruino ex fetu diluta coagula uino
 Sumuntur, quae res membris agit atra uenena.
 Aut ferulae radix potatur in imbre Lyaei 840
 Uettonicaeue leues, gallinae aut iura uetustae.
 Si uero horrendum uulnus fera iecerit aspis,
 Urinam credunt propriam conducere potu.
 Uarronis fuit ista senis sententia; nec non,
 Plinius ut memorat, sumpti iuuat imber aceti. 845
 Dicendum et quae sit praecox medicina timentis;
 Cautio namque potest diros praerterere morsus.
 Si iecur exactum tardo de uulture portes,
 Erucis aut si totos perduxeris artus,
 Quas prius adtritas uehementi adspargis aceto. 850
 Aut tu ceruina per noctem in pelle quiesces
 Aut genere ex ipso dentem gestabis amicum.
 Toxica praeterea qua sint pellenda medella,
 Expediam. sanguis poterit prodesse caninus,
 Qui facili potu antidotos imitatur honestas. 855

832 rafani O | 833 excelsa B | mole, *alt.* l *supra lin.*, A ||
 834 Manauit O Mandabit *Aldus*; *num* Aptabit? | opellam
 O: ofallam *uulgo* | 835 titimalus A | perunguet, u *alt. sup-*
puncta in A | 836 est O: et *uulgo* | foll. A | 839 foetu A | diluta
 A: commixta B (A *mgo pro uar. lect.*) | 841 Veton. *tere B* |
 gallinea (*crasa supra alt. a virgula*) A aut *omisso* | 842 fecerit
uulgo | aspes A | 846 praecox (I *cors suprascr.*) A: praecors B ||
 847 peruertere A | 848 iecor B | 850 adspargis A: spargit *tere B* |
 spargis *f. ex corr.* | 851 quiescis B | 852 gestabis A: portabis B
 (A *mgo*) | 853 medela Ab | 855 antidotus *plerique B* | imitatur
 (*mgo medicatur*) A: meditatur (-catur h) B | honestas *uulgo*:
 honestos (*ita ut alt. s a m. 2 addita, supra alt. o posita sit v*)
 A honestam B (honestos ed)

Uis et mirificos cautus praediscere odores,
 Accensis quibus arcetur taeterrima serpens?
 Aut styracem torres aut diri uulturis alam
 Uel nepetam aut frondem rigidae stirpemque myricae.

XLVI. Ictibus scorpii et morsibus muris caeci uel aranei.

Sunt minimae specie, sed dirae uulnere pestes, 860
 Quae magis in tenui latitantes corpore fallunt;
 Scorpius ut grauis est et araneus. haec mala semper
 Captant securos multa iam nocte sopores;
 Et documenta dedit nobis prostratus Orion,
 Magna quod exiguis perimantur saepe uenenis. 865
 Quod si uulnus atrox incussit scorpius ardens,
 Continuo rapitur, tunc digna caede reuulsus
 Uulneribusque aptus fertur reuocare uenenum.
 Aut calidis pelagi lymphis loca laesa fouentur
 Siue meri potu dissoluitur improba pestis. 870
 Ad cunctos autem morsus ictusque minorum
 Caseus aptus erit pauidae de lacte capellae,
 Cumque hoc absumi debeat origanus herba:
 Haec duo mirificis curabunt icta medellis.
 Nec non feniculo calidum adnectetur acetum 875
 Aut uiuum sulphur sicci cum faece Lyaei.
 Exiguo piperis cerebrum conspargito galli,

857 teterr. *et*, *et* (f. ue *supra* pr. te) A: ueterr. *ceteri* B ||
 858 torrens A | styracem A, B *ex parte* | diri (v *supra* pr. i) A,
 duri *ferre* B || 859 nepetem (a *supra* ult. e) A | mirice A, *et ferre*
 B || *titulum* hic om. A (cf. ad cap. praec.), sed XLVI add. mgo;
 araneorum B (-orum b) || 860 specie *scripsi*: species O | uulnera
 pestis B *praeter* b || 861 fallunt e, *et* (a *supra* u) A: fallant *ceteri*
 B || 862 mala A: male B || 863 muta s || 866 Quod si A: Et quod
 B | scorpius e, *et* (on *supra* us) A: scorpion *ceteri* B || 867 rapi-
 tur (ca *supra* ra) A: capitur B | caede reuulsus A: credereclusus
 B (et A mgo pro uar. lect.) || 870 impr. A, B *ex parte* || 872 pa-
 uidę (mgo rapide) A: rabid(a)e *et* rapid(a)e B *simae uulgo* foetae
Hummelbergius || 874 medelis A || 875 feniculo A: peniculo B
 (A *suprascr.* pro uar. lect.) || 876 sicca uulgo | fece O || 877 galli
 melli *ferre* B || 878 senescent (a *supra* pr. e) A | dolore (mgo

Quo lita sanescent depulso membra dolore.
 Sin autem muris nocuit uiolentia caeci,
 Quae sola signauit uoluentis orbita plaustris, 880
 Inline: mira datur uili de puluere cura.

XLVII. Subitaneo dolori, feбри atque ostocopo.

Nonnumquam existit subiti noua causa doloris,
 Cuius origo latet, certis reprimenda medellis.
 Namque chelidonium mixto sale nectere prodest
 Uelleraque infuso recalentia sulphure sanant. 885
 Ostocopum lento concludit melle perungi.
 Sin autem calidae depascent corpora febres,
 Tunc apii sucus leni sociatur oliuo:
 Membra lines, fotuque ferus mulcebitur ignis.
 Nec spernendus adeps, dederit quem bestia meles. 890
 Seminecis cerui lacrimam inmiscere liquori
 Conuenit atque artus illinc mulcere calentes.
 Febribus aut longis galli noua iura uetusti
 Subueniunt, tremulis etiam medicantia membris.

XLVIII. Quartanae typo remediando.

Nec tu crede leuem dilato tempore febrim, 895
 Quae spatium sibi dat, magis ut cessando calescat,
 Letali quae grassatur quartana calore,
 Ni medicas adhibere manus discamus et herbas.

† pudore) A || tit. oscopoto (*suprascr.* ostocopo) A || 888 certis († ueris *suprascr.*) A: ueris B | medellis A || 884 nectere certum ē prodest A || 885 sulphura prostant (*suprascr.* sanant) A || 886 condequet (*mgō* † concludit) A | perungui B || 888 apii A || 889 lines *uulgo*: line (e *ex corr.*, iterum e *suprascr.*) A, line B || 890 melis *uulgo* || 891 miscere B || post 892 *uulgo addunt haec ab O omissa*: Sic lacerat morbum bilemque reuoluit in aluum. Praeterea chymum stomacho desiccatur iniquum, Quae magis atque magis promittunt corpora claudi || 893 aut O: at *uulgo* || 894 habent A b, om. ceteri B || tit. remediandi A (ut et ante 923) || 897 Letali quoque A ||

Alia non pudeat terno cum cimice trita
 Et diluta mero mediis haurire diebus; 900
 Aut teneram iecoris murini ducere fibram,
 Quattuor ut duri iungantur scripula Bacchi.
 Mira est absinthi cum simplice potio lympa.
 Sume tribus digitis adpressum semen anesi,
 Tantundem marathri nec mulsum desit aceti, 905
 In cuius cyatho praedicta salubriter hauris.
 Maeoniae Iliados quartum subpone timenti,
 Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
 Prodest et potu, set mulsus, Doridis humor.
 Quidam etiam miranda ferunt, ueniente calore 910
 Iurantes ludum Ueneris munusque petendum.
 Sed prius est oleo paruas feruescere ranas
 In triuis illoque artus perducere suco.

XLVIII. Tertianae typo remediando.

Est etiam alternis febris rediuiua diebus,
 Tempora discernens quasi iustae pondere librae. 915
 Ut possis igitur talem prohibere furorem,
 Inuolues cera sine caudis grana cumini
 Puniceaeque indes pelli colloque ligabis.
 Pulei ramus lanae uelatus amictu
 Tempore suspecto medicos praebebit odores. 920

899 Alia, alt. l *suprascr.* A | cimite, c *supra t.* A || 901 tene-
 ram (*mgo* facile) A: facilem B || 904 adprehensum A | anisi
Keuchenus (anesi *ego*): aneti O; cf. *Plin.* 20, 194; *Plin. secund.*
 III 15 || 905 maratri A, et fere B || 906 ciato A || 907 Ly meonię
 iliados quartum A Quartum ly meoniae iliadis quartum B *ex*
parte (*in alia parte turbae*) | subpone B: supporre (n *supra r*) A ||
 908 di=luta A || 909 potu set *scripsi*: potus et O potus sed
uulgo || 912 paruas A: partus et parcus B | peruescere A | ranas
ed. uet.: curas A rana B ranas S || *tit.* typore mediandi A ||
 914 recidiua *Heinsius* || 915 pondera B || 917 sine caudis (claudis)
 B: sine cauis A pallentis *uulgo* | cymini (y *ex corr.*) A || 918 Pu-
 nicee q A || 919 ramus e: ramum O (*num hoc seruato uelabis* f) ||

Praeterea tritus cimex sorbendus in ouo:
Horridus adtactu, sed gustu commodus apto.

L. Cottidianae typo remediando.

At qui continuis non cessat adire diebus,
Sed tantum certas morbus discriminat horas,
Triticeum metuit granum, si credere dignum est, 925
Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum.
Nec non ossa iuuant saeptis inuenta domorum:
Conuenit haec tereti pendentia subdere collo.
Multaque praeterea uerborum monstra silebo:
Nam febrem uario depelli carmine posse 930
Uana superstitio credit tremulaeque parentes.

LI. Hemitritaeo depellendo.

Mortiferum magis est, quod Graecis hemitritaeon
Uulgatum uerbis; hoc nostra dicere lingua
Non potuere ulli, puto, nec uoluere parentes.
Inscribis cartae quod dicitur abracadabra 935
Saepius et subter repetes, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula, quae semper rapies, et cetera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum:
His lino nexis collum redimire memento. 940
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
Coraliumue utero sicco conectere felis

921 tr. c. sorbendus A: c. potatur tr. B | 923 apto (v supra o) A | 928 At que A | 930 depelli A | tit. Hemitritio A -teo B | 932 greci hemitriteo (n supra lin. add.) A | 933 Uulgatur B | hunc nostri B | discere A | 935 Inscribe Riuius | abrata (ca supra ta) dabra A | 936 repetis B | et A | summam O: summae Constantinus | 937 Ut idem | 938 pinges uel figes Burmannus | 940 redimere (i supra alt. e) A | post 941 uulgo addunt Coralium atque crocum corio connectito felis, quem u. om. O | 942 Coraliumue utero scripsi: Coralium uero O | sicco conectere felis scripsi: si cocco († ll supra cc A, cocto ed) nectere uelis O ||

Nec dubites illi ueros miscere smaragdos,
 Adsit baca teres niueo pretiosa colore:
 Talia languentis conduces uincula collo, 945
 Letalesque abiget miranda potentia morbos.

LII. Fracturis et luxis sanandis.

Infandum dictu cunctis procul absit amicis,
 Sed fortuna potens omen conuertat in hostes.
 Uis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
 Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis, 950
 Lintea deinde superque indutas nectere lanas,
 Saepius et sucos conspargere pinguis oliui:
 Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.
 Aut ueteri Baccho caprae fimus inde petulcae:
 Hoc reserat clausum, trahit haerens, sanat apertum. 955
 Si uero caput infestus conliserit ictus,
 Ex oleo necti uestis debebit arachnes:
 Nesciet haec illinc, nisi cum sanarit, abire.
 Quod si luxa suo decedunt membra tenore,
 Urere femineos crines ac iungere seum 960
 Congruit ac tali medicamine mota ligare.
 Aut maluam ex pingui tritam adposuisse iuuabit.
 At si conclusum seruauit tibia uulnus,

943 Nec O: Ne *uulgo* | illi ueros A: illo ueros B illi uirides *uulgo* (cf. *Lucr.* II 805 *ibique Lachm.*) | s ≡ maragdos A | 944 habet A: om. B | Ad (t *supra* d) si (s *alt. supra lin.*) бага A, corr. *Vossius* | 945 languenti *uulgo* | conduces *scripsi*: conducere O conducent *uulgo* | 946 Loet. A | abiget A e: abiges *ceteri* B abigent *uulgo* | *uulgo ponunt capita* 52 et 53 post 54 et 55: *secutus sum O* | 948 omnem A | 951 indutas A: inductu B inductas *uulgo* | 952 sucos (t *supra* o) A | consp. (s *supra* con.) A | 953 coalescere A: inualescere B (A *mg. pro uar. lect.*) | 954 adde (t *in supra* ad) A | 955 reserat (t *aperit suprascr.*) A: aperit B | 956 ignis ictus (m. 2) A | 958 haec *add. supra lin. m. 2* A | 959 luxa A | decedent B | 960 Prourere B | fem. (i *supra* e) A | adiungere A | seum A, et fere B | 961 Congruet B | 962 maluam — tritum B | iuabit, ita A | 963 At O: Aut b

Stercus ouis placidae iunges adipisque uetustos,
Pandere quae poterunt ulcus patuloque mederi. 965

LIIII. Nervis incisus uel dolentibus et contractis.

Haud quisquam credet disiectos uulnere nervos
Ad solitum rursus reuocari posse uigorem;
Sed prodest terrae lumbricos indere tritos,
Quis uetus et rancens sociari axungia debet. 970
Si uero occultus nervos dolor urit inertes,
Uulturis excisos adipis rutamque remittes
Aut ceram et tali recreabis languida fotu;
Conuenit et calidis pelagi perfundier undis;
Carica uel betis lento cum melle iugetur,
Aut Baccho madefacta Ceres cum froñde cupressi, 975
Quo poteris fotu recreare rigentia membra.
Sin autem subito replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat nervos caro sumpta columbae.

LIIII. Aegris somno adsciscendo.

Non solum miseros taeterrima febris adurit,
Sed super optato pergat uiduare sopore, 980
Ne prosint placidi, caelestia munera, somni.
Carta igitur, uariis pinxit quam littera uerbis,
Uritur, inde cinis calido potatur in amni.
Prodest puleium capiti substernere magnum;
Prodest et mixtam lymphis potare cupressum; 985
Palladiis itidem sucis, quos flore rosarum

964 iungis B praeter b | 966 disiectos c | 968 addere A ||
970 occultos A (bh) | 971 remitte B | 972 recreabit A | 973 pe-
lagi calidis B | confundier A | 974 iugatur B | 976 Quod A ||
978 reuocat (n supra at) A reuocant b | 979 teterr. O: deterr.
uulgo | 982 quam pinxit B | 984 Proderit et magnum capiti
substernere puleium O (substernere uel -ni pauci B); corr. Aldus,
nisi quod pro magnum in fine posuit saepe; uulgo seruato uer-
borum ordine fulcrum pro puleium | 985 mixtum A | cypr. A ||
986 item B praeter e

Condieris, iungis madidum tritumque papauer:
 Quo lita frons facilem praebabit nocte quietem.
 Nec non mandragorae gustu sopor additur altus.
 Dilue praeterea glomeramina, quae gerit intus 990
 Clausa aries inter geminae coxendicis umbras,
 Inde soporati ducentur gutture potus.

LV. Lethargiae expellendae.

Diximus hanc sortem miseris mortalibus esse,
 Ut saepe inter se mala sint contraria morbi.
 Denique nonnumquam somno sic membra granantur, 995
 Ut coniungatur leto sopor altus acerbo.
 Ergo leni flamma torrentur cornua caprae,
 Quo nidore granem dispellunt lumina somnum.
 Aut ueneris labrum quae dicitur herba bibetur,
 Quae teritur prius et uino confusa liquescit. 1000
 Conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis,
 Gramina uel rutae, gemina si nare trahantur.
 Quidam dira iubent, septeno cimice trito
 Ut uitentur aquae cyathusque bibatur earum:
 Haec potiora putant quam dulci morte perire. 1005

LVI. Comitiali morbo depellendo.

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo
 Haesit quod fieri prohibent suffragia iusta.

987 Condieris iungis (*mg. t iungis et inmiscis*) A: Iunges
 (b: -gis *cetera*) et inmisces (-cis, -sis) B | madid *litterae ex corr.*
 A || 988 faciem prebebit (*t s supra t*) A || 990 Delue B *praeter b* ||
tit. Litargiae A, *sic uel* Letargiae B | 996 leto A | acerua A
 aceruo *et acerbo* B || 998 dispellent B depellent *uulgo* || 999 librum
 (a *supra i*) A | q. d. h. dicetur (*t bibetur suprascr.*) A; bibatur
Aldus || 1001 euforbia O | morba (*t mixta suprascr.*) A || 1002 tra-
 hentur b || 1003 Quae (*comp.*) dam (*v supra alt. a*) A. | cymice A ||
 1004 ciatusq; A, *et fere* B || 1005 perirent B *praeter b* || *tit.* depel-
 lendo *om.* B || 1006 illo A: illo est B || 1007 Haesit quod A:
 Quod B | prohibent s. i. A: nobis s. i. recusant B

Saepe etenim membris atro languore caducis
 Concilium populi labes horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiae per tempora lunae 1010
 Conceptum, talis quem saepe ruina profudit.
 Prodest cum ueteri Baccho fel uulturis atri,
 Sed coclear plenum gustatu sufficit uno
 Seu cruor ex Progne mixtus cum polline turis;
 Aut apium elixum aut conditum melle fel agni; 1015
 Marrubiumue pari confusum pondere mellis,
 Cui tu terna dabis gustu coclearia in uno.
 Aptus mustelae cinis est et hirundinis una;
 Praeterea pluuias, hominis quas calua supinas
 Excepit proiecta sinu; consumere prodest. 1020
 Aut lapis ex nido, uaga quem congegit hirundo,
 Uellitur, et nexu fouet attollitque iacentem.
 Pellitur, ut fama est, gustu quoque languor anethi.

LVII. Regio morbo depellendo.

Regius est uero signatus nomine morbus,
 Molliter hic quoniam celsa curatur in aula. 1025
 Huic rubia ex mulsa fertur conducere lympha;
 Alia trita dabis uino madefacta calenti;
 Uellera cum uiuo suffiri sulphure prodest.

1008 acri & | 1009 Consilium B | peremit f diremit A ||
 1011 quem (*suprascr.* f que) A: qu(a)e B | semper uiua (*suprascr.*
 sepe ruina) A | profundit B (A *suprascr. pro uar. lect.*): totus
 locus iustam aut emendationem aut interpretationem desiderat ||
 1012 atri f ampli A: ampli B | 1013 gustatu (-tum b) O: gustu
 tibi uulgo | 1014 Seu A: Aut B | 1017 tu om. B, add. supra lin.
 A | 1018 est om. B | 1019 supina uulgo supino Caesarius | 1022 aut
 (*suprascr.* et) A | fouit fere B | 1023 anethi fere B aneto A | tit.
 pellendo B | 1024 uero sublimi (*mg.* f signatus) A; num uere
 sublimi ? | 1026 rubig A | limpha A | 1028 uino (v supra n) A:
 uino B | suffiri (i supra alt. u) A suffire fere B | sulphore A

LVIII. Infantibus dentibus uel strige inquietatis.

Nudum hominem primo mundi natura profudit;
 Insuper excruciat, niueis cum dentibus armat. 1030
 Collo igitur molli dentes nectentur equini,
 Qui primi fuerint pullo crescente caduci;
 Aut teneras cerebro gingiuas inline porci
 Aut leporis niueoue hirtarum lacte caprarum.
 Praeterea si forte premit strix atra puellos 1035
 Uirosa inmulgens exertis ubera labris,
 Alia praecepit Titini sententia necti,
 Qui ueteri claras expressit more togatas.

LIX. Combusturis igne uel frigore.

Sunt diuersa quidem mala frigoris atque caloris,
 Sed tamen amborum simili nocet ulcere uirus: 1040
 Illa quoque usta putes, quae sunt niue laesa rigente.
 Conuersa in cinerem platani pila curat utrumque;
 At uero ambustum flammis, qui candidus oui
 Sucust inest, pinna inductus sanare ualebit.
 Aut tu sucosae cinerem perducito lanae; 1045
 Aut uiuam ex oleo ueteri conponito calcem;
 Hordea uel franges atque oui candida iunges,
 Adsit adeps porcae: mira est haec forma medellae.
 Utere praeterea pariter seuumque capellae
 Iunge chelidoniis, ac sic line uulnera, sucis. 1050

tit. dentibus A: stridentibus B | stiga A striga fere B ||
 1029 primum B | mundi (-do e) O: mater uulgo || 1030 armet
 (a supra e) A: armet B || 1031 Colligitur (o supra li) A, Colligi-
 tur B praeter b || 1032 primum (i supra um) A || 1033 teneris —
 gingiuas B | cerebro (um supra o) A: cerebrum B || 1034 niueoque
 (v supra o) hirtarum (bibitur cum suprascr.) A: niueum bibitur
 cum B | caprino B || 1037 Alia (alt. l supra lin.) A || 1038 toga-
 tas (v supra alt. a) A || *tit.* Combusturis igni B || 1041 putas B ||
 1044 penna (e ex i corr.) A || 1045 sq. Aut] A, supra uirg. erasa, bis
 A | sucus ad cinerem A || 1046 ueteri (uini suprascr.) A: uini
 (-no) B || 1048 medele A || 1049 habet A, om. B || 1050 celid. A b

Quodque rigens ussit glacies, axungia simplex
Mulcet, et ex facili grata est medicamine cura.

LX. Uenenis prohibendis.

Ut tutus fias infestae fraude nouercae
Uel quicumque tuo carpetur liuidus auctu, 1055
Non expectatis eat obuia cura uenenis.
Ante cibos igitur iuglandis fetus edatur;
Produnt electri uariantia pocula uirus;
Praeterea coctae querno cum cortice lymphae
Conueniunt potu demersaue ficus oliuo;
Saepe etiam raphanum praedixit numen edendum. 1060
Antidotus uero multis Mithridatia fertur
Consociata modis; sed magni scrinia regis
Cum raperet uictor, uilem deprendit in illis
Synthesin et uulgata satis medicamina risit.
Bis denum rutae folium, salis et breue granum, 1065
Iuglandesque duas, tereti tot corpore ficus,
Haec oriente die parco conspersa Lyaeo
Sumebat, metuens, dederat quae pocula matri.

LXI. Uenenis datis.

Si nequit infandum praeuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura. 1070
Lacte asinae placidaeque bouis prodesse loquuntur;
Uettonicam ex parco sumunt plerique Lyaeo.

1051 rigens (ec *supra* ig) A: recens B | hausit (sus *supra* hau) A | 1054 auctu *uulgo*: actu O | 1056 foetus A | 1057 uirus (e *supra* u) A uirus b: uires *ceteri* B | 1059 dimersaue B *praeter* b | 1060 raphanum O | 1061 Antidotus A | mitridatia A mitribatia *ferē* B | 1062 magnus B | 1063 ueim (f uilem *suprascr.*) deprehendit A | 1064 Sinth. O | 1066 tereti tot A: teret (-ti) cum B totidem cum *uulgo* | ficos A | 1067 conspersa *pauci* B | 1068 q̄ b q; A: quod *ceteri* B | mater *uulgo* | 1069 Si *ex* Sa *corr.* A | ne quid A | 1070 cogit (cura *suprascr.*) A | 1072 Uett. (B *supra* U) A Ueton. *ferē* B | parco *Heinsius*: paruo O

Quod si ederae sucum, quae truncos implicat altos,
 Instilles labris, poterunt haud ulla nocere
 Pocula, quae quisquam saeuis uitiauerit herbis. 1075
 Si quis hyoscyamum gustarit, lacte capellae
 Exhausto rabidos poterit mulcere furores.

XLII. *Uulneribus ec recidiuo curandis.*

Uulnera tabescunt spatio uitiatu uetusto
 Curaque nil prodest nec ducitur ulla cicatrix.
 Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet, 1080
 Ulceris annosi sinus ut coalescere possit,
 Marrubium si tute coquas illoque liquore
 Uulnus atrox foueas, cineres uel harundinis altae
 Inducas leporisue adpersa coagula uino
 Aut hederam Baccho decoctam aut semen anethi 1085
 Aut cineres alni tardo cum melle ligentur;
 Lumbrici terrae poterunt conducere uulnus
 Aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat;
 Conniscetur adeps, sed non ullo sale tactus;
 Pineae praeterea uiuo cum sulphure cortex 1090
 Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

1073 hederæ fere B | sucum Ab: om. ceteri B | \bar{q} ex quo
 corr. A (om. b) | implicat artus (suprascr. f mollicat altos) A mol-
 licat altos B: latet aliquid || 1074 labris ego: paruis O pateris
 uulgo || 1076 hyoscyamum O || 1077 Exhaustos subito (f rabidos
 suprascr.) A || tit. ec recidiuo scripsi: et rei dubiae A et re-
 dubiae B et re dubia uulgo || 1078 uetusto f dierum A: dierum
 B || 1080 pellet B || 1081 annos si (in -osi corr.) sinus (us a m. 2 add.
 et f i suprascr.) A | et B praeter b | posset A || 1082 tute c. A: tu c.
 B tu rec. uulgo || 1083 cineresq; (f supra q;) A | hirundinis B ||
 1085 aut Ab: et ceteri B | anethi O || 1086 cineris A || 1088 la-
 pathi A lapathi B | coma latior uulgo: cumulator O (fortasse hoc
 retento frondis pro facilis [sic et A] restituendum) || 1089 Com-
 miscetur A: Commixtus B Et commixtus uulgo | non ullo (b:
 non nullo ceteri) sale tactus B: sed non nullos adiacet actus
 A; latet aliquid || 1090 uino (v supra n) A || 1091 conspissa (non
 spissa) B | reposit f reponit A

LXIII. Uerrucis tollendis.

Interdum existit turpi uerruca papilla.
 Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhaesit,
 Qui solus patriae cunctando restituit rem.
 Id poterit uitium sanguis curare lacertae 1095
 Aut urina canis cum terra inducta madenti
 Aut herbae sucus, quae lactea nomine fertur.
 Est tithymallus item tali satis apta medellae.
 Si rupta inmensos fundet uerruca cruores,
 Purpureo triti cineres de uellere prosunt, 1100
 Quod fuerit uero conchyli sanguine tinctum.

LXIII. Haemorrhoidibus medendis.

Excruciant turpes anum si forte papillae,
 Agrestis prodest radix superaddita porri,
 Ne uiolet sanum, iuglandis fragmine clausa.
 Sal niueum sumes, Beticum quem nomine dicunt, 1105
 Dulcia cumque nigra iunges fuligine mella
 Adponesque super: pellit medicina dolorem.

tit. Uerrucis A *ind.* | 1098 fabio (v *supra* b) A fauio B
praeter b | agnomen A | 1097 lactea n. fertur A: fertur n. lecher
 (lether b) B lathyr *uulgo* | 1098 Est (st a m. 2 corr.) A; Et
uulgo | 1099 fundit B | 1000 Serica purpureos ≡ ≡ ≡ cineres
 (*suprascr.* | triti) de uellere (re *supra* lin. *add.*) prosunt A |
 1001 concili A, sic uel conchili B | *tit.* Emorroidis A h Emor-
 uidis fere ceteri B | 1104 Ni B *praeter* b | sanum *uulgo*: sana
 O | ingl. (v *supra* n) A | 1105 quod *uulgo* (Baetis quod L. Muel-
 lerus d. r. m. 358) | 1107 Adponisque O | Ex lb Quinti Sereni
 fet a^m. *litt. maiusc.* A Expli^s lib medicinalis Quinti Sereni
 feliciter *litt. mai.* b (et *similiter* alii B).

XXII.
 INCERTI
 SEPTEM SAPIENTIUM SENTENTIAE
 SEPTENIS UERSIBUS EXPLICATAE.

I. Bias Prieneus.

Quaenam summa boni est? mens quae sibi conscia recti.
 Pernicies homini quae maxima? solus homo alter.
 Quis diues? qui nil cupiet. quis pauper? auarus.
 Quae dos matronis pulcherrima? uita pudica.

XXII. *Exstat hoc opusculum falso inter Ausonii carmina (quorum codices illud non agnoscunt) receptum in codicibus A (Laudiano Misc. 87 saec. XI fol. 175 sq.), B (Parisino 9344 saec. XI fol. 41: cf. mus. Rhen. 81 p. 91), C (Laurentiano plut. 87, 25 saec. XIV fol. 38 sq.); quibus libris a me excussis adieci eos quos Woffstinus Publili Syri p. 149 adhibuit, scil. D (Parisinum S. Germ. lat. 1044 saec. XI), E (Basiliensem B. X. 85 saec. XIII), F (Bambergensem saec. XIII); praeterea uu. 1-7 habentur in codice Uorauensi 111 saec. XII fol. 51 ita ut singuli uersus singulis sapientibus sint dati, cuius notitiam debeo Wattenbachio, qui codicem descripsit noui Archiuus II p. 401 sqq; nonnullos uu. adfert Walterus Burleius de uita et moribus philosophorum || titulum om. Uor. | sapientum DEF philosophorum C | sept. u. expl. om. D | expedite C | post haec habent in quis aliquid ipsarum est obseruatum AB Ipsorum est obseruatum E ipse est modus F, pergunt AB EF ut bini ultimi uersus (uers. ult. B) per antitheta finiantur; C pergit quorum prior bias prieneus sic exorsus est | Bias Pr. om. C perieneus A perithneus B; nomen corruptelas in F obuias non adfero || 1 est AED: om. ceteri | que sibi C Uor.: om. AB semper DEF (mens sibi bonae rectitudinis conscia Burleius s. u. Bias) || 2 hominis F || 3 Qui C | cupiat ulgo || 4 om. Uor. | matronae F*

Quae casta est? de qua mentiri fama ueretur. 5
 Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.
 Quid stulti proprium? non posse et uelle nocere.

II. Pittacus Mitylenaeus.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.
 Bono probari malo quam multis malis.
 Demens superbis inuidet felicibus, 10
 Demens dolorem ridet infelicium.
 Pareto legi, quisque legem sanxeris.
 Plures amicos re secunda comparas,
 Paucos amicos rebus aduersis probas.

III. Cleobulus Lindius.

Quanto plus liceat, tam libeat minus. 15
 Fortunae inuidia est inmeritus miser.
 Felix criminibus non erit hoc diu.
 Ignoscas aliis multa, nihil tibi.
 Parcit quisque malis, perdere uult bonos.
 Maiorum meritis gloria non datur, 20
 Turpis saepe datur fama minoribus.

IV. Periander Corinthius.

Numquam discrepat utile ab decoro.
 Plus est sollicitus magis beatus.

5 est om. E | 6 Quid EF | sapientis Uor. | possis D | 7 Quod ABC | tit. Pytaeus C | mithillenus A mitilenus B mytileneus C | 8 cf. Burleius s. u. Pythagoras | Loqui non licebit E | nesciat D | 10 hic omissum in fine add. E | superbus C | 12 Parcito B | quisquis C | 13 compares CD | 14 proba C probes Erasmus | tit. Cleobolus C | lydius AB lundius C | 15 tam] tanti (ti ex corr.) A tanto Burleius, qui s. u. Cleob. hunc u. affert | 16 inuidiae E | imm. AB | 17 hic diu AB homo diu C; nullus erit diu uulgo | 19 prodere C | bonos] malos E om. F | 20 Maior meritis C, qui 19 et 20 transponit, Maior uirtutis F | tit. Ephirius Periander C | 22 a CE | decore ABC | 23 sollicitus C

Mortem optare malum est, timere peius.
 Faxis, ut libeat, quod est necesse. 25
 Multis terribilis caueto multos.
 Si fortuna iuuat, nihil labores;
 Si non adiuuat, hoc minus labores.

V. Solon Atheniensis.

Tunc beatam dico uitam, cum peracta fata sunt.
 Par pari iugator coniunx: quicquid impar, dissidet. 30
 Non erunt honores umquam fortuiti muneris.
 Clam coarguas propinquum, propalam laudaueris.
 Pulcrius multo est parari quam creari nobilem.
 Certa si decreta sors est, quid cauere proderit?
 Siue sunt incerta cuncta, quid timere conuenit? 35

VI. Chilon Lacedaemonius.

Nolo minor me timeat despiciatque maior.
 Uiue memor mortis, item uiue memor salutis.
 Tristia cuncta exsuperas aut animo aut amico.
 Tu bene si quid facias, nec meminisse fas est;
 Quae bene facta accipias, perpetuo memento. 40
 Grata senectus hominist, quae parilis iuuentae;
 Illa iuuenta est grauior, quae similis senectae.

24 est AB: *om. ceteri* | 25 Fac sis AB Fac sicut F | 26 caueto multos ABDF: multos caueto C timeto multos E | 27 nihil labores *scripsi*: nihil laboris DF nil laboris AB multum laboris E caueto tolli C | 28 *om. D* | Si non adiuuat ABEF: Si fortuna iuuat C Si f. tonat *uulgo* | h. m. labores *scripsi*: h. m. laboris ABEF caueto mergi C | 29 dico beatam C | fata C: facta ABDE, *om. F* | sint ABC | 30 iugator *uulgo*: iugato *codices* | impar 6 C | 31 fortuiti A fortuita (*et antea honoris*) EF | 32 propalam AB: palam C quem palam D sed palam EF | 33 est D: *om. ceteri* | 34 est *om. D* | cauere ABD | poterit AB | 35 timeri AB | *tit. Philon C* | 37 item u. memor.] inmemor ut sis uiue C uti sis memor et *uulgo* | 38 exuperas BC exsuperans D | 39 quid *om. C* | nec (= ne quidem) ABDEF: non C | 40 *om. C* | 41 hominist *scripsi*: hominis ABEF homini CD | quae *om. C* | similis iuuentus AB | 42 iuuenta] iuuentus CF senectus E | est *om. C* | gratior EF | senecta AB

VII. Anacharsis Scytha.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Uita perit, uitae gloria non moritur.

Quod facturus eris, dicere distuleris.

45

Crux est, si metuas, uincere quod nequeas.

Cum uere obiurgas, sic inimice iuuas;

Cum falso laudas, sic et amice noces.

Nil nimium. satis hoc, ne sit et hoc nimium.

tit. Anacharsis Scytha (schita A scitha E scythes DEF)
codd. praeter C Thales Milesius (sic uulgo) *inscribentem* | 43 *cf.*
Burleius s. u. Anarch. | 44 uitae *scripsi*: mortis *codices omnes* ||
 45 Quid C | sustuleris C | 47 obiurgas AB: obiurges *ceteri* | in-
 uniceq A | 48 laudas ABC: laudes *ceteri* | sic et amice (-ce) ABC:
 tunc et amice (sic) DEF | 49 satis hoc ABDEF: satis e C | nec sit
 AB, qui finiunt *subscribunt*.

XXIII.
CLAUDII AD LUNAM.

Luna decus mundi, magni pars maxima caeli,
 Luna iugus Solis splendor, tuus ignis et humor,
 Luna parens mensum numerosa prole renascens:
 Tu biiugo stellante polos ab Sole gubernas,
 Te redeunte dies fraternus colligit horas; 5
 Te pater Oceanus renouato respicit amne,
 Te spirant terrae, tu uinclis Tartara cingis;
 Tu sistro renouas brumam, tu cymbala quassas;
 Isis, Luna, Cora esque Ceres tu, Iuno, Cybelle!
 Alternis tu nomen agis sub mense diebus 10

Exstat hoc carmen in codice Parisino 4841 saec. X, in quo Riesium A. L. 723 sequor, fol. 92 post Bedae orthographiam (sequuntur Alcuini, Bedae, Clementis carmina, unde inscriptio recens in Burmanni schedis Heidelbergensibus teste Riesio obuia Alcuini uet. (uel ?) et Clementis explicatur); tertii fere saeculi esse res ipsa clamat | Carmen Claudii de luna inscribit F, correxi || 2 iugus scripsi: iugum F | tuus scripsi: uas F fax Burmannus (Anth. L. V. 15) uis Hauptius (opusc. I p. 301) uagus Buechelerus || 8 numerosa prole idem: numerus a sole F numeris a sole dubitanter Hauptius || 4 Tu biiugo scripsi: Ast ubi iugo F Ast biiugo Burmannus Tu biiugos Riesius et Buechelerus | polos ab scripsi: polo sub F || 5 fraternus scripsi: fraternas F alternas Riesius || 6 amne (uel amni) scripsi: axa F axe Pithoeus || 7 stringis Burmannus || 8 renouans F, corr. Pithoeus; remoues Buechelerus || 9 Issis F | Cora esque Ceres tu scripsi: choris caelestis F Chloris, caelestis Burmannus Ceres caelestis Hauptius | cibile F (Cybebe Hauptius) || 10- et 11 ut Hauptio ita mihi obscuri

Et rursum renouas alterni lumina mensis.
 Tunc minor es, cum plena uenis; tunc plena resurgens,
 Cum minor es: crescis semper, cum deficis orbe.
 Huc ades et nostris precibus dea blandior esto
 Luciferisque iugis concordēs siste iuuenas, 15
 Ut uoluat fortuna rotam, qua prospera currant.

11 num alterni limina mensis ? || 12 resurgis coni. *Riesius* ||
 14 ūris — uestris P || 15 Luciferique *Pithoeus* | iuuenas *Pithoeus*:
 iuci ≡ as P teste *Pithoeo* iuuer ≡ os P teste *Riesio* (unde hic
 iuuenas coni.) || 16 Et u. f. r. quae *Pithoeus*.

XXIV.
INCERTI AD OCEANUM.

Undarum rector, genitor maris, arbiter orbis,
 Oceane o placido conplectens omnia fluctu,
 Tu legem terris moderato limite signas,
 Tu pelagus quodcumque facis fontesque lacusque.
 Flumina quin etiam te norunt omnia patrem, 5
 Te potant nubes ut reddant frugibus imbres;
 Cyaneoque sinu caeli tu diceris oras
 Partibus ex cunctis immensas cingere nexu.
 Tu fessos Phoebi reficis sub gurgite currus
 Exhaustisque die radiis alimenta ministras, 10
 Gentibus ut clarum referat lux aurea solem.
 Si mare, si terras caelum mundumque gubernas:
 Me quoque cunctorum partem, venerabilis, audi,
 Alme parens rerum, supplex precor. ergo carinam
 Conserues, ubicumque tuo committere ponto 15

XXIV. extat in codice Parisino 18026 saec. IX—X in praef. ad *Auiani fabulas* describendo fol. 76^b sq.; cf. *Burmanni Anth. lat.* V 118 et *Wernsdorffus* IV p. 314 sq. (*Ries.* 718) | Incipit de oceano P | 1 Undarum P | 2 Oceane o *Heinsius*: Oceano P | fluctu (uel ponto) *Wernsdorffus*: om. P spatio relicto; cursu uel motu *Burmannus* | 3 limite *Heinsius*: limine P | 5 te norunt *Burmannus*: tener (= tenerunt) P, cuius uocabula solitis compendiis scripta iam non adnoto | 6 Te potant *Wernsdorffus*: T̄ptant P uirgula inter e et p media, ut et Temptant et Te portant possis accipere; sed hoc sine dubio uoluit scriba | 7 celi P | 8 immensas scripsi: immensa P inmenso *Burmannus* | malim iungere | 9 fesso P, corr. *Heinsius* | sub scripsi: si P in *Heinsius* | gurgitae P | 10 Exhaustisq; P | alimenta P

Hanc animam, transire fretus et currere cursus
 Aequoris horrisoni sortis fera iussa iubebunt:
 Tende fauens glaucum per leuia dorsa profundum,
 Ac tantum tremulo crispentur caerula motu,
 Quantum uela ferant, quantum eximat otia remis; 20
 Sint fluctus, celerem ualeant qui pelleri puppem,
 Quos numerare libens possim, quos cernere laetus;
 Seruet inoffensam laterum par linea libram,
 Et sulcante uiam rostro submurmuret unda.
 Da pater, ut tute liceat transmittere currum, 25
 Perfer ad optatos securo in litore portus
 Me comitesque meos. quod cum permiseris esse,
 Reddam quas potero pleno pro munere grates.

16 fretus et currere *scripsi*: fer& ediscurre P fretum (freta *Riesius*) et discurrere *Burmannus*, unde discurrere gyris *Buechelerus* (at cf. u. seq. iussa iubebunt) || 17 horrison P | sortis *Burmannus*: sortem P || 19 cerula P || 20 eximat *scripsi* (*mus. Rhen. XXXII 226*): si nat P sinat *wulgo* sint *Riesius sine sensu* || 21 pupem P || 23 par *Buechelerus*: pars P || 24 Et *Wernsdorffus*: Te P || 25 liceant P, *corr. Heinsius* | currum (= *nauem*) *scripsi*: cursum P cursu *Buechelerus* || 26 portas P, *corr. Heinsius* || 27 permissis P | ipse *Burmannus* || 28 plenas *Meyerus* | promu grates P, *corr. Heinsius*

XXV.

INCERTI CELEUMA.

Heia, uiri, nostrum reboans echo sonet heia!
 Arbiter effusi late maris ore sereno
 Placatum strauit pelagus posuitque procellam,
 Edomitique uago sederunt pondere fluctus.
 Heia, uiri, nostrum reboans echo sonet heia! 5
 Annisu parili tremat ictibus acta carina.
 Nunc dabit arridens pelago concordia caeli
 Uentorum motu praegnantia currere uelo.
 Heia, uiri, nostrum reboans echo sonet heia!
 Aequora prora secet delphinis aemula saltu 10
 Atque gemat largum, promat seseque lacertis,
 Pone trahens canum deducat et orbita sulcum.
 Heia, uiri, nostrum reboans echo sonet heia!
 Aequare flet Corus: uocitemus nos tamen heia.

XXV. *Extat hoc celeumatis antiqui exemplum unicum in codice Berolinensi, olim Santeniano [mss. Dies. B 66] saec. VIII uel IX p. 279 sine titulo (praecedat Columbani ad Fedolium epistula), unde secundum L. Muellera apographon edidi in Analectis Catullianis p. 77 (cf. et E. Duemmler in Hauptii Z. f. d. A. N. F. V 144) | 2 effisi codex, corr. L. Muellerus | sereno, sic cod. | 6 dabit arridens scripti: dabitur ridens cod. | 8 praegnantia concurrere cod., correxi | 10 delfines cod. | 11 Atque L. Muellerus: Et que cod. | gemet cod., correxi | 12 et addidi: om. cod. | 13 echo cod. | 14 ex mea coniectura dedi: achorosultet portus nos tamen heia cod. Et chorus exultet Portuni: n. t. h. Peiperus mus. Rhen. XXXII 528*

Connulsum remis spumet mare: nos tamen heia. 15
Uocibus adsiduis litus resonet: *tamen* heia.

16 tamen *add.* *Muellerus: om. cod.* ¶ post 16 Heia naheia heleia naheia heiana heia eleia *addidit in codice bonus quidam monachus* ¶ *medii aevi imitatio habetur apud Muratorium Antiq. Ital. III 709 et in carmine christiano, quod ex codice Vossiano Gr. Q. 7 saec. X fol. 40 sq. edidit Duemmlerus in noui archiui uol. VI p. 190 quodque ad Columbanum, ut uidetur, referendum ab hac stropha incipit*

En siluis caesa fluctu meat acta carina
Bicornis Hreni, et pelagus perlabitur uncta.
Heia, uiri, nostrum reboans echo sonet heia!

desinit in stropha octaua haec:

Rex quoque uirtutum rerum fons summa potestas
Certanti spondet, uincenti praemia donat.
Uestra, uiri, Christum memorans mens personet heia!

XXVI.
INCERTI.

Iustius inuidia nihil est, quæ protinus ipsum
Auctorem rodit excruciatque animum.

XXVII.
INCERTI.

Nereides freta sic uerrentes caerulea tranant,
Flamine confidens ut notus Icarium.
Icarium notus ut confidens flamine, tranant
Caerulea uerrentes sic freta Nereides.

XXVIII.
INCERTI.

Uersus in quo totæ XXIII litteræ continentur.
Sic fugiens, dux, zelotypos quam karus haberis.

XXVI extat in codice Einsidlensi 326 saec. X fol. 90, unde edidit Th. Mommsenus *mus. Rhen.* IX p. 298. adfert Hieronymus uol. VII p. 568 *Uall. his uerbis*: pulchre quidam de neoterici Graecorum uersum transferens elegiaco metro de inuidia lusit dicens: Iustius — animum (cf. Hauptius *opusc.* III p. 388) || sine titulo *Einsidl.* || 2 Auctorem rodit — animum *Hieron.*: Corrodit auctorem — animam *Einsidlensis*, in quo sine interuallo sequitur *Damasi carmen christianum* Titire tu fido eqs.

XXVII extat in codice musei Britannici *Reg.* 15. B. XIX. saec. IX—X fol. 101 (cf. quae dixi *mus. Rhen.* XXXI p. 95) sine titulo. commemorat *Diomedes* p. 517 *K.* ita: reciprocum neoterici, si non fallor, nouum protulerunt, ut per duos uersus duo alii uersibus: Nereides — Nereides; cf. et *Marius Victorinus* p. 114 *K.* || 1, 3 tranat *Victorini codices* || 2, 3 nothus *codex Britannicus* || 4 Coerulea idem

XXVIII extat in codice *Ueneto Bessar.* 497 saec. XII fol. 58^b (ante *Homerum latinum*), unde nunc primum edo, nisi fallor || *tit.* tote uiginti tres litere || quam *Icarus codex*, quod correxi

XXVIII.

INCERTI AD PANEM.

Rustice lustruage capripes cornute bimembris
 Cinyphie hirpigena pernix caudite petulce
 Saetiger indocilis agrestis barbata dure
 Semicaper uillose fugax periure biformis
 Audax brute ferox pellite incondite mute
 Siluicola instabilis saltator perdite mendax
 Lubrice uentrisonax inflator stridule anhele
 Hirte hirsute biceps fallax niger hispide sime
 Scabrens ariole spurce bruticle fatucle!

XXX.

INCERTI AENIGMA.

Collis sum collisque fui collisque manebo;
 Tertia si pereat littera, sexta manet.

XXVIII extat in Turicensi 78 (olim 451) saec. IX fol. 82 (post Serenum Samon.) sine titulo, in Sangallensi 899 saec. X sine inscriptione (cf. Iacnickius in *Fleckeis. ann.* 1868 p. 391); in Parisino 8094 saec. XI fol. 56 cum titulo Ouidius Naso in amatoria arte de Pan pastore dicit (apud Riesium *A. L.* 682); itidem Ouidio tribuunt recentiores codices haud pauci (ut Monac. 454 fol. 94: Ouidius in rusticum). commemorat Liudprandus *relat. de legat. Constant.* 10 u. 1 et 4, in *Antapodosi* 5, 32 u. 2—3. cf. *L. Muellereus et Hertzbergius in Fleck. ann.* 1866 p. 396 et p. 788 || 2 Cynife ST Cinife P | hyrpegena P; hircigena Riesius con. | petule S p&ulae T || 3 S&iger ST Sitiger P || 4 uillose P || 5 brute om. T | mutae ST; muto Hertzbergius || 6 Siluicula P || 7 uentisonax *codd.*, *correxi* | anelae ST anhelle P || 8 Hirce P Hyrt(a)e hirsute ST | fallax hispidissime niger ST niger hispidissime fallax P, *corr. L. Muellereus* || 9 om. P (et recentiores *codd.*) | Scabrens scripsi: Scrans ST Sous uel Pan uel Intonse Hertzb. | ariole (uel arbusticula) idem: aridus iol(a)e ST (ortum ex aridus *suprascr.* iole) | bruticle ego: bruticle S bruciole T | fatucle Hertzbergius: fatude S fataucle T | finit S

XXX. extat hoc aenigma, quod his fere temporibus uindi-

XXXI.

INCERTI DE HIPPOLYTO.

Fonte lauat genitor, quem crimine polluat uxor,
Et puerum refouet, quem iuuenem perimat.

Ante suum gremium portat portatus alumnum:
Unum gestat equus, sed duo terga premunt.

Mergitur Hippolytus mersurus amore nouercam; 5
Quem quia fata iuuant, flumina nulla nocent.

In causa Hippolyti uersa est natura parentum:
Saeua nouerca fouet, quem pater ipse necat.

*cauerim, in eodem Turicensi fol. 116 sine titulo (mgo. al), ubi
praecedunt qui antiqui esse possunt uersiculi:*

Tantum uina nocent quantum non uipera laedit:
Inde tremor membris atque inde obliuio mentis.

*habetur aenigma (cuius locus est Haemus — hamus — S) teste
I. Kleinio mus. Rhen. XXIII p. 191 etiam in cod. Reginensi
421 saec. XI, in quo u. 2: Littera sexta perit, tertia sicque
manet minus bene scribitur.*

*XXXI inuenitur eiusdem Turicensis fol. 118 sine titulo;
sunt sententiae antithetis splendidae ex maiore epyllio excerptae,
ut docet alterum distichon per se uix apertum | 1 polluat (cf.
u. 2) scripsi: polluit T polluet Riesius (Anth. lat. 688) | 8 suum
ex soū corr. T | 5 ippolitus T (et u. 7 ippoliti) | nouercam scripsi:
nouercae T (hoc seruato moriturus Riesius) | 6 nonne potius
Quem, q. f. nocent, f. n. iuuant ? | facta, c suppuncta, T*

XXXII.

INCERTI PONTICON PRAEFATIO.

Tethya marmoreo fecundam pandere ponto
 Et salis aequorea spirantis mole cateruas
 Quaeque sub aestifluis Thetis umida continet antris
 Coeptantem, Uenus alma, fove, quae semine caeli
 Parturiente salo, diuini germinis aestu 5

Hoc carmen post Solinum extat in A, codice Parisino 6810 saec. X sine titulo; in B, Parisino 6831 saec. X cum inscriptione uersus peracti operis; C, Parisino 4873 saec. XI praemissa anagraphae Item C. Iulii Solini poliistor ponticon: cf. praefatio Mommseni p. XL sqq., cui debeo collationes. ipse contuli D, Parisinum 8319 miscellaneum, qui fol. 49 saec. XI hos uersus (omisso titulo) habet ab eodem quo C librario scriptos: cf. M. Bonnetus in Fleckeiseni anal. a. 1877 p. 272. nihil noui conferunt codices Autunensis 89 et Uaticanus 1478 (hic insignis inscriptione: item Gai Iulii Solini siue garamanti ponticon). duae classes A et BCD paris ad textum constituendum momenti sunt, etsi praeualet A. — fragmentum casu adnexum Solino fortasse ad Nemesianum referendum; certe non cum Wernsdorffo (I p. 153—163) tribui debet Uarroni Atacino, sermonis proprietatibus (cf. 3 aestifluus, 6 sanguinare) serius aeuum et auctorem Africanum euinentibus. cf. Anth. l. Burm. V 113, Meyeri 234 | uersuum ordinem hunc habent BD, ut uu. 1 et 2 praepositis iam 3 post 18, 4 post 14 et sic usque ad finem collocentur | 1 tethia CD tithya A tithia B | fecundam A: fecitclam B fecit dea CD (ex fecidã ortum) | pondere B | 2 aequorea scripsi: (a)equoreas O (-reus B), quo seruato molle Salmasius; aequorei Pitheoecus | spiratis A | 3 aestifluo (i supra o) is (ex u corr.) D | Thetis om. C | humida D | 4 Coeptantem uenus A: Ceptante (Ceptantẽ D) me-niis BCD | quae A: om. BCD | somine B | 5 uerba diuini germinis aestu ad sequentia traxi | in aestu uoce desinit C

Spumea purpurei dum sanguinat unda profundi,
 Nasceris e pelago, placido dea prosata mundo!
 Nam cum prima foret rebus natura ferundis
 In foedus conexa suum, ne staret inert
 Machina mole uacans, tibi primum canduit aether, 10
 Astrigera et facies nitido gemmauit Olympo.
 Te fecunda sinu tellus amplexa resedit
 Ponderibus librata suis, elementaque iussa
 Aeternas seruare uices. tu fetibus auges
 Cuncta suis, totus pariter tibi parturit orbis. 15
 Quare, diua, precor, quoniam tua munera paruo
 Ausus calle sequor, uitreo de gurgite uultus
 Dextera prome pios et numine laeta sereno
 Pierias age pande uias: da Nerea molli
 Pacatum candere freto uotis que litata 20
 Fac saltem primas pelagi libemus harenas.
 Uos quoque, qui resono colitis caua Tempea coetu

* * *

6 purpurei — profundi *Lindenbrogius*: purpureis — profundis O || 8 forundis *scripsi*: profundis O (*etiam* D) e u. 6; creandis *Salmasius* || 9 In foedus A: In fidus D Insiidii B || 10 uacans A: cauans BD | canduit *scripsi*: candidit BD candidus A || 11 Astrigera et facies *scripsi*: Astrigeram faciem O; *sed* gemmauit *actiua* *significatione positum defendi nequit; meliusque aether candescens et Olympus astriger discernuntur* || 13 librata BD: fundata A; *recte Meyerus confert Ouidium met.* I 13 | iussa A: uisa BD || 14 Aeternas *Barthius*: Aetherias O | auges *uulgo*: augens O || 15 *Lindenbrogius Lucret.* I 4 *confert* || 17 uitreo] uit hinc B || 19 da A: cla BD || 20 candere *scripsi*: gaudere O || 22 quae *Buechelerus* | coetu *Pithoeus*: cytu O

XXXIII.

NEMESIANI CARMINA QUAE SUPERSUNT.

De M. Aurelio Olympio Nemesiano Carthaginiensi Flauii Uopisci in uita Numeriani c. 11 [p. 221 Peteri] hoc extat testimonium: *uersu autem* (Numerianus) *talis fuisse praedicatur ut omnes poetas sui temporis uicerit. nam et cum Olympio Nemesiano contendit, qui halieutica cynegetica et nautica scripsit quique omnibus coronis* [sic uulgo: *colonis* codd.] *inlustratus emicuit.* in quibus uerbis pro *nautica* Bernhardy coniecit *ixeutica*, ego respectu carminis XXXII reposuerim *pontica*; certe *bucolica*, quod facile quis cogitet, nimis recedit a litterarum uestigiis. haec autem *bucolica* siue non nouisse siue ut leuioris materiae carmina consulto omisisse uidetur Uopiscus.

Ex Nemesiani poematis quae ad nos peruenerunt ita composui ut primo loco exhiberem *eclogas* per medium aeuum adnexas Calpurnio; cuius de codicibus editionibusque quae supra p. 65 sqq. dicta sunt itidem ad nostrum pertinent.

Deinde dedimus *Cynegetica*, quorum particulam seruatam debemus, ut multa alia, Gallicorum monachorum sedulitati*). codices uetustos iam ab Hauptio

*) extat in libro Hincmari archiepiscopi Rhemensis ad Hincmarum episcopum Laudunensem c. 24 locus sat grauis, unde etiam in scholis haec *Cynegetica* lecta fuisse discimus; quem ilico subiciam: *tuis compilationibus confuso et, sicut ipse*

indicatos adhibui A, Parisinum 7561 miscellaneum, qui foliis 13—18 saeculo X scriptis sine titulo carmen praebet; porro B, Parisinum 4839 saec. X, cuius fol. 1—20 Prisciani periegesis, fol. 20—26 Nemesianus, fol. 26—48 Serenus Sammonicus leguntur (quem librum praeter inutilium uariarum lectionum cumulum nihil fere boni continentem lubenter abicerem, nisi aetas ut respiceremus cogere posset uideri). his libris a me conlatis addidi ex Hauptii apparatu codicem nouicium C, Uindobonensem 3261 (phil. 335) saec. XVI, qui fol. 43 sqq. Ouidii Halieutica, fol. 48 sqq. Nemesianum, fol. 58 sqq. Gratii Cynaegetica praebet. nimirum haec tria opuscula in una membrana scripturae langobardicae coniuncta olim ex Gallia in Italiam attulit Actius Sincerus Sannazarius; cuius exemplaris pars Gratium Ouidiumque complectens cum ipsa nobis seruata sit, Nemesianus tantum apographo illo hodie suppetit; cf. Hauptius praef. p. XXII sqq. ceterum C recentem et sine dubio hic illic a docto scriba correctum par est postponi librorum uetustorum A et B consentientium auctoritati. — inter editiones prae ceteris commemoratione dignae sunt Wernsdorfii [P. L. M. I 85 sqq.] et Hauptii [Ouidii Halieutica ectr. p. 43 sqq., cf. et opusc. I 403].

Denique in fine et fragmenta duo, ad quae Phil-

dixisti, praepostero ordine positis et nunquam in eodem statu manentibus aliter respondere non potui, nisi, ut uenatores ferae lustra sequentes agere auditu et lectione puer scolarius in libro qui inscribitur kynaegeton Carthaginensis Aurelii didici, hac illacque discurrendo, retrograda etiam uestigia repetendo, anfractus tuos uestigando explicare studerem: quod adhuc mihi erit necessarium facere et in explicanda de inceptis ratione et in ostendenda causali actione de his, quae admisisti et pro quibus tibi et ecclesiae tibi commissae scripsi, contra quae irregulariter subscriptionem, quin potius tuam nouam praesumptionem adiens 'mille uias tristesque labores discursusque citos, securi praelia ruris' et sincero corde lites domesticas subire compellar.

ippus Kohlmannus liberaliter nobiscum communicauit
quaecumque ex Lactantii codicibus enotauerat, et in-
certae fidei de aucupio uersus adiecimus.

I. ECLOGAE.

Ecloga prima.

[Timetas. Tityrus.]

- Tim.** Dum fiscella tibi fluuiali, Tityre, iunco
Texitur et raucis immunia rura cicadis,
Incipe, si quod habes gracili sub arundine carmen
Compositum. nam te calamos inflare labello
Pan docuit uersuque bonus tibi fauit Apollo. 5
Incipe, dum salices haedi, dum gramina uaccae
Detondent, uiridique greges permittere campo
Dum ros et primi suadet clementia solis.
- Tit.** Hos annos canamque comam, uicine Timeta,
Tu iuuenis carusque deis in carmina cogis? 10
Diximus et calamis et uersum aptauimus olim,
Dum securi hilares aetas ludebat amores.
Nunc album caput et ueneres tepuere sub annis,
Iam mea ruricolae dependet fistula Fauno.
Te nunc rura sonant; nuper nam carmine uictor 15

Aureliani nemesiani Cartaginensis egloghe incipiunt g,
sine titulo a, post Calpurnii VII 84 uterque; itemque I, qui ex parte
uariae inscribunt || 1 Tim. om. g | titire G || 2 raris g | immunia g:
in mutus a; de I (imitantur, imitatur, resonant tua, sim.) non
liquet; rumpuntur Hauptius || 3 harund. a || 5 flauit g || 6 edi g ||
7 Detondet g Detonderet a | uirdiq; a || 8 Dum G: Et I || 9 co-
mam (-a a) G: meam I | uicine timeta a m. rec.: uicine timere
G mihi care senectam I || 10 carisque g || 11 et uersu aptau-
imus scripsi: et uersu cantauimus G uersus (-su) cantauimus
(et omissis) I calamo et uersu cant. Barthius uersus mandau-
imus Heinsius || 12 ylares g illares a | ludabat a, corr. m. rec. ||
13 campud g | tepuere a et (ita ut ante t littera sit expuncta)
g, qui in marg. al. uenus intepuere habet: stupuere I || 14 Iam
I: Nam G || 15 carmine uictor (-ctos) I: carmina uictor G

Risisti calamos et dissona flamina Mopsi
 Iudice me. mecum senior Meliboeus utrumque
 Audierat laudesque tuas sublime ferebat;
 Quem nunc emeritae permensum tempora uitae
 Secreti pars orbis habet mundusque piorum. 20
 Quare age, si qua tibi Meliboei gratia uiuit,
 Dicat honoratos praedulcis tibia manes.

Tim. Et parere decet iussis et grata iubentur.
 Namque fuit dignus senior, quem carmine Phoebus,
 Pan calamis, fidibus Linus aut Oeagrius Orpheus 25
 Concinerent totque acta uiri laudesque sonarent.
 Sed quia tu nostrae laudem deposcis auenae,
 Accipe quae super haec cerasus, quam cernis ad
 amnem,

Continet, inciso seruans mea carmina libro.

Tit. Dic age; sed nobis ne uento garrula pinus 30
 Obstrepit, has ulmos potius fagosque petamus.

Tim. Hic cantare libet; uirides nam subicit herbas
 Mollis ager lateque tacet nemus omne: quieti
 Aspice ut ecce procul decerpant gramina tauri.
 Omniparens aether et rerum causa, liquores, 35
 Corporis et genetrix tellus, uitalis et aer,
 Accipite hos calamos atque haec nostro Meliboeo
 Mittite, si sentire datur post fata quietis.

16 dissona n | carmina g | 17 meliboeus G *semper* | 20 prio-
 rum G | 22 dicit n | 23 Tim. om. g | et om. n | 25 fidibus sid
 (*suprascr.* linus m. rec.) n: fidibusq; lydis g fidibusque Linus
 I | aut oeagrius n: aut egrius g modulatibus I | 26 totque G:
 atque I | sonabant (*ingo* sonarent at melius) g | 27 laudem G:
 musam I | 28 *deest*, ut *uid.*, in I, qui u. *seq.* quercus pro ser-
 uans | 28 super hoc *Heinsius* | amnem g | 30 garula n cartula
 (*ingo* at garula) g | 31 obstrepit n | has hulmos g | fagosae I
ex parte | 32 Tim. om. g | subicit n: subigit gI (*suggerit pauci*);
num subrigit ? | 33 lacteq; n | late tacet et g | pecus *Burman-*
nus, quo *accepto malini* iacet | 35 Omne parens g | 36 genetrix
 n genitrix g | 37 hos (hoc g) cantus G: hos calamos I | 38 Mit-
 tite in *initio* I: post datur G (mittite) g

Nam si sublimes animae caelestia templa
 Sidereasque colunt sedes mundoque fruuntur: 40
 Tu nostros aduerte modos, quos ipse benigno
 Pectore fouisti, quos tu, Meliboee, probasti.
 Longa tibi cunctisque diu spectata senectus
 Felicesque anni nostrique nouissimus aeni
 Circulus innocuae clausurunt tempora uitae. 45
 Nec minus hinc nobis gemitus lacrimaeque fuere
 Quam si florentes mors inuida carperet annos.
 Nec tenuit tales communis causa querellas.
 Heu, Meliboee, iaces letali frigore segnis
 Lege hominum, caelo dignus callente senecta 50
 Concilioque deum. plenum tibi ponderis aequi
 Pectus erat. tu ruricolam discernere lites
 Assueras, uarias pacans mulcendo querellas.
 Sub te ruris amor, sub te reuerentia iuris
 Floruit, ambiguos signauit terminus agros. 55
 Blanda tibi uultu grauitas et mite serena
 Fronte supercilium, sed pectus mitius ore.
 Tu calamos aptare labris et iungere cera
 Hortatus duras docuisti fallere curas.
 Nec segnem passus nobis marcere iuuentam 60
 Saepe dabas merita non uilia praemia Musae.
 Saepe etiam senior, ne nos cantare pigeret,
 Laetus Phoebaea dixisti carmen auena.
 Felix o Meliboee, uale! tibi frondis odora
 Munera dat lauros carpens ruralis Apollo; 65

42 fouisti I: nouisti G || 43 conctisq: n || 46 hic g || 47 Qua
 n | carperet G: pelleret I || 48 renuit Martellius | comunis n |
 querelas O (et 53) || 50 callente (uel sapiente) scripsi: canente O || 53
 pacans Maehly: patiens O (paciens n); patiens mulcensaque Ulitius
 sapiens mulcere Burmannus | mulcedo g || 54 ruris O: iuris Mar-
 tellius | iuris (supra ruris expunctum g) G: iusti I, n mg. m. rec. ||
 56 uultu n: uultus (sed s expuncta) g, I | seuera Martellius || 58 attare
 g | et iungere G: coniungere I || 59 Hortatus G: Oratus I | falere n ||
 61 Sedabas I, ut uid. || 63 duxisti Heinsius | carmina g || 64 fron-
 tis honora Maehly

Dant Fauni, quod quisque ualet, de uite racemos,
 De messi culmos omnique ex arbore fruges;
 Dat grandaeva Pales spumantia cymbia lacte,
 Mella ferunt Nymphae, pictas dat Flora coronas:
 Manibus hic supremus honos. dant carmina Musae, 70
 Carmina dant Musae, nos et modulamur auena:
 Siluestris te nunc platanus, Meliboee, susurrat,
 Te pinus; reboant te, quidquid carminis Echo
 Respondet, siluae; te nostra arbusta locuntur.
 Namque prius siccis phocae pascentur in aruis 75
 Insuetusque freto uiuet leo, dulcia mella
 Sudabunt taxi, confusis legibus anni
 Messem tristis hiems, aestas praestabit oliuam,
 Ante dabit flores autumnus, uer dabit uuas,
 Quam taceat, Meliboee, tuas mea fistula laudes. 80
 Tit. Perge, puer, coeptumque tibi ne desere carmen.
 Nam sic dulce sonas, ut te placatus Apollo
 Prouehat et felix dominam perducatur in urbem.
 Iamque hic in siluis praesens tibi fama benignum
 Strauit iter, rumpens liuoris nubila pennis. 85
 Sed iam sol demittit equos de culmine mundi,
 Flumineos suadens gregibus praebere liquores.

66 phauni n | 67 messi (cf. *Neuius* I p. 214) *Machly*: messe
 G campo I messo *Burmannus* | 68 cimbria n | 70 honor n | 71 et
 g: om. n te I | 72 te nunc G: nunc te I | 73 reboant *scripsi*:
 reboat O, quod nonnulli cum pinus coniungunt prae | tunc
 quicquid n | 74 Respondet n: Respondent g I | arbusta *Hauptius*:
 armenta O | locuntur (loqu. n) G: sequuntur I | 75 focae g |
 nascentur I | in herbis aruis n | 76 Insuetusque *Heinsius*: Uestitusque
 G Hirsutusque I, ut uid. | 77 confusus g | 78 praestabit
Hauptius: tractabit (-uit n) O iactabit *Burmannus* | oliuam G:
 oliuas I | 80 Quae n | 81 Tit. om. g Coridon n | ceptumque tibi ne G:
 coeptum tibi iam ne (nec, neu) I | 82 dulce canis g | 83 in G: ad
 I | urbem ex orbem corr. n | 84 Iamque *Heinsius*: Namque O |
 huc e siluis *Hoeufftius* | 85 inter n | pennis G: plena I | 86 di-
 mittit O | Explicit prima g

Ecloga secunda.

[Idas. Alcon.]

Formosam Donacen puer Idas et puer Alcon
 Ardebant rudibusque annis incensus uterque
 In Donaces uenerem furiosa mente ruebant.
 Hanc, cum uicini flores in uallibus horti
 Carperet et molli gremium compleret acantho, 5
 Inuasere simul Uenerisque imbutus uterque
 Tum primum dulci carpebant gaudia furto.
 Hinc amor et pueris iam non puerilia uota:
 Quis anni ter quinque, increscit cura iuuencae.
 Sed postquam Donacen duri clausere parentes, 10
 Quod non tam tenui filo de uoce sonaret
 Sollicitumque foret pinguis sonus, improba ceruix
 Suffususque rubor crebro uenaeque tumentes,
 Tum uero ardentem flammam pectoris aestus
 Carminibus dulcique parant releuare querella; 15
 Ambo aeuo cantuque pares nec dispare forma,
 Ambo genas laeues, intonsi crinibus ambo.
 Atque hi sub platano maesti solatia casus
 Alternant, Idas calamis et uersibus Alcon.
 I. Quae colitis siluas, Dryades, quaeque antra, Napaeae, 20
 Et quae marmoreo pede, Naiades, uda secatis

II. *Interuallum sine titulo in G; uarie inscribunt I ex parte* ||
 1 donacem n | ydas g || 2 rudibus annis I || 3 furiosa I || 4 ualli-
 bus n; callibus *Godofr. Hermannus* | orti G || 5 achanto n acanto
 g || 6 uenerisque (-rique) imbutus I: ueneris imbutus G || 7 Tunc
 I *pauci* || 8 Hic g | iam non *edd. vet.*: iam nunc O | puerillia n ||
 9 increscit cura iuuencae *scripsi*: hiemes et cura iuuentae O
 actae t. q. hiemes et c. i. *Heinsius* et primae c. i. *Burmansius*
 quis — quinque *parenthesi includens* et cruda iuuenta *Hauptius* ||
 10 donacē n || 12 Solic. n; Sollicitusque *Ulitius* | pinguis sonus
 G: linguis onus I || 13 crebo g || 15 querela O || 16 cantu aeuo-
 que n || 17 leues G | intonsis *edd. vet.* || 18 Atque hi sub *scripsi*:
 Atque hic sub G Atque sub hac I Atque haec sub *Glaeserus* ||
 19 ydas g || 20 driades G | atque antra n | napee G || 21 secatis
 n: secantes g; *fluctuant inter utrumque* I

Litora purpureosque alitis per gramina flores:
 Dicite, quo Donacen prato, qua forte sub umbra
 Inueniam, roseis stringentem lilia palmis?
 Nam mihi iam trini perierunt ordine soles, 25
 Ex quo consueto Donacen expecto sub antro.
 Interea, tamquam nostri solamen amoris
 Hoc foret aut nostros posset medicare furores,
 Nulla meae trinis tetigerunt gramina uaccae
 Luciferis, nullo libarunt amne liquores; 30
 Siccae fetarum lambentes ubera matrum
 Stant uituli et teneris mugitibus aethera complent.
 Ipee ego nec iunco molli nec uimine lento
 Perfeci calathos cogendi lactis in usus.
 Quid tibi, quae nosti, referam? scis mille iuuenas 35
 Esse mihi, nosti numquam mea mulctra uacare.
 Ille ego sum, Donace, cui dulcia saepe dedisti
 Oscula nec medios dubitasti rumpere cantus
 Atque inter calamos errantia labra petisti.
 Eheu! nulla meae tangit te cura salutis? 40
 Pallidior buxo uiolaeque simillimus erro.
 Omnes ecce cibos et nostri pocula Bacchi
 Horreo nec placido memini concedere somno.
 Te sine, uae misero, mihi lilia nigra uidentur
 Pallentesque rosae nec dulce rubens hyacinthus, 45

22 purpureos (*om. que*) I | gramina I: litora G | 23 Dicite
 quo donacen prato g: Dicite quo prato donacē p̄o n̄ ita ut
tria prima uocabula a m. rec. sint Dicite quo prato donacen I ||
 25 Nam me — petierunt I, *ut uid.* | 26 donacē n | ambro g ||
 27 nostri tamquam g | 28 Hic g | nostros posset G: posset rapi-
 dos (*rabidos pauci*) I, *et sic corr. n m. rec.* | 28 ternis g | 30 Luce-
 feris g | nullo libarunt *Glaeser*: nullo libar n nullo sudarunt
 g nullo lamberunt I | 31 labentes n | 32 ethera g: aera n I ||
 33 molli iunco I | uigmine g | 36 mulctra g | 37 Ille G: Idas
 ille I | cui dulcia (*d. c. n*) G: cui I | 40 Eheu *edd. ant.*: Heu n
 Heu heu g, *sic uel* En heu I | te tangit I | 42 bacchi I: uini
 G | 43 sompno g sono n | 44 ue G | 45 rubens I: rubensque G |
 iacintus G

Nullos nec myrtus nec laurus spirat odores.
 At si tu uenias, et candida lilia fient
 Purpureaeque rosae, dulce atque rubens hyacinthus;
 Tunc mihi cum myrto laurus spirabit odores.
 Nam dum Pallas amat turgentibus sanguine bacas, 50
 Dum Bacchus uites, Deo sata, poma Priapus,
 Pascua laeta Pales, Idas te diligit unam. —
 Haec Idas calamis. tu, quae responderit Alcon
 Uersu, Phoebe, refer: sunt curae carmina Phoebo.

A. O montana Pales, o pastoralis Apollo, 55
 Et nemorum Siluane potens, et nostra Dione,
 Quae iuga celsa tenes Erycis, cui cura ingales
 Concubitus hominum totis conectere saeculis:
 Quid merui? cur me Donace formosa reliquit?
 Munera namque dedi, noster quae non dedit Idas, 60
 Uocalem longos quae ducit aedona cantus;
 Quae licet interdum, contexto uimine clausae
 Cum paruae patuere fores, ceu libera ferri
 Norit et agrestes inter uolitare uolucres,
 Scit rursus remeare domum tectumque subire, 65
 Uiminis et caueam totis praeponere siluis.
 Praeterea tenerum leporem geminasque palumbes
 Nuper, quae potui, siluarum praemia misi.
 Et post haec, Donace, nostros contempnis amores?

46 mirtus G | 47 At tu si I | 48 Purpuresq; (e supra s) n |
 dulce atque rubens *scripsi*: dulce rubensque g tunc dulce rubens-
 que n et (uel tunc) dulce rubens I | 49 post 45 *ponit g, qui*
 spirabat | 50 dum I (a ex corr.): cum G | 51 bacus n | uites I:
 uuas G (bacchus deus uuas et *ponit g*); num Uuas dum Bacchus ? |
 Deo *Glaucerus*: deus et O (cls et n) Ceres et aut Tellus *Uitius* ||
 52 diligit I ex parte | 53 poeta *praemittit n* | Hic i. c. tuq; re-
 spondis a. n | 54 curae *Hauptius (ovusc. I p. 142)*: aurea O ||
 57 ericis g | 58 conectere O | sedis n | 59 donacē n | reliquid
 g | 61 addona n | 62 contesto g contexto n | uigmine g | clausae
Hauptius: clausa O | 63 paruae] caueae *Machly* | liberara n |
 64 Norit *Wernedorffus*: Nouit O | agres g | 66 Uigminis g |
 notis *Heinsius* | 69 contempnis g

Forsitan indignum ducis, quod rusticus Alcon 70
 Te peream, qui mane boues in pascua duco.
 Di pecorum pauere greges, formosus Apollo,
 Pan doctus, Fauni uates et pulcher Adonis.
 Quin etiam fontis speculo me mane notauī,
 Nondum purpureos Phoebus cum tolleret ortus 75
 Nec tremulum liquidis lumen splenderet in undis:
 Quod uidi, nulla tegimur lanugine malas,
 Pascimus et crinem; nostro formosior Ida
 Dicor, et hoc ipsum mihi tu iurare solebas,
 Purpureas laudando genas et lactea colla 80
 Atque hilares oculos et formam puberis aeni.
 Nec sumus indocti calamis: cantamus auena,
 Qua diui cecinere prius, qua dulce locutus
 Tityrus e siluis dominam peruenit in urbem.
 Nos quoque te propter, Donace, cantabimur urbi, 85
 Si modo coniferas inter uiburna cupressos
 Atque inter pinus corylum frondescere fas est. —
 Sic pueri Donacen toto sub sole canebant,
 Frigidus e siluis donéc decedere suasit
 Hesperus et stabulis pastos inducere tauros. 90

70 Forsitam n | quod] quia g | 71 peream G: cupiam I |
 duco g: ducas n ducam I | 72 pecorum] precor n | 73 Fauni
 uates I: uates fauni (q; *supra lin. add.* g) G | pulcher apollo
 g | 74 etiam] omnes g | 75 Nondum n | cum I: dum G | ortus,
sic O | 76 tremulum *supra* tenerum *expunctum* g | splenderet
 lumen I | 77 tegimur perlanguine n | 78 Pascimus I *pauci* |
 79 iurare G: parrare I | 80 collo n | 81 om. n | 82 indoctis n |
 83 om. I, *ut uid.* | loquutus n | 84 Tityrus et (*pro ec?*) g |
 in G: ad I | 85 donacē n | cantabimur O, *corr. edd. ant.* | 87 At-
 que, *sic* O | pinus g: pinos n I | corilum G | 88 donacem G |
 89 decedere *scripsi*: descendere n discedere g, *utrumque habent*,
ut uid., I | suauit g | 90 Esperus g | Explicit secunda g

Ecloga tertia.

[Pan.]

Nyctilus atque Micon nec non et pulcher Amyntas
 Torrentem patula uitabant ilice solem,
 Cum Pan uenatu fessus recubare sub ulmo
 Coeperat et somno laxatas sumere uires;
 Quem super ex tereti pendebat fistula ramo. 5
 Hanc pueri, tamquam praedem pro carmine possent
 Sumere fasque esset calamos tractare deorum,
 Innadunt furto; sed nec resonare canorem
 Fistula quem suerat nec uult contexere carmen,
 Sed pro carminibus male dissona sibila reddit, 10
 Cum Pan excussus sonitu stridentis auenae
 Iamque uidens 'pueri, si carmina poscitis' inquit,
 'Ipse canam: nulli fas est inflare cicutas,
 Quas ego Maenaliis cera coniungo sub antris.
 Iamque ortus, Lenaeae, tuos et semina uitis 15
 Ordine detexam: debemus carmina Baccho.'
 Haec fatus coepit calamis sic montiuagus Pan:
 'Te cano, qui grauidis hederata fronte corymbis
 Uitea sarta plicas quique udo palmite tigris
 Ducis odoratis perfusus colla capillis, 20
 Uera Iouis proles; nam cum post sidera caeli

III. *Interuallum sine titulo in G; uarie inscribunt I ex parte* || 1 Nyctilus G | amyntas g amintas n || 2 illice n || 4 laxatas g: lassatas n I (lassatus pauci) || 5 ex tereti g: om. n *spatio relicto* (tereti *suprascr. m. rec.*) e tereti I || 6 Hanc pueri tamquam I (n *m. rec. suprascr.*): om. G *spatio relicto* | praedem Titius: praedam O | posset g || 7 Sumere fasque I: Sumersasque g fasque (sinnere *supra lac. m. rec.*) n || 8 Innadet n, *corr. m. rec.* | canorem O: canorum *edd. uet.* || 9 suerat G: de I (sueuit, fuerat *nonnulli*) non liquet || 10 sibila dissona I *ex parte* || 11 Cum G: Tum I || 15 lenes G || 16 bacho n || 17 Hoc n | fatus coepit I: cepit fatus G || 18 grauidus n | corimbis G || 19 plicans n | quique udo G: qui quando I || 20 odoratis — capillis G: odorato — capillo I || 21 nam cum *scripsi*: iam tunc O nam tunc *Burmamnus*

Sola Iouem Semele uidit Iouis ora professum,
 Hunc pater omnipotens, uenturi prouidus aevi,
 Pertulit et iusto produxit tempore partus.
 Hunc Nymphae Faunisque senes Satyrique procaces, 25
 Nosque etiam Nysae uiridi nutrimus in antro.
 Quin et Silenus paruum ueteranus alumnum
 Aut gremio fouet aut resupinis sustinet ulnis,
 Euocat aut risum digito motuue quietem
 Allicit aut tremulis quassat crepitacula palmis. 30
 Cui deus arridens horrentes pectore setas
 Uellicat aut digitis aures astringit acutas
 Adplauditue manu mutilum caput aut breue mentum
 Et simas tenero collidit pollice nares.
 Interea pueri florescit pube iuuentus 35
 Flauaque maturo tumuerunt tempora cornu.
 Tum primum laetas extendit pampinus uuas:
 Mirantur Satyri frondes et poma Lyaei.
 Tum deus 'o Satyri, maturos carpite fetus'
 Dixit 'et ignotos proni calcate racemos.' 40
 Uix haec ediderat, decerpunt uitibus uuas
 Et portant calathis celerique elidere planta
 Concaua saxa super properant: uindemia feruet
 Collibus in summis, crebro pede rumpitur uua
 Nudaque purpureo sparguntur pectora musto. 45

22 *post* professum *punctum uulgo* | 24 Pertulit G: Protulit I | iusto I: iusso n uiso g | 25 phanniq; n | saturiq; n | 26 nysae G: nymphae I | 27 ueteranus O. *Schubertus (Ritscheli acta soc. philol. Lips. II 481): ueneratus O | alumpnum g | 29 Euocat aut (aut euocat cum signis transponendi n) G: Et uocat ad I | motuue Glaeserus: motuque O | 30 om. I | 32 affringit n | 33 Applauditue I: Aut plauditue G (ex Atpl.) | 34 simas n: summas, ugo at simas, g summas I | police n | 35 iuuenta I iuuentas Heinsius | 36 crine Machly | 37 leues I pauci; fetus Burmannus | extendit g: ostendit n I | 38 dona *edd. ut.* | licu n | 39 satyri n | fetus G: fructus I | 40 ignitos Machly | proni scripsi: pruni g primi n pueri I | 41 hoc g | 42 calatis n | elidere G: illidere I | 43 Cum caua n | uindemia n | 45 Nudaque I: Rubraque G*

Tum Satyri, lasciva cohors, sibi pocula quisque
 Obuia corripunt: quae fors dedit, occupat usus.
 Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco,
 Concanat ille manus palmasque in pocula uertit,
 Pronus at ille lacu bibit et crepitantibus haurit 50
 Musta labris; alius uocalia cymbala mergit
 (Excipit aes potum saliensque liquore resultat);
 Atque alius latices pressis resupinus ab unis
 Ebibit, inque humeros et pectora defluit humor.
 Omnia ludus habet cantusque chorique licentes; 55
 Et Uenerem iam uina mouent: raptantur amantes
 Concubitu Satyri fugientes iungere Nymphas
 Iamiamque elapsas hic crine, hic neste retentat.
 Tum primum roseo Silenus cymbia musto
 Plena senex auide non aequis uiribus hausit. 60
 Ex illo uenas inflatus nectare dulci
 Hesternoque grauis semper ridetur Iaccho.
 Quin etiam deus ille, deus Ioue natus ab ipso,
 Et plantis uuas premit et de uitibus hastas
 Integit et lyncei praebet cratera bibenti.' 65
 Haec Pan Maenalia pueros in ualle docebat,
 Sparsas donec oues campo conducere in unum
 Nox iubet, uberibus suadens siccare fluorem
 Lactis et in niueas astrictum cogere glebas.

46 Cum n | lassina g | 47 qu(a)e G: quod I | occupat *Uti-*
tius: hoc capit I arripit G | 48 Cantarum g Cantharam n ||
 49 que om. n, I pauci | 50 aurit g | 51 Multa n | uocalia (uena-
 lia) I: uocabula G | cymbula (cimb. n) G | 52, 53 *transponunt*
inter se vet. edd. | 52 Excipit aes potum *scripsi*: Excipit at potus
 O (ac potus et ac potu I *ex parte*) Excipit; at potis *uulgo* |
 saliensque liquore g: saliens liquor ore n I | 53 pressus n; *num*
pressat (u. 54 Spumeus *posito*)? | 54 Ebibit *scripsi*: Euomit G
 Spumeus I | 55 corique G: chorusque I | 56 amanti g | 57 Con-
 cubitum n | 59 sileneus n | 60 ausit n | 62 Externoq; g | iacho
 n hiaco g | 63 ioue satus ab ipso g ioue prosatus ab ipso n;
fuctuant inter natus ab et prosatus et pronatus I | 64 astas g ||
 65 Ingerit I | clatera n | 68 fluorem O: liquorem I pauci | Ex-
 plicit tertia g.

ECLOGA QUARTA.

[Lycidas. Mopsus.]

Populea Lycidas nec non et Mopsus in umbra,
 Pastores, calamis ac uersu doctus uterque
 Nec triuiale sonans, proprios cantabat amores.
 Nam Mopso Meroe, Lycidae crinitus Iollas
 Ignis erat; parilisque furor de dispare sexu 5
 Cogebat trepidos totis discurrere siluis.
 Hos puer ac Meroe multum lusere furentes,
 Dum modo condictas uitant in uallibus ulmos,
 Nunc fagos placitas fugiunt promissaque fallunt
 Antra nec est animus solitos ad ludere fontes. 10
 Cum tandem fessi, quos torridus ederat ignis,
 Sic sua desertis nudarunt uulnera siluis
 Inque uicem dulces cantu dixere querellas.
 M. Inmitis Meroe rapidisque fugacior Euris,
 Cur nostros calamos, cur pastoralia uitas 15
 Carmina? quemue fugis? quae me tibi gloria uicto?
 Quid uultu mentem premis ac spem fronte serenas?
 Tandem, dura, nega: possum iam uelle negantem.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
 L. Respice me tandem, puer o crudelis Iolla. 20
 Non hoc semper eris: perdunt et gramina flores,

IV. *Interuallum sine titulo in G; uarie inscribunt I ex parte* || 1 licidas G || 2 et G: ac I || 4 licid(a)e G | yolla g || 5 erant *Heinsius* || post 6 g *habet u.* 13 (*qui iterum suo extat loco*) || 7 luxere parentes furentes n (*unde parentes Glaeserus*) || 8 Nam g | condictas I pauci: conductas O || 9 placidas (*mgo placitas*) g | premissaq; n || 10 animus I: animos (*s expuncta*) g arons (*m. rec. suprascr. at animus*) n, quod ex alios *ortum puta* | ad ludere *scripsi*: adludere n alludere *ceteri* || 11 Cum G: Tum I | torridus *scripsi*: durus G lusus (-rus) I | ederat O: adederat *uulgo* || 13 cantu dixere O: cantu duxere I *ex parte* | querelas O || 16 uicto] luso uel spreto *Burmannus* || 17 mentem G: ueniens I, ut *uid.* || 18 nega G: negas I | possum non uelle O; iam *pro non scripsi*; non possum nolle *edd. ant.*; possum nunc uelle *Ulitius* || 19 leuant e. c. curas *habent exc. Par.* || 21—24 *habent Par. cum titulo* ad superbientem de pulcritudine || 21 hec n,

- Perdit spina rosas nec semper lilia cudent
 Nec longum tenet uua comas nec populus umbras:
 Donum forma breue est nec se quod commodet annis.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas. 25
- M.** Cerua marem sequitur, taurum formosa iuuenca,
 Et Uenerem sensere lupae, sensere leaenae
 Et genus aerium uolucres et squamea turba
 Et montes siluaeque, suos habet arbor amores:
 Tu tamen una fugis, miserum tu prodis amantem. 30
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- L.** Omnia tempus alit, tempus rapit: usus in arto est.
 Uer erat, et uitulos uidi sub matribus istos,
 Qui nunc pro niuea coiere in cornua uacca.
 Et tibi iam tumidae nares et fortia colla, 35
 Iam tibi bis denis numerantur messibus anni.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- M.** Huc, Meroe formosa, ueni: uocat aestus in umbram.
 Iam pecudes subiere nemus, iam nulla canoro
 Guttire cantat auis, torto non squamea tractu 40
 Signat humum serpens: solus cano. me sonat omnis
 Silua, nec aestiuis cantu concedo cicadis.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- L.** Tu quoque, saeue puer, niueum ne perde colorem
 Sole sub hoc: solet hic lucentes urere malas. 45
 Hac age pampinea mecum requiesce sub umbra;

unde hic conicias | eris I *Par*: erit (herit n) G | germina
 n | florem G (*corr. in n m. rec.*) || 22 Perdunt n *solus* ||
 24 se quod G *Par*.: se tibi I | commodet *Par*.: commo-
 dat O || 28 aereum n | uolucres et I: uolucrum et n uolucrum
 tum g | sua mea n || 29 arboris amoris n || 30 prodis G: perdis
 I || 31 quisque — curas om. g || 32 *habent Par.* | arcto g *Par.* ||
 35 mares n | et G: iam I || 36 tibi bis] tribis n | deni g | messi-
 bus I: mensibus G || 37 quod — curas *abhinc semper om.* g ||
 38 uocat estus in umbram *habent Par.* | umbra I || 39 subiere
 I: subeunt n subeunte g || 42 concede n || 44 Tuq; saeue n ||
 45 solet G: sed et I | lucentes n | urere G: uertito I, *ut uid.* ||
 46 Hac g: Hic n I

- Hic tibi lene fluens fons murmurat, hic et ab ulmis
 Purpureae fetis dependent uitibus uuae.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- M. Qui tulerit Meroes fastidia lenta superbae, 50
 Sithonias feret ille niues Libyaeque calorem,
 Nerinas potabit aquas taxique nocentis
 Non metuet sucos, Sardorum gramina uincet
 Et iuga Marmaricos coget sua ferre leones.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas. 55
- L. Quisquis amat pueros, ferro praecordia duret,
 Nil properet discatque diu patienter amare
 Prudentesque animos teneris non spernat in annis,
 Perferat et fastus. sic olim gaudia sumet,
 Si modo sollicitos aliquis deus audit amantes. 60
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- M. Quid prodest, quod me pagani mater Amyntae
 Ter uitis, ter fronde sacra, ter ture uaporo, 63
 Incendens uiuo crepitantes sulphure lauros, 65
 Lustrauit cineresque auersa effudit in amnem, 64
 Cum sic in Meroen totis miser ignibus urar? 66
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.
- L. Haec eadem nobis quoque uersicoloria fila
 Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas;
 Cantauit, quo luna tumet, quo rumpitur anguis, 70

47 Hoc n | fluens I: uirens G (*num recte?*) || 47 ab ul-
 mis I: habundans G, unde ad undas *Glacserus* (*comicias* ab-
 unde) || 50 tuleris g | fastida n | lenta G: longa I || 51 libieq;
 calorem G: libyosque calores I || 52 Nerynas g || 53
 succos n I | Sardorum G: Sardoaque I | germina uiuet n;
 iunget *Heinsius* || 54 iuga — sua G: sua — iuga I || 56 curet
 g || 57 diu] diri n || 58 annos n | speret *Maehly* || 59 summet G
 || 60 solic. n | audit *om.* n || 63 uitis G | frondes n | thure n ||
uu. qui sunt in O 64 et 65 *transposuit Hauptius* || 65 In-
 cendes n || 64 auersa (*d supra au*) n, aduersa g I *ex parte* || 66
 meroem g; Meroe *Heinsius* | uratr n: uror g arsi I || 68 quoque
 G: quae I | uersucolaria n || 69 micale n || 70 quo Luna *Bur-*
mannus: qua luna g quod luna n I (*colubrina pauci*) | timet I
ex parte | quo I (*corrump. pauci*): quod n qua g || *Explicit*
 quarta g; *de subscriptione in n cf. supra p. 67*

Quo currunt scopuli, migrant sata, uellitur arbos.
 Plus tamen ecce meus, plus est formosus Iollas.
 Cantet, amat quod quisque: leuant et carmina curas.

II.

CYNEGETICA.

Venandi cano mille uias hilaresque labores
 Discursusque citos, securi praelia ruris,
 Pandimus. Aonio iam nunc mihi pectus ab oestro
 Aestuat: ingentes Helicon iubet ire per agros,
 Castaliusque mihi noua pocula fontis alumnus 5
 Ingerit et late campos metatus apertos
 Imponitque iugum uati retinetque corymbis
 Implicitum ducitque per auia, qua sola numquam
 Trita rotis. iuuat aurato procedere curru
 Et parere deo: uirides en ire per herbas 10
 Imperat: intacto premimus uestigia musco;
 Et, quamuis cursus ostendat tramite noto
 Obuia Calliope, facilest insistere prato
 Non placito, rudibus qua luceat orbita sulcis.
 Nam quis non Nioben numero funere maestam 15
 Iam cecinit? quis non Semelen ignemque ingalem
 Letalemque simul nouit de paelicis astu?
 Quis magno recreata tacet cunabula Baccho,
 Ut pater omnipotens maternos reddere menses
 Dignatus iusti completerit tempora partus? 20

Incipit Maurelii Menesini Kartaginensis cynegeticon *litt. maiusc.* B M. Aurelii Nemesiani Carthaginensis cynegeticon *litt. maiusc.* C; om. A | 1 hylaresque B | 2 proelia A | 3 oestro B | 5 alum- nus *Uitius*: alumno O, quo *seruato* Castalique *Pithoeus* | 6 meta- tus A: meatus B metatur B *mg. m. rec.* C | 7 corimbis B | 8 Impl. B | 10 parcere et uiridaes B | 12 huc posuit *Pithoeus*: post 24 habent O | 13 calliope B | facilest *Pithoeus*: faciles O | parto B | 14 Non placito *scripsi*: Complacito O | lucet B | 15 moben B | 16 cecinis B, *corr. m. rec.* | 17 Laetalemque (*in A prior a supuncta*) A B | pelicis A B: pellicis C | artu B; aestu *Bur- mannus* | 20 completerit *uulgo*: compellere O

Sunt qui sacrilego rorantes sanguine thyrsos
 (Nota nimis) dixisse uelint, qui uincula Dirces
 Pisaeique tori legem Danaique cruentum
 Imperium sponsasque truces sub foedere primo
 Dulcia funereis mutantem gaudia taedis. 25
 Biblidos indictum nulli scelus; impia Myrrhae
 Conubia et saeuo uiolatum crimine patrem
 Nouimus, utque Arabum fugiens cum carperet arua
 luit in arboreas frondes animamque uirentem.
 Sunt qui squamosi referant fera sibila Cadmi 30
 Stellatumque oculis custodem uirginis Ius
 Herculeosque uelint semper numerare labores
 Miratumque rudes se tollere ad aera pinnas
 Post epulas, Philomela, tuas; sunt ardua mundi
 Qui male temptantem curru Phaethonta loquantur 35
 Extinctasque canant emisso fulmine flammam
 Fumantemque Padum, Cycnum plumamque senilem
 Et flentes semper germani funere siluas.
 Tantalidum casus et sparsas sanguine mensas
 Condentemque caput uisis Titana Mycenis 40
 Horrendasque uices generis dixere priores.
 Colchidos iratae sacris imbuta uenenis
 Munera non canimus pulchraeque incendia Glaucis,

21 sacrilegos orantes A B | 22 Notaninis B | 23 Pyraeique
 B Pisaei (om. que) A | 24 fodere B | 26 myrrae B | 27 Con-
 cubia B Connubia C | psaeudonio -latum B; foedo uel scaeuo
 Ulitius | 30 quis quā oī A qui equi soⁱ (s. *suprascr. m. rec.*,
ut uid.) B | 31 uirginis B | 32 num forte post 25 ponendus, cum
 numerare parum ad sequentia faciat? | que A m. rec. C: om. AB
 || 33 se tollere ad aera (sive aethera) scripsi: s&tollere&acerea A
 retollere aurea B se tollere terea C; sed gratior Terei circum-
 scriptio; sustollere Burmannus (rudi s. t. T. pinna Heinsius) ||
 34 philomella tua sunt A philomelatu aī B; recte C | 35 tētan-
 tem B | curru uulgo: currus O | ph(a)etonta O | loquantur C ||
 36 emisso AB: é misso C | flumine B | 37 cicnum AB | palmam-
 que B | 41 Horrendaque B | 43 pulchraeque B | incendia *Pithoeus*:
 ingentia O

Non crinem Nisi, non saevae pocula Circes,
 Nec nocturna pie curantem busta sororem: 45
 Haec iam magnorum praecepit copia uatum,
 Omnis et antiqui uulgata est fabula saeculi.
 Nos saltus uiridesque plagas camposque patentes
 Scrutamur totisque citi discurrimus aruis
 Et uarias cupimus facili cane sumere praedas; 50
 Nos timidos lepores, inbelles figere dammas
 Audacesque lupos, uulpem captare dolosam
 Gaudemus; nos flumineas errare per umbras
 Malumus et placidis ichneumona quaerere ripis
 Inter harundineas segetes faelemque minacem 55
 Arboris in trunco longis praefigere telis
 Implicitumque sinu spinosi corporis erem
 Ferre domum; talique placet dare lintea cursu,
 Dum non magna ratis, uicinis sueta moueri
 Litoribus tutosque sinus percurrere remis, 60
 Nunc primum dat uela notis portusque fideles
 Linqvit et Adriacas audet temptare procellas.
 Mox uestros meliore lyra memorare triumphos
 Accingar, diui fortissima pignora Cari,
 Atque canam nostrum geminis sub finibus orbis 65
 Litus et edomitas fraterno numine gentes,
 Quae Rhenum Tigrimque bibunt Ararisque remotum
 Principium Nilique uident in origine fontem;
 Nec taceam, prima quae nuper bella sub Arcto

45 curantem A: purantem B furantem C || 46 iam om. B ||
 48 Nos C: Non AB || 49 notisque Heinsius || 50 facile B || 51 imb.
 C || 52 Audeces (om. que) B || 53 Gaude amicus B || 54 placidis ex
 placidas corr. C; placitis ed. vet. | Ichneumona C: sichneumona A
 sicu humona B || 55 arund. C | felemque B || 56 profiger& olis A,
 tolis B quoque; num contis? || 57 Implicitumque et erem B || 58
 cursu (= cursus) scripsi: curae O, quod non quadrat in imagi-
 nem; cymbae Heinsius || 59 Cum Johnsonus | sueta B || 62 Hadr.
 C || 63 Mox C: Vox AB | triumphos B | 65 gemini Heinsius ||
 67 Querenum B || 68 uident Johnsonus: bibunt O e u. priore ||
 69 prima scripsi: primum O; intellege Sarmatiam; cf. XXXVII 1
 in primo oriente

Felici, Carine, manu confeceris, ipso 70
 Paene prior genitore deo, utque intima frater
 Persidos et ueteres Babylonos ceperit arces,
 Ultus Romulei uiolata cacumina regni;
 Inbellemque fugam referam clausasque pharetras
 Parthorum laxosque arcus et spicula nulla. 75
 Haec uobis nostrae libabunt carmina Musae,
 Cum primum uultus sacros, bona numina terrae,
 Contigerit uidisse mihi: iam gaudia uota
 Temporis inpatiens sensus spretorque morarum
 Praesumit uideorque mihi iam cernere fratrum 80
 Augustos habitus, Romam clarumque senatum
 Et fidos ad bella duces et milite multo
 Agmina, quis fortes animat deuotio mentes:
 Aurea purpureo longe radiantia uelo
 Signa micant sinuatque truces leuis aura dracones. 85
 Tu modo, quae saltus placidos siluasque pererras,
 Latonae, Phoebe, magnum decus, heia age suetos
 Sume habitus arcumque manu pictamque pharetram
 Suspende ex humeris, sint aurea tela, sagittae,
 Candida puniceis aptentur crura cothurnis, 90
 Sit chlamys aurato multum subtegmine lusa
 Conrugesque sinus gemmatis balteus artet
 Nexibus, implicitos cohibe diademate crines.
 Tecum Naiades faciles uiridique iuuenta
 Pubentes Dryades Nymphaeque, unde amnibus umor, 95

70 Felicia A || 71 Poene C | pater B || 72 babylonis coe-
 perit artes B || 73 Uultus rumulei et regna B || 74 imb. C || 75
 arcus A, corr. m. rec. | muta ed. uet. || 76 uobis *Pithoeus*: nobis
 O || 79 imp. C | spretorq; memoratum A spretos memoratū B;
 recte C || 81 Angustos B || 84 Purpurea B || 86 placidas B; placi-
 tos *Heinsius* || 87 Lato \equiv e A | pheebe A phebe B | eia C || 88
 pictumque B || 89 sunt B || 90 coturnis AB || 91 clamys B chla-
 mys A | subtegmine A | luso A C || 92 Corr. B | arctet C || 93
 implicatos et deademate B || 94 naiades AB | facile B facilem
 (s m. rec. supra m) A || 95 driades B | anibus B | umor A:
 humor A m. rec. B C

Adsint et docilis decantet Oreadas Echo.
 Duc age, diua, tuum frondosa per aua uatem:
 Te sequimur, tu pande domos et lustra ferarum.
 Huc igitur mecum, quisquis percussus amore
 Venandi damnas lites rabidosque tumultus 100
 Ciuilesque fugis strepitus bellique fragores
 Nec praedas auido sectaris gurgite ponti.
 Principio tibi cura canum non segnis ab anno
 Incipiat primo, cum Ianus, temporis auctor,
 Pandit inocciduuum bisseis mensibus aeuum. 105
 Elige tunc cursu facilem facilemque recursu,
 Seu Lacedaemonio natam seu rure Molosso,
 Non humili de gente canem. sit cruribus altis,
 Sit rigidis, multamque trahat sub pectore lato
 Costarum sub fine decenter prona carinam, 110
 Quae sensim rursus sicca se colligat aluo,
 Renibus ampla satis ualidis diductaque coxas,
 Cuique nimis molles fluitent in cursibus aures.
 Huic parilem summitte marem, sic omnia magnum,
 Dum superant uires, dum laeto flore iuuentas 115
 Corporis et nenis primaëuis sanguis abundat.
 Namque graues morbi subeunt segnisque senectus
 Inualidamque dabunt non firmo robore prolem.
 Sed diuersa magis feturae conuenit aetas:
 Tu bis uicenis plenum iam mensibus acream 120
 In Uenerem permitte marem; sit femina, binos

96 dociles B (A m. rec. corr.) | decantet Oreadas *vulgo*: dicant
 oreades AB decantet oreades C || 98 domos C: dolos A solos B || 99 Huc
Ulitius: Hinc O | mecum A m. rec. C: metum AB || 100 rabi-
 dosque (*uel* pauidosque) *Ulitius*: auidosque O | tumultus B ||
 101 strepidus A, *corr. m. rec.* || 102 auido A C: auide B auidus *vulgo* ||
 103 signis abanni B || 104 iasus B || 107 lacedem. AB | moloso B
 || 109 rigidus B | suppectore A || 112 deductaque BC || 104 sum-
 mitte A: sumite B submitte C | sico^{ma} AB || 115 loeto B | iu-
 uenta B || 116 primæ uis B primaëuis (u m. rec. *supra alt.* i) A
 primaëui C | habundat B || 118 robore A: robore B corpore C ||
 119 Si B | foeturæ B || 121 promitte B

Quae tulerit soles. haec optima cura iugandis.
 Mox cum se bina formarit lampade Phoebe
 Ex quo passa marem genitalia viscera turgent,
 Fecundos aperit partus matura grauedo, 125
 Continuo largaque uides strepere omnia prole.
 Sed, quamuis audus, primos contemnere partus
 Malueris; mox non omnes nutrire minores.
 Nam tibi si placitum populosos pascere fetus,
 Iam macie tenues sucique uidebis inanes 130
 Pugnantesque diu, quisnam prior ubera lambat,
 Distrahere inualidam lassato uiscere matrem.
 Sin uero haec cura est, melior ne forte necetur
 Abdaturae domo, catulosque probare uoluntas,
 Quis nondum gressus stabiles neque lumina passa 135
 Luciferum uidere iubar, quae prodidit usus
 Percipe et intrepidus spectatis annue dictis.
 Pondere nam catuli poteris perpendere uires
 Corporibusque leues grauibus praenoscere cursu.
 Quin et flammato ducatur linea longe 140
 Circuitu signetque habilem uapor igneus orbem,
 Inpune ut medio possis consistere circo:
 Huc omnes catuli, huc indiscreta feratur
 Turba: dabit mater partus examen, honestos
 Iudicio natos seruans trepidosque periclo. 145

122 iugandi B || hic in O secuntur 224—230, quos traiecit
 Hauptius (Schraderi obs. p. 86 sqq. uiam praemonstrante) || 123
 renouarit Heinsius | lamphade phebe B || 125 Foec. C || 126
 streperae B || 127 contemnere A B || 129 fetus B foetus C ||
 130 tenues (i supra alt. e) B | succique BC | manes (I supra m) B ||
 131 quisnam C: quis non A B (in hoc I qui supra quis) || 133
 Sin., autem haec cura., tibi est melior B || 135 gressu C | stabilis
 B | lumine (I a supra e) passo (I a supra o) B; pansa Hein-
 sius || 137 adnue C || 138 poteres B || 139 que A m. rec. C: om. A B
 | cursus B, Ulitius || 141 Circuitusign& A Circuitus igne& B
 omisso que, quod recte addit C || 142 Imp. A C | ut Johnsonus:
 in O || 144 examen O: examine uulgo || 145 Indicio B; Exitio
 Scaliger | trepidosque scripsi: trepidoque O

Nam postquam conclusa uidet sua germina flammis,
 Continuo saltu transcendens feruida zonae
 Uincla, rapit rictu primum portatque cubili,
 Mox alium, mox deinde alium. sic conscia mater
 Segregat egregiam subolem uirtutis amore. 150
 Hos igitur genetrice simul iam uere sereno
 Molli pasce sero (passim nam lactis abundans
 Tempus adest, albent plenis et ouilia mulctris),
 Interdumque cibo Cererem cum lacte ministra,
 Fortibus ut sucis teneras complere medullas 155
 Possint et ualidas iam tunc promittere uires.
 Sed postquam Phoebus candentem feruidus axem
 Contigerit tardasque uias cancrique morantis
 Sidus init, tunc consuetam minuisse saginam
 Profuerit tenuesque magis retinere cibatus, 160
 Ne grauis articulos deprauet pondere moles.
 Nam tum membrorum nexus nodosque relaxant
 Infirmosque pedes et crura natantia ponunt,
 Tunc etiam niueis armantur dentibus ora.
 Sed neque conclusos teneas neque uincla collo 165
 Inpatiens circumdederis noceasque futuris
 Cursibus imprudens. catulis nam saepe remotis
 Aut uexare trabes, laceras aut mandere ualuas
 Mens erit, et teneros torquent conatibus artus
 Obtunduntue nouos adroso robore dentes 170
 Aut teneros duris impingunt postibus ungues;
 Mox cum iam ualidis insistere cruribus aetas
 Passa, quater binos uoluens ab origine menses,

146 conclusa A | gremina B | 147 salturans cendens B ||
 148 port&que B | 150 sobolem B | 151 genetrice B C | 152 ha-
 bundans B | 154 cibos *Heinsius*; *malim* nouo | 155 succis C | 157
 Sed AB: Sunt C | 158 morantes B | 161 Nec A | deprauet C:
 degrauet A B | podere B | 163 nutantia B | 165 conclusos AB
 || 166 Imp. A C | circumdederis B | 167 impr. C | 168 uexet rabies
 B | mandere *Heinsius*: pandere O | ualuas C: uuluas A B | 170
 not ≡ os (h *supra ras. m. rec.*) A | 171 infringunt *Heinsius* | 172
 cum iam *wulgo*: iam cum O

Inlaesis catulos spectauerit undique membris,
 Tunc rursus miscere sero Cerealia dona 175.
 Conueniet fortemque dari de frugibus escam,
 Libera tunc primum consuescant colla ligari
 Concordes et ferre gradus clausique teneri.
 Iam cum bis denos Phoebe reparauerit ortus,
 Incipe non longo catulos producere cursu, 180
 Sed paruae uallis spatio saeptoue nouali.
 His leporem praemitte manu, non uiribus aequis
 Nec cursus uirtute parem, sed tarda trahentem
 Membra, queant iam nunc faciles ut sumere praedas.
 Nec semel indulge catulis moderamina cursus, 185
 Sed donec ualidos etiam praeuertere suescant
 Exerceto diu, uenandi munera cogens
 Discere et emeritae laudem uirtutis amare.
 Nec non consuetae norint hortamina uocis,
 Seu cursus reuocent, iubeant seu tendere cursus. 190
 Quin etiam docti uictam contingere praedam
 Exanimare uelint tantum, non carpere sumptam.
 Sic tibi ueloces catulos reparare memento
 Semper et in paruos iterum protendere curas.
 Nam tristis morbi, scabies et sordida uenis 195
 Saepe uenit multamque canes discrimine nullo
 Dant stragem: tu sollicitos impende labores
 Et sortire gregem suffecta prole quotannis.
 Quin acidos Bacchi latices Tritonide oliuo
 Admiscere decet catulosque canesque maritas 200
 Unguere profuerit tepidoque ostendere soli,

174 catulis A | spectauerit *Johnsonus*: spectaueris O | 175 miserere B | 176 dare B | aescam A B | 179 phoebeꝯ A phereparauerit B | 181 septoque B septoue C | 182 praemite manū B | 183 s& B | 184 sumere A B | 185 Nec C: Ne A B | moderamine O, *corr. Heinsius* | 187 munera *Ulitius*: munere O (numere B) | 191 Quam B | 192 Examinare B | carperae sumptam B | 193 Sit, *suprascr.* f sic, B | 196 tristis (-cis B) O | 197 imp. C | 198 subfecta C | 199 occidos B | oliuo O: oliua *uulgo* | 201 Ungere B

Auribus et tineas candenti pellere cultro.
 Est etiam canibus rabies, letale periculum.
 Quod seu caelesti corrupto sidere manat,
 Cum segnes radios tristi iaculatur ab aethra 205
 Phoebus et attonito pallens caput exserit orbe
 (Sed magis, ignicomi candentia terga leonis
 Cum quatit, hoc canibus blandis inuiserat aestus),
 Exhalat seu terra sinu, seu noxius aer
 Causa mali, seu cum gelidus non sufficit umor 210
 Torrida per uenas concresecunt semina flammae:
 Quicquid id est, imas agitat sub corde medullas
 Inque feros rictus nigro spumante ueneno
 Prosilit, insanos cogens infigere morsus.
 Disce igitur potus medicos caramque salubrem. 215
 Tunc uirosa tibi sumes multumque domabis
 Castorea, attritu silicis lentescere cogens;
 Ex ebore huc trito puluis sectoue feratur,
 Admiscensque diu facies concresecere utrumque:
 Mox lactis liquidos sensim superadde fluores, 220
 Ut non cunctantes haustus infundere cornu
 Inserto possis Furiasque repellere tristes
 Atque iterum blandas canibus componere mentes.
 Sed non Spartanos tantum tantumue Molossos
 Pascendum catulos: diuisa Britannia mittit 225
 Ueloces nostrique orbis uenatibus aptos.
 Nec tibi Pannonicae stirpis temnatur origo,

202 tinias A|B | candendi A, corr. m. rec. | 203 laetale (o
 supra pr. a m. rec.) A loetale B | 204 coel. C | manant A | 205
 iaculantur C | 206 adt. B | exerit B C | orbi Burmannus | 207
 Sed scripsi: Seu O | ignocomi ≡ (erasa s) B | 208 hoc] hos
 Scaliger || 209 puto Exhalans | sinu Scaliger sinus O | sue B
 | 210 humor A m. rec. B C | 212 id est imas A m. rec. C: id
 imas A & (suprascr. I c) audimas B | 215 medicus (I os supra
 us) B | 216 sumas m. donabis B | 217 attritu, prima t supra
 lin., B adtr. C | scilicis B | 218 Ebreo B | 219 faties B | 222
 posit B | 224—230 post 122 in O | 124 spartanos C: partanos
 (h m. rec. supra ta) A parthanos B | molossos A B, corr. in A m.
 rec. | 227 tempnatur A B

Nec quorum proles de sanguine manat Hiberno.
 Quin etiam siccae Libyes in finibus acres
 Gignuntur catuli, quorum non spreueris usum. 230
 Quin et Tuscorum non est extrema uoluptas
 Saepe canum. sit forma illis licet obsita uillo
 Dissimilesque habeant catulis uelocibus artus,
 Haud tamen iniocunda dabunt tibi munera praedae,
 Namque et odorato noscunt uestigia prato 235
 Atque etiam leporum secreta cubilia monstrant.
 Horum animos moresque simul naresque sagaces
 Mox referam; nunc omnis adhuc narranda supellex
 Uenandi cultusque mihi dicendus equorum.
 Cornipedes igitur lectos det Graecia nobis 240
 Cappadocumque notas referat generosa propago
 Armata et palmas nuper grex omnis auorum.
 Illis ampla satis leui sunt aequora dorso
 Inmodicumque latus paruaeque ingentibus alui,
 Ardua frons auresque agiles capitisque decori 245
 Altus honos oculique uago splendore micantes,
 Plurima se ualidos ceruix resupinat in armos,
 Fumant umentes calida de nare uapores,
 Nec pes officium standi tenet, ungula terram
 Crebra ferit uirtusque artus animosa fatigat. 250
 Quin etiam gens ampla iacet trans ardua Calpes
 Culmina, cornipedum late fecunda proborum.
 Namque ualent longos pratis intendere cursus,

229 libiaes B Lybies C | 230 Giruntur (t cinguntur *suprascr.*)
 B | 231 uoluptas B | 232 sit *Barthius*: est O | forma B | uallo
 A, *corr. m. rec.* | 234 prede B: praeda A C | 235 odorato B | 236 Adque
 A | conabula B | 237 Honorum B | 238 supellex A | 239 aequorum
 B | 240 Graecia C: gratia A B | 242 *corruptus*; Armenti et palmas nu-
 meret *Gronouius*, *alii alia* | 243 leuis sunt aequora dorsi B | 244 pra-
 nisque ingenibus aluis B | 245 capitisque decori *scripsi*: capitis-
 que decoris A captusque decoris B capitique decoro C | 246
 splendore B | 247 s ≡ e (*post e m. rec. supra lin. u add.*) A seu
 B | resupinat B | 248 hum. C | 250 uirtutisque B | 252 cornu-
 pedum B | secunda B foec. C | 253 parthis B | incendere A B | cursus B

Nec minor est illis Graio quam in corpore forma,
 Nec non terribiles spirabile flumen anheli 255
 Prouoluunt flatus et lumina niuida torquent
 Hinnitusque cient tremuli frenisque repugnant,
 Nec segnes mulcent aures, nec crure quiescunt.
 Sit tibi praeterea sonipes, Maurusia tellus
 Quem mittit (modo sit gentili sanguine firmus) 260
 Quemque coloratus Mazax deserta per arua
 Paut et assiduos docuit tolerare labores.
 Nec pigeat, quod turpe caput, deformis et aluus
 Est ollis quodque infrenes, quod liber uterque,
 Quodque iubis pronos ceruix deuerberet armos. 265
 Nam flecti facilis lasciuaque colla secutus
 Paret in obsequium lentae moderamine uirgae:
 Verbera sunt praecepta fugae, sunt uerbera freni.
 Quin et promissi spatiosa per aequora campi
 Cursibus adquireunt commoto sanguine uires 270
 Paulatimque auidos comites post terga relinquunt.
 Haud secus effusis Neri per caerula uentis,
 Cum se Threicius Boreas superextulit antro
 Stridentique sono uastas exterruit undas,
 Omnia turbato cesserunt flamina ponto: 275
 Ipse pater fluctus spumanti murmure feruens

268: Ausonius grat. act. 27: 'mirabamur postam, qui infrenos dixerat Numidas (*Verg. Aen.* IV 41), et illum alterum, qui ita collegerat ut diceret in equitando uerbera et praecepta esse fugae et praecepta sistendi.'

255 terribilis spiritale B | flumen C: numen AB | anhelae O, corr. *Ulitius* | 256 saltus B | 258 Haec A m. 1 | 259 macrus tellus B | 261 coloratur AB, corr. in A m. rec. | Mazux *Salmasius* | 264 infren \equiv es A frenies B | liber om. B | 265 que om. B | deuerberet AB: diuerberet C euerberat *Burmannus* (iubas pronis — armis *Johnsonius*) | 266 lasciuaque B | sequutus C | 269 promisi B; permissi *Heinsius* | 271 terga, t *supra lin. add.*, B; num post terga? | relingunt B (*pro relincunt*) | 272 neri A: nerei A m. rec. corr. BC | 273 threitius B | 276 pater fluctus (*id est Neptunus*) scripsi: super fluctus O | marmore *Heinsius*

Conspicuum pelago caput eminent, omnis euntem
 Nereidum mirata suo stupet aequore turba.
 Horum tarda uenit longi fiducia cursus,
 His etiam emerito uigor est iuuenalis in aeuo. 280
 Nam quaecumque suis uirtus bene floruit annis,
 Non prius est animo quam corpore passa ruinam.
 Pasce igitur sub uere nouo farragine molli
 Cornipedes uenamque feri ueteresque labores
 Effluere aspecta nigri cum labe cruoris. 285
 Mox laetae redeunt in pectora fortia uires
 Et nitidos artus distento robore formant;
 Mox sanguis uenis melior calet, ire uiarum
 Longa uolunt latumque fuga consumere campum.
 Inde ubi pubentes calamos durauerit aestas 290
 Lactentesque urens herbas siccauerit omnem
 Messibus umorem culmusque armarit aristas,
 Hordea tum paleasque leues praebere memento:
 Puluere quin etiam puras secernere fruges
 Cura sit atque toros manibus percurrere equorum, 295
 Gaudeat ut plausu sonipes laetumque relaxet
 Corpus et altores rapiat per uiscera sucos.
 Id curent famuli comitumque animosa iuuentus.
 Nec non et casses idem uenatibus aptos
 Atque plagas longoque meantia retia tractu 300
 Addiscant raris semper contexere nodis
 Et seruare modum maculis linoque tenaci.
 Linea quin etiam, magnos circumdare saltus

277 Conspicuum pelato A, *corr. m. rec.* | eminent B | 278
 Nereidum C: Naidum AB | 279 om. B | 280 uirgo est B | iuueni-
 lis C | 282 passa *uulgo*: posse O | 283 farragine B | 284 Cernip.
 A, *corr. m. rec.* | uapores *Heinsius* | 285 Effluere B | *tabe ed. uet.* | 286 laete
 C | 287 robore B | 290 Indubi B | 291 Lactantesque A *m. rec.*
 C | uirens haerbas B | 292 humorem A *m. rec.* C | aestas (*mgo*
 † aristas) B | 293 Ordea C | paleasque A | 295 toros manibus
ita ut r et; m a m. rec. correctae sint A toto scenibus B | 296
 plauso B | 297 uiscere succos B | 299 hisdem B iidem C | 300
 recia B | 301 Atdiscant B | contraxere B | 303 Lineae B

Quae possit uolucresque metu concludere praedas,
 Digerat innexas non una ex alite pinnas. 305
 Namque ursos magnosque sues ceruosque fugaces
 Et uulpes acresque lupos ceu fulgura caeli
 Terrificant linique uetant transcendere saeptum.
 Has igitur uario semper fucare ueneno
 Curabis niueisque alios miscere colores 310
 Alternosque metus subtegmine tendere longo.
 Dat tibi pinnarum terrentia milia uultur,
 Dat Libye, magnarum auium fecunda creatrix,
 Dantque grues cynique senes et candidus anser,
 Dant quae fluminibus crassisque paludibus errant 315
 Pellitosque pedes stagnanti gurgite tingunt.
 Hinc mage puniceas natiuo munere sumes:
 Namque illic sine fine greges florentibus alis
 Inuenies auium suauisque rubescere luto
 Et sparsos passim tergo uernare colores. 320
 His ita dispositis hiemis sub tempus aquosae
 Incipe ueloces catulos inmittere pratis,
 Incipe cornipedes latos agitare per agros.
 Venemur dum mane nouum, dum mollia prata
 Nocturnis calcata feris uestigia seruant. 325

307 fulgora A | coeli C | 308 septum O | 310 Curabis (*uel*
 Curato) *Hauptius*: Cura tibi O Curam athibe *Lachmannus* ||
 301 tendere *Ulitius*: tempore O | 313 libye A libie B Lybie C |
 foec. C | 314 grues B | cynique A B | anser B | 317 Huic magne
 B | murice *Barthius* | 322 partis B | 324 molia B | Finit. m.
 aurelii nemesiani Kartaginiensis cynegeticon *litt. maiusc. A*
itemque (nisi quod Karthaginensis) C uersus codicis. CCC. XX.
 V. aut recte numerorimant: ~ *litt. maiusc. B*

III. FRAGMENTA.

1. *Lactantius ad Statii Theb.* 5, 389: Abiunctis quidam hyphen legunt, diuisis. sic in Olympio 'ab-iungere Luna Iunices.' cui contrarium est coniungere.

2. *Idem ad Theb.* 2, 58: Philosophi lunam terram esse dicunt, quae circa nostrum hoc solum circulo altiore suspensa est. haec autem omnia corpora maiora [*ita codd.: om. uulgo.*] gignit, utpote quae uicina sit caelo. postea denique omnes asserunt leonem de his polis ortum, quem Hercules prostrauit, ut etiam Olympus [*Olympius Wernsdorfius*] ait, quare [*quasi uulgo*] proximus sit terris et ultimus.

IV. UERSUS DE AUCUPIO.

Et tetracem, Romae quem nunc uocitare taracem
 Coeperunt. auium est multo stultissima. namque
 Cum pedicas necti sibi contemplauerit adstans,
 Immemor ipse sui tamen in dispendia currit.
 Tu uero adductos laquei cum senseris orbes 5
 Appropera et praedam pennis crepitantibus aufer.
 Nam celer oppressi fallacia uincula colli
 Executit et rauca subsannat uoce magistri
 Consilium et laeta fruitur iam pace solutus.
 Hic prope Peltinum ad radices Apennini 10

Gybertus Longolius in dialogo de auibus (Coloniae excudebat Io. Gymnicus a. 1544) p. E 2^a scribit: Nemesiani poetae auctoritas, qui de aucupio Latinis uersibus conscripsit, me in hanc sententiam perduxit (tetracem esse urogallum). descripserat autem furtim in bibliotheca porcorum Saluatoris Bononiensis uersus aliquot Hieronymus Boragineus Lubecensis, magnae spei adolescens, cum quo Bononiae et Ferrariae aliquandiu communi uita uixi: ex iis ego quosdam cum opus erit historia, tibi recitabo (secuntur 1—18) | 2 namque O. Gesnerus: nunquam Longolius | 10 Pelt(u)inum Buechelerus: Pentinum Longolius Pontinum Ultius | ad addidi: om. Longolius et Hauptius radicibus Buechelerus

Nidificat, patulis qua se sol obicit agris,
 Persimilis cineri dorsum, maculosaque terga
 Inficiunt pullae cacabantis imagine notae.
 Tarpeiae est custos arcis non corpore maior
 Nec qui te nolucres docuit, Palamede, figuras. 15
 Saepe ego nutantem sub iniquo pondere uidi
 Mazonomi puerum, portat cum prandia, circo
 Quae consul praetorue nouus construxit uanti.

Cum nemus omne suo uiridi spoliatur honore
 Fultus equi niueis siluas pete protinus altas 20
 Exuuiis: praeda est facilis et amoena scolopax.
 Corpore non Paphiis auibis maiore uidebis.
 Illa sub aggeribus primis, qua proluit humor,
 Pascitur, exiguos sectans obsonia uermes.
 At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi 25
 Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat:
 Impresso in terram rostri mucrone sequaces
 Vermiculos trahit et uili dat praemia gulae.

11 obiicit *Longolius* || 12 collum *Gesnerus* || 13 notae] guttae *Ulittus* || 17 Mazonomi *Gesnerus*: Mazonoim *Longolius* | circo *Burmannus*: circo *Longolius* || 19—28 *idem F2^a (de ascalopa)*: Nemesianus scolopacem cum Herodiano appellat, et huius uenationem mox post otidem quibusdam notis similem statim describit. Aristoteles illius pennas attageni similes plane asseuerat. magnitudine gallinulae, rostro longo, cursu celeri, addit et *φιλάνθηρον* esse. Nemesianus columbae quantitatem illi assignat, rostrum oppido quam longum, oculos pro corporis mole uastiores, obtusum oculorum uisum. Herodianus syluestrem perdicem interpretatur. Nemesiani uersus, si quis expetit, sunt: || 20 syluas *Longolius* || 21 facilis praeda est et amoena *Riesius* || 28 atque gulae d. pr. uili *Wernsdorfius* et dat uilia pr. g. *Riesius* || *idem Longolius* habet fol. B^a Neque hoc mirandum est, cum uideamus Aristotelem et Aelianum apud Graecos, Romatorum uero Plinium et Nemesium (*sic*) nulla in naturae parte describenda ieiuniores quam in auium historia.

XXXIII.

CATONIS DISTICHA.

Ex magna collectione distichorum moralium, quae saeculo p. Chr. n. tertio*) in scholarum ut uidetur usum conscripsit Cato quidam (neque enim nomen ipsum effectum puto, sed potius effingendi materiam praebuisse aevo posteriori), aetatem tulerunt lacerae reliquiae. sub finem saeculi quarti sylloge illa hominum litteratorum manibus fuit trita teste Vindiciano archiatrorum comite in epistula ad Valentinianum Imp. [cf. ad dist. II 22, 2]. nec medio deinde aevo fauorem illum elanguisse docent et Columbanus, qui in saeculi VI et VII confinio inde carmen suum monostichon fere totum compilauit [cf. infra p. 213], et porro Carolus Magnus (siue potius Alcuinus) in quodam opusculo Catonis uersus commemorans [cf. ad dist. II 31]. hoc autem imperatore regnante doctus quidam nouam instituit distichorum editionem additis in singulos libros prologis. nam ut uersiculi illi, qui libris II et III et IV sunt praefixi, ex consentienti doctorum opinione ab ipso poeta perfecti non sunt

*) certe ante Constantinum Magnum uixisse Catonem nostrum euicit Canegieterus p. 437 editionis Arntzenianae. Scaligero autem auctore cur Comodi potius et Seueri imperio uindicemus eundem quam temporibus posterioribus, nulla adest causa.

sed medio debentur aevo (in memoriam mihi renouerunt Iacobi carmen supra p. 103 sq. exhibitum), ita et praefationem cum sententiolis subiectis tum libro I praepositam puto ab eodem grammatico, qui prisci Catonis Censorii ad filium praecepta recordans epistolam finxit et sententiolas aliunde sumpsit (nam fuisse illis temporibus circumlatas gnomas prosaicas ad neterem Catonem relatas constat: cf. Woelfflinus Philol. IX 681 sq. et in program. Erlangensi a. 1878), cum eiusdem qui disticha scripsit esse putaret. sed quo diligentius aevo Carolingico lectitabatur, eo magis corrupta turbata decurtata euasit collectio, ut quam Columbanus (ut certo sumere licet) adhuc integram legit eadem iam saeculo octauo exeunte uasta esset fragmentorum moles, quamquam etiam tunc expers saeuae deprauationis postea inuectae. quam conditionem nobis aperit liber distichorum hodie quidem antiquissimus idemque pretiosissimus, scilicet

A, codex bibliothecae capitularis Veronensis 163 saeculo IX ineunte exaratus, qui post Claudianum et carmen de aue Phoenice fol. 30 usque ad finem disticha exhibet hoc ordine: titulum *Incp. dicta marci catonis ad filium suum* et praefationem, quam praestat perspicuitatis gratia integram adscribere: *Dum aduerterem plurimos gravitate murum errare succurrendum opioni (opinionis m. 2) eorum consulendum famae aestimavi maxime istis gloriose uiuere et honeste mori contingere quae ista facienda atque imitanda esse perscripsi ut facti eorum uita cognoscaes. igitur praecepta is legat qui intellegit. legere enim et non intellegere neglegere est,* hanc igitur praefationem excipiunt sententiolae (ita: 1—3, 7—13, 16—18, 20—23, 5, 6, 24, 25, 37, 38, 57, 39—41, 30, 45, 26—29, 54, 52, 32—34, 55, 46—48, 50, 51, 42, 35, 36, 14, 15), tum disticha ipsa: I 2; I 8 et 9; IV 23; I 10; I 13 et 14; Append. 3 et 4; I 12; Append. 5; IV 24 et 25; II 8; I 28; I 15—27;

Append. 6; I 30 et 31; Append. 7 cum I 32, 2 coniunctus; *Expl. lib. pri. incp. lib. sec.*; praef. libri II; IV 11; II 17 et 18; II 19, 1 et IV 30, 1 coniuncti; II 20 et 21; Append. 8; II 22; IV 29, 2; *Exp. lib. sec. inc. lib. tertii.* IV 30, 2; II 23—25; II 26, 1 et 27, 1; II 10; IV 31—33; II 28; IV 36; IV 35; II 29; II 31; III 1; praef. libri IV; Append. 9; *Expl. lib. III. inc. lib. III.*; praef. libri III; III 2—5; IV 37; III 6 et 7, 1, in quo desinit codex. uides, librum cetera egregium optimasque lectiones multas seruantem et excerpta pro totius ambitu modica exhibere et in ordine distichorum summas prae se ferre turbas; quamquam cum etiam ceteri libri genuinum ordinem non seruauerint, quanta sit Veronensis scribae culpa diiudicari nequit. disseruit de hoc libro eiusque apographon primus exhibuit C. Schenkelius in gymnas. Austriac. annal. a. 1873 p. 485 sqq. [dissertationem C. Cipollae in Itatorum 'Rivista di filologia' a. 1880 p. 517 sqq. nondum uidi].

In tali autem statu cum disticha tum temporis circumferrentur, mirandum non est quod fere circa idem saeculi IX initium qui opem ferret extitit. hic quam speciem formamque distichis dedit, ea in uniuersum quidem mansit per medii aevi saecula insecuta habeturque in codicibus qui quidem adhuc innotuerunt omnibus*). et primum quidem disticha sede incerta

*) unus Scaliger habuit codicem eiusdem atque A praestantiae. scribit ille: 'in libro uetustissimo Simeonis Bosii, iuridici Lemouicensis, titulus ita conceptus erat: *Dionysii Catonis disticha de moribus ad filium.* solus ille codex bonae notae repertus est memoria nostra. reliqui ut sequiorum saeculorum ita mendosiores'. non licet, puto, Scaligero haec dissorte testanti negare fidem, ut fecerunt multi. nam et illud in titulo additum (a grammatico Carolingico) *ad filium*, quod nisi in antiquissimis codd. A et B non apparet, librum illum re uera uetustissimum fuisse ostendit. a Scaligero autem, quem ex generoso saeculi sui more nihil accuratius retulisse dolemus, conlationem accepisse puto Scriuerium; hunc enim membranam

errantia in certum redegit ordinem; sed in ea opera codice usus libri A simillimo, ut suspicor, genuinum ordinem restituere neque potuit neque uero uoluit. nam ut omisit quae minus sibi placerent (cf. quae ex A prodierunt), ita multa detruncata et iam monostichorum uice fungentia recidit abiecitque. deinde uerba tradita ita immutauit ut non solum corrupta studeret sanare, sed etiam quae gentilem sentiendi consuetudinem prae se ferrent ad christianae religionis praescripta transmutaret. hanc recensionem, uulgarem deinde textum factam, hodie quidem repraesentant duae codicum classes, quarum prioris meliorisque fragmentum extat:

B, codex Matritensis [Cajon 14 Nr. 22, 40] saec. IX, qui fol. 75 et 76 (de ceteris cf. Partschius ad Corrippum p. L sq.) disticha praebet usque ad I 27, 1. ceterum notanda est in hoc codice Hispanico scriptura 'quum', de qua cf. Fr. Ruehlius act. societ. philol. Lips. IV p. 376 sqq. et H. Hagenus mus. Rhen. 34, 501; eadem etiam bis terue in E conspicua saepiusque in F in 'cum' correctae. quodsi in codicis Parisini 8320 saec. X titulo Cato audit 'Cordubensis' [cf. Hauthal praef. p. V], equidem mirum attributum ad tennem Hispanicae huius codicum familiae originis memoriam rettulerim. — Matritensis libri apographum, quod extat in codice Berolinensi L. F. 448, V. Rose beniuole mihi utendum transmisit.

Ceterum optandum est fore ut eiusdem generis

adhibuisse praeclaram, ex ea una re fit manifestum quod solus distichon nostro tempore ex A protractum Append. 9 in sua habet editione. sed frustra num etiam nunc alicubi Scaligeri Scriuerique cartae ad Catonem spectantes latitarent circumspexi. quid quod ne ipsam quidem Scriuerii editionem (a. 1646 Amstelodami teste Arntzenio praef. p. XXII excusam typis), quamquam in sex Batavorum bibliothecis praecipuis quae sitam nancisci licuit? agnoscisne illius 'habent sua fata libelli' ueritatem?

liber integer ex Hispaniae aliqua bibliotheca in lucem protrahatur; nam egregiae aliquot lectiones, quas fragmentum B suppeditat, demonstrant quantum ex integro exemplari lucis sit exorturum distichis eis quae in A non extant; nam huius similem librum aliquando erutum iri uix licet sperare.

Ab alio quodam recensiois modo adumbratae exemplari deteriore originem repetunt libri, ut nunc sunt res, plenam collectionem nobis suppeditantes hinc:

C, codex Turicensis 78 saec. IX supra p. 105 descriptus, fol. 96—103 Catonem continens. qui ut cognatis suis, de quibus statim dicam, paulo inferior est eo quod plurimis locis corrector primae manus lectiones oblitterauit, ita notabilis est quam maxime additamentis quibusdam ex diuerso plane codice sumptis. ex quo librarius et post II 2, 1 christianae uersus conformationi subiecit ueterem ethnicam et inter II 4 et II 5, porro post II 7, 1 pannos inseruit ut nota plura ita pauca noua disticha praebentes [cf. l. l. appar. crit.]: nimirum aderant etiam tum uetusta distichorum exemplaria, confirmantque panni illi id quod liber A docet, partem tantum collectionis pristinae in nouam recensioem esse receptam. praeter meam collationem adhibui apographon Turicensis a Zarneckio in libri sui 'der deutsche Cato' [Lipsiae 1852] p. 174 sqq. datum. cum C plane gemellus est:

D, codex scholae medicinalis Montepessulanae 306 saec. IX fol. 11—13, de quo nuper disputauit L. Fontainius in Gallorum annalibus laete efflorescentibus 'Revue de philologie' a. 1880 p. 177 sqq. (sed ut locis nonnullis non recte eius scripturas adferret) quemque intercedente summo Batauorum a rebus externis ministerio huc transmissum ipse Groningae contuli. — ex hoc descriptus est Catonis textus in Vossiani L. Q. 33 saec. X. foliis 156—159 accurate a me ante excussis obuius.

E, codex Vossianus L. Q. 86 saec. IX in uol. IV accuratius describendus fol. 84—86, cuius uarias lectiones iam exhibuit H. J. Muellerus in 'symbolis ad emendandos scriptores latinos' (program. Berolin. a. 1876). ipse contuli.

F, codex Ambrosianus C 74 sup. olim Bobiensis saec. X in fine (de ceteris cf. Peyron, Cicer. fragm. p. 176) Catonem habens. ipse excussi.

Hi quattuor libri (inter quos ex una parte **C D**, ex altera **E F** artius cohaerent), modo numquam a prima manu recedas, consensu suo fideliter illud ex quo fluxerunt exemplar reddunt. sed eae quas in **C E F** manus altera multis locis intulit correcturae haud raro insipidae indicio sunt quam numquam medio aëo in his distichis studium textum planum restituendi defatigatum sit. iam ceteri codices, quorum inde a saeculo X non paruus pullulauit numerus, in uniuersum ita cum **C D E F** congruunt ut ad idem cum his exemplar non redire non possint, sed eam ob causam sunt posthabendi quod textum familiae suae iam non purum sed correcturis illis saepius rarius receptis inquinatum praebent; certe nullum inueni qui aequae ac quattuor illi adhibiti per omnia id ipsum seruauerint quod communem fontem habuisse artis diplomaticae ratio aperit. itaque abieci codices Reginensem 1560 saec. X a me excussum*), Reginenses 1578 saec. X et 2078

*) memoria dignus est hic liber eo nomine quod Remigii in Catonem commentarium (fol. 187 sqq.) sterilissimum exhibet ab hisce uerbis excipientem: *Tria sunt requirenda in initio uniuscuiusque libri: persona uidelicet, locus et tempus. sed istius Catonis persona ignoratur, quamuis nomen sciatur. duos Catones legimus fuisse, unum Uticensem ab Utica ciuitate, ubi mortuus fuit, alterum Censorium; sed neuter illorum fuit iste Cato. locus in eo cognoscitur, quia scimus eum Romanum fuisse; tempus, quia moderno tempore fuit post Virgilium et Lucanum, unde ex illorum labris sumpsit exempla. scripsit autem hunc librum ad filium suum, insinuans ei rationem bene uiuendi.*

saec. IX—X a Mauio mihi conlatos ex parte, Cotto-
nianum [Vesp. D. VI] saec. X—XI in scriptura saxonica;
abieci etiam libros Parisinos a Hauthalio [edit. Berolin.
a. 1869] in usum uocatos; ex quibus nullus aetate
antecedit saeculum X, mentione dignus est unus 2772
saec. X—XI (S apud Hauthalium) paucis locis com-
parato optimae notae libro uetusto singulares lectiones
exhibens, sed in ceteris gregem sequens. nequiores
etiam codices saeculis XI—XIV exarati. quamquam
cum semper uigeret illo aeuo amor Catonis coniuncta-
que cum hoc amore cupiditas emendandi textum, quid
mirum est inueniri in hoc illoue recentiorum libro-
rum aliquotiens scripturas bonas ex coniectura scili-
cet repertas? totum gregem litterula ϵ in apparatu
notaui.

Uix est quod moneam, etiam eis qui inde a sae-
culo fere XII Catonem uerterunt in linguas recentio-
res non praesto fuisse meliores libros mss. quam qui
uulgarem secuntur recensionem.

Quae norma autem in edendis distichis fuerit se-
quenda, facile apparet. primo loco ponenda erat col-
lectio a codicibus B C D E F ϵ exhibita, ut tamen in
uerborum emendatione, ut par erat, quam maxime ur-
guerem optimi ducis A uestigia. huic appendicis instar
secundo loco adicienda erant quae ex Veronensi et Turi-
censi accedunt disticha in illam collectionem uulgarem
non recepta.

III. Extant in codicibus compluribus *collectionis*
monostichorum particulae quaedam, quas facile intel-
legitur fluxisse ex una eademque ueterum sententiarum
sylloge medio aeuo instituta. cui quid facerent cum
piores nescirent, ego sine cunctatione ad Catonis di-
sticha rettuli. nimirum cum exeunte saeculo VIII (ut
supra monui) admodum turbata essent disticha, ita

quidem ut saepe uno uersu priuata legerentur aut uersus cohaerentes discissi extarent (uide modo libri Veronensis statum condicionemque), idem ut puto uir doctus, qui uulgarem distichorum collectionem instituit, discerpta illa membra in alteram monostichorum syllogen coniunxit; in qua quod bis terue integra disticha se posuisse non intellexit ille, facilem et explanationem et excusationem habet. ita autem recte me statuerem, duobus patet argumentis. nam et Turicensis liber in pannis illis insertis et Columbanus habent quae in monostichis nostris leguntur. quid quod in codicum titulis tenerum eius rei inest uestigium?

In constituendo horum monostichorum textu mihi adfuerunt codices hie:

A, Vaticano-Palatinus 239 saec. X (quo usus est A. Maius class. auctt. V p. 461 quemque mihi contulit A. Maius) praemisso titulo *Incipiunt sententiae generales in singulis uersibus* habet hos uu. 1—3, 5—8, 10, 12, 14, 15, 18—21, 24, 27, 34, 36—49, 25, 26, 32.

B, Vaticano-Reginensis 711 saec. XI fol. 46 sub titulo *prouerbia phylosophorum* habet uu. 1, 4, 5, 9, 17, 25, 21, 53, 24, 65, 14. contulit mihi Maius.

C, Vaticano-Reginensis 300 saec. XI fol. 77 sine titulo habet uu. 1—14, 17—35, 65, 36, 66, 37, 38, 68, 75, 39 (et 40 a m. 2 additum). Maius contulit.

D, Parisinus 8069 saec. XI (de quo cf. uol. IV) tribus locis inserta habet sine titulo monosticha, scil. fol. 3 uu. 35, 51—55, 31, 26, 30; tum interpositis alienis fol. 3 fin. et 4 in. uu. 14, 16—19, 25, 56—59, 42, 44, 60—63; tum fol. 127 uu. 4, 5, 7, 27, 28, 34, 65, 37, 64. ipse contuli. — cum hoc cognatus est Burmanni Petauianus proprio pretio destitutus.

E, Vorauiensis 111 saec. XII, de quo post Wattenbachium [noui Archiuii II 401 sqq.] disseruit C. Schenkelius in studiis Vindobonensibus II 299, qui fol. 51 cum inscriptione *uersus Platonis translati de greco* habet

1—14, 17—30, 32—35, 65, 36, 37, 67, 38, 68, 75, 40, 76, 56, 64, 77, 57, 78, 58, 59, 42, 44, 69, 47, 62, 70, 63, 71—74 cum disticho finali in apparatu exhibito. cuius gemellus est Vindobonensis 2521 saec. XII fol. 141 [ann. gymn. Austriac. a. 1864 p. 576], cuius tamen ut deterioris decurtatique lectiones adferre iam non est opus.

F, Marbodi codex S. Gatian. Turonensis 164 in Hildeberti et Marbodi ed. Benedictin. p. 1634, qui sub titulo *proverbia Catonis* habet uu. 1—14, 18, 20—40, 64—68 (et quidem 65 post 35, 66, post 36, 67 post 37, 68 post 38).

Nolui autem ab eo ordine, quem praesente Pithoeo (qui uu. 1—35 primus dedit) nuperrimus constituit editor [A. L. 716], recedere, cum praesertim genuinum collectionis primariae ordinem satis certo restituere non liceat.

IV. Edidit Canisius in Thesauro suo (editione a Basnagio Amstelodami 1725 curata utor, ubi extat uol. I p. 769 sqq.) ex codice Frisingensi*) *Columbani* carmen monostichon uersibus 207 constans. quod praeter ipsius Columbani praecepta sancta continet purum putum Catonem hic illic inmutatum. nam si ea quae in huius distichorum collectione uulgari quaeque in monostichorum sylloge deprehenduntur desumpseris, restant apud patrem sanctum quae non minus colorem gerant uere antiquum congruantque in omnibus cum Catonis poesi. non dubitavi igitur huic quae uindicanda sunt uindicare, praesertim cum ex nouis libri Veronensis uersibus (cf. II append.) nonnulli etiam apud Columbanum extent. hoc autem Catonis supplementum (et quam

*) ita inscriptus est Frisingensis: *Incipit libellus cuiusdam sapientis et ut fertur beati Columbani*, in quo inest memoria, ex Catone scilicet 'sapiente' Columbanum opusculum suum compilasse.

magnum olim fuerit opus Catonianum integrum comparatis inter se eis quae Columbanus ex vulgari collectione et monostichis habet et eis quae iam restant concludere pronum est) et plenius et emendatius euassisset, si non Canisii textu sed comparatis Columbari codicibus quam plurimis inniti potuissem. sed quoniam unius hominis non est omnia administrare, speramus mox extitutum esse qui haec nostra studia continuet et, si ita opus, corrigat.

I. COLLECTIO DISTICHORUM VULGARIS.

[Cum animaduertarem, quam plurimos grauitate in uia morum errare, succurrendum opinioni eorum et consulendum famae existimaui, maxime ut gloriose uiuerent et honorem contingerent. nunc te, fili karissime, docebo, quo pacto morem animi tui componas. igitur praecepta mea ita legito, ut intellegas. legere enim et non intellegere neclegere est.

Marci Catonis ad filium salutem *litt. mai. rubr.* B Incipiunt libri Catonis philosophi *litt. mai. D; tit. om. C; totum prologum om. EF; de prologi habitu qui est in A cf. supra p. 206* || 2 in uia B C & omnes: I h sic D; fortasse secundum A, qui grauitate murum habet, restituendum prauitate morum || 3 famae ex A adsciuui: fore B C D & omnes | existimaui spatio reliquo lineae uacuo B | ut] v (sic) D | fortasse secundum A (cf. supra) restituendum gloriose uiuere et honeste mori contingerent || 4 Karissime (Kme B) *codd. mei* | monebo D || 5 morem animi tui *codd. mei*: mores tui animi & *Hauthaliansi fere* || 6 precepta (m. 2 *suprascr.* pugna pro patria) B | mea ita] m' l (sic) D | ut] v (sic) D || 7 et non] 7 ~ (sic) D | nec legere C: negligere ceteri | post est addunt Itaque B m. 2, ceteri omnes; mihi consensus libri A cum B m. 1 hanc uocem primitus defuisse demonstrat.

Sententiolis iterum Incipit Marci Catonis ad filium libr. I *litt. mai. rubr. praefigit B. cum quem supra exhibuimus ordinem*

Deo supplica.		Quod satis est, dormi.	
Parentes ama.		Coniugem ama.	29
Cognatos cole.		Iusiurandum serua.	
Datum serua.		Uino tempera.	
Foro parce.	5	Pugna pro patria.	
Cum bonis ambula.		Nihil temere credideris.	
Antequam uoceris, ne ac-		Meretricem fuge.	25
cesseris.		Libros lege.	
Mundus esto.		Quae legeris, memento.	
Saluta libenter.		Liberos erudi.	
Maiori concede.	10	Blandus esto.	
Magistratum metue.		Irascere ob rem <i>grauem</i> .	30
Verecundiam serua.		Neminem riseris.	
Rem tuam custodi.		In iudicio adesto.	
Diligentiam adhibe.		Ad praetorium stato.	
Familiam cura.	15	Consultus esto.	
Mutuuum da.		Virtute utere.	35
Cui des, uideto.		Trocho lude.	
Conuiuare raro.			

praebent B, *Parisinus* 2772 et 8093, *Vossianus* l. o. 15 saec. XI fol. 62^b *solum prologum habens* (de A cf. *supra*): CD hunc *praebent ordinem* 1—4; 5, 16; 6, 17; 18 et sic porro usque 37, 48; 49—56 (*nisi quod* 14, 25 om. C) *causa ex columnarum ratione perspicua* || 1 D' (*sic*) D | *supplica* B D || 3 *Cognatus* A || 5 *Furo* A | *parce* A: *pare* B & *para* CD & || 6 *ambola* A || 7 *ita* CD &: *Ante ne quanne accesseris* A *Nunquam* (te uoceris *suprascr.* m. 2) *ne accesseris* B *Ad nequam ne accesseris* *Paris.* 2772 || 10 *Moiori* B, *in quo con ante cede erasum* | *concede* A || 11 *Magistratum* B *Magistratu* A: *Magistrum ceteri* (et sic B m. 2 *suprascr.*) || 14 *adibe* B || 16 *Mutuam* B || 18 *Conuiuare* A: *Conuiu* ≡ a (*erata* i) B *Conuiuia* CD *Coniuia* & *Conuiuia* sis *Vossianus* l. o. 15 || 21 *serua* om. A || 22 *te tempera* & *pauci* || 24 *Nihil* A CD &: *Nil* B *Voss. l. o. 15* || 25 *fuge*] *caue* A || 28 *Libero* A || 30 *Irascere ob rem* A B C D: *uel irasci ab re* B m. 2 *suprascr.* (*sic uel Irasci ob rem* &) | *grauem addidi*: om. A B *noli* B m. 2 C D & (*scilicet proprio conamine lacunam explentes*) *riseris* (*ir m. 2 add. supr. lin.*) B *irriseris* & || 32 *iudicio* A C &: *iudicium* B D & || 33 *sta* (to m. 2 *suprascr.*) B; *Ad praetorium stans conuiciari caue* *Scriuerius* || 34 *fortasse* *Consultor* || 35 *Utere tua uirtute* *Scriuerius* || 36 *Troco* A B

Aleam fuge.		Nihil arbitrio uirium fe-
Litteras disce.		ceris.
Bono benefacito.		Patere legem, quam ipse
Tute consule.	40	tuleris.
Maledicus ne esto.		Benefici accepti esto me-
Existimationem retine.		mor. 50
Aequum iudica.		Pauca in conuiuio loquere.
Nihil mentire.		Miserum noli inridere.
		Minime iudica.
Iracundiam rege.	45	Alienum noli concupiscere.
Parentem patientia uince.		Illud adgredere, quod
Minorem ne contempseris.		iustum est. 55
		Libenter amorem ferto.

Liberalibus stude.]

LIBER I.

Si deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi praecipue sit pura mente colendus.

38 Litteris B | 39 Bono] Bion ≡ (*supra ras. uel is*) B ||
40 Tute *corruptum uidetur* | 42 Extimationem (*s supra xt*) B ||
42 Equum B | 44 Nicil B | 45 Iracundiam rege A B: Iracundiam
temporale rege C Ir. tempera uel rege D ε (*solum tempera pauci*
ε) | 46 Parente A m. 1 | patientia A: patienter B patienter
C D ε | 47 ne] non C | 48 arbitrio B arbitrium (*io m. 2 corr*) A:
arbitri C D ε | 49 Patere B ε: Pati C D ε | 50 memor esto ε
pauci | 51 conuiuia C | loqui A | 52 inridere A, ε pauci: ridere
B C D ε | 53 ludica C | 54 Alienum noli] Aliena ne A | con-
cupiscero B ε: concupisci C D ε concupieris A | 55 Illut B | adgredere
scripsi (*aggredere Paris. 2772*): ad ≡ ≡ ≡ (*erasum fortasse in*) gre-
dere B adore (*agore m. 2 corr.*) de re A stude agere C D ε | post
56 explicit B Explicit praefatio D | 57 in solo A extat.

Marci Catonis ad filium *litt. mai. rub.* B iterum Incipit
liber primus catonis philosophi *litt. mai.* D Incipit liber Cato-
nis primus *litt. mai. EF*; om C | 1 sic *codd.* (*nisi quod et,*
suprascr. est, E); sed C *postea in additamento post II 7, 1 ita*
u. 1 praebet: Si d̄s omps nobis est ut c. d., unde hic restitueris:
Si deus omnipotens, nobis ut carmina dicunt | 2 praecipue C hic

2. Plus uigila semper neu somno deditus esto;
Nam diuturna quies uitiiis alimenta ministrat.
3. Uirtutem primam esse puto, conpescere linguam:
Proximus ille deo est, qui scit ratione tacere.
4. Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:
Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse.
5. Si uitam inspicias hominum, si denique mores,
Cum culpant alios: nemo sine crimine uiuit.
6. Quae nocitura tenes, quamuis sint cara, relinque:
Utilitas opibus praeponi tempore debet.
7. Clemens et constans, ut res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.
8. Nil temere uxori de seruis crede querenti:
Semper enim mulier quem coniux diligit odit.
9. Cum moneas aliquem nec se uelit ille moneri,
Si tibi sit carus, noli desistere coeptis.
10. Contra uerbosos noli contendere uerbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

2 *habet* A | 1 neu A: nec *ceteri mei* ne ζ | 2 uiciis D ministra A || 3 *ita* Columb. mon. 115: magna quidem uirtus nostrae est moderatio linguae | 1 puta ζ *pauci* | 4, 1 Spernere pugn. ODF (Noli repugn. O post II 7) | esse *ita ut se a m. 2 in ras. sit* B | 2 *dessidet* D m. 1 *dissidet* E m. 1 || 5, 1 uitam insp. hominum ex uita consp. omnium corr. B | *inspiciã* E m. 1 | 2 Cum (ex Quum corr. B) culpant *omnes mei*: Cum uel Non culpes ζ *nonnulli* Ne culpes *Scruerius* Quid culpas uir d. ap. *Arntsenium* | alios ex eos corr. D | crimene (o alt. add. m. 2) B | uibit B uiuit in uiuunt m. 2 corr. E || 6, 1 post sint *erasum* tibi in E | 2 opibus] *puto* gratis | tempore ex -ra corr. B || 7, 1 Clemens et constans B: Constans et lenis B m. 2 *suprascr.*, ODEF ζ | expostolat D || 8—10 *habet* A || 8, 1 Nihil D | uxuri A m. 1 | 2 Semper (m. 2 in Sepe corr. B) enim AB: Sep&enim O S(a)epe etenim *ceteri omnes* | m. q. c. d.] coniux seruum quem diligis A | udit (o supra u) E || 9, 1 Cum (ex Quum) moneas B, Par. 2772: Cum (que add. m. 2) mones A Cumque mones CDEF ζ *plerique* | ne se uult A (uult ex uelit corr. E) | 2 *sic* *habet* Columb. mon. 15: Ut moneas carum n. d. amicum | sit carus ex carus est m. 2 corr. A | post desistere *erasum* re in E | ceptis BCE || 10 *habet* Columb. mon. 101, 102 | 1 uerbosus C, E m. 1 | 2 datur multis Columb. | animis D

11. Dilige sic alios, ut sis tibi carus amicus;
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.
12. Rumores fuge neu studeas nouus auctor haberi;
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.
13. Spem tibi polliciti certam promittere noli:
Rara fides ideo est, quia multi multa locuntur.
14. Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento;
Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.
15. Officium alterius multis narrare memento;
At quaecumque aliis benefeceris ipse, sileto.
16. Multorum cum facta senex et dicta reprendis,
Fac tibi succurrant, iuuenis quae feceris ipse.
17. Ne cures, si quis tacito sermone loquatur:
Conscijs ipse sibi de se putat omnia dici.
18. Cum fueris felix, quae sunt aduersa cauet:
Non eodem cursu respondent ultima primis.
19. Cum dubia et fragilis nobis sit uita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

11, 2 bonus ex bonus B | ne BE: neç D ne C nec F; an bonum ut non te? | dam na C || 12—23 habet A || 12, 1 Rumore E m. 1 | caue A | neu studeas scripsi: ne studeas A ne (nec D) incipias ceteri omnes | aberi B | 2 nulli post prius nocet ponit A | loquutū C || 13, 1 polliciti A: promissi BCDE promissam F (et sic CE m. 2 corr.) | 2 idem (sic) est — locuntur m. 2 in ras. B || 14, 1 Quum B | tuus omnes mei (nisi quod tibi A m. 1): tu Hauthalius errore | 2 alios (o ex corr.) B | tu om. B relicto inter te et quam spatio || 16, 2 At quaecumque scripsi: Et quaecumque A Atque cum ceteri codd. mei (nisi quod Atq; aliis cum tu C; cū in e corr. E post aliis supra lin. m. 2 cum tu scripto); Atque aliis quantum uel cum tu ç | aliis om. A || 16, 1 facta in ras. B | senes AB | ac dicta A | reprendis B: rephindas A recensens ceteri omnes | 2 succurrunt iubenis B || 17, 1 Ne cures AB: Ne cu res C Neccures D Nec ures E Nec u res F | qui A | 2 sibi ex tibi corr. B; litterae ibi d euamidae in A || 18, 1 habet Columb. mon. 110 | Quum B Si A | litterae uae s euamidae in A | sint E m. 1, F | cabeto B, D m. 1 | 2 ad eodem E m. 2 mgo simili | respodent A || 19, 1 Quum B Qū A | nobis sit A: sit nobis ceteri omnes | 2 morte A (et ita BC ex corr.): mortem ceteri codd. | tu om. A m. 1

20. Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito laetus, plene et laudare memento.
21. Infantem nudum cum te natura crearit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.
22. Ne timeas illam, quae uitae est ultima finis:
Qui mortem metuit, quod uiuit, perdit id ipsum.
23. Si tibi pro meritis nemo succurrit amicus,
Incusare deos noli, sed te ipse coerce.
24. Ne tibi quid desit, quod quaesisti, utere parce;
Utque, quod est, serues, semper tibi desse putato.
25. Quod dare non possis, uerbis promittere noli,
Ne sis uentosus, dum uir bonus esse uideris.
26. Qui simulat uerbis nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simules: sic ars deluditur arte.

20, 1 quum B | dat BOD: det AEF | amicus] accipias B | 2 laetus A: placide *ceteri omnes* | plene ex plane corr. m. 2 AB | et A: om. *ceteri (nisi quod E ante plene habet cum pau- cis ε)* || 21, 1 ndum A m. 1 | quum B | creauit A crea≡rit E || 22, 1 Ne timeas] Noli timere A | illa C | uitae om. A uita CD, E m. 1 | 2 metuit] timet A | uibit B | perdit ante quod uiuit habet A | perdit id ex corr. C perdidit DEF | ipiat (an ipsut ?) obscure B || 23 u. 2 ante u. 1 ponit A | 1 meritis A m. 1 | suc- currit A: respondet BE ε respondit CDF ε | 2 deos A: deum *ceteri omnes* | set B | ipso] ipsum A, B m. 1 | coerce D (F corr.) || 24, 1 quid om. A; malim post | quod quaesisti scripsi: quod quaeris A quod queris (post hoc rasura 3 uel 4 litt., que- sitis m. 2 corr.) B quod qu(a)eris hoc CDE, et ita uidetur ha- buisse m. 1 F, in quo inter rasuras quesitis corr.; quaesitis ε multi | 2 Utque quod] Ut quidquid A Q . . que quod B duabus litt. euanidis, unde Quoque quod conicias | tibi A (in BCE add. supra lin. m. 2): om. *ceteri codd. mei* | deesse codd. omnes (de. eē D), correxi | put, *ceteris extinctis B* || 25, 1 habet Columb. mon. 24 | dare non possis Columb.: praestare potes AB cum *ceteris omnibus* | uerbis promittere noli scripsi: nec bis (ex uis corr. m. 2) promittere noli A noli promittere uerbis Columb. ne bis (his B) promiseris ulli *ceteri omnes* | 2 uentosus A | uir b. esse uideris scripsi: uis b. esse uideri A uis b. ipse uideri B cum *ceteris codd.* (dum≡uis E uidere F m. 1) || 26, 1 ne corde B | firmus A | 2 Huic Withofus | simules Scriuerius: si- miles C simile AB cum *ceteris simili Arntsenius* | si *ceteris extinctis B*

27. Noli homines blando nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, uolucrem dum decipit auceps.
28. Cum tibi sint nati nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere uitam.
29. Quod uile est, carum, quod carum, uile putato:
Sic tu nec cupidus nec auarus nosceris ulli.
30. Quae culpae soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguat ipsum.
31. Quod iustum est petito uel quod uideatur honestum;
Nam stultum petere est quod possit iure negari.
32. Ignotum notis noli praeponere amicis:
Cognita iudicio constant, incognita casu.
33. Cum dubia in certis uersetur uita periculis,
Pro lucro tibi pone diem, quicumque sequetur.

27, 1 blandos an A | litterae ando ni obscuratae in B | probare] serbare B, qui in hoc u. desinit | 2 uolucrem, ita codd. omnes | dum A (E ex corr.): cum CD, E m. 1, F s | 28, 1 nec ex neque corr. in CF (neque s) | tunc m. 2 ex his corr. A | 2 quo ADE: quo ex que corr. C que F | possunt C | 29, 2 tu Scriuerius: tibi codd. omnes | ullis E m. 1 | 30 habet A, u. 1 Columb. mon. 111 | solis A | haec tu Columb. | 2 rectori (ex rectori m. 2 corr.) A | redarguat ego: arguat A redarguit ceteri codd. | 31 habet A | 1 uel] et A | onestum F, on. in hon. m. 1 corr. E | 2 petere est EF: est petere ACD s (est petere id s unus) | possis i. negare A | 32, 1 habet Columb. mon. 141 ita: Ign. noto numquam praeponas amico, quo ad restituendam genuinam formam uersus foede in codd. corrupti sum usus | Ignotumq; C | notis noli scripsi: tibi noli ODEF s (tu post tibi supra lin. m. 2 add. CE; tibi tu uel tibimet uel nolito s nonnulli) | amicis scripsi: notis codd. omnes, quod primitus in margine correcturae causa adnotatum mox genuinum amicis depulsi | u. 2 habet ita A ut uersum alienum (append. 7) praeponat pro u. 1 | constat A | 33, 1 incerti s C incertis D s pauci | uersantur (an in ras.) m. 2 in -setur corr. E | 2 quicumque CD s plerique: quicq; in quec; corr. F quocumq; in quicumq; corr. E m. 1 quocumque s pauci | sequetur Par. 2772 m. 1, Reginensis 2078 m. 2 in ras.: laboras CDEF s plerique; sed in additamento post II 7 1 C habet sequatur laboras, ueri uestigio seruato

34. Uincere cum possis, interdum cede sodali,
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.
35. Ne dubita, cum magna petes, inpendere parua:
His etenim pressos contingit gloria raro.
36. Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.
37. Seruorum culpa cum te dolor urguet in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.
38. Quem superare potes, interdum uince ferendo;
Maxima enimst hominum semper patientia uirtus.
39. Conserua potius, quae sunt iam parta, labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.
40. Dapsilis interdum notis et largus amicis
Cum fueris, dando semper tibi proximus esto.

34, 1 cede E, F ex corr. ε (C suprascr.): uince CD || 35 dubita CEF ε: dubites D ε (et ita et C et E corr. m. 2; dubitas F corr.) | petes D ε: petis in petas corr. C petas EF ε | 2 pressos contingit gloria raro scripsi: rebus coniungit gratia caros codd. omnes, sine sensu (ortum ex parte e u. seq.) || 36, 2 habet Columb. mon. 118 || 37, 1 culpa ≡ F ε: culpas CD, et E ita ut pa ex corr. sit (culpis C corr., ε; ob culpas E m. 2 supra lin. corr., ε) | urg ≡ et C | in] & C ad ε (ex libris a me inspectis nullus) || 38, 1 uince ferendo] suprascr. cede sodali C (ex 34, 1) | 2 enim est holum scripsi: enim horum D; et ita C, in quo h in m correctia est, m. 1; enim morum (post hoc ē m. 2 supra lin.) E ≡ morum (nā supra ras., et est post morum add. supra lin.) F enim morum uel enim morum est ε plerique || 39, 1 parta EF ε: porta CD ε pauci, unde posta conicias | 2 dam ≡ no C dampno E | egestas E || 40 Dapsilis, si in ras. F (Dapasalis, ut et praecedentium uu. et sequentis initia, in ras. E) | largus edd. uett.: carus codd. (car ≡ us, ca ex corr. C; cari ≡ s F) | amicis ex amicus corr. EF | 2 Cum ε: Dum CDEF ε | dando Par. 2772 m. 1, Regim. 2078 in ras.: felix codd. ceteri omnes, quod ortum uidetur ex I 18, 1, ut re uera C supra semper — esto adscripsit quę sunt aduersa caueto || Explicit liber primus D

LIBER II.

[Telluris si forte uelis cognoscere cultus,
 Uergilium legito; quodsi mage nosse laboras
 Herbarum uires, Macer haec tibi carmina dicit;
 Si Romana cupis et Punica noscere bella,
 Lucanum quaeres, qui Martis praelia dixit; 5
 Si quid amare libet uel discere amare legendo,
 Nasonem petito; sin autem cura tibi haec est,
 Ut sapiens uiuas, audi quae discere possis,
 Per quae semotum uitii deducitur aeuum:
 Ergo ades et quae sit sapientia disce legendo.] 10

1. Si potes, ignotis etiam prodesse memento:
 Utilius regno est, meritis adquirere amicos.
2. An di sint caelumque regant, ne quaere doceri:
 Cum sis mortalis, quae sunt mortalia, cura.

II. *om. titulum C* Incipit liber II (secundus) DEF; *uu.* 1—6
 habet A || 1 cognoscere A || 2 Verg. *codd. mei* (*m.* 2 Virg. *corr.*
 in GDF) | magis F mauiis A | nosse *codd. omnes* | laboras (-ra
 A) *codd.*: labores 5 pauci || 3 haec A: *om. ceteri* (has *uulgo*) |
 carmina *codd.*, nisi quod altera a in EF in e *correcta est* | di-
 cet *uulgo* || post 3 Pithoeus *inserit* Corporis ut possis cunctos
 depellere morbos || 4 romam uelis et p. cognoscere A | ciuica
 pro punica Scriuerius; recte hoc tuetur Vonckius coniciens, Lu-
 cani codicem 'de bellis Punicis' *inscriptum* horum *uu.* auctori
 fallacias fecisse: cf. H. Blassius *mus. Rhen.* XXXI p. 134; non-
 nulla post u. 4 *intercidisse suspicabatur C. Barthius* || 5 Luga-
 num A | quae res D | matis A | proelia D || 6 libet] uelis A |
 amara D || 7 cura tibi haec est E *m.* 2: tibi cura haec est
 DEF, et ita sine dubio primitus C, qui *correxit* hec est tibi
 cura in *rasuris* || 8 audi || C audiq; E || 10 ades, a *ex corr.* E ||
 huic prologo sine *interuallo adhaerent disticha in codd.* || 2, 1 sic
 habent *codd. omnes*: Mitte arc(h)ana dei caelumque inquirere
 quid sit, nisi quod C unus post eum (*ante u.* 2) *inserit*: An dii
 sint caelum qui (i *ex corr.*) regant neque doceri; et hanc
 alteram uersus formam genuinam puto, cum prior illa colorem
 christianum praes se ferat | 2 sunt *ex sint corr.* E

3. Linque metum leti; nam stultum est tempore in
omni,
Dum mortem metuas, amittere gaudia uitae.
4. Iratus de re incerta contendere noli:
Impedit ira animum, ne possis cernere uerum.
5. Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa;
Dandum etenim est aliquid, dum tempus pestulat
aut res.
6. Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento:
Tuta mage est puppis, modico quae flumine fertur.
7. Quod pudeat, socios prudens celare memento,
Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.
8. Nolo putes prauos homines peccata lucrari:
Tempore si peccata latent, et tempore parent.
9. Corporis exigui uires contemnere noli:
Consilio pollet, cui uim natura negauit.
10. Cui scieris non esse parem, pro tempore cede:
Victorem a uicto superari saepe uidemus.
11. Aduersum notum noli contendere uerbis:
Lis uerbis minimis interdum maxima crescit.

3, 1 maetum E | loeti CE liti D | in omni *uix sanum*; *num* in arto (*in breui quod uiuimus spatio*) ? | 2 metuas, i *supra* a m. 2, C | 4, 1 condere E m. 1 | 2 Imp. F | possit F ε possis *ita ut ult. s ex corr. sit E* | *inter* 4 et 5 *inserit* C IV 5 et *append.* 1 | 5, 2 aliquid E | postolat CD | 6, 1 fugitur D | 2 mage (m *supra* lin. m. 2) D mage ≡ C, in quo est *post* puppis *supra* lin. *additur* m. 2 | pupis F | *flamine maluit uir doctus saec. XVII* || 7, 1 pudat D, et (e *supra* da scr.) C; *malim* Quod maculat socios, pr. *eqs.* | *sotios* C | *caelare* D | u. 2 *om.* C, *qui eius loco inserit: monost.* 53, IV 26, I 33, *append.* 2, I 1, I 4 || 8 *habet* A | *Noli putare malos male* A | 2 *Tempore si scripsi: Temporibus codd. omnes* | et tempora AC || 9, 1 contemnere D || 10 *habet* A | 1 Cui te scieris A | parem pro A: *parem te EF ε, et (mte ex corr.)* C, *parente* D; *apparet ex A ceterisque, in exemplari uelustissimo te glossam adscriptam fuisse, diuersis illam locis insertam* | caede E cede (e *ex corr.*) F corde D corde (cede mgo) C | 2 saepe superari A superare D || 11, 1 Aduersus ε | 2 Lis (L *ex corr.*) E ε: His CDF ε | uerbis minimis (nimis) D CDE: rebus minimis F (rebus E *suprascr.*) | *crescit (un supra i).*

12. Quid deus intendat, noli perquirere sorte:
Quid statuatur de te, sine te deliberat ille.
13. Inuidiam nimio cultu uitare memento:
Quae si non laedit, tamen hanc sufferre molestum est.
14. Forti animo fertor, cum sis damnatus inique:
Nemo diu gaudet, qui iudice uincit iniquo.
15. Litis praeteritae noli maledicta referre:
Post inimicitias iram meminisse malorum est.
16. Nec te conlaudes nec te culpaueris ipse;
Hoc faciunt stulti, quos gloria uexat inanis.
17. Utere quaesitis modice: cum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
18. Insipiens esto, cum tempus postulat ipsum:
Stultitiam simulare ioco, cum tempore laus est.
19. Luxuriam fugito, simul et uitare memento
Crimen auaritiae; nam sunt contraria famae.
20. Nolito quaedam referenti credere saepe:
Exigua est tribuenda fides, qui multa locuntur.

F ̄: crescut *ceteri codd. mei* (cernunt in E *suprascr.*) || 12, 2
 Quod F, E m. 1 || 13, 1 *habet Columb. mon.* 141 | nimi ≡ oculu
 D culta (u *supra a*) E | 2 hunc F | modestum E m. 1 | est in
sine addunt codd. mei || 14, 1 *ferro scripsi: esto codd., nisi quod*
 C *erast supraque rasuram maneat m. 2 habet* (Esto forti ani
 mo uel Esto animo forti ̄ *pauci*) | cum sis] fueris m. 2
suprascr. E | dampn. C | 2 qui, i *ex corr.* C | iud. uincit iniquo
 ̄: iniquo iud. uincit *codd. mei*, ̄ (E m. 2 *punctis supra uerba*
illa appositis quem uerborum ordinem uoluerit non liquet), nisi
 quod D uincit *corr. ex uincens; unde sub iniquo iud. uincens*
conicias || 15, 1 Lites C | inimi ≡ cias (mi et ci *ex corr.*) C || 16, 1
 culpaberis EF | 2 quos m. 2 *in ras.* E || 17 *habet A* | 1 cum
 sumptis C consumptus D | habundat GF habundent A | 2 Laui
 tur A | parcum D partum C || 18 *habet A* | 1 cum *codd. mei:*
 dum ̄ *pauci* | te (*del. m. 2*) tempus A | postolat A m. 1, D |
 ipsum A: aut res *ceteri codd.* (*cf. II 5, 2*) | 2 ioco *scripsi: loco*
codd. (o *alt. ex corr.* C) | cum tempore laus est A: prudentia
 summa est *ceteri codd.* || 19, 1 *habet A (adiunctus pro u. 2 ei*
 IV 30, 1) | Luxuriam F || 20–29 *habet A* || 20, 1 Nolito A: Noli
 tu *ceteri codd.* | saepe A: semper *ceteri codd.* | 2 est *codd.*: his
edd. vet. | loquuntur D loquentur (u *supra e, n ex corr.*) E lo
 qū, ut *uid.* F

21. Quae potus peccas, ignoscere tu tibi noli;
Nam crimen uini nullum est, sed culpa bibentis.
22. Consilium arcanum tacito committe sodali,
Corporis auxilium medico committe fideli.
23. Successus nolito indigni ferre moleste:
Indulget Fortuna malis, ut uincere possit.
24. Prospice, qui ueniant casus, hos esse ferendos:
Nam leuius laedit, quidquid praeuidimus ante.
25. Rebus in aduersis animum submittere noli:
Spem retine; spes una hominem nec morte relinquit.
26. Rem, tibi quam noris aptam, dimittere noli:
Fronte capillata, post est Occasio calua.
27. Quod sequitur specta quodque imminet ante uideto:
Illum imitare deum, partem qui spectat utramque.

21, 1 *habet Columb. mon. 139* | Quae potus (potu m. 2 corr.) peccas A: Quae putas quae peccas D Quae pota ≡ ≡ ≡ peccas (u ex corr. C) CF Cum potes (v supra e) peccatum (s supra at) E Peccasti solus Columb. | ignoscere A, corr. m. rec. | 2 uini nullum A: nullum uini ceteri | est om. F, est ante uini posuit E m. 2 | 23, 1 *habet Columb. mon. 140* | Cons. arcanum (archanum CDEF) codd.: Quod tacitum cupias Columb. | sodali A | 2 *habet Vindicianus in epist. ad Valentinianum II* (illud Catonis), Columb. mon. 154 (permitte) | auxilio A m. 1 | medico om. A (socio m. 2, medico m. rec.), ex modico corr. DE || 23, 1 Successos (u supra o) C | nolito indigni (uel indignos) scripsi: indigni nolito A indignos noli tu D ε et, nisi quod in erasum, C indignos noli (tu m. 2 add.) EF tu noli indignos ε pauci | 2 uincere A: laedere ceteri codd. | 24, 1 casus hos A: hos casus ceteri codd. | ferendus A ferendum C | 2 leuius in fine u. ponit E | quicquid codd. praeter A | praeuidemus A prouidimus D prou. in praeu. corr. (puid.) C | 25, 1 submittere AD (E m. 2 suprascr.): suspendere EF sub(s)pendere in ras. m. 2) C | 2 Spes una retinet hominem nec in morte r. A | 26, 1 noris scripsi: noscis CDEF ε (nosces pauci) scieris A | promittere A | 2 om. A | post est Scriuerius: post haec codd. postica Withofius | 27, 1 *habet Columb. mon. 161* (Consilio mentis q. i. a. u.) | expecta CD | iminet E inninet D | te uideto obscurata in A, qui om. u. 2 | 2 d ≡ m D | patrem — utrumque CDEF ε, corr. in rec. ε paucis (utr ≡ nq; C) | expectat CD

28. Fortius ut ualeas, interdum parcius esto:
 Pauca uoluptati debentur, plura salutis.
29. Iudicium populi numquam contempseris unus:
 Ne nulli placeas, dum uis contempnere multos.
30. Sit tibi praecipue, quod primum est, cura salutis;
 Tempora nec culpes, cum sit tibi causa doloris.
31. Somnia ne cures; nam mens humana quod optat,
 Dum uigilat, uerum per somnum cernit id ipsum.

LIBER III.

[Hoc quicumque uolet carmen cognoscere lector,
 Cum praecepta ferat quae sunt gratissima uitae,
 Commoda multa feret; sin autem spreuerit illud,
 Non me scriptorem, sed se fastidiet ipse.]

1. Instrue praeceptis animum, ne discere cessa;
 Nam sine doctrina uita est quasi mortis imago.

28, 1 parcius A ζ : parcius DE ζ patior C *et*, 1 *supra* at, F | 2 uoluptati EF: uoluntati CD uolontati A || 30, 1 *ita habet Columb. mon.* 137 Sit tibi cura tuae tota uirtute salutis, quod reposito tuta praecipue | salutis ex salitis E | 2 Tempora E m. 2, ζ : Tempore CDE ζ Tempor *ult. litt. euanida* F; *malim* Te ipsum ne | nec *codd.*: ne ζ pauci | sit *codd.*: sis ζ pauci || 31 habet A, *adfert Caroli Magni opus contra synodum (ed. Heumannus Han. 1731 p. 391)*: ait enim philosophus Cato: somnia — ipsum | 1 ne A ζ , *Carolus*: nec CDEF ζ | nā *ex corr.* F | 2 Cum *Carolus* | uigilat *codd. omnes* (Dum uigilat in ras. E uigila, n *supra* a, F), *Carolus*: uigilans *edd. uet.* | uerum *scripsi*: sperat *codd. omnes cum Carolo, uitio perantiquo ex glossa uocis optat orto* | post u. 2 C *repetit* III 49, 2 || Explicit liber II D III. Incipit liber III (tertius) *litt. mai.* DEF; om. C || *prologum ita habet* A; *ceteri codices omnes interponunt distichon primum inter u. 2 et 3* || 1 quaecumque D | uolet *Schenkelius*: uult A uoles DEF ζ uelis C || 3 Commodo A, D m. 1 | feret A: feres *ceteri codd.*, *qui et spreueris* || 4 se fastidiet A: te *neglexeris ceteri codd.* (rōm sed — ipse *totum in ras. m. 2 E*) | ipse *omnes codd.*: ipsum ζ pauci || 1 extat in CDEF ζ post *prologi* u. 2, *huc transposuit Scaliger*; et A *illud separatim exhibet* | 1 Instrue (u *suprascr. m. 2*) A | nec ζ pauci; an neu? | cessa A: cesses *ceteri codd.*

2. Cum recte uiuas, ne cures uerba malorum:
Arbitrii non est nostri, quid quisque loquatur.
3. Productus testis, saluo tamen ante pudore,
Quantumcumque potes, celato crimen amici.
4. Sermones blandos blaesosque cauere memento:
Simplicitas ueri forma est, laus ficta loquentis.
5. Segnitiem fugito, quae uitae ignauia fertur;
Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.
6. Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemuis sufferre laborem.
7. Alterius dictum aut factum ne carpseris umquam,
Exemplo simili ne te derideat alter.
8. Quod tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serua, ne sis quem fama loquatur.
9. Cum tibi diuitiae superant in fine senectae,
Munificus facito uiuas, non parcus, amicis.

2—7, 1 habet A || 2, 1 habet *Columb. mon.* 92 (Si tu recta facis n. c. u. m.) | recta A | nec CE ̄ | 2 Arbitrii (ñ *supra ult.* i E) non est nostri EF ̄: Arbitrii non est nisi D Arbitrii nostri non est C ̄ Arbitrio non est nostro A || 3, 1 Productus D | testes salua A | pudore ̄: pudore ≡ C pudorem DEF pudo *ceteris euanidis* A (*ut et u. seq.* mici) | 2 Quantumquoque D (*pro -quomque ?*) | *distichon sic restituerim* Pr. t. celato crimen amici Q. potes, salua tamen ante pudorem || 4, 1 blesosque cauere CDEF ̄: ethlesos uitare A, *unde* ut des, uitare *conicere pronum est* | 2 ueri] siuiri A | forma. *Barthius*: fama *codd. omnes* norma *Scruerius* | laus (= *adulatio*) f. loquentis A: fraus f. loquendi CDEF ̄ || 5, 1 Segnitiem C Signitiem D | uita D || 6, 2 animo *ex -mū corr.* E | quamuis D; *desidero uocabulum recreato exprimens* (*num animo iuueni ?*) | laborē *ex -res corr.* E || 7, 1 dictum aut factum ̄ *pauci*: dicto aut facto A factum ac dictum *ceteri codd.* (*nisi quod in D uel ante ac erasum est*) | ne A ̄: nec *ceteri codd.* | umquam] us *ceteris euanidis* A, *hic desinens* | 2 Exemplo, o *ex corr.* D | nec F ne ≡ E || 8, 1 Quae E | sors, *sic codd.* | subprema EF | 2 Augendos C | Auge seruando uel Augendo cura ne segnem *Withofius* || 9, 1 senectus C | amicis ̄: amicus CDF ̄ amicos (os *ex corr.*) E; *Withofius maluit*: M. uiuas caris, non parcus, amicis, *quod nescio an commendat Columb. mon.* 155 Dum poteris, caro benefac tu semper amico

10. Utile consilium dominus ne despice serui:
Si prodest, sensum nullius tempseris umquam.
11. Rebus et in censu si non est quod fuit ante,
Fac uiuas contentus eo quod tempora praebent.
12. Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis,
Nec retinere uelis, si coeperit esse molesta.
13. Multorum disce exemplo, quae facta sequaris,
Quae fugias: uita est nobis aliena magistra.
14. Quod potes, id temptato, operis ne pondere pressus
Subcumbat labor et frustra inceptata relinquant.
15. Quod factum scis non recte, nolito silere,
Ne uideare malos uelle imitare tacendo.
16. Iudicis auxilium sub iniqua lite rogato:
Ipsae etiam leges cupiunt ut iure rogentur.
17. Quod merito pateris, patienter ferre memento,
Cumque reus tibi sis, ipsum te iudice damna.

10, 1 *habet* Columb. mon. 98 | dominus (*compend.*) *ex corr.*
 EF | dispice ≡ (i in e corr.) D despice (e in i corr., *sed m. 2*
rursus e suprascr.) E | 2 Si prodest sensum nullius *scripsi*:
 Nullius si prodest sensum *codd.* (Nullū si pr. seruū C *corr.*,
 • Nullius sensum si pr. E m. 2, *wulgo*) | tempseris EF ε: con-
 tempseris CD ε (F m. 2) | 11, 1 Rebus et in censu *mire dictum*;
fortasse Rebus in aduersis | antea D ante ≡ CE | 2 contemptus DF
 contemptus *ex contemptus corr.* E | 13, 1 nec, c *ex corr.* E | 13, 1 exem-
 plis C | 2 *libere mutat* Columb. mon. 112 | uitae nobis D | ali ≡ ena
 C | 14, 1 temptato ε pauci: tenta CDF tempta (-ptat m. 2)
 E tentes *edd. uet.* | psus E m. 1 | 2 inceptata *scripsi*: mutata
codd. mei temptata ε nonnulli | relinques C | 15, 1 Quod factum
 scis *scripsi*: Quod nosti (-tis F et, s *euano*, D) factum *codd.* |
 non recte CD ε: non recte (e *alt. ex corr.*) F non rectū (e m. 2
supra ū) E | nolito ε pauci: nolo C nolo in noli *corr.* D noli
 EF | 2 Ne uidere et C et D m. 1 | uelle imitare *scripsi*: imi-
 tare (in -ari C et F *corr.*, -ari E ε) uelle *codd.* | 16, 1 Iudici
 consilium E, *corr. m. 2* | iniqua lite *scripsi*: iniquitate *codd. mei*
 (iniqua lege E m. 2 *suprascr.*, ε; *nescioquid corr. F m. 2*) |
 2 rogentur (i. e. *adeantur*) *scripsi*: regentur CDF (*ita ut alt. e*
in a correxerint CD) regantur, m. 1 regentur *suprascr.* (*del.*
 m. 2), E | 17, 1 patienter CD | 2 dampna E

18. Multa legas facito, tum lectis neglege multa;
Nam miranda canunt, sed non credenda poetae.
19. Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, cum uis urbanus haberi.
20. Coniugis iratae noli tu uerba timere;
Nam lacrimis struit insidias, cum femina plorat.
21. Utere quaesitis, sed ne uidearis abuti:
Qui sua consumunt, cum dest, aliena secuntur.
22. Fac tibi proponas, mortem non esse timendam:
Quae bona si non est, finis tamen illa malorum est.
23. Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento;
Namque malum est, non uelle pati nec posse tacere.
24. Aequa diligit caros pietate parentes,
Nec matrem offendas, dum uis bonus esse parenti.

LIBER IV.

[Semotam a curis si uis producere uitam
Nec uitis haerere animi, quae moribus obsunt,

18, 1 legis, a *supra* i, C | facito tum lectis *scripsi*: factorum lectis CD, E m. 1, facito perlectis E m. 2, F ε | neglege *ueterem scholiastam testari confirmat Barthius*: perlege *codd.* omnes perline *Erasmus* || 19, 1 habet *Columb. mon.* 42 | conuiuias F conuiua E m. 1 | facsis, si *ex corr.* m. 2, C | modestos (v *supra* o) E | 2 Nec E | dum ε | urbanis (v *supra* i) C || 20, 2 lacrimas (i *supra* a *alt.*) C | instruit *codd.*, *corr.* in C et E m. 2 | dum ε || 21, 1 abiti ita ut *supra* prior. i posita sit v D et F | 2 deest *codd.*, *correci* | secuntur E: sequuntur F sequentur CD (*ex sequuntur?*) || 22, 1 proponas in *propenis* m. 2 *corr.* C, in E m. 2 *ex propenas corr.* | 2 finis in *ras.* C finire D | est om. E m. 1 || 23, 2 tacere] carere *Withofius, recte puto* || 24, 1 Aequa (*ex Aequae corr.*) diligit caros E, et ita qui hunc u. in *ras.* habet F: Egra diligit caros D Dilige non caros egra totum in *ras.* m. 2 C | 2 esse parenti *add. m. 2 E* || Explicit liber III D.

Incipit liber IIII (quartus) DEF, om. C; *prologum habet A cum hac uersuum collocatione*: 3, 1, 4, 2 || 1 Semotam a curis si uis *scripsi*: Semota (-tam m. 2) a uitis si uis A Securam quicunque cupis CDEF ε | producere A: perducere CDE ε ducere in deducere m. 2 *corr.* F || 2 erere A m. 1 | animi A: animos

Haec praecepta tibi saepe esse legenda memento:
Inuenies, quo te possis mutare, magistrum.]

1. Despice diuitias, si uis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt, mendicant semper auari.
2. Commoda naturae nullo tibi tempore derunt,
Si contentus eo fueris quod postulat usus.
3. Cum sis incautus nec rem ratione gubernes,
Noli Fortunam, quae non est, dicere caecam.
4. Dilige olens nardum, sed parce; defuge odorem,
Quem nemo sanctus nec honestus captat habere.
5. Cum fueris locuples, corpus curare memento:
Aeger diues habet nummos, se non habet ipsum.
6. Uerbera cum tuleris discens aliquando magistri,
Fer patris imperium, cum uerbis exit in iram.
7. Res age quae prosunt; rursus uitare memento,
In quis error inest nec spes est certa laboris.
8. Quod donare potes, gratis concede roganti;
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

ceteri codd. (animum ε) | quae ex qui corr. et C et E: qui A cum *ceteris codd.* | obsunt A: obsint *ceteri codd.* || 3 saepe esse legenda *scripsi*: semper legenda *codd. omnes* (relegenda E m. 2 corr., ε pauci) | 4 sic restitui: Inuenies quod te ipsum uitare magistrum A Inuenies aliquid (-quit E) quod te (in ras. C) uitare magistro *ceteri codd.* (quibus ducibus quo uitae utare *Scruerius* quo tute utare *Hauthalius*) || 1, 1 Dispice CE | beatos F m. 1, o ex corr. et u supra o E | 2 suspiciunt ε pauci: suscipiunt *codd.* || 2, 1 deerunt *codd.*, *correxi* | 2 contemptus F; Si fueris contentus eo *Scruerius* | postolat (v supra alt. o) D || 4, 1 olens nardum *scripsi*: denarium *codd.* te ornari *Cannegieterus* | defuge odorem *scripsi*: dilige formam *codd.* (sed eadem u. 2 Quem) | 2 curat habere *Withofus* || 5, 1 locuplex OF, et (s supra x) D | 2 se ≡ (erasa d) D se in set m. 2 corr. E (sed ε); Eger d. nummos habet C post II 4, ubi hoc distichon repetit; D. h. n., aeger se non h. i. *Scruerius* || 6, 1 Uerbera C et E m. 2: Uerba *codd. mei* | discen ≡ (do supra ras. m. 2) C dicens D | 2 habet *Columb. mon.* 22 (dum pro cum) || 7, 1 rursus (s supra m) D | 2 quib; (b; ex corr. m. 2) C; quibus ε || 8, 1 roganti *nonne merenti?* | 2 lucrorum *edd. uet.*: lucrosum *codd.*

9. Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit;
Namque solent, primo quae sunt neglecta, nocere.
10. Cum te detineat Ueneris damnosa libido,
Indulgere gulae noli, quae uentris amica est.
11. Cum tibi praeponas animalia bruta timore,
Unum hominem scito tibi praecipue esse timendum.
12. Cum tibi praeualidae fuerint in corpore uires,
Fac sapias: sic tu poteris uir fortis haberi.
13. Auxilium a notis petito, si forte labores;
Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus.
14. Cum sis ipse nocens, moritur cur uictima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.
15. Cum tibi uel socium uel fidum quaeris amicum,
Non tibi fortuna est hominis sed uita petenda.
16. Utere quaesitis opibus, fuge nomen auari:
Quid tibi diuitias, si semper pauper abundes?
17. Si famam seruare cupis, dum uiuis, honestam,
Fac fugias animo, quae sunt mala gaudia uitae.
18. Cum sapias animo, noli ridere senectam;
Nam quocumque seni puerilis sensus inhaeret.

9, 2 neglecta *CF*: neglecta *DE* § | 10, 1 det. uen. damn. libido (uoluptas *add. m. 2*) *C*: det. libido uen. dāpn. uoluptas *D* det. uen. dāpn. (dān. *F m. 1*) uoluptas *EF* § | gula *totum in ras. m. 2 C*, ex quile *corr. D* | 11 *habet A* | 1 bruta *Arntsenius*: cuncta *A cum ceteris codd.* | praeponas *in proponas et C et E m. 2 corr.* | timore *D*: timere *A ceterisque codd.* | 2 Unum praecipue scito tibi hominem esse t. *A*, quod *correati* (praecipue tibi plus hominem esse t. *CDEF* § | 12, 2 pateris *C* | 13, 1 laboras § | 2 *Ne C* | 14, 1 nocens quis uict. (moritur cur *supra* quis *m. 2*) *E*, in *F rasura post moritur, supra quam cur m. 2* | 15, 1 Quum *E* Cum *ex corr. F* | sotium *CD* | quaeris *om. F m. 1* | 2 uita putanda *Scruerius* probanda *Arntsenius* | 16, 1 *habet Columb. mon. 99* | 2 diuitias si semper *DF*: diuitiae ≡ (e *ex corr.*) si semper *C* diuitie ≡ (ie *ex corr.*) si semper *E* diuitiae prosunt si § | abundes *E*: habundas (a *alt. ex corr.*) *F* | 18, 1 Cum *ex corr. F* | sapis *C* | irridere § | 2 quocumque (quoc. *ego*) seni *edd. vet.*: quocumque sene *codd.* quicumque senet *Scaliger* (senex *Scruerius*) | pueri bis *Withofus* | inhaeret *scripsi*: in illo est *codd.*

19. Disce aliquid; nam cum subito Fortuna recessit,
Ars remanet uitamque hominis non deserit umquam.
20. Prospicito tecum tacitus quid quisque loquatur:
Sermo hominum mores et celat et indicat idem.
21. Exerce studio quamuis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic et manus adiuuat usum.
22. Multum uenturi ne cures tempora fati:
Non metuit mortem qui scit contempnere uitam.
23. Disce sed a doctis, indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.
24. Hoc adhibe uitae quo possis uiuere sanus:
Morbi causa mali est, nimia est quaecumque uoluptas.
25. Laudaris quodcumque palam, quodcumque probaris,
Hoc uide ne rursus leuitatis crimine damnes.
26. Tranquillis rebus semper diuersa timeto,
Rursus in aduersis melius sperare memento.

19, 1 cum *ex corr.* F | recessit CDF: recedit (di *ex corr.* m. 2) E ε || 20, 1 Prosp. in Persp. m. 2 *corr.* C Presp. E | tecum *edd. vet.*: cuncta *codd.* | quid *ex que m. 2 corr.* E quid (o *supra i*) F | 2 prius et eras. C | caelat D | indicat (u *ex corr.*) C || 21, 1 studio *Schenkelius*: studium *codd.* assiduo quam tu perc. *Scaliger* | 2 usum] uirum D uirum ipsum C || 22, 1 malim Ne cures mult. uent. | fa=ti C || 23—25 habet A || 23, 1 habet *Columb. mon.* 100 | sed *ex set corr.* D sed (d *ex corr.*) C | 2 *inmutatum habet Columb. mon.* 12 | est *codd. mei*, ε: om. uulgo | bonorum ACD, sed in omnibus *corr. m. 2* || 24, 1 Hoc adhibe uitae quo possis u. s. *scripsi*: Hoc adhiue quod possis u. s. A Hoc bibe quo (quod m. 2 *corr.* CEF) possis (sis *ex corr.* C) si nis (suus C) tu (om. F m. 1) uiuere (*ex -uire corr.* D) s. *ceteri codd.* | 2 habet *Columb. mon.* 16 | mali est nimia est ego: mali est nimia A mali est CD, et E, in quo ē *erasum et nāq*; ē *add. supra lin. m. 2*, mali (ē *supra lin. add.*) F mali nimia est ε *Columb.* | homini quēcumq; uoluptas *totum in rasura* C || 25, 1 quodcumque A (E m. 2 ε): utcumq; DEF dictuque in *ras. m. 2* C | probaris C in *ras.*, E et F *ex corr. m. 2*: probare D, E et F m. 1 *damnarum* A | 2 Hoc uide, m. 2 *Serua suprascr.*, E | rursus AC: rursus *ceteri* | leuit. *ex ceuit. corr.* D | crimina *damnis* A | dampnea E, F m. 2 || 26, 1 semper diuersa *scripsi*: semper aduersa *codd. mei* (que sunt E m. 2 *supra* semper; et que

27. Discere ne cessa: cura sapientia crescit,
Rara datur longo prudentia temporis usu.
28. Parce laudato; nam quem tu saepe probaris,
Una dies, qualis fuerit, ostendit, amicus.
29. Non pudeat, quae nescieris, te uelle doceri:
Scire aliquid laus est, culpa est nil discere uelle.
30. Cum Uenere et Baccho lis est et iuncta uoluptas:
Quod lautum est, animo complectere, sed fuge lites.
31. Demissos animo et tacitos uitare memento:
Quod flumen placidum est, forsā latet altius unda.
32. Dum fortuna tibist rerum discrimine praua,
Alterius specta cui sit discrimine peior.
33. Quod potes, id tempta; nam litus carpere remis
Utilius multo est quam uelum tendere in altum.

sunt a. cauto C post II 7, ubi hoc dist. repetit) | tim reliquis euanidis D cauto E m. 2 suprascr. | 27, 1 ita habet Columb. mon. 49: Plurima discenti semper s. cr. | cessa in cesset corr. ut uid., D cessa in cesses corr. m. 2 EF necesse scura C | crescit ex crescat corr. m. 2 F | 28, 1 namq: ≡ u (t supra ras.) E | 2 habet Columb. mon. 138 (fuerint — amicos, quod probauerim reposito u. priore quos) | die F | ostendit in -det corr. E et F m. 2 | 29, 1 Non pudeat quae nes in ras. C | Non CDE: Ne F (si recte contuli) ε | docere (ut uid.) D, F m. 1 doceri, i ex corr. C | 2 aliquid E | nihil CD | uellē C | 30—33 habet A || 30, 1 lis est et iuncta EF: lis est sed iuncta CD est seiuncta (om. lis) A, unde malim Baccho est iuncta et seiuncta uol. | 2 Quod est, suprascr. lautum est m. 2, E | lautu in ras. C; laeto A, ut malim laetum | complecte tu (tu in ras.) C, sed eraso || 31, 1 Dimissos ACD | animis A | 2 Quod] Si F in ras. | placidum est flumen forsā latet alcius unda totum in ras. C fluit mens pl. ē sed nocet ceteris euanidis (id ipsum fortasse) D flu ≡ men ≡ pl. ē sed nocet id ipsum expunxit E, qui mg. m. 2 adposuit uersum correctum, flumen ≡ pl. ē forsā latet altius unda (tius unda m. 2 ?) F fl. pl. est forsitan manet altius unda A | 32, 1 Dum A: Cum ceteri (ex corr. F Quā E) | tibist rerum scripsi: rerum tibi sit A tua rerum tibi ceteri codd. (tibi om. F, tibi r. tua E m. 2 corr., ε) | discrimine praua scripsi: discrimine peior A (peior e u. seq.) displicet ipsi ceteri codd. | 2 in mg. m. 2 E | ≡ specta C exspecta D | cui] cum A qui E mg. | sis CD sit ita ut t ex corr. m. 2 sit EF | peior euanidum in D || 33, 1 potest A | 2 Utilius multo est A: Tutius est multum E

34. Contra hominem iustum praue contendere noli;
Semper enim deus iniustas ulciscitur iras.
35. Ereptis opibus noli maerere dolendo,
Sed gaude potius, tibi si contingat habere.
36. Est iactura grauis quaesitum amittere damno;
Sed tibi cum ualeat corpus, superesse putato.
37. Tempora longa tibi noli promittere uitae:
Quocumque incedis, sequitur mors corporis umbra.
38. Ture deum placā, uitulum sine crescat aratro:
Ne credas gaudere deum, cum caede litatur.
39. Cede locum laesus Fortunae, cede potenti:
Laedere qui potuit, poterit prodesse aliquando.
40. Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde:
Uulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.
41. Damnaris numquam post longum tempus amicum:
Mutauit mores, sed pignora prima memento.
42. Gratius officiis, quo sis magis carior, esto,
Ne nomen subeas quod dicunt officiperdi.
43. Suspectus caue sis, ne sis miser omnibus horis;
Nam timidus et suspectus aptissima mors est.

Tutius est C Tutius esto D Totiust ≡ (multo *suprascr. m. 2*)
 F Tutius est multo ε | uelum, *litt. uel obscuratae in A* | 34, 1
 Noli c. h. i. c. praue C | 35—37 *habet A* | 35, 2 si tibi A | con-
 tingat A: continget D, F *m. 1* contingit E (F *m. 2 corr.*), et
 C *ita ut a supra alt. i m. 2 scripserit* | 36, 1 quaesitum — damno
 A: quae sunt — dam(p)nis *ceteri codd.* | amittere C | 2 *ita habet*
 A (*nisi quod ualeat seper, quod correxi; ualeas semper Schenke-*
lius): Sunt quaedam quae ferre decet patienter amice (D *in*
sine euanius, amicum *corr. m. 2 E et F*) *ceteri codd. parum*
apte | 37, 2 incedis A: ingrederis *ceteri codd.* | umbram E ε
 (D, *ut uidetur*) | 38, 1 Ture C | placā, ca *supra lin. m. 2, F* |
 aratro C | 2 gaudere D: placare *totum in ras. m. 2* C placare
 E et (*alt. a ex e*) F | dum *uulgo* | 39, 1 Cede — caede F | locu
 (*erasa supra u uirgula*) C loco E | potente (*i supra alt. e*) C |
 2 qui poterit (*inter utrumque potuit suprascr. m. 2*) E: qui
 poterit DF qui potuit (*ui ex corr.*) C | *post aliquando addunt m. 2*
 C et F *ualebit* | 40 *habet Columb. mon. 95 et 96* | 1 ipse om. F
 m. 1 | 41, 1 Dampn. E | 2 pignora EF | 42, 1 magis ≡ e D | 2 quo
 E | officiperdi ≡ E | 43, 1 caue sis *Withofius: ca ≡ ueris (erasa b)*

44. Cum seruos fueris proprios mercatus in usus
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.
45. Quam primum rapienda tibi est occasio prona,
Ne rursus quaeras iam, quae neglexeris ante.
46. Morte repentina noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum sine crimine uita est.
47. Cum coniux tibi sit, ne res et fama laboret,
Uitandum ducas inimicum nomen amici.
48. Cum tibi contigerit studio cognoscere multa,
Fac discas, multa a uita te scire doceri.
49. Miraris uersus nudis me scribere uerbis?
Hoc breuitas fecit, sensu uno iungere binos.

II. CODICUM TURICENSIS ET VERONENSIS APPENDIX.

1. Laetandum est uita, nullius morte dolendum;
Cur etenim doleas, a quo dolor ipse recessit.

D caueas et C et E ita ut ea ex corr. sit caueas (v supra b, et a alt. ex corr.) F | oris codd. mei | abtissima C | mora ē (s ē a. m. 2 corr.) E | 44, 1 Cum ex corr. F | seruos fueris proprios D §: seruos proprios fueris EF fueris proprios famulos totum in ras. C | 45, 1 prona scripsi: prima codd. | iam quae scripsi: quae iam codd. | neglexeras D | 47, 1 coniunx E | ne (o supra e) C et F | laboret ex -ores corr. E | 48, 2 discas ita ut cas ex corr. sit C et E, ex distat corr. m. 2 F: distat D | multa a uita scripsi: multa uita codd. | te scire scripsi: nescire codd. | doceri EF: docere C (D utrum hoc an illud habeat dispicere nequis) | 49 Scriuerius inscribit Epilogus | 1 uersus — uerbis D: uerbis — uersus C ita ut et bis et sus ex corr. sint uerbis — uersus EF | 2 habet A | Hoc breuitas fecit, sic omnes codd. mei | sensu uno iungere scripsi: sensu (-sum m. 2 corr.) coniungere A sensus coniungere ceteri codd., nisi quod C post II 81, ubi u. 2 repetit sensu coniungere praebet | bonos C binis (o supra alt. i) D | Explicit lib. III. catonis D Explicit quartus E, carent subscriptione CF

II. 1 habet C post II 4; cf. infra Coll. Monost. 54 sq. | 1 Laetanda est C | 2 Cur enim doleas eū a quo C | post II 7, 1 C primo u. Dulcis enim — laborem (cf. infra Coll. Monost. 53), deinde ha-

2. Quod scieris opus esse tibi, dimittere noli;
Oblatum auxilium stultum est dimittere cuiquam.
3. Perde semel, socium ingratum quom noueris esse;
Saepe dato, quom te scieris bene ponere dona.
4. Dissimula laesus, si non datur ultio praesens:
Qui celare potest odium, pote laedere quem uult.
5. Qui prodesse potest, non est fugiendus amicus,
Si laesit uerbo: bonitas sine crimine nil est.
6. Contra hominem astutum noli uersutus haberi:
Non captare malos stultum est, sed uelle cluere.
7. Dat legem natura tibi, non accipit ipsa.
8. Quod tacitum esse uelis, uerbosis dicere noli.
9. Fortunae donis paruum tribuisse memento:
Non opibus bona fama datur, sed moribus ipsis.

III. COLLECTIO MONOSTICHORUM.

Utilibus monitis prudens adcommoedet aurem.
Non laeta extollant animum, non tristia frangent.
Dispar uiuendi ratio est, mors omnibus una.

det 2, in quo scieris esse tibi opus exhibet | reliqua ex A desumpta | 3, 1 Perde semel socium quem ingr. cognou. (cog del. m. 2) e. A, correxi (Perdideris temptauit Schenkelius) | 2 in rasura scriptum admodum obscurum habet A, haec enucleauit Schenkelius: Pe . . . to bonis scieris bene (ne del. m. 2) ponere aequius addes, unde quae posui erui | 4, 2 caelare potest o. post est ledere A, corr. Schenkelius | 5, 1 habet etiam Columb. mon. 25 (iterumque 109) | 2 nihil est A; an nulla est P | 6, 2 uelle cluere (i. e. uelle inde gloriam nancisci) scripsi: uelle nocere A sine sensu || 8 Quod tacitum esse uis dicere noli A, quod correxi (uelis aliis tu d. Schenkelius) | 9 ante cognitum A iam Scriuerius exhibuit | 1 donis paruum tribuisse Schenkelius: donis semper paruuisse A damnis semper parere Scriuerius | 2 habet etiam Columb. mon. 86 | fama datur Columb., Scriuerius: uitatur A | ipsis A, Scriuerius: almis Columb.

III. *De codd. cf. supra p. 212 | 1 om. D | accommoedet E adcommoedet B adcomodet (a m. 2 supra e) C | aures C m. 2 | 2 (Columb. 103) om. BD | non] nec E | s ante tristia erasa in C | 3 om. BD*

Grande aliquid caueas timido committere cordi.
 Numquam sanantur deformis uulnera fama. 5
 Naufragium rerum est mulier male fida marito.
 Tu si animo regeris, rex es; si corpore, seruus.
 Proximus esto bonis, si non potes optimus esse.
 Nullus tam parcus, quin prodigus ex alieno.
 Audit quod non uult, qui pergit dicere quod uult. 10
 Non placet ille mihi, quisquis placuit sibi multum.
 Nulli seruitium si defers, liber habebis.
 Uel bona contemni docet usus uel mala ferri.
 Ex igne ut fumus, sic fama ex crimine surgit.
 Paulisper laxatus amor decedere coepit. 15
 Splendor opum sordes uitae non abluit umquam.
 Improbis officium scit poscere, reddere nescit.
 Inridens miserum dubium omne futurum.
 Mortis imago iuuat somnus, mors ipsa timetur.
 Quanto maior eris, tanto moderatior esto: 20
 Alta cadunt odiis, parua extolluntur amore.
 Criminis indultu secunda audacia crescit.
 Quelibet ignauum facit indignatio fortem.
 Diuitiae trepidant, paupertas libera res est.

4 om. A | Grandem D | modico B | corda C | 5 deformes
 uulnera A | formae C | 6 om. BD | malefida (sic A) m. 2 in
 malefica corr. C | 7 om. B | animo m. 2 ex animarū corr. C |
 seruis D | 8 (Columb. mon. 104) om. BD, in marg. sup. m. 2 C
 habet (ut et u. 9) | optimus A | 9 om. AD | quam C | 10 om. B |
 Audit m. 2 ex Aut corr. E | 11 om. AB | placuit in placeat
 corr. m. 2 C | 12 om. BD | Nulli E: Iuris A Iuri CF | si defers
 scripsi: defers si E defer sic A defer (differ C) si ceteri | aberis
 C m. 1 | 13 om. AB | contempni DE contempnit in -ptum m. 2
 corr. C | ferre D, et sic ex ferri corr. E | 14 Exigui (pro Ex
 igni) A | 15 solus habet A | decedere potest A, correxi (quibit
 Maius) | 16 soli habent AD | 17 om. AF | offitium D | 18 om.
 B | Irridens DE | omne sciat D | 19 om. BF | inimago C | uiuat
 D | tenetur D, et E m. 1 | 20 om. BD, habet Columb. mon. 105
 (ubi tu cautior pro moderatior) | 21 Alta] Magna E | ostiis C
 m. 1 | 22 om. ABD | audatia C | 23 om. AB | Quelibet C; malim
 Quamlibet | fatit indignacio D | 24 om. D | Diuicię E

Haut homo culpandus, quando est in crimine casus. 25
 Fac quod te par sit, non alter quod mereatur.
 Dissimilis cunctis uox uultus uita uoluntas.
 Ipsum se cruciat, te uindicat inuidus in se.
 Semper pauperies quaestum praediuitis auget.
 Magno perficitur discrimine res memoranda. 30
 Terra omnis patria est, qua nascimur et tumulamur.
 Aspera perpessu fiunt iocunda relatu.
 Acrius appetimus noua quam iam parta tenemus.
 Labitur ex animo benefactum, iniuria durat.
 Tolle mali testes: lenius mala nostra feremus. 35
 Saepe labor siccatur lacrimas et gaudia fundit.
 Tristibus adficiat grauius, si laeta recorder.
 Quid cautus caueas, aliena exempla docebunt.
 Condit fercla fames, plenis insuauia cuncta.
 Doctrina est fructus dulcis radicis amarae. 40
 Cum accusas alium, propriam prius inspice uitam.
 Qui uinci sese patitur pro tempore, uincit.
 Dum speras, seruis, cum sint data praemia sensis.

25 Haut AD Haud (tanto m. 2 suprascr.) C: Non BE Tunc
 F | captandus A | quanto C m. 2 corr. | casus] lapsus E | 26
 om. B | quod ex quam et par sit ex prassit corr. m. 2 C | num
 quod moneat te ? | 27 om. B | cunctos A | 28 om. AB | uendi-
 cat E; nonne se uind. — in te ? | 29 om. ABD | pauperis ex
 perpauperis corr. C | perdiu. C m. 1 | 30 om. AB | perfic. E:
 confic. CDF | 31 om. ABE | omnis CDF: hominis Pithoeus | 32
 om. BD | perpessu, prior a supra lin. A | 33 om. ABD |
 quam F: cum E q C | parte C | 34 om. B | 35 om. AB | 36 om.
 ED | dolor sicut A | fundunt AC | 37 om. B | affitiat D afficior
 E, et sic C qui uocem m. 2 addit | grauis D | recorder E re-
 cordes (or m. 2 supra es) C | 38 om. BD | Quod E | cantus C
 m. 1 | nocebunt E | 39 om. EDE | fames C: famis A | 40 om.
 ED | Doctrina est C: Doctrina eē A Doctrina ē E | radicis E:
 radices A indicis C | 41 solus habet A (Columb. 106) | Cum ac-
 cussas A (Cumque alium censes Columb.): Accusans Maius | prior
 Columb. | uitam A, Columb.: mentem Maius | 42 om. BOF |
 patitur pro m. 1 in ras. A | 43 solus habet A | cum data sint
 A | sensis scripsi: saeuis A seruis Maius male

Nemo ita despectus, quin possit laedere laesus.
 Ille nocet grauius, quem non contemnere possis. 45
 Quod metuis cumulas, si uelas crimine crimen.
 Consilii regimen uirtuti corporis adde.
 Cum uitia alterius satis acri lumine cernas
 Nec tua prospicias, fis uerso crimine caecus.
 Suffragium laudis quod fert malus, hoc bonus odit. 50
 Si piget admissi, committere parce pigenda.
 Quod nocet interdum, si prodest, ferre memento:
 Dulcis enim labor est, cum fructu ferre laborem.
 [Laetandum est uita, nullius morte dolendum:
 Cur etenim doleas, a quo dolor ipse recessit?] 55
 Spes facit illecebras uisusque libido mouetur.
 Non facit ipse aeger, quod sanus suaserit aegro.
 Ipsos absentes inimicos laedere noli.
 Ulcus proserpit, quod stulta silentia celant.
 Nemo reum faciet, qui uult dici sibi uerum. 60
 Uincere uelle tuos satis est uictoria turpis.
 Nonnumquam uultu tegitur mens tetra sereno.
 Quisque miser casu alterius solatia sumit.
 Uera libens dicas, quamquam sint aspera dictu.
 Uir constans quicquid coepit complere laborat. 65
 Iniustus, qui sola putat proba quae facit ipse.

44 om. BCF | dispectus qui non A | lesûs ledere possit E |
 45, 46 solus A habet | Ille etiam grauius nocet A, corr. Maius ||
 quem non contemnere scripsi: quem contempnere A quem tu
 cont. Maius | 47 habent AE | 48, 49 distichon solus habet A |
 cernas Maius: cernis A | 49 uerso scripsi: uerus A uero Bueche-
 lerus | 50 solus habet A | 51, 52 solus habet D | 51 amissi D ||
 53 habent BD (et Turicensis supra p. 235 not.) | 54—55 habet D
 (nullis); cf. supra Append. Distich. p. 235 | 56—59 habent DE ||
 56 illecebra D | ususque E | 57 eger ex piger corr. E | 59 si-
 lencia D | 60 et 61 solus D habet | 60 re \equiv um fatiet qui uul C ||
 62—64 habent DE | 62 Nunquam D | tecta E | 63 solacia D |
 rimat E | 64 hab. DEF | 65 hab. BCDEF | laboret B m. 1 | 66
 hab. CF | Inuitus (s supra it m. 2) C; nec displicet Inuisus | pro-
 bae facit (e m. 1 deleta) C

Omne manu factum consumit longa vetustas.
 Haut multum tempus mentis simulata manebunt.
 Quidquid inoptatum cadit, hoc homo corrigat arte.
 Durum etiam facilem facit assuetudo laborem. 70
 Robur confirmat labor, at longa otia soluunt:
 Ut niteat uirtus, absit rubigo quietis.
 Sat dulcis labor est, cum fructu ferre laborem.
 Magni magna parant, modici breuiora laborant.
 Ne crede amissum, quicquid reparare licebit. 75
 Non pecces tunc, cum peccare inpune licebit.
 Tristis adest messis, si cessat laeta uoluptas.
 Absentum causas contra maledicta tuere.

IV. EX COLUMBANO QUAE UIDENTUR CATONIS ESSE.

Corporis exsuperat uires prudentia mentis.
 Ne tua paeniteat caueas uictoria temet.
 Uir bonus esse nequit nisi qui siet omnibus aequus.
 Non tu quaeso iocis laedas nec carmine quemquam.

67 hab. CEF, idemque 68, in quo Haut multum E: Haud ullum CF | mentis E: uanitas CF bonitas *Riesius* grauitas uel uirtus *Buechelerus* | manebunt ex manebit (sic CF) corr. E || 69—74 solus habet E || 69 Quidquid ex Quicquid E | arte *Uindobonensis gemellus*: ante E || 70 sic E: facit assuescendo *Uindob.* || 73 (= 58) delendus || 75 habent CE | Nec rede G || 76—78 solus E || 76 melius tum || 77 cesset E, correxi | uoluntas E, correxi || finiunt E et gemellus *Uindobonensis* in hoc disticho fortasse antiquo:

Debile saepe caput totum dat debile corpus,
 Set firmum faciunt fortia membra caput.

cuius u. 1 tot dat tibi E || u. 2 Set ego: Et E *Uindob.* | faciunt firmum E

IV. cf. supra p. 213 || 1 — Col. bis 10 et 120 (hic excellit et sapientia); num. *κατάφρασις* distichi IV 12 ? || 2 — Col. 21 || 3. — Col. 29 || 4 — Col. 32 (quaeso num genuinum ?)

Sit seruus mentis uenter, sit serua libido. 5
 Eripe, si ualeas, non suggere tela furenti.
 Saepe nocet puero miratio blanda magistri.
 Cum sapiente loquens perpaucis utere uerbis.
 Egregios faciet mentis constantia mores.
 Felix, qui causam loquitur prudentis in aurem. 10
 Tantum uerba ualent, quantum mens sentiat illa.
 Non erit antiquo nouus anteferendus amicus.
 Moribus egregiis facias tibi nomen honestum.
 Cui prodest socius, qui non prodesse probatur?
 Res se uera quidem semper declarat honeste. 15
 Actibus aut uerbis noli tu adsuescere prauis.
 Praemeditata animo leuius sufferre ualebis;
 Quae subito adueniunt, multo grauiora uidentur.
 Felix, alterius cui sunt documenta flagella.
 Praemia non capiet, ingrato qui bona praestat. 20
 Omnis paulatim leto nos applicat hora.
 Ante diem mortis nullus laudabilis exstat.
 Doctor erit magnus, factis qui quod docet implet.
 Quod tibi uis fieri, hoc alii praestare memento;
 Quod tibi non optes, alii ne feceris ulli. 25
 Corripe prudentem: reddetur gratia uerbis.
 Plus tua quam alterius damnabis crimina iudex.
 Sis bonus idque bonis, laesus nec laede nocentem.
 Uir prudens animo est melior quam fortis in armis.

5 — Col. 84 || 6 — Col. 39 || 7 — Col. 40 (miratio scripsi: miseratio Frising.) || 8 — Col. 46 || 9 — Col. 54 || 10 — Col. 58 || 11 — Col. 59 || 12 — Col. 61, ubi 62 subicitur Difficile inuenies uerum fortassis amicum (quod molesto illo fortassis apte emendato num coeat cum priore in distichon uide) || 13 — Col. 68 || 14 — Col. 65 (socius scripsi: socio Frising.) || 15 — Col. 68 (seuera Frising., correxi) || 16 — Col. 70 || 17 et 18 — Col. 75, 76 in distichon coniuncti (17 animo et ualebis scripsi: quidem et ualebunt Frising.) || 19 — Col. 79 (cui sunt alius liber: cuius Frising.) || 20 — Col. 80 || 21 — Col. 82 || 22 — Col. 83 || 23 — Col. 85 || 24 et 25 — Col. 86 et 88 in distichon coniuncti (25 num optas ?) || 26 — Col. 91 || 27 — Col. 107 || 28 — Col. 108 (atque Frising., correxi) || 29 — Col. 119 (cf. distich. IV 12)

Dinitias animo iniustas attendere noli. 39
 Semper auarus amat mendacia furta rapinas.
 Inuidiae maculat famam mala pestis honestam.
 Nil sine consilio facias: sic facta probantur.
 Instanter facias, sors quae tibi tradat agenda.
 Improperes numquam, dederis munuscula signa. 35
 Omnia pertractet primum mens uerba loquela.
 Sic nouus atque nouum uinum ueterascat amica.
 Alma dies noctem sequitur somnosque labores.
 Tempora dum uariant, animus sit semper honestus.
 Corripe peccantem, noli at dimittere, amicum. 40
 Obseruat sapiens sibi tempus forte loquendi;
 Insiapiens loquitur spretum sine tempore uerbum.
 Iam magnum reddis modico tu munus amico,
 Si ipsum ut amicus amas: amor est pretiosior auro.
 Dives erit semper, dure qui operatur in auro; 45
 Otia qui sequitur, ueniet huic semper egestas.
 Omnibus est opibus melior uir mente fidelis.
 Qui bona sectatur, prima bene surgit in hora.
 Multorum profert sapientis lingua salutem.
 Hostili in bello dominatur dextera fortis. 50
 Lingua ligata tibi multos acquirit amicos.
 Diligit hic natum, uirga qui corripit illum.

80 — Col. 121 || 31 — Col. 133 || 32 — Col. 142 || 33 — Col. 143 || 34 — Col. 146 (trahit ?) || 35 — Col. 152 (de uerbo improperare cf. Petron. 88) || 36 — Col. 153 (Omnia scripsi: Omnia Frising.) || 37 — Col. 156; praecedit hic uersus: Dum poteris, benefac caro tu semper amico, sequitur hic: Rebus in aduersis numquam dimittis (?) amicum || 38 — Col. 159 (somnosque scripsi: sic dona Frising.) || 39 — Col. 160 || 40 — Col. 171 (at ego: et Frising.), cui Col. subiungit ex sua puto fabrica: Corripere est melius notum quam perdere amicum || 41 et 42 — Col. 174, 75 in distichon coniuncti (41 forte scripsi: in ore Fris.) || 43 et 44 — Col. 188, 89 coniuncti (43 reddas, 44 Semper amicus amat Fris., correxi) || 45, 46 — Col. 190, 91 consociati (45 dure semper Frising., correxi) || 47 — Col. 192 || 48 — Col. 199 || 49 — Col. 200 || 50 — Col. 201 (Hostili scripsi: Hostibus Frising.) || 51 — Col. 208 (ligata tibi scripsi: placata sibi Fris.), cui Columb. subicit suam scil. sententiam: Ponetuis uerbis uectes serasque loquelis || 52 — Col. 207.

XXXV.

CATONIS DE MUSIS UERSUS.

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
 Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urguet.
 Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
 Melpomene tragico proclamat maesta boatu.

Hoc carmen, quod eius qui disticha scripsit esse certe potest, huic subiuncti; extat in codicibus A (Turicensi 78 saec. IX fol. 118); B (Caroliruhensi 86 f. saec. IX—X fol. 19), C (Vossiano L. Q. 88 saec. X fol. 188), D (Cantabrigiensi collegii S. Trinit. O. A. 11 saec. X—XI fol. 96) a me conlatis, E (Parisino 7980 saec. XI fol. 204) apud Riesium A. L. 664; etiam in aliis codicibus haud paucis legitur, ut tamen noui nū adferant; in deliciis erant hi uersus per medium aeuum, unde et habentur in A. Mai mythogr. II c. 24 (ordine uu. inuerso) et a Papii maximam partem adferuntur. cf. Anth. lat. Burmanni I 74, Meyeri 617—619 | inscribunt Nomina musarum A Uersus Catonis de musis uel nominibus philorum B Incipiunt uersus Catonis philosophi de nouem musis C Nomina nouem musarum et uersus (uoluitne usus?) earumdē D Uersus de VIII musis et nomina earum E; et similiter ceteri codd. | praemittunt codd. (et A quidem in marg., ceteri ante uersus) haec medio scilicet aeuo asuta: Clio historias (ist. B yst. D), Euterpe tibias, Thalia (talia CD) com(o)edias, Melpomene trag(o)edias, Terpsichore (terpsych. C, -core B) psalterium (spalt. B), Erato (-tho BD) geometricam (ex -triam corr. B, geumet. C), Polymnia rhetoricam (reth. AC), Urania astrologiam (-logiam ex -ligiam corr. A), Calliope (Caliope AC) litteras; tum incipiunt uersus addit B | 2 Dulciloques E | urget BCD | 3 Comicoles cino A | lasciuio E, qui et talia (t'alia, h. suprascr. C) | 4 Melpomene (me supra on m. 2) A | tragico DE: tragica ABC | mesta fere codd. (mestu D)

Terpsichore affectus citharis mouet impetrat auget. 5
 Plectra gerens Erato saltat pede carmine uultu.
 Signat cuncta manu loquiturque Polymnia gestu.
 Urania arce poli motus scrutatur et astra.
 Carmina Calliope libris heroica mandat.
 Mentis Apollineae uis has mouet undique Musas, 10
 In medioque sedens complectitur omnia Phoebus.

5 Terpsichore BD (h in C supra lin. add.) | cytharis ACD | impetrat scripsi: imperat codd. omnes || 6 Plectra E | eratho BDE | casmine A || 7—9 ita ponunt DE: 8, 9, 7 collocant ABC et ceteri omnes (in Angelicano. V. 3. 22 saec. XI hic est ordo: 7, 6, 8, 9); et sic uulgo, cum tamen turbas ipsum praemisum ostendat || 7 loquitur (om. que) E; loquitur Polyhymnia uulgo edd. | polymnia BD polymnia E || 8 Urania arce poli scripsi: Urania poli codd. omnes (poliq. B), Uranie caeli uulgo uiolentissime; intercidisse uoculam, quod codicum scriptura paene clamat, iam sensit libri cuiusdam Vossiani nouicii librarius Uranie ipsa poli contra artem simul usumque horum us. reponens; poli pariter cum arce et motus uocabulis coniungas || 9 caliope AC || 10 apolloneq; A appoll. C | 11 medioque sedens scripsi: medio residens codd. omnes (aut 10 aut 11 spurium putat Riesius) || inter 10 et 11 DE inserunt: Diuus apollo nouem musarum nomina signat, addunt eidem post 11: Cerne superficiem lector pariterque medullam (medelam D).

XXXVI.

EPITAPHIUM UITALIS MIMI FILII CATONIS.

Quid tibi, mors, faciam, quae nulli parcere nosti?
 Nescis laetitiam, nescis amare iocos.
 His ego praeualui toto notissimus orbi,
 Hinc mihi larga domus, hinc mihi census erat.
 Gaudebam semper. quid enim, si gaudia desint, 5
 Hic uagus ac fallax utile mundus habet?
 Me uiso rabidi subito cecidere furores;
 Ridebat summus me ueniente dolor.
 Non licuit quemquam curis mordacibus uri
 Nec rerum incerta mobilitate trahi. 10
 Uincebat cunctos praesentia nostra timores

Carmen, quod distichis Catonis fere subiungunt codices A
 (= Turicensis 78 fol. 95: cf. supra p. 105), B (= Reginensis
 2078 saec. IX—X fol. 121), C (= Parisinus 2772 saec. X—XI
 fol. 96), D (= Reginensis 1414 saec. XI fol. 12), E (= Parisi-
 nus 8819 saec. XI fol. 54), hic loci exhibere est uisum, cum
 quae fides librorum inscriptioni sit habenda certo erui nequeat. —
 in AD meis, in CE Hauthalii (praef. Cat. dist. p. VII) Riesi-
 que (A. L. 688), in B Mauii collationibus sum usus. — extat
 apud Burm. A. L. IV 20, Mey. 1178. — titulo caret A; sicut
 dedi, habet D; Epitaphium filii Cat(h)onis BC Epitaphiū Uitalis
 mimi E | 1 tibi om. D | 2 adfert Ermenricus in epistula ad
 Grimoldum (p. 10 Duemml.) sic: in epitaphio filii Catonis Cen-
 sorini dicentis, ad stabilendum nescis trochaicum | amara con-
 Burmannus | 8 ergo B | notiss. in nitidiss. corr. m. 1 A | urbi
 BC | 4 caesus B cesus C | 5 semper] mihi D | 6 uagus BC;
 nonne potius malus? | 7 uiro BC uero D | rabiti B | cecidere
 D | 8 Ridebā D | 9 curis mordacibus uri scripsi: mordacibus
 urere curis codd. (ordac. B curris B, C m. 1) | 10 nobilitate E

Et mecum felix quaelibet hora fuit.
 Motibus ac dictis, tragica quoque ueste placebam
 Exhilarans uariis tristia corda modis.
 Fingebam uultus, habitus ac uerba loquentum, 15
 Ut plures uno crederes ore loqui.
 Ipse etiam, quem nostra oculis geminabat imago,
 Horruit in uultus se magis isse meos.
 O quotiens imitata meos per femina gestus
 Uidit et erubuit totaque muta fuit! 20
 Ergo quot in nostro uiuebant corpore formae,
 Tot mecum raptas abstulit atra dies.
 Quo nos iam tristi turbatus deprecor ore,
 Qui titulum legitis cum pietate meum:
 'O quam laetus eras, Uitalis' dicite maesti, 25
 'Sint tibi di tali, sint tibi fata modo'.

12 ora ABC || 13 traica B | ueste *Buechelerus*: uerba *codd.* uoce *Pithoeus* | placebat in -bā corr. m. 1 C placebunt D || 14 Exhilarans *codd. praeter D* | tristia ex tristicia m. 2 corr. B tristitia CE || 15 Angebam CD | loquentū E corr.: loquentur *codd.* || 16 crederis *codd.*, nisi quod in A e supra i m. 1 est positum; crederēs tam ferendum quam u. 2 nescis || 17 nostris D || 18 uultus — meos *codd.*: uultu — meo *Maius* | ||isse (is ex n corr.) A, uti uoluit *Burmannus*: ense BCD ||esse (prior s ex corr.) E || 19 quoties AB || 20 imitata ita ut ta alt. supra lin. sit A imita BC | meos per femina scripsi: meo || se || femine A (qui in marg. habet E, id est require) meos es semina BCD meo se femina E | gestus ego: gestu || A gestu ceteri || 20 tota || quem (erasa m) B tota quem C tota que || E | muta scripsi: mata CD et (o supra prior. a, = mota) E nata B compta A interpolate || 21 Ego B, C m. 1 | quod B, et C m. 1, ut uid.; quot m. 1 ex qui corr. A | uiuebant *Goetsius (Ritscheli acta soc. phil. Lips. V p. 320)*: uidebantur *codd.* (uideantur E) ridebant *Hauthalius* | corpora (e supra a) A || 22 raptas *Pithoeus*: raptor *codd.* (rapitor E) | ad radies B || 23 Quod CD || 24 titulum *Burmannus et Schraderus*: tumulum *codd.* | mecum B, et ita ex meum corr. m. 1 A || 26 di tali scripsi: uitalis *codd.*, nisi quod uitalis m. 1 in dii tales corr. A | fata *Heinsius*: laeta *codd.* e glossa.

XXXVII.

[LACTANTII]

CARMEN DE AUE PHOENICE.

Epyllion, quod infra extat, per medium aeuum diligenter lectitatum indeque multifariam corruptum (cuius rei testimonium praebet iam incertus saeculi VII grammaticus, qui de dubiis nominibus scripsit, apud Keilium uol. V p. 571 sqq.) continent codices ad communem archetypum (O) redeuntes hice:

A — Parisinus 13048, olim Sangermanensis, saeculo VIII scriptura langobardica exaratus, inter Venantii Fortunati poemata fol. 47^a—48^b uersus 1—110 sine titulo exhibens. quem librum a prioribus neglectum, a me a. 1875 conlatum, in memoriam philologorum reduxi epistolio ad Fr. Ritschelium dato et musei Rhemani uol. XXX p. 308 sq. inserto.

B — codex bibliothecae capitularis Veronensis 163, saec. IX, continens Claudianum maxime (cf. et supra p. 206), cuius post Phoenicem legitur nostrum carmen fol. 14^a—19^b cum hac inscriptione *Item Lactantii de eadem aue.* librum, de quo cf. L. Jeepius Claudiani sui uol. I p. XXXII sq., ipse excussi a. 1873 iterumque nonnullos locos examinaui a. 1876. — lectiones, quas manus altera (m. 2) saeculi XIV uel XV corrigendo intulit, plerumque uilissimae.

C — Vossianus L. Q. 33 saec. X, de quo cf. supra

p. 105, fol. 73^a—75^b *uersus Lactantii de aue Phoenice* habet. ipse contuli.

Ab his libris, ex quibus praeter minutissima quaedam omnes lectiones accuratissime sunt adnotatae, tota textus recensio pendet. quibus codices interpolatos, quia et horum specimen praebere non inutile uisum est et nonnullis certe locis non sine commodo comparari possunt, adieci

D = codicem Cantabrigiensem [Bibl. Uniuers. Gg. 5. 35], saeculi XI, qui inter multa poemata christiana fol. 168^a — 170^b habet Phoenicem praemisso titulo: *Incipit libellus defenice. paradisi ut fertur habitatrice. Quidam ferunt Lactantium. hunc scripsisse libellum.* excussi a. 1875. cum quo ad idem exemplar redit:

E = Bodleianus F. 2. 14 saec. XII fol. 126^b—128^b sine inscriptione libellum continens; ipse contuli.

Ex D et E dedi scripturae uarietatem selectam, omissis singulorum corruptionibus interpolationibusque haud raro foedissimis. quibus addere possem Parisinum 8091 saec. XII (fol. 124—126) et eiusdem aetatis Bruxellensem 5331 (fol. 132) plane illis gemellos, si quidquam noui aut fructuosi afferrent. nec minus tuto abicere licet innumerabilem copiam librorum saeculo XIV maximeque XV scriptorum, quorum specimen si desideras in Martini editione habes. pauca, quae correctiora in his leguntur ex Itolorum coniecturis, siglum ζ designat.

Phoenix num Lactantii Firmiani, celeberrimi scriptoris ecclesiastici, opus genuinum sit necne, multi inde a longo tempore quaesiuere. nam ne codicibus praepropere demus fidem, obstat ipsum poema a christiano sentiendi more, si in uniuersum spectas, alienum. non defuere quidem quibus lucus ille, quem in primo oriente situm praedicant uu. 1—29, paradisum in memoriam reuocaret; perperam id quidem, cum neque uersus ipsi ad hanc imaginem mente concipiendam inuitent

neque ignotum sit, ex priscorum maximeque Graecorum de terris praesertim orientis miraculosis narrationibus tales fluxisse descriptiones, quin ipsos scriptores christianos ad harum similitudinem suas de paradiso opiniones conformasse: cf. E. Rohde libri 'der griechische Roman' inscripti pgg. 176—219. porro quod ad chiliasmum Firmiani prouocant, cum u. 59 mille uitae anni aui Phoenici dentur (cf. Riesius mus. Rhen. XXXI p. 446 sqq.): iuuat adponere Taciti [ann. VI 28] uerba *de numero annorum uaria traduntur; maxime uulgatum quingentorum spatium; sunt qui adseuerent mille quadringentos sexaginta unum interici.* unde et Martialis [ep. V 7, 2] *decem saecula* et Plinius [XXIX 1, 29] post millesimum annum redire alitem commemorantes facile demonstrant cur posterioribus (ut etiam Claudiano et Ausonio) numero rotundo *mille* uti praeplacuerit. neque quidquam ad diiudicandam quaestionem contulisse puto Hermannum Dechent ex Firmiani scriptis similes locutiones congerendo [mus. Rhen. XXXV p. 39 sqq.]; nam praeter commune utriusque scriptoris tempus certi nihil comprobant. ita autem sese res habet: paucissima, quae aliquo modo uideri queant scripta esse ab homine christiano (enotauit haec Ebertus libri 'Geschichte d. christlich-lateinischen Litteratur' p. 97, sed ut ipse, sicut par erat, nihil ponderis eis adtribueret), eiusmodi sunt ut a gentili non minus bene possint profecta esse. contra cum tot carminis loci quasi ultro offerrent ansam Phoenicis fabulam ad christianae fidei praecepta adaptandi, mirandum profecto foret si auctor christianus hanc occasionem adeo spreuisset. deinde uero ipsa ales tamquam Phoebos sacra tanta cum cura describitur et ad Phoebi honorem totum libelli exordium ita spectat, uix ut negare possis — nullo quidem si praeeudicio teneris — de ethnicismo poetae sacris fortasse Mithriacis imbuti. at, inquiunt, nihilne tu das auctoritati

Gregorii Turonensis, qui in libelli de cursu stellarum ante a. 582 compositi [edidit Fr. Haasius a. 1853 in progr. Vratislaviensi] capite eo, quo de septem miraculis mundi agitur, carmen nostrum accurate enarratum diserte tribuit Lactantio? ego uero quid de hac re statuam aperturus hic ponam ipsius Gregorii uerba non inutiliter cum poemate nostro conferenda: *tertium est quod de Phoenice Lactantius refert. magna est, ait, corpore et decora plumis unguibusque et oculis; quae alterius auis non est iuncta consortio nec uincta coniugio. nam et nescire homines manifestum est, cuius sit generis, masculus an femina siue neutrum (u. 163). haec postquam mille transierit annos, petit locum omnibus locis mundanis celsitudine praeminentem, in quo habetur lucus uiridi coma, uerno hibernoque perdurans, in cuius medium fons est magnus et ubertate profluis et lenitate praecellens (25); huius in litore arbor nobilis reliquas luci arbores proceritate praecellens; in huius arboris uertice haec auis de diuersis pigmentorum generibus construit sibi 'seu nidum siue sepulchrum' (77) insedensque in medio eius ore odoramenta adtrahit seque ex his tegit; tunc diuersis modulis incipit cantus effundere suauis ac de nido exiliens aquarum se undis inmergit; quod cum ter quaterque repetierit, ascendit iterum super nidum adtrahitque denuo super se odoramenta, quae detulit; emicante autem sole primum ei iubar ingerit ignem, adprehensumque nidum totum integre concrematur; tunc puluis exustus ad se colligitur et in unam massam quasi in oui specie conglobatur; ac exinde iterum surgens resumpta uita nutritur, nec cuiquam homini, dum implumis est, pascere cura est (110): tantum rore caelesti nutrita ad pristinam speciem reuocatur, et ipsius figurae eisdem plumis eodemque colore reparata progreditur, ut prius fuerat ante mortem. quod miraculum resurrectionem humanam ualde firmat et ostendit, qualiter homo luteus redactus in puluere sit iterum de ipsis fauillis tuba canente resus-*

citandus. non dubitauerunt inde ab Hauptio [edit. Ouidii Halieut. praef. p. XXXVII] uiri docti, quin id quod manibus tenemus carmen ob oculos habuerit Gregorius. quod mihi nunc quidem (nam olim et ipse huius eram particeps opinionis) longe secus uidetur. aspice enim quae quantaque sit differentia. apud nostrum e luco in hunc mundum auis moritura euolat (u. 69 sqq.), apud Gregorium appetit ipsum lucum; tum fons uiuus in hoc situs ad Phoebi sacra pertinet apud poetam gentilem, apud episcopum Turonensem ad auis recreationem*); in Syria arborem altam ad extruendum nidum Phoenici electam noster uult esse positam, Gregorius in litore riui lucum perfluentis. unde sua quisque sponte semel admonitus perspicit christianam fabulae transmutationem: in paradiso et adiuuante aqua sacra alitem renascentem fecerunt patres ecclesiastici. compara etiam cetera: habes sententiarum ordinem saepe diuersum, in aliis quoque rebus quae non congruant (ut Phoebi auxilium aui moribundae praestitum, in quo Claudianus facit cum Lactantio Gregoriano); sola uerba hic illic concinunt, quamquam hic concensus non est alius quam qui carmini nostro cum Claudiani epyllio est communis: certae dictiones poeticae utrobique occurrunt. in tanta autem discrepantia iam nemo puto contendet, Gregorium id quod possidemus poema sua expressisse enarratione. quem equidem censeo respexisse Firmiani librum hodie deperditum. hic enim teste Hieronymo [uir. ill. 80] composuit *ὀδοιπορικὸν de Africa usque Nicomediam, hexametris scriptum uersibus* (puto, cum sub Diocletiano Nicomediam, ad docendam rhetoricam acciretur), in quo Phoenicis fabulam inserere latiusque persequi potuit ita ut christianum colorem induceret descriptioni ei

* hinc apparet quam peruerse Th. Birtius mus. Rhen. XXXIV p. 9 Gregorii uerbis ita abusus sit ut in carmine nostro inter u. 92 et 93 hiare textum diceret.

quam paulo ante exhibuerat gentilis nostri libelli auctor fere aequalis*). quodsi Firmiano notum fuisse statui-
mus nostrum carmen, illa et in rebus differentia et in nonnullis orationis flosculis congruentia explicatur. iam Claudianus (quem tota quaestione iterum cum cura perpensitata nunc imitatore potius fuisse intel-
lego) utrorumque uersus memoria tenens ita in suo de Phoenice opusculo respexit ut ethnici poetae uestigiis magis incedens pauca tamen a christiano sumere non dedignaretur, ceterum in sensibus poeticis illo quidem grandior augustiorque. Firmiani autem uersus par est ipsum Gregorium nouisse; sed eidem cum tempore insecuto perirent, anonymi scriptoris gentilis fetus casu seruatus in illius nomen transferebatur a monachis externa quadam similitudine decipi se patientibus et ad quorum notitiam Firmianiani carminis memoria peruenisset.

Ex editionibus maxime commemorandae Burmaniana [Claudiani p. 1035 sqq.], Wernsdorfiana [P. L. M. III p. 298 sqq.], A. Martinii [Lunaeburgi 1825], H. Leyseri [Quedlinburgi 1839], A. Riesii [in Ieepii Claudiano II p. 211 sqq.]. de singulis locis scripserunt: Fr. Ritschelii in mus. Rhen. a. 1873 p. 180 sqq.; ego ipse in Fleckeis. ann. a. 1872 p. 51 et 361 sq., ibid. a. 1873 p. 63 sq., mus. Rhen. a. 1874 p. 200 sq.; G. Goetzius [acta societ. philol. Lips. V p. 319 sqq.]; H. Klappius in progr. gymn. Wandsbeckiani a. 1875; denique Th. Birtius in mus. Rhen. XXXIV p. 7 sqq.

*) nam quamuis optimorum exemplorum studiosus fuerit noster in uersibus pangendis, non tamen desunt in sermone quae quo saeculo ille floruerit demonstrant. huc referas *uel* u. 118 pro *et* positum et serioris temporis ad usum formatum uocabulum *magnities* u. 145, modo hoc recte sit traditum.

Est locus in primo felix oriente remotus,
 Qua patet aeterni maxima porta poli,
 Nec tamen aestiuos hiemisue propinquus ad ortus,
 Sed qua sol uerno fundit ab axe diem.
 Illic planities tractus diffundit apertos, 5
 Nec tumulus crescit nec caua uallis hiat,
 Sed nostros montes, quorum iuga celsa putantur,
 Per bis sex ulnas imminet ille locus.
 Hic Solis nemus est et consitus arbore multa
 Lucus perpetuae frondis honore uirens. 10
 Cum Phaethonteis flagrasset ab ignibus axis,
 Ille locus flammis inuiolatus erat;
 Et cum diluuium mersisset fluctibus orbem
 Deucalioneas exsuperauit aquas.
 Non huc exsanguis Morbi, non aegra Senectus 15
 Nec Mors crudelis nec Metus asper adest
 Nec Scelus infandum nec opum uesana Cupido
 Aut Ira aut ardens caedis amore Furor;
 Luctus acerbus abest et Egestas obsita pannis
 Et Curae insomnis et uiolenta Fames. 20
 Non ibi tempestas nec uis furit horrida uenti
 Nec gelido terram rore pruina tegit;

2 patit A | poli] caeli C | 3 hiemesue B hiemisue e C |
 hortus A | 4 uerbo A | axe *ex axo corr.* C | 5 defundit B | 7
habet gramm. d. dub. nom. p. 581, 12 (tri pro nostros ibi codd.) |
 8 imminet O: eminet unus C | ille A | 9 solus nemos A | 10 perpetuo
 D E | 11 faetontaeis A phaetonteis B foetanteis C | 14 Deucalioneas
 A Diocallioneas B Deucalioneas C; *recte* D E | exup. A (B m.
 2 corr.) | 15 ex sanguis A ex = angues (s. *eras. m. 2*). B exsan-
 guis DE | morbus C solus | senectus C | 16 nec M. a. a. *habet*
gramm. d. dub. nom. p. 583, 32 | adest A B: adit C D E adhesit
ex utroque conflatum gramm. | 17 uaesana A B | 18 Aut Ira
scripsi: Aut metus O e. u. 16 (metus A); Aut Mars *edd. vet.*
 Uenus *Oudendorpius* Pauor *Goetsius* Letum *Riesius* Huc meat
Birtius | cedis A: cedit B D E adit C | 19 aceruus A B | aegestas
 A B (corr. *in hoc m. 2*) gestas (e *praefixit m. 1*) C | 20 in som-
 nis A: insomnes *ceteri* | et] nec A | 21 tempes, *om. tas*, A |
 furet C | 22 gelida A | pruina B

Nulla super campos tendit sua uellera nubes
 Nec cadit ex alto turbidus umor aquae.
 Est fons in medio, quem uiuum nomine dicunt, 25
 Perspicuus, lenis, dulcibus uber aquis;
 Qui semel erumpens per singula tempora mensum
 Duodecies undis irrigat omne nemus.
 Hic genus arboreum procero stipite surgens
 Non lapsura solo mitia poma gerit. 30
 Hoc nemus, hos lucos auis incolit unica Phoenix,
 Unica, si uiuit morte refecta sua.
 Paret et obsequitur Phoebu ueneranda satelles:
 Hoc Natura parens munus habere dedit.
 Lutea cum primum surgens Aurora rubescit, 35
 Cum primum rosea sidera luce fugat,
 Ter quater illa pius inmergit corpus in undas,
 Ter quater e uiuo gurgite libat aquam.
 Tollitur ac summo considit in arboris altae
 Vertice, quae totum despicit una nemus, 40
 Et conuersa nouos Phoebi nascentis ad ortus
 Expectat radios et iubar exoriens.
 Atque ubi Sol pepulit fulgentis limina portae
 Et primi emicuit luminis aura leuis,

23 *habet gramm. d. dub. nom. p. 598, 26 (tendet codd.)* |
 Nullaq; per c. tendunt DE | uellere A | 24 *adfert gramm. de*
dub. n. p. 580, 23 (auit pro cadit) | umor B: humor *ceteri om-*
nes | 25 Est *scripsi*: Sed O (*quo seruiato post medio addunt est*
ε uulgo) | uiuū *ex uiuū corr.* C m. 1 | 26 Perspicuus et lenis
 DE | iugibus *Heinsius* | 27 sing. temp. mensum] singulis nubes
 A | mensium E | 28 irrigat C (B m. 2 *corr.*) | 29 Hoc DE | arbo-
 reum] eum *supra lin. m. 1* C arborem A | *post procero m. 2 de*
add. B | 31 locus B (lucus m. 2 *corr.*) | fenix A C foenix B | 32
 si (= siquidem) *scripsi*: sed O quae *Francius* | 33 Paret B DE:
 Parit A C | foebō A C | ueneranda *scripsi*: memoranda O | satelles,
 ita B *quoque* | 34 mu≡nus (*erasae 2 litt.*) C | 37 pia in mergit
 A | undas C | 38 curgite B m. 1 | 39 considit D: consedit A B C
 E | arbore altae A | 40 despicit A D | 41 foebi C | 42 Ex pectus
 A | 43 At quae A | ubi m. 2 *ex ibi corr.* C | pepullit A | 44
 laeuis A

Incipit illa sacri modulamina fundere cantus	45
Et mira lucem uoce ciere nouam,	
Quam nec aedoniae fauces nec tibia possit	
Musica Cirrheis adsimulare modis	
Et neque olor moriens imitari posse putetur	
Nec Cylleneae fila canora lyrae.	50
Postquam Phoebus equos in aperta effudit Olympi	
Atque orbem totum protulit usque means,	
Illam ter alarum repetito uerbere plaudit	
Igniferumque caput ter uenerata silet.	
Atque eadem celeres etiam discriminat horas	55
Innarrabilibus nocte dieque sonis,	
Antistes luci nemorumque uerenda sacerdos	
Et sola arcanis conscia, Phoebe, tuis.	
Quae postquam uitae iam mille peregerit annos	
Ac sibi reddiderint tempora longa grauem,	60
Ut repararet lapsum spatiis uergentibus aeuum,	

45 modulamina AB | 46 uoce ciere A: uoce uerere B uoce referre C uociferare DE | noua C | 47 edoneae A: Iduoneae B aidoneae C idoneae DE | fauces *scripsi*: uoces C (uocis A) e u. *prior* | 48 cirrheis B: cirreis CE cerreis A cyrreis D | adsimulare A assimilare E: assimilare *ceteri* | 49 Et *scripsi*: Sed O | nec DE | holor A | moriens (*crasa* o) C | imitare . . . se A (*om. pos*) | putatur BE || 50 cillineae C cilleneae BE cyllineae C, *recte* D | fila c. l. *habet gramm. d. d. n. p. 578, 26* | luere A lirae CD | 51 phoeuus A foebus C | effudit A: diffudit B diffundit C *refu*dit D defudit E | 52 orbem] ortum *uel aurum conieci*; axem *Goetsius mus. Rhen. 31, 477* | pertulit e prot. Oceano *Heinsius* | means] medos B; osque micans *Goetsius* || 53 alarum, l *supra lin. B* | 54 Igniferum quae A | ueneranda DE | 55 At quae A | celeris A | 56 Innarrab. B Enarrab. E | noctae diequae A | 57 Antistis A Antistites (i *prior ex e corr.*) C | nemorum luci DE | -que uerenda A: -que ueneranda B ueneranda *ceteri* | 58 archanis C | phoebae A foebe C | 59 mile A millae C | pergerit B | 60 sibi *Hoeuffsius (peric. crit. p. 160)*: si A se BCDE Et sic *Barthius*; 'ipsa sibi auis propter senium molesta fit' | reddiderint CDE: reddiderent A reddiderunt B; *cf. Claudiani Phoen. 27* ubi — retorsit | 61 repararet B | lassum e | spatiis] fatis C *solutus*

Adsuetum nemoris dulce cubile fugit;
 Cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
 Tunc petit hunc orbem, mors ubi regna tenet.
 Derigit in Syriam celeres longaeua uolatus, 65
 Phoenicen nomen cui dedit ipsa uetus,
 Securosque petit deserta per auia lucos,
 Sicubi per saltus silua remota latet.
 Tum legit aereo sublimem uertice palmam,
 Quae Graium Phoenix ex aue nomen habet, 70
 In quam nulla nocens animans prorepere possit,
 Lubricus aut serpens aut auis ulla rapax.
 Tum uentos claudit pendentibus Aeolus antris,
 Ne uiolent flabris aera purpureum
 Neu concreta noto nubes per inania caeli 75
 Submoneat radios solis et obsit aui.
 Construit inde sibi seu nidum siue sepulchrum:
 Nam perit ut uiuat, se tamen ipsa creat.
 Colligit huic sucos et odores diuite silua,
 Quos legit Assyrius, quos opulentus Araps, 80
 Quos aut Pygmaeae gentes aut India carpit

62 Assuetam C | nemus et D E | cubicle C | 63 reliquid
 A B relinquit C D | 64 Tunc O: Tum C | mors *uulgo*: mox O ||
 65 Dirigit O, *correxi* | celeres, le *supra lin.* B | 66 Fenicō DE:
 Fenice B Phoenicis A Fenicis C Phoenices *edd. uet.* | uetus
 DE: uetus A uetustas B C Uenus *Heinsius* | 67 Securosque
scripsi: Secretosque O *nimia cum tautologia* | lucus B |
 68 Sic ubi post D E; Hic ubi per *edd. uet.* | saltus m. I
ex sactus corr. B | silua] illa *Heinsius* sola *Oudendorpius*
 || 69 Cum A | aereo B E | 70 graium A: gratum *ceteri* |
 foenix B fenix C | auae n. habuit A | 71 In quam C: Id quam
 A It qua B D Et qua E | prorepere A: proripere B prorumpere
ceteri | 72 Cum DE | uentus A | claudunt pendentibus B | eulos
 A | 73 fabris B | puporeum A purpureum B | 74 concreta B |
 noto A: notus B nothus *ceteri* notis *Heinsius* | 75 radios A radius
 C | obsit aui c: bosi tani A ussit aui B C (*foede interpolati* DE) ||
 77 sepulchrum A | 78 sed tamen B C; tamen *non intellego*,
fortasse semet et ipsa | 79 huic *scripsi*: hinc O huc *Riccius* |
 odoris A | 80 opulentus B | 81 pigmee A pigmaeae B pigmaeae (e
inter m et ae supra lin.) C

Aut molli generat terra Sabaea sinu.
 Cinnamon hic auramque procul spirantis amomi
 Congerit et mixto balsama cum folio.
 Non casiae mitis nec olentis uimen acanthi 85
 Nec turis lacrimae guttaque pinguis abest.
 His addit teneras nardi pubentis aristas
 Et sociat myrrae uim, Panachaea, tuae.
 Protinus instructo corpus mutabile nido
 Vitalique toro membra uieta locat. 90
 Ore dehinc sucos membris circumque supraque
 Inicit exequiis inmoritura suis.
 Tunc inter uarios animam commendat odores,
 Depositi tanti nec timet illa fidem.
 Interea corpus genitali morte peremptum 95
 Aestuat et flammam parturit ipse calor,
 Aetherioque procul de lumine concipit ignem:
 Flagrat et ambustum soluitur in cineres.
 Quos uelut in massam cineres umore coactos

82 mollit A | terras abea A || 83 Cinnamon A: Cinnamomum B D E Cynnammoum C | hinc ε | auram quae A | spir.] spumantis C || 84 Congregat D E || 85 caseae mitēs A | mītis C | uimena canthi A | achanti B C (in B ti supra lin.) || 86 lagrimae B | gutta quae A || 88 sociat A: socia C sociam ceteri | myrr(a)e O | uini C | Panachaea (pro Panchaea) ε: panachee A panachaea B C E pana chea alt. e supra che addita D panacea ε Nabathaea Leyserus | tuq A: ture C turis B thuris D E tuam ε uulgo || 89 Protinus instructo Francius, ego: Protinus instructos A His protinus structis B Protinus intractis C (instratis E his stratis D) Prot. huic tradit Klappius in stragis Birtius | mobile C (motabile D E) || 90 Vitali quae A Nidaliq; C | uieta Heinsius: quieta C D E quiete A B || 91 sucus A | -quae supra quae A circum qua; supra (r supra lin.) C || 92 exsequiis B obsequiis D E | num ut (= tanquam) moritura? || 93 sq. ante 91 sq. ponit Klappius; lacunam ante 93 statuit Birtius || 93 Huic Klappius | inter] in A | odoris A || 94 in marg. n. I habet B | Depositi B D E: Depositam A C | tibet A || 95 Interea] Interimit A, unde conieci Interit; at | mortae A || 96 habet gramm. d. d. n. p. 577, 14 | protulit ε || 97 concepit A || 98 cineres D E: cinerem A B C || 99 uelut (uelud B) corruptum uidetur: lux ego, deus Klappius

Conflat; et effectum seminis instar habet.	100
Hinc animal primum sine membris fertur oriri,	
Sed fertur uermi lacteus esse color.	102
Ac uelut agrestes, cum filo ad saxa tenentur,	107
Mutari tineae papilione solent,	108
It tener in densum duratus tempore certo	103
Seque oui teretis colligit in speciem;	
Inde reformatur quali fuit ante figura	105
Et Phoenix ruptis pullulat exuuiis.	
Non illi cibus est nostro consuetus in orbe	109
Nec cuiquam implumem pascere cura subest;	110
Ambrosios libat caelesti nectare rores,	
Stellifero tenues qui cecidere polo.	
Hos legit, his alitur mediis in odoribus ales,	
Donec maturam proferat effigiem.	
Ast ubi primaeva coepit florere iuuenta,	115

coniecimus | cineres (-ris B) e u. priore uel e glossa irrepit: natura proposuit *Ritschelius* nocturno ego (caelesti ε) | umore *Ritschelius*: in more A B C in morte D in monte E sine more *Heinsius* natura *Buechelerus* anima orbe *Birtius* | coactus A C || 100 effectus A, unde effectus *conieci* (effecti D) | habent ε || 102 uermi B: uermi A uermis *ceteri* | lactibus A || u. qui sunt in O 107 sq. ante 108 *traieci* (minus bene ante 105 posuit *Leyserus*) || 107 uelud C | agrestis — tenetur D E | cum solo C | taxa *Thomasius* || 108 Mutari B: Mutare A Motare C Motari D E | tineae *Didacus Couarruias*, episcopus *Segobiensis*, teste *Thomasio*: pinnae A B pennae *ceteri* | papilione D: papiliones A B papilionis C E || 103 It tener nunc scripsi: Creuerit O Crescit (Creuit) in ε Crescit, ut ego olim Creuit ubi *Klappius* | in densum scripsi: in mensum A inmensum B C (in massam D E); fuisse qui in mensum explicaret: in iustam mensuram! | duratus scripsi: subitus AB (sic) subito C subito cum D E coit, sub ego olim sopitur *Klappius* || 104 Seque ut oui D E Sese oui *Heinsius* | teritis C | collegit B || 105 quali *Heinsius*: qualis O || 106 foenix B fenix C | pululat B | exubiis A C exuuis B || 109 illic ibus A | est om. C | consuetus scripsi: concessus O || 110 cuique impl. B | in uerbis cura subest *desinit* A || 111 Ambrosius, o *supra* u m I, B || 112 teneri ε || 118 in doloribus B || 115 Haec ubi (i *supra* lin.) — coeperit — iuuentus C

Euolat ad patrias iam reditura domus.
 Ante tamen, proprio quicquid de corpore restat,
 Ossaque uel cineres exuuiasque suas
 Unguine balsameo myrraque et ture soluto
 Condit et in formam conglobat ore pio. 120
 Quam pedibus gestans contendit Solis ad urbem
 Inque ara residens ponit in aede sacra.
 Mirandam sese praestat praebetque uerendam:
 Tantus aui decor est, tantus habundat honor.
 Praecipuus color est, quali sunt, sidere Cancri 125
 Mitia quae corio, Punica, grana tegunt,
 Qualis inest foliis, quae fert agreste papauer,
 Cum pandit uestes flore rubente nouo.
 Hoc humeri pectusque decens uelamine fulget,
 Hoc caput, hoc ceruix summaque terga nitent; 130
 Caudaque porrigitur fuluo distenta metallo,
 In cuius maculis purpura mixta rubet;

116 domos C || 117 patrio *sive* prisco *Wernsdorffius* | quid-
 quid, d *prior supra lin.*, B || 118 Ossa quae C || 119 murræ;
prior r supra lin. 1 C | soluto C: soluta D E solo V (m.
 2 in *sabeo corr.*) *sabaeo* s || 121 Quæ E | genstans C | urbem
ed. Gryphiantri a. 1618: ortus O e u. 41; arces *Leyserus* || 122
 ara B: arma C alma D E | ponit *edd. uet.*: promit O | sacra
ex sagra corr. B m. 1 || *uu.* 123—150 *puto post 58 ponen-*
dos esse || 123 uerendam *scripsi*: uehentes B uehentes E
 uehementes C (melodem D!) uidenti *uulgo*; *uiolenta coniecere* ||
 124 aui *Heinsius*: ubi B ibi C D E || 125 Praecipuus *scripsi*:
 Principio O Puniceus *Heinsius* Purpureus *Burmannus* | quali
 sunt *scripsi*: qualis sub O | sidere Cancri *scripsi*: sidere (-ræ O)
 caeli O cortice (ueller) laeui *Heinsius* || 126 Mitia C | quae corio
Goetsius: qu(a)e croceo B E qui croceo C D quem croceum
Heinsius | punica C | tegunt *Heinsius*: legunt O qui — tegit *Leyserus* ||
 127 uerba quae — papauer *habet gramm. d. d. n. p.* 586, 23
 (fer *codd.*) || 128 *puto* uestem; *intellege calathum* | flore O (*ipsius*
scil. papaueris): Flora *uulgo* | nouo *temptauit*: caelo B C polo B
 m. 2 *corr.* D E (Flora) rubente solò; *Heinsius* ruente gelo (i. e.
hieme abeunte) ego olim || 129 humerus D E humeros *Ouden-*
dorpius | que *sub lin. m. 1 add.* C || 131 porrigitur B, *corr. m. 2*
 | fuluo B C: flauo D E | distenta B C: distincta D E

Alarum pennas lux pingit discolor, Iris
 Pingere ceu nubes desuper acta solet;
 Albicat insignis mixto uiridante zmaragdo 135
 Et puro cornu gemmea cuspis hiat;
 Ingentes oculos credas geminos hyacinthos,
 Quorum de medio lucida flamma micat;
 Arquata est rutilo capiti radiata corona
 Phoebei referens uerticis alta decus; 140
 Crura tegunt squamae fuluo distincta metallo,
 Ast ungues roseo tinguit honore color.
 Effigies inter pauonis mixta figuram
 Cernitur et pictam Phasidis inter auem.
 Magnitiem, terris Arabum quae gignitur, ales 145
 Vix aequare potest, seu fera seu sit auis.
 Non tamen est tarda, ut uolucres quae corpore magno
 Incessus pigros per graue pondus habent,

133 Alarum *Ritschelius*: Harum BC Harum inter DE | pinnae B |
 lux pingit *scripsi*: insigne BC insigneq; DE | discolor, Iris *scripsi*:
 desuper iris alis B superaris C desuper iris DE: *apparet pro discolor*
scriptum esse desuper a librario ad simile uocabulum u. sequen-
tis oculis aberrante; *Ritschelius* insigne desuper *interpolatum*
ex u. 134, 135 *putat ex. gr.* fulgor conluminat *proponens* ||
 134 Pinguere B | nubes ε: nubem O | acta *Heinsius*, ego: aura
 O alta ε || 135 insigne B | mixtis C | zmar. C (D *corr.*): smar.
 BDE || 136 Et patulo *Heinsius* | cornu, r *punctata* (= conu) D ||
 137 *habet gramm. d. n. p.* 580, 29 | oculos DE *gramm.*: oculi
 B C (*unde oculi reddunt ego olim*) | hyachintos B hiacinthos
 C || 138 lucidā C || 139 Arquata est *scripsi*: Aequataq; O (Aequat
 aq; C) Aptatur *Oudendorpius* (*sic uel Aptata est Ritschelius*)
Arquatur post me Klappius | rutilo *scripsi*: noto BD notho C
 nota E croceo *Klappius* summo uel nitido *Ritschelius* || 140
 Phoebei B, C *ex Foeboq corr.* || 141 Crura B | fuluo C: flauo BDE
 || fuluo distincta (-ctā C) metallo (colore D) *ex u.* 131 *repeti-*
tum censet Ritschelius; *puto* fuluo depicta ueneno: *cf. Claudiani*
Phoen. 20 || 142 tingit DE pingit ε || 143 pauones mixtaeque B |
 figuram ε: figura O || 144 pictā DE | phasidis BC || 145 Magnitiem
 O: Magnitidem E, *unde magna itidem olim coneci*; Magna
 etiam *Heinsius* | alis B || 146 potes BE potes ≡ (*crasa t*) D |
 seu auis sit B || 147 tarda (pigra) ε: parua BC magna DE | uolucres B

Sed leuis ac uelox, regali plena decore:
 Talis in aspectu se tenet usque hominum. 150
 Huc uenit Aegyptus tanti ad miracula uisus
 Et raram uolucrem turba salutatur ouans.
 Protinus exculpant sacrato in marmore formam
 Et titulo signant remque diemque nouo.
 Contrahit in coetum sese genus omne uolantum, 155
 Nec praedae memor est ulla nec ulla metus.
 Alitum stipata choro uolat illa per altum
 Turbaque prosequitur munere laeta pio.
 Sed postquam puri peruenit ad aetheris auras,
 Mox redit; illa suis conditur inde locis. 160
 Sat fortunatae sortis finisque uolucrum,
 Cui de se nasci praestitit ipse deus!
 Femina seu mas est seu neutrum: *belua* felix,
 Felix quae Veneris foedera nulla coit!
 Mors illi Venus est, sola est in morte uoluptas: 165
 Ut possit nasci, appetit ante mori.
 Ipsa sibi proles, suus est pater et suus heres,

149 decora C || 150 in aspectus se C || 151 Huc: Hic O; num Hinc?
 Conuenit *uulgo* | post uenit *rasura* 3 *litt.* in C || 152 uolucrum B,
corr. m. 2 | salutatur] resultat C || 153 sculpunt sacrato B, *corr.*
m. 2; insculpunt & | inter in et marmore *rasura* 3 *litt.* in C ||
 155 coetum B: coetus C caelum DE | omnē C || 156 ulla nec
 ullus metus C, nec memor ulla m. & || 157 Alitum CE || 158 per-
 sequitur DE | munere, n *ex corr.* B; murmure *Heinsius* || 160
 reddit illa; suis *uulgo interpungunt*, *corr. Riesius* | unde B ||
 161 in D *foede interpolatus*, in E *omissus* | Sat *scripsi*: Ad B
 At C A *Is. Vossius* O *Gallaecus* | finisque uolucrum *Is. Vossius*:
 filisque uolucrum B C felixque uolucrum & fatique uolucrum
edd. vet. filique uolucrum *Heinsius* || 163 *dedi ex mea coniectura*:
 Femina seu masculus est seu neutrum felix B *et, nisi quod*
felix omittit, C Femina sit seu (aut E) masculus aut si (masculus
[ex-lis corr.] seu E) forte neutrum D; E Femina uel mas
 haec seu neutrum seu sit utrumque *Heinsius* Masculus in-
 certum seu femina siue neutrum *Birtius* || 164 coit *scripsi*:
 colit O || 165 ueneris — uoluntas (est *om.*) DE || 166 nasci possit &;
puto suppetit || 167 proles C | heres (*cauda a m. 2* ?) B

Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.
Ipsa quidem, sed non *eadem est*; eademque nec ipsa est,
Aeternam uitam mortis adepta bono.

168 ipsa sibi DE | 169 quidem (*compend.*) in ras. C | eadem est *addidi*: om. O | eadem que (caedam quae B) nec ipsa est BC: eadem quia ipsa nec ipsa est DC (quia et ipsa n. i. e. s) | 170 adempta, in *supra lin. m. 1 C* | *Finit de fenice litt. manusc. D, subscriptione carent ceteri.*

XXXVIII.

TIBERIANI QUAE SUPERSUNT.

Ex poematis Tiberiani, quem uirum disertum fuisse et praefectum praetorio rexisse Gallias ad a. 336 p. Chr. n. tradit in chronico Hieronymus, pauca frustula nobis indulsit fortuna. et ea quidem, quae sub numeris I—III habentur, nuper protraxi ex codice Harleiano 3685 saec. XV, qui inter uarios aevi medii fetus (et quidem inter *uersus Bedae de die iudicii* et *uersus Hudulfi episcopi*) casu quodam inserta habet carmina nonnulla antiqua, scilicet fol. 21 de Aegritudine Perdiccae epyllion et fol. 25 et 26 Tiberiani ea quae dixi. quae primum edidi in libello meo 'Unedirte lateinische Gedichte' inscripto [Lipsiae 1877, p. 27 sqq.], ubi et de poeta ipso plura disserui. codicis (H) partem ab E. M. Thompsono mihi descriptam postea Londinii praesens iterum contuli. — carmen autem IV, quod primus euulgauit M. Hauptius [Ouidii Halieutica ectr. p. 65 sq.] iterumque tractauit L. Quicheratius [biblioth. scholae cartul. IV p. 267 sq.] nosque denique post Riesium [Anth. lat. 490] aucto apparatu critico edidimus l. l., praebent codices hinc: R, Reginensis 215 saec. IX, qui fol. 127 sq. illud habet post uersus de nominibus feriarum et S. Augustini de anima (medio hos quidem aeuo factos) quemque ipse excussi (fluxit autem ex hoc Parisinus 4883 A saec. XI); porro P, Parisinus 2772 saec. X—XI fol. 53, conlatus a Quicheratio et Riesio; tum S, Parisinus 17160 saec. XII

fol. 159 a me excussus; postremo V, Vindobonensis 143 saec. XIII ab Hauptio adhibitus. — eidem Tiberiano vindicare studui l. l. p. 36 Peruigilium Ueneris, quod quartum huius operis uolumen exhibebit. — post me scripserunt de his carminibus et Conr. Rossbergius in *Fleckeis. annal.* a. 1878 p. 430 sq. et Raimundus Oehlerus in dissertatione 'de Tiberiani quae feruntur fragmentis' Halis Saxonum a. 1879 edita.

I.

Amnis ibat inter arua ualle fusus frigida,
 Luce ridens calculorum, flore pictus herbido.
 Caerulas superne laurus et uirecta myrtea
 Leniter motabat aura blandiente sibilo.
 Subter autem molle gramen flore adulto creuerat: &
 Tum croco solum rubebat et lucebat liliis
 Et nemus fragrabat omne uiolarum *sub* spiritu.
 Inter ista dona ueris gemmeasque gratias
 Omnium regina odorum uel colorum Lucifer
 Aureo flore eminebat cura Cypridis rosa. 10
 Roscidum nemus rigebat inter uda gramina:
 Fonte crebro murmurabant hinc et inde riuli, 12
 Quae fluenta labibunda guttis ibant lucidis. 14
 Antra muscus et uirentes intus *myrtus* uinxerant. 13

Incipit uersus Teberiani H | 1 arua *scripsi*: herbas H e u. seg. | fusus H | 3 Caerulas supernae et mirtea H | 4 mutabat H, *correci* | 5 Subter, sic (non Subtus) *compend.* H | flore adulto *scripsi*: florea dulco H | 6 Tum croco *scripsi*: Et croco H | 7 Et nemus *scripsi*: Tum nemus H | fraglabat H, *correci* | sub (uel de) *scripsi*: om. H | 8 donaueris et gracias H | 9 uel (— et) *scripsi*: et H | 10 Auro flore praeminebat forma dionis rosa H; *conieci et sic ut supra exhibui et Aurea forma emin. flos Dionaeus rosa (uel De cruore praem. facta Cypridis r.)* | u. qui est 13 in H aut post 10 aut post 14 *transponendus* | 14 labebunda H, *correci* | 13 myrtus *addidi*: om. H lacuna relicta (melius fortasse myrtus intus)

Has per umbras omnis ales plus canora quam putes 15
 Cantibus uernis strepebat et susurris dulcibus;
 Hic loquentis murmur amnis concinebat frondibus,
 Quis melos uocalis aurae musa zephyri mouerat.
 Sic euntem per uirecta pulchra odora et musica
 Ales amnis aura lucus flos et umbra iuuerat. 20

II.

Aurum, quod nigri manes, quod turbida uersant
 Flumina, quod duris extorsit poena metallis!
 Aurum, quo pretio reserantur limina Ditis,
 Quo Stygii regina poli Proserpina gaudet!
 Aurum, quod penetrat thalamos rumpitque pudorem, 5
 Qua ductus saepe inlecebra micat impius ensis!
 In gremium Danaes non auro fluxit adulter
 Mentitus pretio faciem fuluoque ueneno?
 Non Polydorum hospes saeuo necat incitus auro?
 Altrix infelix, sub quo custode pericli 10
 Commendas natum, cui regia pignora credis?
 Fit tutor pueri, fit custos sanguinis aurum!
 Inmitis nidos coluber custodiet ante
 Et catulos fetae poterunt seruare leaenae.
 Sic etiam ut Troiam popularet Dorica pubes, 15

II. 8. *Seruius ad Verg. Aen. VI* 136: alii dicunt ideo ramo aureo inferos peti, quod diuitiis facile mortales intereunt. Tiberianus: aurum — Ditis.

15 putes *scripsi*: potest (p̄) H || 17 Hinc H, *correxi* || 18 Quas H, *correxi* | zefrimouerat H, *correxi* || 19 pui recta H || 20 Alis H | imbra H (*sic*), *correxi* | iuuerat, *sic habet* H

II. Incipit uersus Socratis philosophi *inscribit* H || 4 Quos tigy (*sic*) H, *correxi* || 6 Qua *scripsi*: Quo H (*hoc seruato in latebra maluit Rossbergius*) || post 6 nonnulla *deesse putat R. Oehlerus* || 7 danais H, *correxi* || 9 polidorum hospis H | *malim scaeuo uel foedo* || 10 Astrix H, *correxi* || 11 Commendas *num sanum?* (*conieci Cui mandas*) || 12 custos H || 14 uitulos *Rossbergius* | *fetae idem*: fere H *ceruae uel saeuae ego conieceram* || 15 etiam ut Troiam *scripsi*: et iam utro iā H

Aurum causa fuit
 pretium dignissima merces:
 Infami probro palmam conuendit adulter.
 Denique cernamus, quos aurum seruit in usus.
 Auro emitur facinus, pudor almus uenditur auro,
 Tum patria atque parens, leges pietasque fidesque: 20
 Omne nefas auro tegitur, fas proditur auro.
 Porro hoc Pactolus, porro fluat et niger Hermus?
 Aurum, res gladii, furor amens, ardor auarus,
 Te celent semper uada turbida, te luta nigra,
 Te tellus mersum premat infera, te sibi nasci 25
 Tartareus cupiat Phlegethon Stygiaeque paludes!
 Inter liuentes pereat tibi fuluor arenas,
 Nec post ad superos redeat faex aurea puros!

III.

Ales, dum madida grauata nube
 Udos tardius explicat uolatus,
 Decepta in medio repente nisu
 Capta est pondere depremente plumae:
 Cassato solito uigore pennae, 5

16 post fuit lacunam unius uersus indicaui, in quo malum Eridis certantesque deae erant commemoratae (minus recte post merces u. intercidisse statuit Oehlerus) || 17 Infami scripsi: Infamem O; pro pollicito sibi Helenae amore (ita probum intellego) Paris palmam Veneri tribuit || 18 seruit in usus scripsi: uenit in usum H || 19 enitur H, correxi || 20 patria atque scripsi: patriaque H || 22 hoc scripsi: huic H hinc Rossbergius || 22 res] lia coniecti, eos Rossbergius || 24 luta (olim uada uel loca) scripsi: nuda H || 25 nasti potius quam nasci H; latet aliquid (num pasci?) || 26 flegeton stigiaeq; H || 28 faex (olim sitis) scripsi: famis potius quam fames H lamna Rossbergius (famis forma non obtrudenda nostro, ut uoluit Oehlerus; neque sententiae satisfacit uocabulum)

III. Incipit Discriptio de Auicula H || 1 nube scripsi: pennis H e glossa (madidis — pennis olim scripsi) || 2 explicat E. Rohdius: expleat H || 3 Decepta (uel Defecta) scripsi: Daepa H Derepta Rossbergius || 4 Depraemente H || 5 Cassata H, correxi

Quae uitam dederant, dedere letum;
 Ac, quis ardua nunc tenebat alis,
 Isdem protinus incidit ruinae.
 Quid sublima requisuisse prodest?
 Qui celsi steterant, iacent sub ictu! 10
 Exemplum capiant, nimis petendo
 Qui uentis tumidi uolant secundis.

III.

Omnipotens, annosa poli quem suspicit aetas,
 Quem sub millenis semper uirtutibus unum
 Nec numero quisquam poterit pensare nec aëo,
 Nunc esto affatus, si quo te nomine dignum est,
 Quo sacer ignoto gaudes, quom maxima tellus 5
 Intremat et sistunt rapidos uaga sidera cursus.
 Tu solus, tu multus iteni, tu primus et idem
 Postremus mediusque simul mundoque superstans.
 Nam sine fine tui labentia tempora finis,
 Altus et aeterno spectans fera turbine certo 10
 Rerum fata rapi uitasque inuoluier aëo
 Atque iterum reduces supera in conuexa referri,
 Scilicet ut mundo redeat quod partibus haustus

6 loetum H || 7 Ac *scripsi*: Sic H | arduam H, *correcti* ||
 9 sublima requisuisse *scripsi*: sublima circuisse H (olim cum
 sublimia corrigerem, malui nunc forma illa archaica seruata
 inmutare ineptum illud circuisse) || 10 celsi *Rossbergius*: celsis
 H | num steterunt? | sub ictu *scripsi*: sub imis H || 11 petendo
scripsi: tenendo H e u. 7 (hoc seruato sapiant *Rossb.*, tenen-
 dum ego olim) || 12 uentis — uolant *E. Rohdus*: uanis — tonant H

III. Uersus Platonis de deo E Uersus Platonis a quodam
 tiberiano (ad quendam tyberianum V) de gr(a)eco in latinum
 translati (-te V) F V; titulo caret S || 1 suscipit F V || 2 mellenis
 F | semper om. E || 3 poterit quisquam V || 4 effectu E effectus
 V || 5 quom *scripsi*: quod *codices* quo *Quicheratius* || 6 Intremuit
 E Intremat et sistant V | iuga V || 8 mundoque superstans
scripsi: mundique superstes E S mundique superestas F mundu
 superextas V || 10 Altus et aeterno *scripsi*: Altus (Alter V) ab
 aeterno *codices* || 13 partibus (= partibus) haustus *scripsi*: parti-

Perdiderit refluxumque iterum per tempora fiat.
 Tu (siquidem fas est in temet tendere sensum 15
 Et speciem temptare sacram, qua sidera cingis
 Inmensus longamque simul complecteris aethram)
 Fulgentis forsana rapida sub imagine Phoebi
 Flammifluum quoddam iubar es, quo cuncta coruscas
 Ipseque das nostrumque premis solemque diemque. 20
 Tu genus omne deum, tu rerum causa uigorque,
 Tu natura omnis, deus innumerabilis unus,
 Tu sexu plenus toto, tibi nascitur olim
 Hic cunctus mundus, domus una hominumque deumque,
 Lucens, angusto stellatus flore iuuentae. 25
 Quem (precor, aspires), qua sit ratione creatus,
 Quo genitus factusue modo, da nosse uolenti;
 Da, pater, angustas ut possim noscere causas,
 Mundanas olim moles quo foedere rerum
 Sustuleris animamque leui quo maximus olim 30
 Taxueris numero, quo congrege dissimilique,
 Quidque id sit uegetum, quod per cita corpora uiuit.

bus *codd.*, tum ≡ austrum E abstrum P abstui S astra V parti-
 bus (= e partibus) haustum *Quicheratius* partibus aethra *Godofr.*
Hermannus raptibus astrum *Buechelerus* || 14 tempora E S: cor-
 pora P V | fiant S || 15 Te E || 16 sacram, c *supra lin.*, V saram
 P || 17 simul] ds = deus S | aethram P || 18 Fulgentis *scripsi*:
 Fulmencis P Fulmineus E Fulmineis V Flumineis S | forsana V
 | rapidas S; num raptus? | imaginē P | Phoebi (uel Solis) *scripsi*:
 membris *codices* || 19 quod S | choruscas S coruscant E || 20 Ipseque
 das *scripsi* (*coll. ex. gr. Horat. c. s. 10*): Ipse uidet *codices*;
 Ipse nites *perperam maluit Riesius* | premis] aperis *G. Her-*
mannus || 21 dei E S || 22 nature S || 24 Hic cunctus (uel totus)
 mundus *scripsi*: Hic deus hic mundus *codices* | una *scripsi coll.*
Min. Fel. 38, 1: hic *codd.* haec *Riesius* || 25 angusto E P |
 stellatur P | iuuentae *scripsi* (*et ita etiam Quicheratius*): iubente
 S iuuentus P E V iuencus *Hermannus* || 26 malim Qui | aspi-
 ras P: num adspirans? | quasi rat. E || 28 angustas E || 30 om.
 E || 31 qua E || 32 Quidque id sit *scripsi*: Quicquid id est *codd.*
 | quod per cita E: per concita P S V

V. Fragmenta.

1. *Seruius ad Verg. Aen.* VI 532: Alii altius intellegunt, qui sub terra inferos esse uolunt secundum chorographos et geometras, qui dicunt terram *σπαιροειδῆ* esse, quae aqua et aere sustentatur; quod si est, ad Antipodas potest nauigatione perueniri; qui, quantum ad nos spectat, inferi sunt, sicut nos illis. hinc est quod terram esse inferos dicimus; quamquam illud sit [fit?], quia nouem cingitur circulis. Tiberianus etiam inducit epistolam uento allatam ab antipodibus, quae habet: *superi inferis salutem*; qua occasione tractat reciprocum hoc quod diximus supra. — *cf. et mythographus Vaticanus III p. 204 ed. A. Maius.*

2. *Fulgentius, Mythol.* I 26 p. 62 *ed. Muncker*: De sanguine eius nasci fertur Pegasus in figuram famae constitutus. uirtus enim, dum terrorem amputauerit, famam generat. unde et uolare dicitur, quia fama est uolucris. unde Tiberianus: Pegasus hinniens transuolat aethram.

3. *Fulgentius, Mythol.* III 7 p. 120 *M.*: Nam et Tiberianus in Prometheo ait, deos singula sua homini tribuisse.

4. *Fulgentius, Vergil. contin.* p. 154 *M.*: At uero aureum quod diximus, claritatem facundiae designare uoluimus; memores Platonis sententiae, cuius hereditatem Diogenes Cynicus inuadens nihil ibi plus aurea lingua inuenit, ut Tiberianus in libro de Socrate memorat.

5. *Fulgentius, exposit. serm. antiq.* p. 183 *M.* Sudum dicitur serenum. Tiberianus: Aureos subducit ignes sudus ora Lucifer.

6. *Seruius ad Verg. Aen.* VIII 96: ostendit adeo perspicuam fuisse naturam fluminis ut in eo apparent imagines nemorum, quas Troianae naues secabant. Tiberianus [*ita scripsi: Terentianus uulgo*]:

Natura sic est fluminis,
Ut obuias imagines
Receptet in lucem suam.

XXXVIII.

I N C E R T I.

Uiuere post obitum uates uis nosse uiator?
 Quod legis, ecce loquor: uox tua nempe mea est.
 Nymphius aeterno deuinctus membra sopore
 Hic situs est, caelo mens pia perfruitur.
 Mens uidet astra, quies tumuli complectitur artus, 5
 Calcauit tristes sancta fides tenebras.
 Te tua pro meritis uirtutis ad astra uehebat
 Intuleratque alto debita fama polo.
 Immortalis eris: nam multa laude uigebit
 Viuax uenturos gloria per populos. 10
 Te coluit proprium prouincia cuncta parentem,

XXXVIII (*Burm.* IV 206, *Mey.* 1168 et 1818) extat in P (*arisino* 4841 saec. X fol. 82) sine titulo | 1 et 2 affert Possidius in *uita Augustini* c. 81 p. 117 Kr.: iuxta quod etiam quidam secularium poeta iubens, quo sibi tumulum mortuo in aggere publico locaret, programme finxit dicens: Uiuere — nempe mea (unde hi uu. in *Parisino* 2773 saec. XI fol. 110 tanquam uersus super tumulum s̄ci Augustini epi quos ipse dictauit adferuntur teste *Riesio A. L.* 722). uu. 1 et 2 editores seiunxerunt a 3—20, cum tamen illi solitam praetereuntes adloquendi formulam ut in inscriptionibus multis ita ex. gr. in *Pacuii epitaphio* (*Gell.* I 24, 4) obuiam contineant; nam Possidius totius carminis, quod non satis recordabatur, tantum exordium siue programma afferens id unum ostendit, nonnullo ante ipsum tempore saecularem aliquem poetam *Nymphio amico christiano Serenae uxoris nomine hoc carmen sepulcrale condidisse* | 1 uates P, *Reginensis* 421 saec. XI: uatem Possidius | 2 mea (om. est) Possidius | 3 Nymphius P | 7 meritis P | 8 Intularatque P

Optabant uitam publica uota tuam.
 Exciuere tuo quondam data munera sumptu
 Plaudentis populi gaudia per cuneos.
 Concilium procerum per te patria alma uocauit 15
 Seque tuo duxit sanctius ore loqui.
 Publicus orbatas modo luctus conficit urbes
 Confusique sedent, anxia turba, patres,
 Ut capite erepto torpentia membra rigescunt,
 Ut grex amisso principe maeret iners. 20
 Parua tibi, coniux, magni solatia luctus
 Hunc tumuli titulum maesta Serena dicat.
 Haec indiuidui semper comes addita fulcri
 Unanimam tibi se lustra per octo dedit.
 Dulcis uita fuit tecum; comes anxia lucem 25
 Aeternam sperans hanc cupit esse breuem.

12 Optabant P | 13 Exciuere *scripsi*: Exerueri P | 20 iners
 P | 23 fulchri P | 24 hocto P | 25 lucę P | *addit P in margine
 inferiore D. M. FIL.*

XXXX.

INCERTI

CARMEN DE FIGURIS UEL SCHEMATIBUS.

Uersus qui secuntur rhetorici extant in nobilissimo codice Parisino 7560 saeculo VIII litteris langobardicis exarato (cuius descriptionem uide apud Keilium gramm. lat. IV praef. p. XLI sqq.) foliis 225^a—227^a, quae a. 1875 non sine fructu iterum contuli. primus inde edidit L. Quicheratius bibliothecae scholae cartularis I p. 51 sqq. (de Sirmondi apographo cf. L. Delisle ibid. III 161); tractarunt deinde H. Sauppius epist. crit. ad G. Hermannum p. 152 sqq., Schneidewinus in proprio libello Gottingae a. 1841 emisso, H. L. Ahrensius in 'Zeitschr. f. d. Alterth.-Wiss.' a. 1843 p. 162 sqq. horum autem aliorumque studiis innisus textum dedit C. Halmius rhetorum latinorum minorum pgg. 63—70; ad quam editionem relegamus eos qui de carminis fontibus (quos indicare ab nostri libri ratione alienum est) edoceri uolunt.

De tempore, quo poema est scriptum, postquam diu disputatum est, nunc ob sermonis et rei metricae proprietates (quas collectas disceptatasque habes in duabus dissertationibus Ienensibus a. 1874 ab Hermanno Krupp et Richardo Schmidt conscriptis; cf. et L. Muellerus mus. Rhen. XXIII p. 683 sq.) saeculo IV fere attribuunt omnes. nec male Kruppianus et Hauptius [opusc. III p. 634] Messium u. 2 commemoratum putauerunt esse Arusianum Messium, qui circa a. 395 exempla elocutionum dedicauit Olybrio et Probino.

Collibitum est nobis, in lexi schemata quae sunt,
Trino ad te, Messi, perscribere singula uersu
Et prosam metro pariter religare priorum.

Κόμμα

Particulae membra efficiunt, haec circuitum omnem.
Particula est comma; ut uersu tria commata in illo: 5
'Arcadium petis, inmensum petis, haud tribuam istud.

Κῶλον

Membra ea sunt quae cola uocant: ea circuitum explent.
'Nam qui eadem uult ac non uult' colon facit unum;
Huic adiunge sequens: 'is demum est firmus amicus.'

Περίοδος

Circuitus, peri quam dicunt odos, orta duobus 10
Membris, ut praedicta, uenit tetracolon adusque.
Nam si plura itidem iungas, oratio fiet.

Ἀνάκλασις

Est reflexio, cum contra reflectimu' dicta.
'Non exspecto tuam mortem, pater', inquit. at ille
'Immo', ait 'expectes oro neue interimas me.' 15

De figuris uel scematibus *litt. maiusc.* P || *uu.* 1—3 in
P *hodie nil apparet nisi* Collibitū est nob in lexi scem (ita) et
pariter placare uirorum, *ceteris absctis; suppeditat quae desunt*
Sirmondi apographum integro codice factum || 3 Et prosam *Ritsche-*
lius: Et prosa et *apogr. Sirm.* | metro *scripsi:* uersu P e u.
2 | religare *ego:* placare P replicare *Ritschekius* | priorum *idem:*
uirorum P || *tres tituli primi litteris latinis, ceteri graecis maiusc.* || 4
Part. et membra, eff. haec *Quicheratius* || 5 coma P || 6 inmetum (na
supra t m. 1) P || 7 Membra sunt P | circuitu P || 8 uult ac
Quicheratius: uul hac P || 9 is *Sauppius:* his P || 10 odos
Schneidewinus: ados P odon *Quicher.* | orta *Sauppius:* ora P
orsa *Ahrensius* || 11 tetracolon P || 13 reflectio (sic) P, *corr.*
Sauppius | reflectimus (*sic semper s scripta*) P || 14 pater *Quiche-*
ratius: pariter P | inquit P || 15 ait, *sic* P | expectis P

Ἀντιμεταβολή

Permutatio fit, uice cum conuertimu' uerba.
 'Sumere iam cretos, non sumptos cernere amicos.'
 'Quom queo, tempus abest; *quom tempus adest*, ne-
 queo' inquit.

Ἀλλοίωσις

Differitas fit, differre hoc ubi dicimus illo.
 'Excitat hunc cantus galli, te bucina torua. 20
 Te ciet armatus uictus, huic otia cordi.'

Ἀντίθετον

Oppositum dico, contra cum opponimu' quaedam.
 'Doctor tute, ego discipulus; tu scribe, ego censor;
 Histrio tu, spectator ego; adque ego sibilo, tu exis.'

Ἀιτιολογία

Redditio causae porro est, cum, cur ita, dico. 25
 'Audi, etsi durum est; nam uerum quod graue primo
 Consilium acciderit, fit iocundum utilitate.'

Ἀνθυποφορά

At si aduersa mihi referam, relatio fiet.
 "Sed moueas te, lucifugus, sis in medio audax!"
 'Clandestina decet, cui pes malus optigit, umbra.'" 30

17 supro P, corr. Quicher. || 18 Quod queo tempus abest nequeo inquit P, corr. et suppleuit Hauptius Sauppio similia praecunte | in titulo Ἀμοιαις P, corr. Sauppis | fit uulgo: sit P | differre P | dicimu P | illi Sauppis || 20 bucina torba P || cordis P, corr. Quicheratius || 22 Appositum P, corr. idem | in titulo Ἀιτιολογία P || 26 Audi Quicheratius: Aud. P | nam uerum Sauppis: namuero P || 27 puto audire est colligens Rutil. II 19 | iogundum P | in titulo Ἀνθυποφορά, corr. Quicheratius || 28 relatio Schneidewinus || 29 Semoueas Emperius (quo accepto lucifugis Hauptius) | in medium Ahrensius || 30 Clandestina decet Hauptius: Landes (sic) inductus P Ludo est, inductus Ahrensius | optige P, corr. Ahrensius | umbra Hauptius: ambos P umbo Ahrensius

'Απόκρισις

Fit responsio ad haec, quae contra fingimur dici.
 'Irasceatur: sperne. dabit damnum: reparabis.
 Caedet me: tolerare! neci mittor: morere, inquam.'

'Επαναφορά

Est repetitio, cum uerbo saepe incipio uno.
 'Ipse epulans, ipse exposcens laeta omnia nuptae, 35
 Ipse patrem prolemque canens, idem ipse peremit.'

'Επιφορά

Desitio contra, cum uerbo desino in uno.
 'Ut possem, fecit fatum; dedit haec mihi fatum;
 Si perdam, abstulerit fatum: regit omnia fatum.'

Κοινότης

Haec duo coniunctim faciunt, communio uti sit. 40
 'Uis callere aliquid: discas. uis nobilitari
 Ingenio: discas. uis famam temnere: discas.'

'Αναδίπλωσις

Fit replicatio, si gemines iteramine quaedam.
 'Ibo in eum, sit uel pollens sua fulmine dextra,
 Pollens fulmine dextra, fero uis praedita ferro.' 45

Βραχυλογία

Est breuitas, punctim paucis cum dicimur multa.

33 *hodie in P abscessus ut nil nisi inquam appareat* | Cedet me tolerare (uel ttere) *Sirmondi apogr.*, quod correxi; Caedet: ne toleres *Sauppius* Caedet me: tolera *Ritschelius* | neci mittor morere *scripsi*: ne si minor emorere *Sirmondi apogr.* at sum minor *Sauppius* nex inminet *Ritschelius* qui sim minor *Halmius* (emorere omnes) || 34—42 post 63 poni uult *Gust. Dzialas* | in titulo *απαναφορα* P || 34 uno om. P, add. *Quicheratius* || 35 exposcens *scripsi*: exponens P || 37 Desisto P, corr. *Sauppius* | contra *supra lin.* P || 40 ut sit P, corr. *Ahrensius* || 42 discas uis *Quicheratius*: dicas uis P || in tit. *ανδιπλωσις* P || 44 sua *scripsi*: ut P || 45 uis *Ahrensius*: bis P || in titulo *βραχυλογια* P || 46 punctim *scripsi*: partim P raptim *Sauppius* carptim *Quicheratius* || 47 ualuit idem: uoluit P

'Mentem contempla. nam consilio ualuit. fors
Decepit saepe. *hic* at homo est. concede, fatetur.'

Διαφορά

Si uerbum diuerse iteres, distinctio fiet.
'Cuius hoc homini dones: homo si modo, nolit.' 50
'O mulier, uere mulier! scelera omnia in hoc sunt.'

Πολυσύνδετον

Multiugum dico, articulis quod pluribu' iungo.
'Ille hunc fallit, at hic gaudet, nos uero timemus
Praesenti in peregrini ne fas abrumpere tentet.'

Διαλελυμένον

Abiunctum contra est, si singlis singula necto. 55
'Cognoscas qui sis, cures te, uir sapiens sis'.
'Est duris uerbis, timet illum quaelibet udum.'

Διηρημένον

Disparsum reddo, quod passum uno ordine reddo.

48 Decepit saepe ad F, quod correxi hic inserto; Decepit: fit saepe id *Saupprius* Decepit bene saepe: at *Schneideuinus* Decepit spem saepe: at *Halmius* Decepit. si peccat, homo est *Froehlichius* || in titulo *διαφορ.* F | 49 diuersae F | 50 homodō si modo F | 51 mulier uere *Saupprius*: muliere F | in titulo *πολυσύνδετον* F | 52 Multiugum *Quicheratius*: Multicongum, v *supra* c, F (sic) | 53 at] et *Saupprius* | 54 Praesenti scripsi: Praesentim F Praesertim *Quicheratius* | in *delet Saupprius*, | abrumpere & Iret (*supra* t signo .; addito) sic F; tentet *Quicheratius* | in titulo *Διαλελυμένων* F | 55 singlis scripsi: nullis F | 57 Est duris uerbis scripsi: Et prius uerb. (= uerbis.) F Et peius serpente *Ahrensius* Est drilus, uerpus *Hauptius* | timet i. q. udum (= *ebrium*) scripsi: time i. q. unum F time i. qualibet unum *Ahrensius* timet i. q. una *Hauptius* | in titulo *Διηρημένων* (sic) F, corr. *Quicheratius*; *δισηρημένον* *Schneideuinus* | 58 corruptus | reddo] *num* recolo? dico *Riesius* | *num* quom? | passum] sparsum *Saupprius* | uno *Quicheratius*: non F | ordi ≡ ne F

'Ambo Iouis merito proles, uerum ille equitando
Insignis Castor, catus hic pugilamine Pollux.' 60

Διάδοχος

Fit percursio, percurro cum singula raptim.
'Maiorem uim non ducet; parilem similemue
Vincemus; non audebit certe, ire minorem.'

'Επιλοκή

Fit conexio, posterius si necto priori.
'Cum sensi, dixi; cum dixi, deinde suasi; 65
Cum suasi, ipse abii; simul atque abii, indupetraui.'

'Επανάληψις

Illa resumptio fit, quaedam cum dicta resumo.
'Cognitus est nobis, iam cognitus est bene nobis.'
'Tu uere sapiens, uere tu immo ipsa Minerua.'

'Επιτροπή

Fit concessio, cum quiduis concedimus optet. 70
'Nesciuit uel non potuit uel noluit: ut uis,
Pone, tibi permitto; tamen non debuit uti.'

'Επιφανούμενον

Intersertio, cum inseritur sententia quaedam.

60 catus *Sauppis*: castus P | pugilamine pullux P | in titulo *διεδοχος* P | 61 percussio P, corr. *Quicher*. | 62 non ducet *scripsi*: non inueniet P | haud inueniet *Ahrensii* | Non uim mai. inu. *Christus* | Maiori ui non ueniet *Hauptius* | similemue *idem*: simili in re P | certe ire *scripsi*: certeare P | certare minore (uel audebunt c. minores) *Ahrensii* | 64 conexio P | 65 dixi *ego*: dixisse P | dixem *Sauppis* | 66 suasi ipse *scripsi*: suasissem P | indupetraui P | in titulo *επαναληψις* P | 68 est bene nobis *Ahrensii*: at bene noui P | ac bene noui *Schneidewinus* | 69 uere tu *scripsi*: cunctis P, quo deleto alterum sapiens reponit *Hauptius* | imo P | tit. *επιτροπη* P | 70 optet *Quicheratius*: opte P; an apte? | 71 Hisce uti *Froelichius* | 72 Ponet ibi P | tit. *επιφανουμενων* P | 73 quequē dā P

'Pollet enim forma, quod regnum aetatis habendum est,
Fortuna, quae sola potest quemcumque beare.' 75

Ἐπιλευξίς

Fit geminatio, cum sensus geminamus eosdem.
'Thebae autem, Thebae, uicina urbs inclutaque olim.'
'Mi nate, o mi nate, meae spes sola senectae.'

Ἐπεφώνησις

Exclamatio ea est, quam ut motus reddo repente.
A, per quam uictum uideo me, tu improba et amens, 80
Fortuna, es! quo sublimas mox ipsa premendos?'

Ἰσόκαλον

Fit parimembre, ubi membra aequali circuito sunt.
'Cui nec finis adest cupiendi nec modus extat
Utendi, citus in dando est, celer inque petendo.'

Μερισμός

Cum priuis propria attribuas, fit distribuela. 85
'Huic furta in manibus, fuga plantis, uentre sagina.'
'Tu sumptu pauper, dando dis, ingenio rex.'

Μετάβασις

At remeatio fit, cum rursus me redigo ad rem.
'Uerum longius excessi nec tempore in ipso
Fortasse indulgens animis: ergo redeo illuc.' 90

74 est P: *vulgo omittunt* || 77 inclutaque P || 78 meae *Quicheratius*: meme ae P || 79 ea] mea P || 80 Ah *Halminus*: At P | per quam *scripsi*: postquam P | amens *Quicheratius*: amans P || 81 quo — premendos *scripsi*: quos — premento. P quor — pre-
mendos *Sauppis* || *tit. ισοκαλον* P || 82 parimembre P, *corr. Sauppis* | aequali circuito sunt *scripsi*: aequa (*sic*) et circuitus sunt P aequalia *Sauppis* || 84 citius P, *corr. Quicher.* | inque petendo *scripsi*: irepetendo P in repet. *Quicher.* || 85 priuis *idem*: primis m 1 in priuis *corr.* P | distribuela P || 86 fuga P || 88 remeatio P || 89 *num* in apto?

Μετάφρασις

Fit uariatio, cum simili *in* re nomina muto.
 'Regnauit Libyco generi, regnauit et Argis
 Inachiis, dominatus item est apud Oebaliam arcem.'

Μετάκλισις

Declinatio, cum uerbum declino parumper.
 'A primo puerum rectum est condiscere recte.' 95
 'Dignos digna manent, plerumque bonis bene uortit.'

Ὅρισμός

Definitio fit, cum rem definitio pro me.
 'Diligere, hoc prorsum est uelle id, *quod* prosiet illi:
 Nam qui ad se reuocat quod uult, mihi sese amat ipse.'

Ὁμοιοτέλετον

Confinest, simili fini cum claudimu' quaedam. 100
 'Quom minus indignatur, ibi magis insidiatur,
 Ut metuas noxam, si non ostenderit iram.'

Ὁμοιόπτωτον

Aequaeclinatum est, quod casu promimus uno.
 'Auxilium, non consilium, rata, non cata uerba,
 Rem, non spem, factum, non dictum quaerit amicus.' 105

91 in *Sauppianus*: om F || 92 lybyco F | generi *Quicheratius*: gene F || u. 93 nihil nisi am arcem in F extat; quae abscisa sunt *Sirmondís apogr. praebet* || tit. *εκακλισις* F, corr. *Sauppianus* || 94 uerbum *Ahrensius*: uerbo F || 95 A *uulgo*: I in F esse uidetur || tit. *ωρισμος* F || 98 Dilige F, corr. *Quicher.* | uelle *Sauppianus*: uert F | quod *idem*: om. F | prosiet *Emperius*: prosit et F || 99 uult mihi, sese *Sauppianus*; magi' pro mihi *Buechelerus* | *puto iste uel ille* || tit. *ομοιοτελετον* F || 100 Confinest ego (Confine est *Quicher.*): Confinies F || 101 Quom minus *Halmius* (Cum minus *Sauppianus*): Comminus F Quo minus (et eo magis) *Schneidewinus* || 102 noxam metuas F, *traiecit Quicheratius* | sin. (= si non) F || tit. *ομοιόπτωτον* F || 103 Aequaeclinatum F, corr. *Ahrensius* | promimusi || uno F || tit. *πολιόπτωτον* F

Πολύπτωτον

Multiclinatum contra, variantibu' quod fit.
 'Tu solus sapiens, tibi cuncti cedere debent,
 A te consilium petere et tua dicta probare.'

Παρονομασία

Supparile est, alia aequisono si nomine dicas.
 'Mobilitas, non nobilitas.' 'bona gens, mala mens est.' 110
 'Diuidiae, non diuitiae.' 'tibi uilla fauilla est.'

Προσαπόδοσις

Est subnexio, propositis subnectere quaeque.
 'At nos non ut tu: nos simplicitate, tu arte.'
 'Hoc das, hoc adimis nobis: das spes, adimis res.'

Παραδιαστολή

Subdistinctio fit, cum rem distinguimus ab re. 116
 'Dum fortem, qui sit uacors, comemque uocat se,
 Qui sit prodigus, et clarum, qui infamis habetur.'

Παρένθεσις

Interiectio, cum quaedam medio ordine famur.
 'Huc ut uenimus, interea — nam tempus erat uer —
 In sacrum Florae et Cereri nemus imus ad aras.' 120

Παρομολογία

Est suffessio, cum sensi pro parte fatemur.

106 contra *Quicheratius*: contraria P | uariantius P, *corr.*
Halmius (uariatius *Sauppis*) | fit *Ahrensius*: sit P | cedere debent
Quicheratius: cedebent P || tit. *παρονομασια* P || 109 alia *Sauppis*:
 tale P alid *Ahrensius* || 100 *Mouilitas* P | nobilitas *Quicheratius*:
 uilitas P || 112 subnectio P, *corr. idem* || 113 tu arte *Sauppis*:
 tuare P || 114 adimes *dis* P, *corr. Quicher.* || tit. *παδιαστολε* P ||
 116 forte P | quia sit, *corr. Schneidewinus* | uae corecomemq; P
 || 117 Qui *ego*: Quod P Quom *Halmius* | si P, *corr. Quicher.* ||
 tit. *παρενθεσις* P || 118 Interfectio P, *corr. Quicher.* || 120 In
 scripsi: Et P | Cereris *Sauppis* || 121 suffasio P, *corr. Quicher.*
 | *puto* sensim

“Verum Academia dest.’ ‘esto: tamen omnia nulli
In dubium reuocant.’ ‘at quaedam, at pleraque quiuis.”

Πρόληψις

Anticipatio fit, contraria cum occupo uerba.
‘Credo, ille et flebit multum et iurabit, amicos 125
Producet testes: sed uos rem quaerere par est.’

Παρόμοιον

Adsimulatio, cum nomen simile hoc facio illi.
‘Nam plebeius homo, ut ferme fit libera in urbe
Regibus, et puncto regnat suffragioloque.’

Παρησία

Inreticentia, cum uerum reticere negamus. 130
‘Dicere, quod res est, cogor; uos ista, Quirites,
Vos facitis, dum non dignis donatis honores.’

Πρότασις

Propositum, cum proponas, quod deinde repellas.
‘Est ornanda domus spoliis: hic ornat amicam
Exuuiis. leges descendum est: discit amores.’ 135

Πάντα πρὸς πάντα

Cuncta ad cuncta, ut: ‘Gens Graia, Afra, Hispanica seruit;

122 dest *scripsi*: est P ait *Halmius* Academicus est *Hauptius* |
123 at *Quicheratius*: ad P | at *ego*: et P | *quiuis scripsi*: sibi
P si uis *Quicher.* | *tit. προληψις* P | 125 ille et *Sauppius*: illae
P | fleuit — iurauit P | *miltū*, u *supra* i, P | amico P, *corr.*
Quicher. | 126 Producit P, *corr. Quicher.* | pars est P, *corr.*
Quicher. | 127 Atsimula momento cum simile P, *corr. Bueche-*
lerus; Adsimile a m. *Quicheratius* Adsimile est, cum agno-
mento *Froehlichius* | 128 Nan P | 129 Regibus *Ahrensius*: Regibi
P Regnat ibi *Quicher.* Rex inibi *Schneidewinus* Regulus *Froe-*
lichius | suffragioloqui (*sic*) P, *corr. Ahrensius* | 131 ista *Quicher.*:
ita P | 133 Propositum *idem*: Propositi o P Propositum id
Sauppius

Nam partim meritost ultus, partim insidiantes
Praenent, partim inuictos uirtute subegit.'

Συναθροισμός

Est conductio conuegregatio, cum adcumulo res.
'Multa hortantur me: res, aetas, tempus, amici, 140
Concilium tantae plebis, dein nuntia uatum.'

Συνουκείωσις

Conciliatio, diuersum si conciliamus.
'Prodigus iste et parcus hic est; dum nescit uterque
Uti opibus, peccant ambo, res dedecet ambos.

Τρίκωλον

Teriuga sunt, quae respondent secum ordine trino. 145
'Si neque diuitiis polles neque corpore praestas
Nec corde exuperas, cur te dicam esse beatum?'

Χαρακτηρισμός

Fit depictio, cum uerbis ut imagine pingo.
'Pocula, sarta tenens flexa ceruice iacebat,
Limodes, grauis optutu, madido ore renidens.' 150

Ἐπιτίμησις

Est correctio, cum in quodam me corrigo dicto.

137 meritostultos P, corr. Sauppis || 138 pueni P, corr. Quicher. | inuictos Ahrensius: uictor P | uirtuteq̄ P | tit. συναθροισμός P || 141 Concilia P, corr. Quicher. | dein nuntia Buechelerus: denuntia P praenuntia Halmius | natum P, corr. Schneidewinus || tit. συνουκείωσις P || 142 Conc. fit Quicher., tum diuersa ubi Froehlichius || 143 Prodigis et parcus idem nescit uterque P, correxi (de hic cf. L. Muellersi d. r. m. p. 343); Prod. est et p. idem: nam n. u. Quicheratius (anarus Froehlichius) || 144 dederet P, corr. Quicheratius; deterit G. Loewius || tit. τρίκωλον P || 145 trina Sauppis || tit. χαρακτηρισμός P || 148 depictio P | uerb. an uerb. habeat P nescio || 149 sarta Quicheratius || 150 Limonides P, corr. Haasius || tit. επιτίμησις (sic) P

'Nam tarde tandem — tarde dico? immo hodie, inquam'.
Uel sic: 'non amor est, uerum ardor uel furor iste.'

Προπαύρησις

Fit praecursio, si reddas priu' posteriori.
Ut: 'pluuias cernas nolle istos, at cupere illos: 155
Lirantes capiunt imbrem noluntque uiantes.'

Ἀναστροφή

Esse reuersio et in prosa solet, ut fit in istis:
'Pauxillam ob culpam.' 'male quod uult.' 'praecipiti in re.'
'Troianos facit ire ut diuus Homerus.' 'aues ut.'

Ἰπερβατόν

Transcensus porro est, cum intersita pendula claudio. 160
'Atque ego, quod necat hic ciuis, ius eripit omne,
Fas abolet, laedit leges, haec omnia mitto.'

Ἀντιναυτίωσις

Exaduersio fit, minimis si maxima monstres.
'Non parua est res, qua de agitur' pro 'maxima res est'.
Ut dictust Ajax 'non infortissimu' Graium.' 165

Ζεύγμα

Nexum est, si uarias res uno nectimu' uerbo.

153 uerbum P, corr. Quicher. | 154 reddas *idem*: redas P ||
155 at cupere *ego* (ac cupere *Sauppius*): accipere P | 156 Li-
rantes G. Loewius (in *Ritschelii actis soc. philol. Lips.* IV 360:
Arantes P Artrantes *Froehlichius* (agrestes uel agricolae alii) ||
158 Pausillam occultam P, corr. *Ahrensius* | praecipit P, corr.
Schneidewinus | 159 diuinus P | uerba aues ut, quae uulgo priori-
bus adiungunt, separauit: cf. *Verg. Aen.* XII 262 | 160 intersita
Quicheratius: inter posita P | 161 necat *scripsi*: negat P | ciuis
scripsi: uiuis P quiduis *Sauppius* | 162 laedit (sic) P, corr.
Quicher. | 163 monstres, sic P, ut semper in *secunda persona*
(cf. *Halmius ad u. 85*) | 164 pro maxima *Ahrensius*: sed pro-
xima P | 165 infortissimus, sic P

'Oebalon ense, Lycon ferit hasta, Pedason arcu.'
Nam medium 'ferit' et fini pote principioque.

Μεταβολή

Si uerbum uarie mutes, uariatio fiet.

'Quis nos propter te dilexit? quando aliquem tu 170
Iunxisti? quas res gessisti? cur ita abundas?'

Ἀλλοίωσις aut *Ἐπαλλαγὴ*

Fit mutatio multimodis. 'bello Africa flagrat,
Afros cum dicas bellare. et tempora quando
Et casus numerosque figurando uariamus.

Ἐλλειψις

Fit defectio, cum uerbum, quod subtraho grate, 175
Defit. 'curat enim nemo nec corrigit hanc rem,
Sed culpat.' quippe hic 'quisquam' subtraximu' grate.

Πλεονασμός

Exuperatio fit, cum causa appono decoris,
Quod uacat, ut: 'quarta uix demum exponimur hora';
'Saucius ille leo' — quia 'uix' pote tollere et 'ille'. 180

Περίφρασις

Est autem circum illa locutio: 'bucera saecula'

'Fac discas' pro 'disce', et pro 'dic' 'dice loquendo.'

167 Lycon ferit *Christius*: ferit lycon F | astapidason arcu F, corr. *Quicher.* | 168 Nam *scripsi*: Nunc F | medium *ego* (mediumat *Christius*): medius F | mediot *Riesius* | ferit *Schneidewinus*: fuerit F | sini, sic F | 169 uariae F | 170 nos *Quicheratius*: non F | 171 Iunxisti *Schneidewinus*: Iussisti F | Iunxisti *Sauppis* | tit. *επαλλαγὴ* F | 172 multis modis F | tit. *ελλειψις* F | 177 subtraximus *Quicheratius*: subtrax, (-xus) F | 178, 79 cum causa — Quod uacat *Christium secutus scripsi*: quod causa — Cum uacat F | 180 uix *Quicher.*: uim F | 182 *lacunam uidi* *Halmius* | tit. *προσδιαγραφαις* F, corr. *Sauppis*

Προσδιασάφησις

Si plenum cumules, adsignificatio fiet.

Ut: 'mihi non placet hoc animo.' quippe 'hoc animo'
aufer 185

Et nihilo minus est plenum; uerum auerit illud.

184 comules atsignif. P | 185 hoc *Loewius* (l. l. p. 359):
 om. P hic *Schneidewinus* hinc *Halmius addidere*; tu quippe
Sauppis | 186 Enihilominus P | illud *Quicher.*: illum P | Expt
 subscr. P

INCERTI CARMEN CONTRA PAGANOS.

Fetum auctoris christiani a. 394 compositum hic placuit exhibere, cum et ad temporis illius historiam et ad ueteris Romanorum cultus instituta inustrandam faciat. extat in uetustissimi codicis Parisini 8084 Prudentium continentis (saeculo VI adscribunt) foliis ultimis temporis iniuria nunc difficillime legendis. descripsit carmen iam olim Salmasius, qui inde pauca — u. 57—62 et 106—109 — edidit in scriptoribus Historiae Augustae (quae fluxerunt in Burmanni [I 57, 58] et Meyeri [605,606] Anthologias) cuiusque apographon deprehendi in codice Parisino 17904; quod propterea ubique adhibui quod Salmasii tempore folia illa in meliore statu fuisse uerum est (*P Salm.* significau). integrum autem poema nostro demum aeno edidit Leopoldus Delisle in bibliothecae scolae cartularis ser. VI uol. 3 (1867) p. 297 sqq.; quem secutus est Carolus Morel primum de toto opusculo acute accurateque exponens [*Revue archéologique* a. 1868 et 69]. hinc pendet Riesius [*Anth. lat.* 4]; contributoruntque symbola de Rossi [*Bullet. di archeol. christ.* 1868] et Rob. Ellisius [*Journ. of philol.* I 2]. deinde P. Kruegerus noua codicis collatione instituta cum multis locis quae priores latuerant eruisset, huius recensione (*P Krueg.*) et Hauptii emendationi innisus Mommsenus uersus iusto commentario instructos edidit in Hermae uol. IV p. 350 sqq.; quem exceptit Jac.

Maehly [Zeitschr. f. oester. Gymn. 1871 p. 584 sqq.].
tum nos ipsi in dissertatione musei Rhenani uol. XXXII
p. 211 sqq. inserta et metricas rationes, in quantum
feri licuit, explanare et textus emendationem pro uiri-
bus promouere studuimus; ad quam disputationem eo
magis relego lectores quod quas ibi proposui uersuum
transpositiones, utpote quamquam sua probabilitate
non destitutas non tamen certas omnino, in eo qui
sequitur textu exhibere dubitau. denique G. Dobbelt-
steinus 'de carmine christiano codicis Parisini 8084'
conscriptis dissertationem [Louanii 1879].

Dicite, qui colitis lucos antrumque Sibyllae
Idaeumque nemus, Capitolia celsa Tonantis,
Palladium Priamique Lares Vestaeque sacellum
Incestosque deos, nuptam cum fratre sororem,
Inमितum puerum, Veneris monumenta nefandae, 5
Purpurea quos sola facit praetexta sacratos,
Quis numquam uerum Phoebi cortina locuta est,
Etruscus ludit semper quos uanus aruspex:
Iuppiter hic uester, Ladae superatus amore,
Fingeret ut cycinum, uoluit canescere pluma? 10
Perditus ad Danaen fluere subito aureus imber,
Per freta Parthenopes taurus mugireque adulter?
Haec si monstra placent nulla sacrata pudica
Pellitur arma Iouis fugiens regnator Olympi?
Et quisquam supplex ueneratur templa tyranni, 15
Cum patrem uideat nato cogente fugatum?

Sine titulo P | sybillae P | 2 Ideumque P | 5 nefandae P
Salm.: nefanda P Krueg. | 7 uerum P Salm.: uirum P Krueg. |
cortina P | 10 cycinum formam uulgarem restitui: cycinum P
cycinum Delislius | 11 danain P | fluere scripsi: flueret P | 12
parthenopis P | mugireq; scripsi: mugire^t P Krueg. mugire P
Salm. | post 13 unius uersus lacunam significau (sic pro si
Hauptius nullo s. pudore Riesius u. 13) | 16 cogente Salmasius
in apographi marg.: sogente P

Postremum, regitur fato si Iuppiter ipse,
 Quid prodest miseris perituras fundere uoces?
 Plangitur in templis iuuenis formosus Adonis,
 Nuda Venus deflet, gaudet Mauortius heros, 20
 Iuppiter in medium nescit finire querellas
 Iurgantesque deos stimulat Bellona flagello.
 Conuenit his ducibus, proceres, sperare salutem
 Sacratis, uestras liceat componere lites?
 Dicite: praefectus uester quid profuit urbi, 25
 Qui Iouis ad solium raptus transactu' sarissa est,
 Cum poenas scelerum tracta uix morte rependat?
 Mensibus iste tribus totum qui concitus orbem
 Lustrauit, metas tandem peruenit ad aeu!
 Quae fuit haec rabies animi, quae insania mentis, 30
 Seditio ut uestra posset turbare quietem?
 Quid tibi iustitium incussit, pulcerrima Roma?
 Ad saga confugerent, populus quae non habet olim?
 Sed fuit in terris nullus sacratior illo,
 Quem Numa Pompilius, e multis primus aruspex, 35
 Edocuit uanos ritus pecudumque cruore
 Polluere (insanum) bustis potentibus aras.
 Non ipse est, unum patriae qui perdidit hornum?

24 *malim* Sacrati et, ut Sacrati ad proceres spectet | uestras
 liceat P *Krueg.*: liceat uestras P *Salm.* | lege^s lites P *Salm.* ||
 25 urbi P || 26 Qui *de Rossi*: Quem P Quom *Ellisius* | raptus
de Rossi: raptum P raptim *Ellisius* | transactus scripsi: tractat-
 tus P trabeatus *Morelius* | sarissa e scripsi: abisset P adisset
Hauptius nihil melius; de sarissa uoce cf. XXI 824 || 27 poena
 P, corr. *Delisius* || 28 totum — orbem *Mommsenus*: totum —
 urbem P totam urbem *Riesius* (quod commendat *Schenkelius*
stud. Vindob. I p. 78) || 29 lustrauit aetas P, corr. *Delisius* (cf.
Verg. Aen. X 472) || 31 Seditio ut scripsi: Sed o ut P *Salm.*
 Sed ioui P *Krueg.* Sed Iouis *Morelius* male | uestram P, correxi ||
 32 Quid (uel Quo) scripsi: Quis P || 33 *malim* confugeret populus,
 quae || 36 uanos ritus scripsi: uano ritu P | paecudumque P ||
 37 Polluere *Morelius*: Polluit P | busti P || 38 perdidit hornum
 scripsi: prodidit olim P (quo seruato uenum patriam *Hauptius*,
 sed ut tradidit corrigendum restet)

Antiquasque domus, turres ac tecta priorum
 Subuertens urbi uellet qui inferre ruinam? 40
 Ornaret lauro postes, conuiuia daret,
 Pollutos panes infuso ture uaporo
 Poneret? inuisum quaerens qui dedere morti
 Collaribus subito membra circumdare iussit
 Fraude noua semper miseros profanare paratus? 45
 Sacratuſ uester urbi quid praestitit? oro.
 Qui hierium docuit sub terra quaerere solem,
 Cum sibi forte pirum fossor de rure dolasset
 Dicens esse deum comitem Bacchique magistrum;
 Sarapidis cultor, Etruscis semper amicus; 50
 Fundere qui incautis studuit confecta uenena:
 Mille nocendi uias, totidem cum quaereret artes,
 Perdere quos uoluit percussit luridus anguis;
 Contra deum uerum frustra bellare paratus,
 Qui tacitus semper lugeret tempora pacis 55
 Nec proprium interius posset uulgare dolorem.
 Quis tibi taurobolus uestem mutare suasit,
 Inflatus diues, subito mendicus ut esses?
 Obsitus et pannis, modica stipe factus epaeta,
 Sub terram missus, pollutus sanguine tauri, 60

39 Antiquaque P | ac] a P | 40 qui *scripsi*: cum P | 42 in-
 fuso *scripsi*: infectous P (*id est infecto superscripto olim us
 supra* ect) infectans *Delislius* infectos *Riesius* | 43 inuisum
scripsi: in risum P | qui dedere *scripsi*: quodedere P quos de-
 deret *Delislius Hauptiusque* | 44 Collaribus *Hauptius*: Gallari-
 bus P Calasibus *Dobbelsteinius* | iussit *ego*: subitus P suetus
Hauptius | 45 profanare *suspectum* | 47 Quid P | Hierium *de
 Rossi* | 48 pyrum P | 49 Dicens *scripsi*: Diceretque P Diceret
Ellisius | bhaccique (*deleto h post b*) P *Krueg.* bacchoque P
Salm. | ministrum *Hauptius* *maluit* | 51 confecta *scripsi*: con-
 certa P concepta *Delislius* contrita *Hauptius* | 52 *malim* no-
 cendo uis | cum quaereret *ego*: conquereret P conquereret *De-
 lislus* | 53 percussit (*it supra lineam*) P | 56 Nec *de Rossi*: Ne
 P | 59 modicastepefactusepeta P (*epeta om. P Salm.*), *corr.
 Morelius* | 60 terra P

Sordidus, infectus, uestes seruare cruentas?
 Vinere num speras uiginti mundus in annos?
 Abiuras censor meliorum caedere uitam,
 Hinc tua confisus possent quod facta latere,
 Cum canibus Megales semper circumdatus esses, 65
 Quem laruale chorum monstrum comitares ouantem.
 Sexaginta senex annis durauit efebus,
 Saturni cultor, Bellonae semper amicus,
 Qui cunctis Faunosque deos persuaserit esse
 Egeriae nymphae comites Satyrosque Panasque, 70
 Nympharum Bacchique, Corae Triuiaequae sacerdos;
 Quem lustrare choros ac molles sumere thyrsos
 Cymbalaeque inbuerat quater Berecynthia mater;
 Quis Galatea potens iussit Ioue prosata summo,
 Iudicio Paridis pulcrum sortita decorem: 75
 Sacrato nulli liceat seruare pudorem
 Frangere cum uocem soleant Megalensibus actis.
 Christicolos multos uoluit sic perdere demens,
 Quis, uellent sine lege mori, donaret honores

62 num scripsi: cum P | annos P *Salm.*: annis (i fere certo, s non plane perspicuo) P *Krueg.* | 63 Abiuras ego: Abieras P | cedere P | 64 Hinc P *Krueg.*: Haec P *Salm.* | 65 Megales *Morelius*: magalis P | 64 laruale scripsi: la-ua P *Salm.* lacius (u incerto) P *Krueg.* | chorum ego: corum P lacius cohors *Hauptius* | comitares ego: comitarec P comitaret *Morelius* (de c et s permutatis cf. 72) | 67 efoebus P | 68 Saturni P *Salm.*, *Kruegero* S non plane perspicua uisa | 69 Qui cunctis *Delislius*: Quictis P | faunosque P *Salm.*: faunosique P *Krueg.* | persuaserit ego: persuaserat P | 70 Egeriae nymphae P *Salm.*: Egeriae nymphae P *Krueg.* | satyrosque poenasque P | 71 Corae scripsi: comae P comes *Delislius* (quod non recte ex *Petronio* c. 183 defendit *Morelius*) | triuaequae P | 72 Quem P *Krueg.*, 'quantum dispicitur': Cum P *Salm.* | thorus ac moles sumere thyrsos P (thorum et molles P *Salm.*), corr. *Morelius* coll. *Verg. Aen.* VII 390 || 73 Cymbala quem P, corr. *Morelius* (quae *Hauptius*) | berecynthia P *Salm.* berecynthia (a priore supra lin. posita) P *Krueg.* | 74 Galatea] Cytherea *Morelius*, Latona ego in uersu scilicet transposito | 78 xpīcolas P | 79 Quis *Maehly*: Qui P

Oblitosque sui caperet quos daemone arte, 80
 Muneribus cupiens quorundam frangere mentes
 Aut alios facere prava mercede profanos
 Mittereque inferias miseros sub Tartara secum.
 Soluere . . . uoluit pia foedera leges,
 Leucadium fecit — fundos curaret Afrorum — 85
 Perdere Marcianum, sic ui proconsul ut esset.
 Quid tibi diua Paphi custos, quid pronuba Iuno
 Saturnusque senex potuit praestare sacro?
 Quid tibi Neptuni promisit fuscina, demens?
 Reddere quas potuit sortes Tritonia uirgo? 90
 Dic mihi, Sarapidis templum cur nocte petebas?
 Quid tibi Mercurius fallax promisit eunti?
 Quid prodest coluisse Lares Ianumque bifrontem?
 Quid tibi Terra potens, mater formosa deorum,
 Quid tibi sacro placuit latrator Anubis? 95
 Quid miseranda Ceres mater, Proserpina subter?
 Quid tibi Uulcanus claudus, pede debilis uno?
 Quis te plangentem non risit, caluus ad aras
 Sistriferam Fariam supplex cum forte rogares,
 Cumque Osirim miserum lugens *anquireret Isis*, 100
 Quae renet inuentum, rursum quem perdere posset,
 Post lacrimas ramum fractum portares oliuae?

80 Oblitosque sui P (dei *Riesius*) | demonis P || 82 prava *Maehly*: prava P || 83 Mittereq ≡ iferias *fere Krueg.*, Mitteret inferias *Salm.* in P sibi legere sunt uisi || 84 inter Soluere et uoluit spatium reliquit *Salm.*; quis (*litteris qui minus perspicuis*) *Krueg.* in P legit; hinc qui *Hauptius*, et porro soluit per turpia f. l. *Dobbelsteinus* || 86 marcianum (r *supra lin.*) P | sic ui scripsi: sibi P | ut esset P *Salm.*: ut esse (sse *obscuris et post e perforata membrana*) P *Krueg.* || 87 diua (di *supra lin.*) P | Paphi *Hauptius*: phafus P, unde formam Paphu restituit | Iuno P *Salm.*: nunc foramine absumptum || 91 petebas (te *supra lin.*) P || 96 ceres subter^s proserpina mater P, *transpos. Maehly* (Ceres suboles *Salmasius in marg.*) || 100 osyrim P | lugens *Mommseus*: lugis P | anquireret Isis *suppleui*: latrator anubis P e. u. 95 || 101 Quae renet P *Salm.*: Quaereret P *Krueg.* (Quae tenet *Delisius et Morelius legebant*) || 102 portaret P, *corr. Riesius*

Vidimus argento facto iuga ferre leones,
 Lignea ceu traherent iuncti stridentia plaustra,
 Dextra issam laeuaque argentea frena tenere, 105
 Egregios proceres currum seruare Cybellae,
 Quem traheret conducta manus Megalensibus actis,
 Arboris excisae truncum portare per urbem,
 Attin castratum subito praedicere Solem.
 Artibu' sed magicis procerum dum quaeris honores, 110
 Sic, miserande, iaces paruo donatu' sepulcro.
 Sola tamen gaudet meretrix te consule Flora
 Ludorum turpis genetrix Venerisque magistra,
 Conposuit templum nuper cui Symmachus heres.
 Omnia quae in templis positus tot monstra colebas, 115
 Ipsa mola et manibus coniunx altaria supplex
 Dum cumulat donis uotaque in limine templi
 Soluere dis deabusque parat superisque minatur
 Carminibus magicis cupiens Acheronta mouere,
 Praecipitem inferias miserum sub Tartara misit. 120
 Desine post hydropem talem deflere maritum,
 De Ioue qui Latio uoluit sperare salutem!

103 *nonne factos?* || 104 Lignea F *Krueg.*: Ignea F *Salm.* |
 ceu *scripsi*: cum F || 105 issam (= *dominam seu deam*) laeuaque
scripsi: leuaque situm F istum *Riesius* || 106 Aegregios F | *nonne*
stipare uel forma plebeia sectare? | cirillae F, *corr. Salmasius* ||
 107 Quem F *Salm.*, *Kruegero incerta* | trahere F || 108 Arboribus F,
corr. Salmasius || 110 Artibus F | *sed ego*: seu F heu *Riesius* |
 quaeres F || 111 iacis F | donatus F || 114 symmachus F || 116 mola
 et *Dobbelsteinius*: molat F mola *Ellisius coll. Aem. IV 517* ||
 117 cumulat et limina F || 118 diis F | minatur F *Salm.*: minat-
 us (us *litt. coniunctis*) F *Krueg.* || 119 aceronta F || 121 ydropem F
 || 122 an ualuit?

XXXXII.

INCERTI

EPITHALAMIUM LAURENTII ALIAQUE.

Extitit olim codex Claudiani carmina continens, quibus librarius propter argumenti quandam uicinitatem alius poetae fere coaeui fetus uarios subiunxerat. ex quo duo fluxerunt genera librorum mss., quorum prius conformat:

C, Cuiacianus hodie deperditus, de quo Clauerius in sua Claudiani editione [Paris. 1602] haec scribit fol. 1: 'erant praeterea in uet. codice et schedis Gnosianis [inde profectis] multa et uaria opuscula neque bella satis neque genuina meo iudicio, qualia sunt haec praecipue: *Panegyricus amicorum*, *de lauacro* [III], *de Dulcio* [XII], *Epithalamium Laurentii* [I], *Laus Martis* [VIII], *de uinalibus* [III] *de Cythera* [V], *de Isidae nauigio* [II], *de hircudine*, *de cereo* [VI], *de uitulis marinis*, *de paupere singulari*, *de ape*.' porroque pergit: 'sed haec non adeo cuius dissona uideantur aut aliena ab hoc poeta [Claudiano]: *de aquila* [VII], *Laus Liberi* [X], *de hippopotamo et crocodilo* [XI]'. et haec tria ubi posuit, finit in his uerbis: 'plura non libuit addere'. ex hoc libro Cuiaciano, cuius iactura non satis potest doleri, nonnulla certe etiam alii eius aevi docti descripserunt. extant enim ex parte carmina illa in schedis saeculo XVII factis; quae sunt:

H, cartae Heinsii maxime aliorumque ad Antho-

logiam spectantes nunc Heidelbergenses [cf. praef. uol. IV], in quibus interposita sunt alienis haec collectionis nostrae carmina: X, III, VIII, V, XII, Claudiani ad Maximum epigramma, XI, III, VI. sed his cartis fideliores sunt

P, schedae Peirescianaë siue codex Uaticanus 9135, cui insertum est folium sub titulo *incerti auctoris* continens carmina II—XII (adiecto ante XII Claudiano illo ad Maximum) eo quem infra secuti sumus ordine. cf. Mommsenus C. I. L. I p. 412 et Hermae uol. I p. 133 sq.

Ex archetypo supra adumbrato praeter C alterum saeculo fere X factum est apographon, ualde illud quidem temporum iniuriam passum, quod repraesentant hi testes:

V, Claudiani codex Uaticanus 2809 saec. XI, de quo cf. Ieepius praef. Claud. I p. XXXIV, qui praebet XII (1), XIII, I, X, VIII, VIII, XI, VII. ectypon antea incognitorum ex Heinsii apographo praebuit Burmannus Claudiani sui p. 1007 sq., cuius errores paucos correxerunt ex accuratiore conlatione L. Muellerus Ieepiusque.

A, Ambrosianus M 9 sup. saec. XIII (cf. Ieepius l. l. p. XXXV), eodem ordine eadem exhibens opuscula (nisi quod c. VIII lacuna relicta omittit), ceterum multo deterior quam V. hoc libro ex Heinsii schedis usus est Burmannus in Anthologia sua latina; nunc ex Ieepii conlatione certiora de hoc quoque libro edocti sumus.

Carmen XIII, quod in solis A V (nam ex his fluxerunt quae itidem continent schedae Gudii) extat, cum absit a ceteris codicum Claudianeorum familiis, hinc iure concluderunt docti ex eodem quo cetera nostra fonte fluxisse, licet nullum illius uestigium extet in CPH (nec tamen Clauerius omnia commemorauit quae in C extiterunt). est autem, ut recte intellexere, imitatio poematis Claudiani LXX [Gesn.].

Perierunt igitur ex eis quae Clauerius enumerat poemata *Panegyricus amicorum* (maluit *Aniciorum* L. Muellerus), *de hirundine* et *de uitulis marinis*, denique *de paupere singulari* et *de ape*. ea autem quae tulerunt aetatem facile nobis persuademus esse omnia eiusdem hominis, qui aliquod per tempus Constanti-nopoli uixit regnante Arcadio.

Post Heinsium Burmannumque et Eldikium (cuius in c. I coniecturae prolatae sunt in relat. acad. litter. Neerland. ser. II p. 3, 1873, p. 164) scripserunt de his frustulis L. Muellerus mus. Rhen. XXII p. 83 sqq., XXIII p. 126 sqq. et 323 sq. et A Riesius in disputa-tione, qua de codicum familiis bene exposuit, Fleck-eiseni ann. a. 1868 p. 701 sqq. inserta; ediderunt idem Anth. L. 742—60 et non ita diligenter Ieepius Clau-diani uol. II p. 183 sqq.

I. Epithalamium Laurentii.

* * *

Huc ades, o Florens, et festa luce relaxa
Mentis onus nebulasque fuga, quae frontis honorem

* * *

In primis te sponse precor: patiare canentem,
Teque puella magis: tacito mihi murmure parcas.
Scimus enim, scimus uobis nunc carmina nostra 5

I (cf. *Burm. Anth.* l. VI 87, *Wernsdorf.* IV, 2, p. 488) In-cipit epythalamii laurentii litt. maiusc. V, om. A || 1 et 2 omissos a AV huc transposui: extant post III 10 in HP (initium car-minis, ut habetur in AV, lacunosam esse iam adnotauit Bur-mannus); primo igitur loco poeta adlocutus est nouorum nup-torum parentes || 3 hic incipiunt AV | nprimis A spatio litterae I relicto || 4 murmure scripsi: carmine AV crimine *Wernsdorfus* parum apte

Doctiloquique etiam linguam sordere Maronis,
 Sed breuiter strictimque duos dicemus amantes,
 Atque Maria licet plus quaerat, pauca loquemur.
 Principio generis simili uos stirpe creatos
 Florentis Florique patris sat nomina produunt. 10
 Matribus et pariter respondet fetus uterque.
 Nam decuit Mariam sapientem fundere *natam*
 Calliopenque simul iuuenem proferre *togatam*.
 O similes multumque pares! te prima iuuentus
 Insignem uegetumque tenet. nam nuper *adultus* 15
 Flore genas plenaque tegens lanugine malas
 Mollia uotifero dempsisti uellera ferro,
 Egregio fulgens cultu totusque decorus
 Et facie mores patriamque ex nomine pandens.
 Nam quae primates quondam genuere Latinos 20
 Antiquaeque urbi proprium tribuere uocamen,
 Dant tibi, Laurenti, Laurentes nomina nymphae.
 Quid memorem mores iuuenili in corde seniles
 Atque Italum ingenium Romana feruere lingua?
 Tu fora, tu leges celebras sanctumque tribunal, 25

6 sordere *Wernsdorfius*: solidare AV || 8 Atque Maria licet
scripsi: Mariaque...cet (*supra lac. m. 2 li scripsit*) V Maria
sequente lacuna A Materiesque licet *Buechelerus*; *moram cupit*
retentura filiam mater || 9 sq. uerba Principio — patris ex O *affert*
Clauerius || 9 nos A *Clauerius* || 10 Florentis *Clauerius*: Florenti
 AV | patrum *Hauptius opusc. III p. 373* | produunt *Burmamnus*:
 prodet AV || 11 fetus V || 12 Maiam *coni. L. Muellerus* | natam
 (uel prolem) *idem*: om. AV Musam *Hauptius* || 13 Calliopëq;
 A | togatam *Riesius primum suppleuit*: to V om. A || 15 nam
 nuper om. A | *adultus (uel ephebus) L. Muellerus*: om. AV ad
 aras *Buechelerus*; *coniceres* adulto uel opaco, *nisi clausulam*
restitutam commendaret Dracontius carm. min. VI 29 || 16 Flore
 genas *scripsi Fleckeis. ann. 1873 p. 64*: Florigenas AV | tegens
scripsi coll. Ouid. met. 9, 398: decens AV || 17 dempsisti V || 18
 fulgens *Muellerus*: fulges AV (*quo seruato Riesius u. seq. E*
facie et pandis) | num uultu? || 19 Et facie A: Et faciem (*post fac. m. 2*
supra lin. et add.) V || 22 Dant — nomina V: Dat — nomine
 A | nymfe V nympha A || 23 in *delet Muellerus* || 24 ithalum A ||

Promptaque et impauidus tu suetus dicere dextra.
 Te palmam insontes semper tenuere patrono,
 Te contra stantem semper timuere nocentes:
 Prorsus habes iuuenis totum, quod Tullius auctor
 Causidicos retinere iubet. nam fultus utroque 30
 Vir bonus es nimium pariter fandique peritus.
 Ad te nunc breuiter (nam sic te uelle putamus)
 Verba, puella, feram. puro formosa colore
 Lilia ceu lucent rutilis commixta rosetis,
 Sic rubor et candor pingunt tibi, florida, uultus. 35
 Denique miramur quod colla monilia gestant,
 Atque humeris frustra phaleras imponis eburnis.
 Non tibi dant gemmae, sed tu das lumina gemmis,
 Atque alias comit, per te quod comitur, aurum.

Scita loqui scriptique tenax ueloxque legendi; 40
 Ac tamquam talis fueris praesaga mariti,
 Et Musea tuis insedit cura medullis.
 Nec minus in propriis studium. nam uellera lanæ
 Textilibus calathis semper tractare perita

26 et add. *Muellerus*: om. sine lacuna A V | 27 palmam insontes *idem*: insontes palmam A V | tenuere, ita A V | 28 stantem *Muellerus*: adstantem A V | 31 pariter fandique *scripsi*: fandi paterque V, om. A (fandi pariterque tacite *Heinsius*) | 32 At A V | nunc V: non A | 32 puro *scripsi* l. l.: pulchro V puleno A | 34 lucent *scripsi*: niteant A V rident *Muellerus* recte coniunctiuum non tolerans; neum commentum commendat allitteratio bene mixta | 35 Florida maluit tamquam puellae nomen *Riesius* | 36 quid — gestent A | 37 Atque *Wernsdorfius*: Ex A V (quo seruato suspendis *Burmannus*) | eburnis V: eburnas A | 38 Non tibi dant *scripsi*: Non tibi nam V Nam tibi non A | 39 quod comitur *Eldikius*: componitur A V | post 39 unius uersus lacunam significavi; dest quo transitus fiat ad seqq., ut u. 43 || 40 Scita loqui *scripsi*: . . . aloqui lacuna relicta V, totum om. A Eloquentii *Heinsius* Docta loqui *Buechelerus* | 41 Ac tamquam *scripsi*: . . . tāquam lac. rel. V, totum om. A lac. rel. a talis incipiens Et add. *Heinsius* | 42 Et (=etiam) addidi: om. lac. rel. A V Haec *Muellerus* iam *Buechelerus* | 44 galathis V | tractare V: traxere A

Inque globos teretes coeuntia uoluere pensa 45
 Compositas tenui suspendis stamine telas;
 Quas cum multiplici frenarint licia gressu,
 Traxeris et digitis cum mollia fila gemellis,
 Serica Arachneo densentur pectine texta
 Subtilisque seges radio stridente resultat. 50
 Sed iam sufficiat de magnis pauca locutum;
 Nec sinit hoc tempus totas nunc pandere laudes.
 Quin magis o pueri uosque haec audite puellae,
 Quos optare pares thalamos taedasque iugales
 Sensibus ex imis suspiria ducta fatentur: 55
 Consortae prensate manus magnumque per orbem
 Dextra liget laeuam; festos celebrate hymenaeos,
 Ac modulante melo pariter quassoque pauito
 Cum pede uox resonet! persultent atria longa,
 Quae uirides cingunt hederæ laurique coronant 60
 Votigerique ignes, stellantia lumina, complent!
 Tympana, chorda simul, symphonia, tibia, buxus,

45 teretes V: ueteres A | uoluere *Eldikius*: uellera V A uel-
 lere *Wernsdorfius* pectere *Muellerus* | 47 frenarint *Muellerus*:
 frenarunt A V | 48 cum V: tum A | 49 Arachneo *Heinsius*:
 araneo A V | densantur *Burmannus* | 50 seges] pepus *Eldikius*
 | stridente A | 51 sufficiant A | loquutum A V | 52 Nec (= *nec*
enim) V: Non A | totos A | nunc pandere laudes V: effundere
 uires A | 53 haec audite *scripsi*: exaudite A V | 54 Quas V | 55
 ex imis V *m. rec. corr.*: eximilis A V | 56 Consortae *scripsi*: Con-
 sertas A V | prensate V: pēsate A pressate *Buechelerus* | 57
 festos A | ymineos V himeneos A | 58 melo *Burmannus*: melos
 A V (*quo retento* modulate *Muellerus*) | quassoque pauito *scripsi*:
 cesoque pauito A V caeso pauimento *Heinsius* caeso pauimento
Hauptius quasso pauimento *Riesius* caesoque pauito *Muellerus*;
at ut uocem pauitum alia forma apud idoneos auctores non
extat (uocem pauitum habet Paul. Nolan. 25, 37), ita caedere
non ualet. pulsare | 59 Cōpede A | persultante *Eldikius*; *malim*
 persultetq. | longa *Heinsius tacite*: larga A V | 61 uotiferique
 ignis *L. Muellerus* | lumina *Heinsius* | de taedis cum *aptius*
cogitemus quam de Lucifero, malim stillantia lumina | post 61
intercidit, ut puto, uerius quid musica instrumenta sint factura
indicans | 62 Tympana A | corda A V | simph. A

Cymbala, bombalium, cornus et fistula, *sistrum*;
 Quaeque per elatas inspirant carmina uoces,
 Humida folligenis exclament organa uentis! 65
 Surge age iam iuuenis, dextram complectere sponsae,
 Tuque puella caput niueo uelamine tecta
 Non cunctante gradu gressum comitare mariti.
 Teque etiam paucis moneamus, pronuba, uerbis.
 Cum fuerit uentum ad thalamos primumque cubile, 70
 Sit tibi cura uigens innoxia reddere membra
 Virginis, ut totum quod possit laedere demas:
 Nullum sit capiti quo crinis comitur aurum,
 Nec collo maneant nisi quae sunt laeuia fila,
 Anulus et digitis tollatur mollibus asper, 75
 Ac niueos auro propra spoliare lacertos,
 Ne, faciunt dum ludum atque oscula dulcia iactant
 Exercentque toris Veneris luctamen anhelum,
 Puncta per amplexus foedentur membra mariti
 Atque inuita uiri maculet quae diligit ora. 80
 Ite pares tandemque toro recubate petito:
 Mellea nunc roseis haerescant basia labris

63 Cimb A | bambalium A bambilium V, corr. *Burmannus* |
sistrum Heinsius: si V, om. A | 64 elatas *scripsi*: gratas V er-
 ratas A (aeratas — fauces *Hauptius de fistulis aeneis intellegens*;
tu intellege hydraulicorum sonos) | 65 Humida V: Hūia A *idem*
exprimens | folligenis exclament *Wernsdorfus*: folligeris exclamant
 A V | uentis *Muellerus*: uotis V uocis A | 67 niueo] *Tyrio Eldikius* |
 69 Teque V: Tuque A | monearis A | 71 uigens V: ingens A |
 membra A V | 73 crinis, ita A V | aurum] *num acrum P* | 74
 maneant V: iaceant A | leuia fila A V (mollia filo *Heinsius*
errore) | 75 cf. *Aldhelmus p. 288 Gil.*: ut illud epithalamii:
 anulus — asper (*ubi e pro et*) | 77 Ne V: Nec A | dum faciunt
 ludum *sive* faciunt dum ludum *scripsi*: dum faro ludum V, dum
lacuna relicta A dum ambo (*uel iam*) ludunt *Muellerus* dum
 proludunt *Riesius* | iactant] captant *Eldikius* | 78 thoris A |
 anelum (*h supra a m. 1*) A | 79 Puncta *Eldikius*: Cuncta A V
 luncta *Muellerus* | fed. V fed. A | 81 thoro A | petito *Muellerus*:
 potito A V | 82 cf. *Aldhelmus p. 306*: ut in epithalamio mellea
 — labris (*cf. et p. 43*) | nunc *Eldikius*: tunc A V *Aldhelmus* |
 basia) labia *bis Aldhelmus*

Et compressa suis insudent pectora membris
 Per niueosque humeros collumque per os
 Dextera cernicem roseam subiecta retentet,
 Turgentisque simul constringat laeua papillas.
 Viuite felices quam longaue carpite saecula.
 Viuite concordēs, donec premat una senectus,
 Qua iam dextra habeant natorum uota nepotes.

85

II. De Isidis nauigio.

Isi, o fruge noua quae nunc dignata uideri
 Nec Cereris plena ad munera poscis opem
 (Nam tu nostra dea es nec te deus ipse tacendi
 Abnegat, expertus quis tua uela ferat:
 Namque tibi Zephyrus fauet ac Cyllenius ales):
 Ne nostra referas de regione pedem.

III. De lauacro.

Qui splendere cupis claro tenuique lauacro,
 Pontica succedas in balnea nobilis undae,

83, 84 om. A lacuna relicta | 83 pectora V: corpora coni. *Riesius* | membris V: uinclis coni. *Buechelerus* | u. 83 *Muellerus* post 84 ponit | 84 Per add. m. rec. in lacuna, quam reliquit V | os lac. rel. V (osque caputque uel caputque retentos suppleuit m. rec. inepte); osque genasque *Heinsius* oscula manent *Muellerus*; totus locus nondum sanatus | 85 roseam V: niueam A | 86 Turgentisque V: Stringentesque A | 89 Qua iam dextra scripsi: . . . uestra (in lacuna m. rec. Donec add.) V totum om. A, in quo manus fere aequalis lacunam per Multorumque suppleuit; Et iam uestra *Muellerus* peruerse natorum uota accipiens liberorum desiderium (et quid tum nepotes, cum nati sint commemorandi?); tu uota pro nuptiae accipe, ut sit sententia: qua nati uestri felicibus iuncti taedis uobis donauerint nepotes | habeant, ita A V | uota V: iura A

II. *Exstat* hodie in P, qui De Isidiae (uel Isidis mgo) nauigio inscribit | 2 Nec Cereris plena ad scripsi: Plena nec ad Cereris P

III. *Exstat* in HP (A. L. *Burm.* III 50, *Mey.* 927)

Quam nec Alexandri mater sub sole cadenti
 Emeruit: non sic uaria se adspergine Caii
 Effundat per aperta latex e sedibus imis 5
 Cum Syrio unguento. semper tibi roscidus humor
 Hic femora et suras et brachia molliter ambit
 Et rigat ut pluuia sensimque ad colla resultans
 Tangit odore leui et grato spiramine nares,
 Lenis et externas admittere nescius artes. 10

III. De uinalibus.

Non tibi uina placent, o insanabilis hospes,
 Nec mens est Thebana tibi, licet aggere celso
 Dircaeae rupis dicas fluxisse parentes,
 Vertice de Nysae pernox qua rura Lyaeus
 Transiit inpleuitque uias nigrantibus uuis? 5
 Musta orbi posuit pater; et non tempore ab illo
 Desierunt haec sacra coli, uatumque sonoro
 Carmine Mincius et strepuit circumscita ripa
 Fluminis Etrusci, quem non aequabit Orontes.

V. De Cythera.

Forte erat Aurorae tempus Solisque quadriga
 Fecerat et uentum et sonitum per mobile marmor

4 num Abnuerit? | sic *Buechelerus*: si HP | asp. H | Caii sine dubio corruptum, expecto loci sub sole cadenti siti nomen; Bais *Buechelerus*, qui et gratus uel talis coniecit || 5 num Effundit? | operta H || 6 semper tibi scripsi: semper cui P cui semper H || 8 ut pluuia scripsi: in pluuiam HP || 9 leni P || 10 ortes H || post 10 HP addunt I 1 et 2, quae transposui (post I 2 H lacunae habet signa).

IV. Extat in HP (A. L. Burm. I 25, Mey. 576) || 8 num uixisse? (fulsisse *Riesius*) || 4 nisae HP | pernox qua rura scripsi: pernostra rura P per rura et nostra H perlustrans rura *Buechelerus* | liaeus P || 5 impl. H || 6 orbi scripsi: sibi HP (sibi poscit *Oudendorpius*) || 7 desierant HP, corr. *Schraderus* | num canoro? || 8 strepuit P: tremuit H || 9 num quod (quam?) non aequauit?

V. Extat in HP (A. L. Burm. III 276, Mey. 926) || 2 aduentu

Adstantis ponti, cum te, mea bella Cythere,
 Aspicio uenientem et tu mea limina grato
 Introitu dignata rosas et lenis amomi 5
 Delicias miras tecum adlicis, unde secutae
 Palladis et frondes et nuptus inscia laurus.
 Atria nostra uirent et agunt in limine primo
 Radicem platani, ad portam uenit arbutus ipsam.
 Felix multum arbos, imitans miracula Pindi, 10
 Quam non delebit liuor nec sera uetustas.
 O iucunda nimis, tenui quae uisa poetae,
 Dum credis uitium non auscultare Camenis.

VI. De cereo.

Flora uenit. quae Flora? dea an de gente Latina?
 Non reor; et Chloris dicta per arua fuit.
 Huius in aduentum. radiant de nocte lucernae,
 Nam nitet atque hilarat lumine cuncta suo.
 Cerea materies apibus debetur amicis: 5
 * * *
 Floribus atque horti sit precor aequa mei,
 Non ut mel rapiam, cuius non tangor amore,
 Sed cera in talem fiat ut alba diem.

sonitum *Schraderus*; et certe et — et *permirum*; num ec nento
 son. ? | mobile *scripsi*: nobile H P | 3 Astantis H | ponti (*uel*
pelagi) *scripsi*: pueri H P; *adposita mari poetae domus* | mea;
 num dea? | 4 Aspicio P; Agnosco H | 6 allicis H | sequutae H ||
 7 et nuptus *scripsi*: nulliusque H P et fulminis *Riesius* | 8 agunt
 (*mgo* agens) H: agens (*mgo* agunt) P | limite P | 9 ipsa *Bueche-*
lerus | 10 multū *scripsi*: multa H P culta *Buechelerus* | umbra-
 cula *Piersonus* | 11 Quam (Quae *mgo*) H: Quae (*mgo* quam) P |
puto putror || 12 nimis] quies *Burmannus* comes *Buechelerus* | 13
camoenis H

VI. *Extat in* H P (*A. L. Burm.* V 190, *Mey.* 1120) *in*
titulo ad De cereo *m. alt. in* H *addit* flore || 2 et *scripsi*: at
 H P; *cf. Ouidii fast.* V 195 || *post* 5 *aliquid intercidisse intellexit*
Buechelerus || 6 horti — mei *scripsi*: hortis — meis H P

VII. De aquila, quae in mensa de sardonyche lapide erat.

Mensa coloratis aquilae sinuatur in alis,
Quam floris distinguit honos, similique figura
Texitur: implumem mentitur gemma uolatum.

VIII. Laus Martis.

Mars, pater armorum, fortissime belligerantum
Esto uolens, mitis, facilis, deus esto benignus:
Sic tibi post pugnas et pastos sanguine campos
Amplexus tribuat uincli securi Cythere.
Tu crista galeaque rubes, tu pulcher in aere 5
Incutis ab cultu radiantia lumina ferreo;
Te thorax ocreaeque tegunt, non quo tibi terror
Hostilis surgat, sed quod decor exit ab armis.
Tu cum pulsatum clipei concusseris orbem,
Inmugit mundus, tellus tremit, aequora cedunt. 10

VII. *Extat et in CP et in AV (om. H), et ita quidem ut illi De aquila, contra V (A om. tit.) que in mensa de sardonyche lapide erat inscribant; quas esse unius tituli partes intellexit Almelouenius (A. L. Burm. V 147, Mey. 1088) || 1 M litt. init. om. spatio rel. A | sinuatur PV: sinatur A iuuatur Clauerius, dubium num ex C || 2 florum CP | destinguit V | similique CP: similisque AV*

VIII. *Extat in AV et HF (Burm. I 26, Mey. 585) || tit. Laus Martis V m. 1 in mg., Clauerius: De Marte (uel ad mg.) P Ad Martem H, qui uersus rhopalicus (rophalitus P) addunt; om. A | M spat. rel. om. A | belligerantum HF: belligerator AV || 2—12 om. HF || 2 mittis V || 4 tribuat V: tribuit A | uincli Heinsius: uincli AV | cithere AV || 6 a (ab ego) cultu — ferreo Heinsius: a (e A) uultu — ferro AV || 7 torax AV, ut uid. | ocreaeque Riesius: galeaque (ut uid.) AV e u. 5 cassisque Meyerus || 8 surgat scripsi: subeat AV | exit ab armis om. A; exit m. rec. corr. ex erit V || 9 pulsati A | clipei] i prius in y corr. m. rec. V | concusseris A*

Da reditum nobis, patriam repetamus ouantes:
Sic tibi lasciuę celebrentur in urbe kalendae.

VIII. Laus Iunonis.

Alma poli domina, cui uincla iugalia curae,
Supremi caeli regis coniuxque sororque,
Da reditum nobis: sic regnum transeat orbis

X. Laus Liberi.

Lenis uitisator, proles Semeleia, Bacche,
 Thyrsitenens, trieterice, dux Nysae, bimater,
 Flos Ariadnae, Core Liber Iacche Thyoneu,
Da reditum nobis: sic totis dulcia riuis
 Musta fluant, totis spumet uindemia labris. 5

11, 12 om. A in 4 lin. spatio || 11 *Da* om. V lac. rel., in qua add. m. rec. | nobis reditum V, transpos. L. *Muellerus* (mus. Rhen. 24, 323) || 12 Sic ti in lac. add. m. rec. V | lasciuę V: lasciuęe uulgo

VIII. *Extat in uno* V | Laus Iunonis *inscripsi*: Iunonalibus V | 1 *Alma* (uel summa uel diua) L. *Muellerus*: lacuna relicta in V (Atque m. rec.) | dominans *Muellerus*; malim domina o cui; cf. II 1 || 2 emi V (Supr 'add. m. rec.) || 3 *Da* reditum *Muellerus*: . . . ditum V (Det re add. m. rec.) || *supplet Muellerus*: Ad tibi dilectas Tyriae Carthaginis arces

X. *Extat in* GHP et AV (A. L. *Burm.* I 21, *Mey.* 574) || Laus Liberi G (certe *Clauerius* in indice): De liberalibus mg. m. 1 V (om. A) De Bacho uel ad Bachum HP || 1 Lenis GHP: Lenę V enee (litt. init. om.) A; an Euhie? | uitisator GHP: uitis (uitis V) sator AV | proles semeleia GHP: bromie semeleie (-leia A) AV | bacche AV || 2, 3 om. GHP | Tirsitenens A, qui reliquum u. 2 et 3 totum omittit | post Thyrsitenens ita pergit V: bimater trieterice nysię liber, quod corrigere temptaui (est Liber correctio marginalis ad u. seq. spectans) || 3 Flos ariadene V corrupte; nec enim uulgata placet | Core Liber scripsi: coriaticę V Curetice *Heinsius* Corybantice *Buechelerus* | Iacche scripsi: laete V || 4 riuis AV: uerbis GHP || 5 Musta uulgo:

XI. De hippopotamo [et crocodilo].

Utraque fecundo nutritur bellua Nilo:

Quaeque necat morsu quaeque sub ore fremit.

XII. De Dulcio.

Nectareo dulces muro cinguntur harenae

* * *

Suaue tibi nomen; sed si te talia tangunt,
Moribus atque animo post ea dulcis eris.

XIII. De zona missa a Serena Arcadio Augusto.

Stamine resplendens et mira textilis arte

Balteus alipedis regia terga liget,

Quem decus Eoo fratri pignusque propinqui

Sanguinis Hesperio misit ab orbe soror.

Hoc latus adstringi uelox optaret Arion,

Hoc proprium uellet cingere Castor equum.

Musa A V Mella C H P | totis spumet C H P: spumetque cauis V
spumet (que cauis om.) A | prelis Barthius

XI. *Extat in omnibus* (Burm. V 146, Mey. 1082) || Incipit de hippopotamo V, om. A De hippopotamo (hyppop. F) H P; et crocodilo addit Clauerius || 1 U om. spat. rel. A | Utraque A V: Ut quae C H P | faecundo H || 2 necat C H P: uorat A V

XII. De dulcio de locusta *inscribit V (titulo caret A) ita ut post u. 1 solum exhibitum statim sine interuallo adiungat Claudiani de locusta epigramma, et ita A; contra De Dulcio ita inscribunt H P ut tantum uu. 2 et 3 praebent; hos autem cum priores* (Burm. V 192, Mey. 1122) *pro peculiari carmine habuerint, cum sint pro se soli apta uacui sententia, apparet in duabus codd. familiis duo unius carminis fragmenta esse seruata* || 1 N om. spat. rel. A | dulces] fortasse duras | harenae A V || 3 post ea Burmannus: postea H V

XIII. *Extat in A V post Claudiani epigr. XX, praescripto in V titulo (om. A): itē de zona missa ab eadē archadio aug.* || 1 S om. spat. rel. A || 1 liget V m. rec. corr.: ligat A V || 3 Quod A || 4 orbe] b supra lin. A || 6 uellet supra lin. m. 1 V

XIII.

Marcus amans puerum natum mentitur amare
 Vultque pater dici nescius esse pater;
 Et pietate nefas et amorem uelat amore:
 Se pietas umbram criminis esse dolet.
 'Nate' dies audit, nox et torus audit 'amice', 5
 Et pro temporibus nomina mutat ei.
 Stulte, quid ignaro non dicit Cynthia fratri?
 Ne credas noctis facta latere diem.
 Qui 'pater' est, huic 'filius' est a lumine primo;
 'Filius' a thalamis incipit esse 'puer'. 10

XIV (*Burm.* III 233, *Mey.* 998) *ex utero codice Cuiaciano*
profert Binetus epigr. vet. p. 15 tamquam Claudiani; non sine
uris specie nostrae collectioni uindicauit Riesius | 4 Seque um-
bram pietas Douza; pro umbram reposuerim laruam | 5 thorus
Binetus: totus codex | 6 ei] amor Patissonius | 7 cincia cod., corr.
Binetus | 8 noctis facta ego: nocti digna cod. noctis furta Douza
(dicta Buechelerus) | 9, 10 a manu aliena assutos putat Barthius;
fortasse ante 5 collocandi | Qui puer est, hic filius est: a l.
pr. filius coniecit Meyerus | lumine Patissonius: limine cod.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Ad uol. II.

In Aetnae u. 426 [II p. 114] nescio quo casu infelici bis (et in textu et in notis) me inuito hercle atque nolente typographetae posuerunt 'Vesuui' pro 'Veseni'; quod quam calerrime tollatur rogo.

Ad uol. III.

XVII 63 [supra p. 10] lege 'dis mittere'.

XXIV 6 [p. 65] in adnotatione lege 'Tēptant' (intercidit 'e' litterula).

XXXIII 271 [p. 200] in notis lege: 'num pos terga?'

XXXIV Nunc demum Cippollae [cf. p. 207] de distichis Catonis dissertationem uidere mihi contigit. quem ut miratus sum Veronensem codicem tamquam plane incognitum in doctorum notitiam proferre nulla disputationis Schenkelianae ratione habita, ita tribus locis non sine utilitate illam inspexi. et primum quidem distichi, quod est in appendice [p. 236] tertium, uersum alterum Cippolla hanc testatur in A speciem habere:

Sepe dato bonis scieris bene ponere quod des.

quo ut ex parte coniectura nostra confirmata, ita ansa iterum perpendendi uersum data est; unde nunc sic eum restituo:

Saepe dato bona, si scieris bene ponere quod des.

deinde uero inter IV 25 et II 8 [cf. p. 206] hunc nouum inuenit uersum a Schenkelio plane omissum:

Sub tortorem manet quem conscientia doma . . . ,
cuius genuinam faciem olim fuisse puto hance:

Sub tortore manet, quem conscia uita notauit.

praeterea in rebus leuioribus nonnullae inter Cippollae et Schenkeli apographa differentiae intercedunt, de quibus quid statuendum sit is aperiet qui denno codicem inspiciet. mihi enim, cum a. 1876 iterum codicem euoluenti minimum adesset tempus, pauca tantum disticha cum Schenkeli dissertatione conferre licuit; unde tribus locis eam correxi. una est granior discre-

pantia, scil. Append. 9, 1 [p. 236], ubi Cipolla legit 'semper par esse memento.' quem uersum fortasse melius ita exhibuissem spreto commento Schenkeliiano:

Fortunae donis semper parcum esse memento.

his adiciam, distichon II 2 ('Noli archana dei celumue inquirere' eqs.) sub titulo 'Item Ciceronis' extare in codice Gaddiano pl. 90 sup. 25 saec XII—XIII, cuius fol. 98 sq. initium Maximiani, Claudianeum epigramma 'Fontibus in liquidis' eqs., 'Versus Lucani: Orbem iam totum' eqs. (= Petronius), distichon nostrum, Ausonianum 'Abiecta in triuiis' et uersus nonnulli Ouidii habentur. quocum aliquatenus coniunctus est Monacensis 19418 saec. XI—XII fol. 118 sqq. post 'uersus de uolucris' aliaque exhibens epigramma Claudianeum 'Fontibus in liquidis' sub titulo 'Tullii', cui distichon Catonianum II 2 subicitur praescripto 'Alii'.

Potui etiam addere, paucos Homeri latini uersus extare in florilegiorum ex poetis Romanis factorum codicibus nonnullis, Serenum interdum in usum uocari a Micone Lenita in libello suo prosodiaco; sed haec aliaque sine rei criticae damno a me neglecta esse certo scias.

Pag. 289 in apparatu ad u. 60 D pro C legas. — leuiores quaedam uitia (ut p. 58 in adnot. ad u. 1050, ubi uncus ante *cau(a)e* delendus est, *arg* ≡ *ia*g; pro *arg* ≡ *ia*g;) facile ipsi corrigent lectores.

3100

20

**This book is a preservation photocopy.
It was produced on Hammermill Laser Print natural white,
a 60 # book weight acid-free archival paper
which meets the requirements of
ANSI/NISO Z39.48-1992 (permanence of paper)**

Preservation photocopying and binding

by

Acme Bookbinding

Charlestown, Massachusetts

1996

|

3 2044 025 055 534

**THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS
NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON
OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.**

WIDENER
FEB 10 1987
JUN 09 1989
CANCELED

